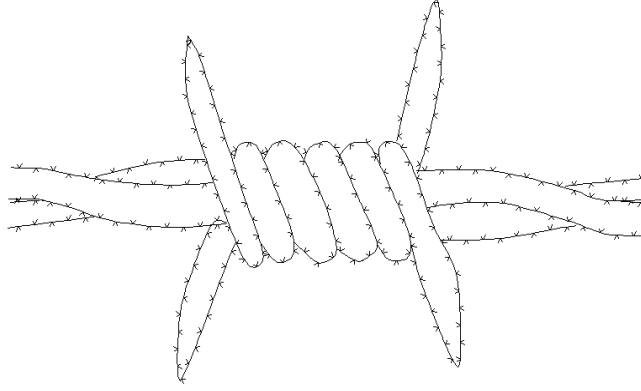

**BEDEN KÖLELİĞİNDEN
AKIL KÖLELİĞİNE
İNSAN**

M. Metin ADIGÜZEL

SOKAK KİTAPLARI YAYINLARI

**BEDEN KÖLELİĞİNDEN
AKIL KÖLELİĞİNE
İNSAN**

M. Metin ADIGÜZEL

Yayın Hakları:
Sokak Kitapları Yayıncılık
Yayıncı sertifikası:18268

1. Baskı
Nisan 2014
ISBN: 978-605-148-311-5

Matbaa sertifikası: 12491
Berdan Matbaa - Sadık Taşdöğen
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No: 215/216
Topkapı/Zeytinburnu - İSTANBUL

Kapak Tasarımı: Damla Nur ŞİMŞEK
Editör: Taha ULU

Rasim Paşa Mahallesi Siftah Sokak N:19
Kadıköy/İSTANBUL
Telefon: 0 216 405 10 88 Faks: 0 216 540 46 14

info@sokakkitaplarivyayincilik.com
www.sokakkitaplarivyayincilik.com

5846 sayılı fikir ve sanat eserleri kanunu gereğince eserin yayın hakları Sokak Kitapları Yayıncılık'a aittir. Yayıncının yazılı izni olmadan eserin tümü veya bir bölümü çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz.

İçindekiler

BİRİNCİ BÖLÜM	13
Doğu'nun Hayata Yükllediği Anlam	13
Doğu'nun Bazı Bilgeleri	16
Batı'nın Hayata Yükllediği Anlam	34
Batı'nın Bazı Bilgeleri	41
Tevhidin Hayata Yükllediği Anlam	55
Tevhidin Bazı Bilgeleri	59
İKİNCİ BÖLÜM	81
Kölelik ve Özgürlük	81
Kendini Görebilmek	89
Kendini Tanıyabilmek	93
İnsan	98
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	104
İnsanı Köleleştiren Etkenler	104
Korku	105
Aile	107
Bilgisizlik, Anlayamamak ve Tanıyamamak	111
Cehaleti Kutsamak	113
Düşünememek	115
Şöhret İstenci	117
Kibir	119
Şartlanmak	121

Kutuplaşmak	123
Mantık ve Sosyal Bilimler Bilmemek	125
Halk	127
Kanaat Önderleri	132
Hukuk	134
Din Adamları	140
Sembollere Tapma	146
Gelenekler	148
Eğitim	151
Tarih	155
Egemenler	157
Hegemonya	165
Fakirlik ve Zenginlik	167
Kent ve Köy	170
Toplumsal Ahlak	173
Banka	177
Zulme Karşı Duygusallık	180
 DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	 183
 Dünya Cenneti Vadeden İdeolojiler	 183
Faşizm	185
Komünizm	189
Liberalizm	191
Vatancılık ve Ulusçuluk	195
İdeolojilerin Sonu, Totalitarizm	199
Dünya Cenneti Hayallerinin Çöküşü	202
Anarşizm	202
Natüralizm	204
Nihilizm	206
BEŞİNCİ BÖLÜM	208
 Modern Yönetim ve İnsan Hakları Söylemleri	 208
Demokrasi, Cumhuriyet ve Siyaset	211
Hümanizm	217
Pozitivizm	222
Romantizm	227

Kadın Erkek Eşitliği	229
Aşk	235
Sanat ve Sinema	239
Moda	244
Magazin	248
Astroloji, Şans Oyunları, Alkol	251
Endüstriyel Sporlar	252
Medya	254
Tüketim Kültürü	258
Konfor Ve Kariyer	263
Teknoloji	266
Çağın Uzmanlık Anlayışı	272
Küreselleşme	277
İdealizm ve Realizm	280
Radikalizm	282
Rasyonalizm	283
Hedonizm ve Narsisizm	287

Giriş

Hem sömürenler hem de sömürülenler tarafından genel kabul görmüş ancak kayıt altına alınmamış bir kaide vardır; efendiler dünyanın sahibi, köleler ise uşaktırlar. Dolayısıyla uşak ev sahibine, kendisini evine aldığı için minnet duymalı ve mahcup olmalıdır.

Tarih kitapları barış yıllarını birkaç cümleyle bitirirken, savaş yılları tomar tomar kâğıt ister. Sayısız savaşın sebebi açgözlülük, yağmacılık, köle elde etmek, saldırgan içgüdüler, milliyetçilik, pagan inançlar ve hayvani isteklerken sayılabilir savaşın sebebi zulme başkaldırı ve özgürlük talebi olabilmektedir.

İnsan, tabiatı gereği kimsenin emrinde bulunmak istemediği halde yaşadığı çağdan ve toplumdan bağımsız olarak zayıf bir tarafı da vardır. Bu zayıf tarafı onu sürekli maddeciliğe, basmakalıp düşüncelere ve gücün kulu olmaya zorlar. Anlaşılmaz bir çelişki olarak insan aynı zamanda sınırsızca sahip olma istenciyle de doludur. Mülkün, gücün, yaşayan ve ölen her şeyin ve herkesin sahibi olma isteği insanın vahşi tarafını oluşturur. Bu gayriinsanî alanda zevk için avcılık yapmak gibi vicdan ile açıklanamayacak, zulümde abartıya varan eylemler görülür. İnsanı diğer varlıklardan ayıran yegâne özellik ise düşüncedir ve bu düşünce hem adaleti hem zulmeti tercih etme kabiliyetine sahiptir. Bu paradoks nedeniyle insanlık tarihi zalimlik-mazlumluk tarihidir. İnsan çelişkinin sembolü, dünya çelişkinin yurduudur. Tarihin hem âlimleri hem eli kanlı canileri

birer kahraman olarak anılmaktadırlar. Dünya muhtemelen insan onda yaşamaya başlayıncaya kadar temizdi, insan ile tanışınca kirlendi. Çünkü ne metafiziğin ne de maddenin, dünya çelişkili insanın eseridir.

İlk insandan günümüze çoğunluk azınlığın tahakkümü altında ezilmiş, sömürülmüştür. Modern çağ, insan yaşamının kolaylaştığı, teknolojinin her türlü ihtiyacı karşıladığı, insanların bilinçlendiği, düşünce ve irade özgürlüğünün en üst seviyede olduğu güzellikler çağı olarak sunulur. Fakat insanoğlu ne modern ne de antik çağda sömürüden uzak olmayı başarabilmiştir. Özellikle modern zamanlar sömürünün şekil değiştirdiği zamanlar olmuştur. Maddi yağmacılığın yanında dil, kültür, inanç, ahlak gibi manevi değerlerde yağmalanmaya başlanmıştır. Diğer taraftan insanlar sömürülmeyi, köleliği özgürlüğün kendisi zannedecek kadar düşünsel karışıklığa itilmiştir. Hangi çağda yaşıyoruz cümlesi ile sömürüyü bir gereklilik olarak ortaya koyan köle ruh, bütün çağların kölesi olmak ama yaşadığı çağın efendisi olduğu iddiasında bulunmak paradoksunun taşıyıcısı olmuştur.

Toplumlar iki grup insandan oluşur. Ne tarım toplumu, ne sanayi toplumu ne de teknoloji toplumu bu durumu değiştirmemiştir. İşlenen şey ister toprak olsun ister metal, üretilen şey ister gıda olsun ister enerji durum aynı olmuştur. Toplumlar azınlık olan sömürenler yani efendiler ile çoğunluğu oluşturan sömürülenler yani kölelerden oluşurlar. Bu iki grup aynı zamanda ve aynı toprakta yaşamaktadırlar. Görünürde aralarında bir sorun yoktur, mutlu ve uyum içinde yaşamaya devam etmektedirler. Görünenin aksine bu gruplardan biri emek döken, çalışan ama güçten yoksun olduğu için sahip olmayandır. Diğer çalışmayan, emek sarf etmeyen ama gücü elinde bulundurduğu için sahip olandır.

Aynı toplumun sömürenler ile sömürülenlerini uyumlu göstermek için çeşitli çalışmalar yapılmış ve gerçekler değişik renkte söylemlerle örtülmüştür. Sömürü bilimselleştirilmeye çalışılmış, dinin kardeşlik anlatıları kullanılmış, aynı milletten oluşun güzellikleri dillendirilmiştir. Eldeki tüm veriler kullanılarak sömürülenler ile sömürenlerin birbirlerinin canı ciğeri oldukları ortaya konmaya çalışılmıştır. Fakat hiçbir zaman güçlülerle zayıf bırakılmışların bir olamayacağına dikkat çekilmemiştir. Bununla birlikte güç sahiplerinden haklarını talep etmeleri gereken zayıfların, kölelik sevdaları onları daha da sömürtmüş, güçlülerin kulu haline getirmiştir.

Hayat tercihler ve bu tercihlerin sonuçlarından oluşur. Atılan her adım bir tercihtir ve dolayısıyla atılan her adımın ardından gelen olumlu ya da olumsuz sonuç da bir tercihin sonucudur. Hayat kendi başına ne çirkin ne de güzeldir, tercihler onu ya çirkinleştirir ya da güzelleştirir. Hayatta kendi başına ne savaş ne de barış vardır, tercihler onu ya savaşa ya da barışa sürükler. Her bir tercih anı kendinden önceki anın tercihinin sonucunu yaşadığı için, direkt onun etkisindedir. Her bir an kendinden sonraki anın belirleyicisidir ve her bir tercih kendinden sonraki tercihin belirleyicisidir ve her bir nesil kendinden sonraki neslin belirleyicisidir. Buna bağlı olarak herhangi bir anda efendilerin sözlerine aldanan şahıs, bir sonraki anda köle olmaktan kurtulamayacaktır. Yine özel bir gayretin içine girmeyen köle özgürlüğe kavuşamayacaktır. Kölece yaşamın tercih-sonuç çemberinden çıkmak yoğun bir sorgulama ve cesaret ister. Çünkü bugünümüz geçmişimizin esiridir, yani geleneklerimizin, kültürümüzün, batıl inançlarımızın ve bizi bir şeylere boyun eğmeye zorlayan her şeyin etkisi altındadır. Eğer bize boyun eğdirmeye çalışan

etkenlere bağılı kalırsak sorgulama yapamaz özgürleşemeyiz. Efendilerimiz nereye yürümemizi isterlerse oraya yürürüz. Efendilik ve uşaklık tarihin akışıyla gelirler. Doğu'nun ve Batı'nın, Kuzey'in ve Güney'in uygarlıklarına bakacak olursanız, tarih boyunca hepsinde güce dayalı bir toplumsal tabakalaşma oluşturulduğunu görürsünüz. Kimi zaman mensup olunan aile, kimi zaman ten rengi, kimi zaman inanılan din, kimi zaman terör bahane edilerek güçten yoksun olanlar acımasızca sömürülmüştür.

Doğu'nun, Batı'nın ve tevhit dünyasının yaşama bakışları ve bu dünyaların bilgeleri hakkında bilgiler vererek günümüze geçeceğiz. Çünkü bilge kişi duruşu ve mücadelesiyle içinde bulunduğu toplumun özgürlük algısı hakkında bize sağlam veriler sunar. Özünde bilgelik demek, şu yaşanan cihanı idrak etmek ve kendi başına bir cihan olabilmek demektir. Bilge en üstün ilme, neyin hangi hikmetli amaçla yapılması gerektiğini bilen ilme sahiptir. Bilge için niçinler nasıllardan daha önemlidir, çünkü bilgenin amaçları sömürü değil hikmet içerir. Bu haliyle kölelikten kurtulmak bilgelik gayreti gerektirir. Ancak insanın çelişki olduğunu söylediğimiz gibi, kendi cihanını yükseltirken başkalarının dünyasını yıkan medeniyetlere mensup, hikmetten uzak ama kendi toplumlarınca bilge kabul edilmiş şahsiyetlerin de var olduğunu görmek insanın paradoksal tarafının tecellisidir. Eski çağ bilgelerini konu edinişimizin sebebi eski çağ bilgelerinin temel uğraşı alanının direkt ya da dolaylı olarak insan ve tabiat olmasından dolayıdır. Buna karşılık yeni dönemde insan silinmiş, tabiat değersizleştirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Doğu'nun Hayata Yükllediği Anlam

Doğu, mistik bir yapı üzerine bina edilmiş olan Hint kültüründen etkilenmiştir. Ruhun tekâmülü düşüncesi ile şekillenen Doğu'da hakikati arama çabasını gözlem-leriz. Hakikate keşif, sezgi yolu ile ulaşılabilceği inan-cı hâkimdir.

Doğu inançlarında, Batı'nın Tanrı'yı maddi açıdan güçlü insan konumuna indirilişinin tersine, ruhsal açıdan güçlü görülen insanın değeri artırılıp tanrılık seviyesine çıkarılmıştır. Bu değer yükselmesi Uzak Doğu dinle-rinde paradoksal bir şekilde kişinin kendini Tanrı karşı-sında aşağılaması ile de ilişkilidir. Yani yükselmek için Tanrı'yı yücelt kendini aşağıla. Doğu dinlerindeki sı-nırsız tevekkül, başa geleni kabullenme, kendini aşağı-layarak yaratıcıya yaklaşma çabası farklı bir kölelik ahlakını da beraberinde getirmiştir. Doğu düşüncesinde maddi açıdan güçlü olmak yerine gizemli bilgilere ulaşma gayreti ile yanıp tutuşma eğilimi vardır. Birey-lerin birbirlerinden bağımsız olarak erdemli bir hayatın peşinde olmaları istenir. Merhamet ve aşk ile harman-lanmış bir yolun yolcusu olarak tanımlanır Doğu. Dış görünüm pek bir öneme sahip değildir, önemli olan gizemlerin peşinde göğün katlarını tırmanmaktır. Doğu kültürü ruhsal değerler kültürüdür. Orijininde yüce de-ğer vardır ve insan bu yüce değere karşı hayâ etmelidir, dolayısıyla bedeni örtme eğilimi vardır.

Doğu inançlarında aşırılığa kaçış gizem, sihir, büyü, ölümlerden şefaath beklemek gibi hurafelere varır. Doğu düşüncesinde mutluluk dünyadan kopmak, dünyanın seni kuşatan istekleri ve esarete sürükleyici lezzetlerinin çarkından kurtulmak, maddeden uzaklaşmak ile mümkündür. Öyle ki Doğu düşüncesinde eşyalar bile maddiyattan uzaklaştırılmaya çalışılır. Geleneklerin ve atasözlerinin hayat üzerinde büyük bir etkisi vardır. Çin dolaylarında inanç gelenekler ve atasözleri ile direkt bağlantılıdır.

İnsanlık tarihi boyunca ne Doğu mistisizmi ne de Batı akılcılığı, insanların eşit olmaları gerektiği gerçeğini düşünmek istememiştir. Güçten yoksun insan söz konusu olduğunda hem Doğu'da hem Batı'da çok acımasız bir eşitsizlik ile hüküm verilmiştir. Doğu'nun Brahmanları köleleri köle olarak ellerinde tutmak amacıyla tenasüh (reenkarnasyon) inancını aryalardan alıp sistemleştirmişler ve bu şekilde güçten yoksun insanları kendi istekleri ile hüküm altında tutmayı başarmışlardır. Cinsiyetler arasında ayırım yapıp kadını net bir şekilde erkekten daha aşağıda görmüş, kadın olarak doğmuş olmayı bir önceki hayatın kötü olduğuna delil olarak kabul etmişlerdir. Hinduizm'in bir parçası haline getirilen kast sistemi beş sınıftan oluşturulmuştur.

Birinci sınıf: Krallar, savaşçılar, egemen olanlar, kısaca en güçlülerin sınıfıdır.

İkinci sınıf: Din adamları sınıfıdır.

Üçüncü sınıf: Çiftçilerin sınıfıdır.

Dördüncü sınıf: Zanaatkarlar ve kölelerin sınıfıdır.

Beşinci sınıf: Aryai olmayanların sınıfıdır. Yani aryalardan baskınına uğrayan yerli halktır. Zulme en çok uğramış olan sınıftır. Bu sınıftakiler en kirli işlerde çalışırlar ve o kadar pis görülürler ki işverenleri ücretlerini ellerine dokunmamak için ellerindeki tasa atar.

Tenasüh inancında hâlihazırda yaşadığın hayattaki durumuna göre bir sonraki hayatında ya cezalandırılırsın ya da mükâfatlandırılırsın. Ailenin tabi olduğu sınıf seni de mahkûm eder. Dolayısıyla suçluluk ya da mükâfat doğum ile başlar. Yaşadığın sürece tabi olduğun sınıfı değiştiremezsin, sınıfının değişmesi için ölmen lazım. İşte günümüzde de kimi zaman magazin dünyası mensuplarının “ben inanırım, zaten geçmiş hayatımda ordu komutanıyım, prensestim” dediği tenasüh inancının hayat hikâyesi budur. Dünyanın gördüğü en ağır zulüm sistemlerinden biridir.

Hint kültüründeki kast sistemine benzer kastlar değişik toplumlarda da yaşanmaktadır. Örneğin benzer kast sistemi Güney Afrika’da siyahlar ile beyazlar arasında görülmektedir. Beyazlar saygın işleri, siyahlar el emeği gerektiren düşük seviyedeki işleri yaparlar. İki kast arasında evlilik yasaktır ve üst kast temiz alt kast kirli-dır. Beyaz gölgede dinlenecek ve zenci güneş altında çalışacaktır. Bugün zengin ülkelerde sömürünün yönü daha ziyade bedenden akıla yönelmişse de, uluslararası insan ticareti, insan kaçakçılığı, çocuk kaçakçılığı, kadın ticareti gibi beden köleliğine özgü yöntemleri devam ettirenlerde bulunmaktadır. Kaçırılanlar zengin ülkelerde hizmetçilik, organ ticareti, kaçak çalıştırma ve fuhuş sektörlerinde çalıştırılmaktadırlar. Yani bugün uluslararası camiada hala Brahmanlarınkine benzer bir kast sisteminin varlığından söz edebiliyoruz. Ayrıca bugün Doğu toplumları da Batı’nın vahşi aklına ulaşmanın çabası ile çılgına dönmüş durumdadırlar. Doğu bilgelerinin mücadeleleri hakkında bilgi verirken, Doğu egemenlerinin insanları nasıl sömürdüklerine ara ara değinileceği için şimdilik konuyu burada bırakıyoruz.

Doğu'nun Bazı Bilgeleri

Lao-Tzu

İsminin kelime anlamı "yaşlı çocuk" olan Lao-Tzu, "İhtiyar Bilge" olarak da anılır. Tao Lao-Tzu'nun felsefi öğretisidir. Tao kelime olarak su yolu anlamına gelir. İçerik olarak mistik bir öğretilerdir. Doğa ile uyum içinde yaşamayı öğütler. Şahsın erdemli bir kişilik olmasını amaçlar. Tao öğretisi hasta kişiyi iyileştiren tedavi gibi görülür. İnsanın Tao ile kendi fitratına döneceği, kendi ile buluşacağı iddia edilir. Taoculuk mistik bir sistem iken zamanla sihir ve büyüye kaymıştır. Bu konuda Lao-Tzu'nun muğlâk bir dil kullanmasının da etkisi büyüktür.

Tao büyük ahenk demektir. O, görülemez, işitilemez, kavranamaz, ezeli ve ebedidir, her zaman ve her yerdedir, var oluş onun sayesinde, o her şeyin var oluşunun sebebidir ancak tasvir edilemez, insan ancak onu bilmekle doğru yola ulaşabilir. Fakat ona akıl, düşünce ya da bilim ile ulaşamaz. Ona dış dünyanın suni lezzetlerinden ve ihtiyaçlarından sıyrılıp kendini büyük bir aşk ile doğanın bağrına atan ulaşabilir. Bir nevi riyazet halini gerektirir diyebiliriz. Bu açıdan aşırı tasavvufçu anlayışla paralellik arz eder. İnsan Tao'nun akmasını engellemeye çalışmamalıdır. Bu nedenle hatalı bir eylemde bulunma riskine karşı eylemsizlik içinde olmak, yanlış bilgilerle yaşama yön verme riskine karşın bilgisiz olmak ve her türlü bağdan kurtulup kendini

Tao'ya teslim etmek gerekir. İnsan Tao'ya ulaştıktan sonra kusursuzlaşacaktır ve artık hiçbir dine, düşünceye vs. ihtiyaç duymayacaktır.

Tao'nun tanımlanışına baktığımızda daha çok savaşın ortasında kalan bir insanın duygusal yoğunlukla sarıldığı zulümden kurtuluş reçetesine benzediğini söyleyebiliriz. Lao-Tzu savaşın hüküm sürdüğü, kargaşanın yoğun bir şekilde yaşandığı bir dönemde dünyaya geldiği için felsefesini yaşadığı dönemdeki kargaşa ve güvensizlik ortamına bir tepki niteliğinde oluşturmuştur. Dünyanın maddi zenginliklerini, statü ve makamlarını önemsememekle birlikte çileci bir dünya görüşü de önermemektedir. Lakin her şeyi kadere yani oluruna bırakarak oldukça pasif ve bir o kadar da dayanıksız bir sığınak inşa etmeye çalıştığı söylenebilir.

Çinli ruhunda karşıtların bir araya gelişi ve kendine özgü bir diyalektik yöntemin varlığını görürüz. Tao öğretisinde Tai I (Büyük Birlik) olarak adlandırılan karşıtların birliği dikkati çeker. Bu bir nevi vahdetivücut düşüncesi gibi görülebilir. Evrende birbirine tezat tüm var oluşlar ve yıkılışlar bir ortak payda üzerinde bir araya getirilir. Evren çeşitli nitelik ve niceliklerde çokluklardan oluşan bir birliktir. Taoculuk zıtların birlikteliği üzerinde özellikle durur. Karşıtları oluşturan olumlu ve olumsuz, etken ve edilgin olan Yang ve Yin isimli farklı iki değer bir araya gelmesi ile bu iki değerden farklı bir sonuç ortaya çıkar. Bir tür tez, antitez ve sentez durumu ve diyalektik bir çözümleme. Yin ve Yang biri olmadan diğeri olamaz, birbirlerine bağımlıdırlar, her iki değer birbirlerine destek olarak varlıklarını sürdürürler ve aynı varlıkta birlikte mevcutturlar. Bu şekilde mevcudiyet kazanmanın dengesi oluşmuş, ahenkli bir ilerleyiş sağlanmış olur. Yang olumlu olan güçtür, erkektir, yapıcıdır, gökyüzüdür, aktiftir, aydınlıktır,

ateştir, harekettir, sıcaktır, kırmızı renk ile temsil edilir. Yin olumsuz olan güçtür, dışıdır, yıkıcıdır, yeryüzüdür, pasiftir, karanlıktır, sudur, durgunluktur, soğuktur, siyah renk ile temsil edilir. Yang ve Yin bölünerek alt Yang ve Yinlere dönüştürülebilirler. Yang ve Yin sürekli bir etkileşim içindedirler, birinin gücü artarken diğerinin azalır, bu şekilde tüm kâinat etkileşim halindedir ve sürekli bir değişim süreci yaşamaktadır. Örneğin Yang gök olur Yin yer olur ve birleşip dünyayı oluştururlar; Yang yağmur olur, Yin toprak olur ve birleşip bitkiyi oluştururlar vs. Aslında Yin-Yang düşüncesi Çin'in ilk dini olan Şinizm'in esasları arasında yer alır. Bu düşünce Tao ve Konfüçyüs'ün felsefelerinde de yaşamaya devam etmiştir. Aynı şekilde Şinizm'in ataları kutsama ilkesi de Çin'deki felsefe geleneğinde yaşamıştır.

Lao-Tzu hayatı ve davranışları değerlendirirken karşılaştırmalardan uzak durulması gerektiğini söyler, ona göre karşılaştırma yapmak yargılamaktır. Bir şeyin ağır oluşu başka bir şeyin hafif oluşuna bakılarak bilinir; bir şeyin uzun oluşu başka bir şeyin kısa oluşuna bakılarak bilinir; birinin yol gösterici olduğuna onun peşinden gidenlere bakılarak varılır. Lao-Tzu'ya göre karşılaştırmalara dayanan bu bilgiler gerçek değildirler, sadece görünümünden ibarettirler. Lao-Tzu hayatın karşısında sakinlikle durulması gerektiğini öğütler. Ona göre sıradan insanlar kendilerini evrenin merkezi yapmaya çalışırken, Tao sahibi kişinin evreni onun merkezindedir. Sıradan insan kaygı verici şeyler karşısında endişelenirken, Tao sahibi sakin ve dengelidir.

Lao-Tzu insanların özünde iyi olduklarını savunur. İyiye iyilikle yaklaşılmalı ve kötüye de iyilikle yaklaşılmalıdır. İyilikler karşılık beklenmeden yapılmalıdır. Kötüye iyilik ile karşılık verilmesinin kötülere düzelte-

bileceğine inanır. Basit bir yaşam ile tutumlu olunmalı, gurur ve kibirden uzak durulmalı ve bütün canlılara merhamet edilmelidir. Lao-Tzu dini bir yapı ortaya koymadığı halde kendinden sonrakiler ona çeşitli yücelikler atfetmek için hakkında doğaüstü hikâyecikler uydurmuşlar, olayı bir din haline getirmişlerdir.

Lao-Tzu hiçlik duygusunu öne çıkardığı için nihilist, doğa ile uyum içinde olmayı öğütlediği, doğaya karşı edilgin durup değişimlerin kendiliğinden oluşmasını tavsiye ettiği için natüralist, hem dünyaya yönelmesi, hem de riyazet halini vazetmesi açısından da mistik panteist olarak da nitelendirilebilir. Tao öğretisi insan vahşetine isyan eden bir öğreti olması hasebiyle, insanların içindeki fesatlıkla, ikiyüzlülükle, zalimlikle mücadele ihtiyacından doğmuş gibi görünmektedir. İyi niyetle ortaya konmuş bir öğreti olarak görünüyorsa da insan dünyada yalnız başına değildir. Bu nedenle insanı doğanın akışına uymaya yöneltmek, onu kölelik çemberinden kurtarmaz. Tao öğretisi ilk etapta başarılı olsa da, zamanla aşırıya kaçılınca toplumu mistik bir yapıya sürükleyip zayıflatmıştır.

Buda

Asıl adı Sidharta Gautama'dır. Buda kendisine verilen bir unvan olup aydınlanmış kişi anlamına gelir. Budanın öğretisini anlamak için Brahmanizm inancını bilmek gerekir. Brahmanizm Hint dünyasının tarihin derinliklerinden kök almış dinidir. Batı inancının aklı merkez kabul edişinin tersine aklı itip riyazet ürünü bir hayatı öne çıkarır. Brahmanların kast sistemi sömürünün en ağır örneğidir. Kast sisteminin en üst sınıfı kraların, asillerin ve savaşçıların sınıfıdır. İkinci sırada din adamları (Brehmenler) yer alır. Üçüncü sınıf çiftçilerin sınıfıdır. Dördüncü sınıf zanaat erbabı ve kölelerin sınıfıdır. Beşinci sınıf en aşağı sınıftır ki Hindistan'ı istila eden aryalardan dışında kalan yerli halktan oluşur.

Brahmanlarda nedensellik tüm hayatı sarmıştır. Bu nedensellik inancı Hindistan'da karma kavramını doğurmuştur. Karma bu dünyada yaptığın her şeyin karşılığını yine bu dünyada görmek gerektiğini söyler. Bu söylem ile ruh göçüne zemin hazırlanmıştır. Ruh göçü (reenkarnasyon, tenasüh) inancı sınıfların itiraz haklarını ellerinden almıştır. Çünkü içinde bulunduğu sınıf senin bir önceki hayatında yaptıklarının sonucudur, dolayısıyla isyan etmek yerine bir sonraki hayatında sınıfının yükselmesi için çalışman gerekir. Ölmeden sınıf değiştiremiyor olmak emeği sömürülenlerin sürekli olarak köle durumunda tutulmalarını sağlamıştır.

Buda böyle bir Hint dünyasında bir prens olarak doğar. 16-17 yaşlarına kadar sarayda bolluk ve refah içinde yaşar. Saray dışına pek çıkmaz. Zamanla Buda arabacısına belli aralıklar ile kendisini gezdirmesini söyler.

Arabacı onu gezdirmeye götürür. Değişik zamanlarda şehri gezerken ihtiyar, hasta ve ölü kişiler görür. Bu durum kendisini derin bir düşünceye sürükler. Artık hayattan zevk alamaz olur, çünkü ihtiyarlayacaktır, hastalanacaktır ve ölecektir. O halde hayat içinde ızdıraplar saklayan bir yapıdır.

Buda 29 yaşındadır ve bir akşam sarayı terk eder. Ormana dalıp kaybolur. Samanalar'a katılır, riyazet ehli olur ve değişik yoga teknikleri geliştirmeye çalışır. Samanalar onun dayanma gücüne ve maddi hayattan kopmak için ortaya koyduğu iradeye hayran kalırlar. Günlerce yemek yemez, dünyanın tüm zevklerinden el çekerek ızdıraptan kurtulmanın peşine düşer. Çünkü Buda her mutluluğun ızdırap ile sonuçlanacağı kanaatine varmıştır. Eğer zevkler terk edilirse ve dünyaya olan bağlılık kırılırsa ızdıraptan da uzaklaşılacağına inanmıştır. Ona göre kaynağı dışımızda olan şeylerden elde ettiğimiz hazlar ızdırapların asıl sebeplerini oluştururlar.

Buda'ya göre insan sadece ızdıraptan yapılmıştır. Izdırapın kaynağı lezzetlerdir. Her zevk veren şey ızdırap ile sonuçlanır. Her mutluluk acı ile biter. Dolayısıyla insanın tek amacı ızdıraptan kurtulmak olmalıdır. Izdıraptan kurtulmak lezzetleri terk etmek ile mümkündür. O halde sükûnete ulaşabilmek için lezzetleri terk etmek gerekir. Sağlığa gönül bağlanamaz çünkü hastalık ile bitecektir, gençliğe gönül bağlanamaz çünkü ihtiyarlık ile bitecektir ve hayata gönül bağlanamaz çünkü ölüm ile bitecektir.

Buda söylemini 4 madde ile özetlemiştir.

- a) Hayatta ızdırap vardır.
- b) Izdırap bir nedene dayanır.
- c) Nedeni yok edilirse ızdırap yok edilmiş olur.
- d) Izdırapın nedenini yok eden bir yol vardır.

Cevaplar ise şu şekilde verilmiştir:

Dünyaya sarılmak acı vericidir.

Doğum, ihtiyarlık, hastalık ve ölüm ızdırap vericidir.

Izdırapın kaynağı doymak bilmez heveslerdir.

Duygular ve hislerle oluşan istek ve arzuları terk etmek ızdırapın nedenini yok edecektir.

Izdırapları bitiren yol nirvanaya ulaştıran yoldur. Nirvanaya; doğru söz, doğru davranış, doğru geçim, doğru muhakeme, doğru murakabe, doğru anlayış, doğru düşünce ve doğru niyet ile ulaşılabilir. Lezzetlere karşı zaaflar insanı köleleştirir, lezzetler terk edilirse insanın hiçbir kaygısı kalmaz ve insan kendi istemediğı sürece köleleştirilemez.

Buda dünya lezzetlerini tahminen dokuz yıl kadar terk ederek riyazet ehli oldu. Veda dininin ruhanileri olan Brahmanlar arasında saygın bir yer edindi. Ancak bir gün değerlerini yaşadığı sistemin yanlış olduğuna hükmetti. İkinci bir yolculuğa çıktı, aydınlığı bulana ya da ölene dek geri dönmemeye karar verdi. Bir gün Bo ağacının altında nirvanaya ulaştı ve sabaha Buda olarak çıktı. Nirvanaya ulaştıktan sonra halkı uyarmak için geri döndü, bu sefer Veda dininin bir reformcusu olarak doğuyordu. Sanılanın aksine Buda yeni bir din oluşturmamış, Brahmanların Veda dininde reformlar yapmıştır.

Veda dininde oldukça geniş bir tanrılar topluluğu bulunur. Kurbanlar önemli bir yer kaplamaktadır. Kurban bir cana karşı bir can kazanmak demektir ve her bir tanrı bir kurban istemektedir. Ayrıca kurbanlar tanrılara sunulduğu için yakılmaları zorunludur. Hint dininde ateř her türlü pisliğin temizleyicisi olarak kabul edilir, bu nedenle ölüler de ateşte yakılır. Buda tanrılarının bir tarafa bırakılmasını, köleliğe yol ačan bu tanrılardan el

çekilmesini, insanın kendini tanımaya yönelmesi gerektiğini öğütlemiştir.

Veda dini inancında törenlerde ve ibadetlerde mutlaka Brahman denen din adamı bulunmalıdır. Şayet din adamı bulunmaz ise yapılan ibadetin kabulü bir yana günaha girilmiş olur. Buda tanrılar ile insanlar arasındaki aracılığı reddetmiş, insanın kendi iç kuvvetine dönmesini öğütlemiştir.

Veda dininde riyazetler önemlidir. Dünyadan tamamen uzaklaşıp bir köşeye çekilmek ibadetin özünü oluşturur diyebiliriz. Bununla birlikte Vedalar'da daha çok bu dünyaya dair problemler işlenmiştir. Buda riyazete çekilmeyi reddetse de dünyaya dair mutluluk konusunda öğretisinin ana konusu oluşturmıştır. Buda zevk dünyası ile çileci dünyanın her ikisine de mesafeli durmayı daha doğru bulmuştur.

Veda dininde kastlar önemli bir yer tutar. Kaşeterya sınıfı, Brehmen sınıfı, çiftçi sınıfı, işçi-köle sınıfı ve yerlilerin sınıfı şeklinde oluşturulmuş bir kast sistemi vardır. Buda kast sistemini ve sınıf kavramını reddetmiştir.

Veda inancında görünür benliğin altında, bir alt benlik (atman) bulunur. Buda atman varlığını reddetmiştir. İnsanın varlığında geçici olmayan ve değişmeden kalabilen bir öz olmadığını söylemiştir.

Buda her şeyi nedenselliğe bağlamıştır. Sebep ve sonuçlar her şeyi oluşturur. Evrenin değişmez yasası nedensellik yani iyilikten iyilik, kötülükten de kötülük doğduğunu söyleyen karma yasasıdır. Evrende hakim olan yasa ise doğa yasasıdır.

İnsan tanrıların kendisine merhamet etmesini beklemek yerine nedensellik çemberinden çıkmaya çalışmalıdır. 12 maddelik kapalı nedensellik çemberi şu adımlardan oluşur.

- 1) Yanılgı yanlış düşüncelere yol açar.
- 2) Yanlış düşünceler karakteri şekillendirir.
- 3) Yanlış karakter bilinci oluşturur.
- 4) Bilincin ben ve ben olmayan ayırımı özne nesne ikiliğini meydana getirir.
- 5) Bu ikilikten altı duyu gelişir.
- 6) Bu altı duyudan dolayı, duyular ile nesneler karşılaşır.
- 7) Bu karşılaşmadan sevmeye ya da nefret etme oluşur.
- 8) Bu durum tutkuları oluşturur.
- 9) Tutkular, insanı isteklerinin tutsağı yapar ve bireysel yaşama yol açar.
- 10) Tutsaklıktan oluşuma bağımlılık oluşur.
- 11) Oluşum doğuşa sebep olur.
- 12) Doğum, hastalık, ihtiyarlık ve ölüme dolayısıyla mutsuzluğa yol açar. Buradan yanılgı var olur.

Bir sonraki hayata geçen ne bedendir ne de ruhtur, karmanın bir sonucu olarak bir sonraki hayata geçilir. Yani bireyi bir sonraki hayata geçiren şey nedensellik-tir, geçen de neden sonuç ilişkisidir.

Buda akıl ile hakikatin anlaşılamayacağını öne sürmüştür. Hayat, madde, mana, ruh, dünya vb. kavramlar felsefe ile anlaşılabilir, anlaşılabilirse bile bir yararı olmayacağı görüşündedir. Bu sebeple bu tür kavramları bir kenara bırakıp kendini tanımaya çalışmayı çok daha önemli bulur. Çünkü var olduğuna emin olduğun tek şey kendinsin.

Buda on esas üzerine bir ahlaki yapı inşa etmiştir. Bunlar:

- 1).Hayvanları öldürmeyeceksin.
- 2) Başkasının malını harcamayacaksın.
- 3) Pislikten ve iffetsizlikten uzak duracaksın.
- 4) Aldatmayacaksın.
- 5) Çok yemeyeceksin.

- 6) Sarhoşluktan uzak duracaksın.
- 7) Dans, müzik, eğlence gibi faydasız işlerden uzak duracaksın.
- 8) Aletlerin süsünü, ziynet ve görünür güzelliklere aldanmayıp, onları ret edeceksin.
- 9) Yumuşak yataklı, sıcak aile yuvası hayattan uzak duracaksın.
- 10) Altın, gümüş, para reddedeceksin

Buda inancında ameller ferdi olarak yapılabilir. Brahmanların dini gibi aşırı formaliteler gerektirmez. İzdırap rengi olan sarı elbise giyilir. Saç ve sakal tıraşı olunur. Düşünerek, içe dalarak kendine dönme ve iç sorgulama yapılır. Kimsenin nefret ya da aferinlerine aldırılmaz. Bencillik, riyakârlık gibi insanı zelil eden yönelişlerden uzak durulur. Buda'ya göre dünyadaki her şey doğum ve ölüm ile sınırlanmıştır ve değişkendir. Hayat boş ve temelsizdir, hiçbir şey kalıcı değildir ve vefakârlık peşine düşülmemelidir. “Ben” kavramı değişik etkenlerin bir araya gelmesi ile oluşur. Bu etkenler değişkendirler ve temelsizdirler. Dolayısıyla “ben” de yalandır. Veda dininde yalancı ben'in altında özün olduğu inancı Buda'da yoktur. Ben sadece ızdıraptan yapılmıştır. İzdıraptan din, felsefe, sezgi, madde ile kurtulmak imkânsızdır; ızdıraptan sadece ızdırabı tanımak ile kurtulabilinir. İnsan zevkten bile haz alamaz çünkü zevkin de çekirdeğinde acı vardır.

Buda ölümden sonraki hayattan söz etmemiştir. Bu yöndeki sorular üzerine ya susmuştur ya da size bir ok atılsa oku çıkarmaya mı çalışırsınız yoksa oku kimin attığı ile mi ilgilenirsiniz demiştir. Buda'nın öğretisi mücadele etmektense kaçmayı yeğleyen bir tavır sergiler. Onun sorunu kendisiyledir. İnsanları sömürmekten uzaktır ama kendisinin sömürülmemesi içinde gayret etmez. Toplumdan uzaklaşıp kendi nefsi ile mücadele

peşine düşmek insanın kendi nefsinin kölesi olmasını engelleyebilir. (Buda'da kölelikten öte kendi nefesine zulüm vardır.) Ama hiç kimsenin kölesi olmamak elbette ki mücadele gerektirir.

Konfüçyüs

Asıl adı Kung Fu-tzu'dur. (Üstat Kung) Konfüçyüs ismin Latinceleştirilmiş halidir. Öğretisi geçmiş bilgilerin hikmetli sözleri üzerine bina edilmiş ahlaki bir sistem şeklinde olup, geçmişin analizini ister niteliktedir. Hayatının bir döneminde öğretmenlik de yapmış olan Konfüçyüs zengin ya da fakir her toplumsal sınıftan öğrenci kabul etmiştir. Öğrencileri ile bireysel olarak ilgilenmiş ve her bir öğrenciye ayrı bir program uygulamıştır.

Konfüçyüs'ün hayatında çok başarılı bir öğretmenlik dönemi görüyoruz. O kendine güvenen, öğrencilerini şerefli bir yaşama, iyiye, doğruya yönelten biri olmuştur. Konfüçyüs'ün en büyük amacı erdemli bir toplum meydana getirebilecek nitelikli bireyler yetiştirmektir. Öğretisi bir dinden ziyade ahlaki sistemi andırır. Ahlaki ilkeler ve Çin'in eski inançları ile toplumda erdemi ve mutlu bir yaşamı sağlamayı amaçlamıştır. İnsanı saygı değer bulmuş ve insanın kendi kendisine de saygı duymasını istemiştir. Ona göre insan kendi yapmak istemediği hiçbir şeyi yapmaya başkalarını zorlamamalıdır. Sadakat, iyilikseverlik ve hoşgörü en çok önemseddiği değerlerdir. Hoşsohbet, neşeli, onurlu, başkalarına saygı gösteren ve karşılığında saygı bekleyen, geleneklere bağlı, törenleri önemseyen bir şahsiyettir. Eleştirilerinde akılcıdır, alçakgönüllü ve özgüvene sahiptir, bilmediği şeylere biliyorum demez. Eğlenceyi sever ancak sınırsız eğlenceyi ve zamanın boşa harcanmasını da zararlı bulur. İyilik yapmayı, güvenilir olmayı, dürüst olmayı, terbiyeli olmayı ve tedbirli davranmayı beş

büyük fazilet olarak sayar. Ona göre hayırseverlik ve adalet ahlaki olgunluğu tamamlayan öğelerdir. Menfaat duygusu adaleti engellediğinden öldürülmesi gerekir. Mutluluk maddi koşullarda aranamaz, mutluluk insanın dışında değil içindedir.

Konfüçyüs bozulan toplumu Li öğretisi ile düzeltebileceği kanaatindedir. Li öğretisi 5 maddeli bir öğreti olup üste karşı itaati gerekli bulur, kültürü önemser, doğru sözlü olunmasını ister.

- 1) Çocuk babasına itaat edecek.
- 2) Küçük kardeş büyük kardeşe itaat edecek.
- 3) Kadın kocasına itaat edecek.
- 4) Yönetilenler yönetenlere itaat edecek.
- 5) Halk yöneticiye itaat edecek.

Li öğretisi gelenekleri öne çıkaran bir öğreti olduğu için durgundur, statiktir. Kast sistemini çağrıştıracı bir duruşu vardır. Lakin Konfüçyüs bozulan toplumun ancak Li öğretisi ile düzelebileceğini ileri sürer. Tao öğretisi hastalanan bireyi tedavi etme amacındayken, Li öğretisi hastalanan toplumu iyileştirme peşindedir. Bununla birlikte toplumu düzeltmeden önce insanın kendisini düzeltmesi üzerinde de durur. Konfüçyüs'ün kendi zamanında Li öğretisinin olumlu sonuç verdiği söylenir. Ayrıca Lao-tzu'da anlattığımız Yin -Yang felsefesi Konfüçyüs'ün öğretisi içinde aynen yer alır.

Konfüçyüs halkın güvenini sağlayan, halkın huzuru ve mutluluğunu esas alan yönetimi iyi yönetim olarak tanımlar. Halk ile yönetim arasındaki güven ihtiyacını silah ihtiyacından ve yiyecek ihtiyacından çok daha önemli görür. Kendi yönetim ilkelerini uygulayabilmek için birçok sarayın kapısını çalmış olsa da beklediği ilgiyi bulamamıştır. Konfüçyüs oldukça gelenekçi biridir. Amacı geleneklere dayalı hayat ile atalardaki huzurlu yaşam ortamını yeniden canlandırmaktır. İnsanla-

rı disipline etmek için değişmez davranış kalıplarına başvurur ve bu davranış kalıplarını da tre, örf ve adetlerden alır. Bu şekilde boyun eğen, isyan etmeyen bir toplum oluşturmayı hedefler. Hayatının bir döneminde adalet bakanlığı yapmış ve yařadđđ dönemin güvensiz ortamına karşılık devlet terörü denebilecek kadar sert kurallarla toplumu disipline etmeye çalışmıştır. Örneğin kadın ve erkeklerin yolun aynı tarafında yürümesini yasaklayacak kadar katı kurallar koymuştur. Sistemi dikey hiyerarşinin üzerine kuruludur. Tek farkla ki geleneksel soyluluk doğuştan gelirken Konfcys soylu olmayı eğitimi olmak ve törelere bağlı olmakla ilişkilendirir. Dolayısıyla eşitsiz değişmez bir toplumsal yapıyı yine eşitsiz ama değişebilir bir toplumsal yapıya dönüştürmeye çalışır. Kurguladđđ yönetimde de üst kademe yönetici kadroları soylulara verilmiştir. Kurguladđđ devletin sert, otoriter ve hatta zorba olduğu söylenebilir. Hükümdarı bir aile babası gibi görür, halk ise aile bireyleri gibidirler. Dolayısıyla Çin aile yapısında aile bireylerinin babaya olan itaati gibi halk da hükümdara itaat etmelidir. Devlet tüm halkın mutluluğu için çalışmalıdır. Konfcys de Lao-tzu gibi savaş ve kargaşa ortamının her tarafı sardđđ ve insanların kurumlara olan güvenini yitirdiđđ bir dönemde yaşamıştır. Belki de sert ve otoriter tavrı kurumları belli bir güven ortamına kavuşturmak, çıkar peşinde koşan idarecileri yönetimden uzaklaştırarak yeni bir huzur ortamı tesis etme isteğindendir. Çünkü bu gelenekçi ve sert duruşuna rağmen yönetimin babadan oğu la geçişini doğu ru bulmamakta, en eğitimi ve ahlaklı olanın hükümdar olmasını ğu tlemektedir. Dolayısıyla Konfcys otoriterdir, gelenekçidir ve zorba bir yönetim düşüncesine sahiptir ama kast sistemindeki gibi sülale soyluluğu nu reddedip s-tn insan oluşu eğitimi ve ahlaklı olmaya bağlamıştır.

Konfüçyüs ideal insanı Chun-Tzu (junzi) olarak tanımlar. Chun-Tzu en yüksek onurdur, öğretinin temel ilkeleri olan insanlık, dürüstlük, görgülülük, bilgelik ve sadakati kendinde barındırır. Seçimlerinde kârlı olanı değil ahlaklı olanı seçer, ahlak ilkelerine ve kanunlara saygılıdır, sürekli kendini geliştirmenin derdindedir, kişisel ihtiyaç ve arzular, kariyer basamakları gibi sıradan insanların kaygılarından uzak olup zihni rahattır, iyilikseverdir, hoşgörülüdür, küçük çıkarların insanı değildir, saldırgan değildir ama üstün olduğunun da farkındadır, sosyaldır, iyi geçimlidir, rekabetçi değildir, içsel onurunu korur, gizli dolaplar çevirmez, herkesi dinler ve sonra kendi fikrini dile getirir vs.

Konfüçyüs arkadaşların insan üzerindeki etkisini de oldukça önemser. Ona göre açık sözlü, dürüst, sadık, güvenilir ve bilgili arkadaşlar edinilmeli, sürekli övücü cümleler kuran, kurnaz, ikiyüzlü, iyilik maskesi ile dolayan, bilgili olmadığı halde laf kalabalığı yapanlardan uzak durulmalıdır. Dilbaz insanlardan kuşku duyulmalıdır ve insanların sözlerinden ziyade eylemlerine bakılmalıdır.

Konfüçyüs ölümden sonraki hayat hakkında konuşmamayı tercih etmiştir. O görülen dünya üzerine yoğunlaşmayı daha doğru bulmaktadır. Ancak konuşmalarında kimi zaman gök tanrı ve onun aldatılamazlığından söz etmiştir. Yeni bir din oluşturmaya çalışmadığı halde kendinden sonra gelen hanedanlar ona tanrısal bir özellik atfetmişler ve ona kurbanlar sunmuşlardır.

Konfüçyüs'ün öğretisi toplumu disipline etme amaçlıdır. Bu öğretilerde kişisel özgürlüklere çok fazla yer yoktur. Hiyerarşiyi, resmi kurumları ve saray üyelerini önemsemesi açısından Konfüçyüs bireysel özgürlükleri sınırlamıştır.

Zerdüşt

Zerdüşt İran civarında yaşadığı düşünölen Doğu bilgesidir. Öğretisinin en önemli özelliği düalist yapıda olmasıdır. Zerdüşt eski çok tanrılı dinleri düalist dine dönüştürmüştür. Zerdüştilikte Ahura Mazda güzellik, ışık ve hakikatin yaratıcısıdır, Angra Mainyu ise karanlık, yalan ve çirkinliğin yaratıcısıdır. Dünya bu iki gücün çatışma alanıdır. Ahura Mazda'nın yarattığı her iyi şeye karşılık Angra Mainyu onun kötü bir taklidi olan bir çirkinlik yaratmıştır. İnsanoğlu iyi hareketlerde bulunarak Angra Mainyu ya karşı Ahura Mazdanın yanında yer almaya çalışmalıdır. Ahura Mazda insanoğlundan iki şey istemektedir, günah işlememesi ve teşekkür etmesi. Bunun dışında iyi insanlara karşı mert olunması, davranışlarda bilgece olunması, herkese karşı iyilik beslenmesi, sahtecilik ve yalandan uzak durulması gibi değerler de dinin öğeleri arasındadır.

Zerdüşt'te zaman anlayışı Hint dinlerindeki döngüsel yani reenkarnasyon anlayışının aksine tevhidi dinlerdeki gibi doğrusaldır ve ilk defa kıyamet kavramını kapsayan öğreti durumundadır. Dünyadaki işler ebedi takdir konusu olanlar ile insana bağlı olanlar olarak iki kısımdır ve bu iki kısım birbiri ile ilişkilidir.

Zerdüşt'ün ahlak anlayışı üç ilkede toplanır:

- 1) Düşünölen iyi düşünölsün.
- 2) Söylenen iyi söylensin.
- 3) Yapılan iyi yapılsın.

İyi düşünce, iyi söz ve iyi iş istenecek, kötü düşünce, kötü söz ve kötü işten uzak durulacaktır. Ne ruhani

âlem tamamen iyidir ne de maddi âlem tamamen kötüdür, önemli olan insanın bu âlemlerle olan ilişkisidir.

Zerdüşt yaşadığı toplumun inançları arasında bulunan birçok eylemi yasaklamıştır. Örneğin toprak sürmede kullanılan hayvanların ömrü uzatacakları inancıyla toplu halde kurban edilmelerini reddetmiştir. Ana, bacı gibi yakınlarla evlenmeyi yasaklamıştır. Öldürmek, çalmak, yalan konuşmak, zina günahıdır. Evliliğe sadakat, iyilikseverlik, hakikate bağlılık farzdır. Hayvanlara iyi muamele etmek gereklidir, ziraat ve güvenlikten dolayı köpek ve inek özel bir konuma sahiptirler.

Zerdüşt öğretisinin zirai bir yapısı vardır, kanal açmak, köprü yapmak, tarla işi ile uğraşmak, ekinlere zarar veren şeyleri yok etmek büyük sevap içeren çalışmalardır. Zerdüştlük riyazî bir yaşam yerine çalışmayı teşvik eden bir öğretilerdir.

Zerdüşt sosyal sınıf kavramından ilk söz edenlerdendir. Ona göre sosyal sınıflardan bazısı bazısını sömürebilmektedir ve kendisi imtiyaz sahibi sınıfa karşı ziraatçıların yanında yer almıştır. Fakat saraya damat olarak girip öğretisini önce saray ehline tebliğ etmesi sömürü konusundaki düşüncesi ile çelişkili görünmektedir. Sömürülenlerin yanında yer aldığını söyleyen birinin saraya damat olması düşündürücüdür.

Zerdüştilikte günde beş defa güneş ya da ateşe dönülerek ibadet edilir. Ölüm kötüdür ve ölü, suyu kirleteceği için yıkanmaz, ateşi kirleteceği için yakılmaz, toprağı kirleteceği için gömülmez. Ağlamak, yas tutmak yasaktır. Ceset sessizlik kuleleri denen yüksek yerlere bırakılmalı, akbabalara terk edilmelidir.

Zerdüşt'ün aslında tek tanrılı bir din tebliğ ettiği hatta tevhidi bir dinin tebliğcisi olduğu ancak kendisinden sonra öğretinin düalist bir hal aldığını söyleyenler de vardır. Bu düşüncede olanlar iyilik tanrısı Ahura Mazda

karşısında kötülük tanrısı Angra Mainyu'nun durumunun, Allah'ın karşısında şeytanın durumu gibi olduğunu ileri sürerler. Büyük iskender'in İran'a saldırısında Avesta nüshalarını yakıtması ve çeşitli tarihsel olayların inançta zihinsel deformeler oluşturmaları ile sonradan gelenlerin iyiliğin zıddının kötülük, Ahura Mazda'nın zıddının da Angra Mainyu olduğunu düşünmelerine, Angra Mainyu'yu yüceltip bir tanrı haline getirmelerine ve öğretiyi düalist bir şekle sokmalarına sebep oldukları iddia edilir. Ölülerin sessizlik kulelerine terk edilmeleri gibi tevhidi dinler ile uyuşmayan öğelerin ise sonradan öğretiye katıldıkları söylenir.

Zerdüş'tün ahlak anlayışı tevhidi dinlerin ahlak anlayışı ile büyük benzerlik göstermektedir. Öğreti "bir tarafta iyilik, güzellik, doğruluk diğer tarafta kötülük, karanlık, çirkinlik, insana düşen ise bu iki sistemden iyi olanın yanında yer almasıdır" şeklinde özetlenebilmektedir.

Batı'nın Hayata Yüklelediği Anlam

Batı kaynağını dünyevi hayata bağlılığı ile ön plana çıkan Antik Yunan kültüründen almıştır. Bu nedenle maddi akılcı bir bakışı benimser. Hayatın merkezinde insan vardır ve tüm varlıklar maddi akıl ile çözümlenir, maddi akla göre değerli ya da değersiz bulunurlar. Mitolojilerinde tanrılar yarı insan şeklindedirler, tanrıların aşağıya çekilerek insanileştirilmesi maddi akla verilen aşırı değer sonucudur.

Doğu'daki, insanın fert olarak erdemli oluşu yerine Batı'da toplumun güçlü oluşu önemlidir. Batı kültürü ruh egemenliğinden ziyade beden egemenliği altındadır. Bu nedenle dış görünüme büyük değer verilir. Erdem sahibi kişilik yerine güçlü kişilik anlamlı bulunur. İnsanın kendi aklını bu kadar çok beğeniyor olması elbette beraberinde kibirli bir duruşu da getirmektedir. Kibrin gölgesinde şekillenen Batı ahlakı çıkarıcı, menfaatperest bir yapıya sahiptir. Batı, teknolojisi gelişmiş toplulukları silahlandırma yoluyla çatıştırmayı ve yıllarca fakir halkları sövmeyi akılcı bir iş olarak görmüştür.

Batı kültürü tüketim kültürüdür. Mutluluk maddiyatta, para ve şöhrettedir. Tanrılar bile maddidir, yarı insandır. Batı orijine maddi insanı yerleştirdiği için insan bedenine ait güzelliği sergilemeyi sanatın bir parçası olarak görmüştür. Dolayısıyla Batı kültüründe çıplaklık bir sanat durumudur. Batı kültürü aşırılığa kaçınca insani erdemlerden yoksunluk ve orman kanunları noktasına varır.

Batı'nın akılcı yaklaşımı, akli sadece efendilere has saymıştır. Kölelerin akli yoktur dolayısıyla hakları da yoktur. Hatta bir bilge olan Platon'un devletinde bile Brahmanların kast sistemine benzer bir kast düşüncesi görürüz. Platonun hayali devlet sisteminde yöneticiler, askerler ve çalışanlardan oluşan sınıflar kalıcıdır. Kölelerin vazifesi efendilerinin emirlerine koşturmak ve köleler haksızlığa katlanmak zorundadırlar. Platon'un değişime karşı dirençli oluşu, bireyselliği reddedişi, Aristo'nun köylüleri, köleleri ve kadınları özgürlük kavramının dışında bırakması gibi değerlendirmeler açıkça maddi aklın insan hakkı ihlalleridirler. Aristo'ya göre insanlar hür ya da köle olarak doğarlar, köleler kendilerini yönetemezler ve tamamen sahiplerine aittirler. Antik Yunan ve Roma düşünürlerinden Epiktetos gibi birkaç kişiyi saymazsak neredeyse hiç kimse köleliğe karşı çıkmamıştır. Kölelere okuma hakkı verilmemiş, köleler birer evcil hayvan gibi görülmüşlerdir. Daha ötesi köleler gladyatör arenalarına sürüklenmiş ve birbirlerine acılarına bile müsaade edilmemiştir. Efendisi köleye istediği zararı vermede özgür bırakılmıştır. Antik çağın kent yükü kölelerin omuzlarına yüklenmiştir. Yabancıların, kölelerin ve kadınların yönetime katılmasına izin verilmemiş, bunların dışındaki vatandaşlar ancak eşit sayılmıştır. Aynı şekilde Klasik Roma'da da her şey kölelere yaptırılmıştır. Birçok konuda ihtilaf halinde olan eski Batı filozoflarının çalışmanın kölelere özgü aşağılık bir iş olduğu konusunda ittifak etmeleri de düşündürücüdür. Antik dönemin bir yansımasını da Atlantik köle ticaretinde görürüz. İnsanlar zorla köleleştirilip gemilere istiflenmişler, çıplak yolculuk yapmak zorunda bırakılmışlar, yol boyunca kırbaçlanmışlar, isyan edenler gemi direğine bağlanıp el ve kolları ibret için budanmış, kadınlara tecavüz

edilmiş, hastalananlar kırbaçlanıp köpekbalıklarına atılmışlar ve hatta bebekler kırbaçla cezalandırılarak ölene kadar dövülmüşlerdir. Aynı şekilde Kızılderililerin kundaktaki bebekleri ellerinden alınarak en uzağa bebek fırlatma yarışmaları yapılmıştır. Tüm bu zulümler Batı'nın maddi akılcı yaklaşımı ile gayet doğal hatta gerekli birer eylem olarak görülmüş, büyük bir rahatlık içinde yapılmıştır.

Beden köleliğinin 1800'lü yılların sonuna doğru kaldırılması ise ekonomik sebeplerden ve makineleşmenin etkisi ile olmuştur. Makine acıkmaz, hastalanmaz, yorulmaz, daha çok iş üretti. Dolayısıyla kölelerden daha az masraflı bir işçi olduğundan beden kölelerinin yerini alması uygun bulundu. Devamında düşünce köleliği oluşturularak, insanlar belli düşüncelerin etrafında toplatılarak topluca sömürülmeye başlandı. Batı beden köleliğini kölelik kurumu işine yaramayacak hale gelene kadar canla savunmuş ve yasalarla destek çıkmıştır. Köleliği kaldırmaları ile övünen Batılılar, köleliği ahlaki sebeplerden değil iktisadi sebeplerden kaldırmak zorunda kalmışlardır.

Tarihin akışına baktığımızda dünyaya Batı kadar vahşi bir toplumun gelmediğine tanık oluruz. Günümüzde Batı'yı yüksek medeniyet olarak bilip Batılılaşma hareketleri içine giren birçok toplum, muhtemelen Batı'nın sonuna kadar sömürdüğü insanlara bir de misyoner göndererek erdem öğretmeye çalışmasını ya görmüyor ya da bu gerçekliğe gözünü kapatıyordur. Batı rasyonalizmi her ne olursa olsun kazanmalıyım anlamında ele almış ve bir çıkar aracı olarak sistemleştirmiştir. Batı akılcılığı erdemden ve ahlaktan yoksun çıkarıcı akla hitap eder. Avrupai ilerleyiş talan etme şeklinde meydana gelir. Bilimsel alanda bile Asyalı ve İslam bilginlerinin çalışmaları talan edilmiş ve kendi

mülkiyetlerine geçirilmiştir. Zaten Batı düşünce dünyasının kapısı dışarıya tamamen kapalıdır. Batılı olmayan bilginlerin düşünceleri Batı'ya ancak Batılı birine mal edilerek geçebilir. Bu durum sömürü ahlakının düşünce dünyasına yansımasıdır. Buna karşın Batı'nın Asya ve Afrika gibi toplumlara sunduğu her şeyde onların sorunlarından ziyade Batı'nın çıkarları ön plandadır. Yani Batı başkasının dertlerini çözmeye çalışmak bir yana, onlara hastalıklar bulaştırma çabası içindedir. İnsanlara hastalıklar bulaştırıp onları acılar içinde tüketmek, köleleştirip sömürmek, ekmeklerini ellerinden alıp açlığa terk etmek, birbirlerine düşürüp silahlarını onlar üzerinde denemek ve sonrasında misyoner gönderip insanlık öğretmeye kalkmak... (Bu noktada İsa'nın (a.s) öğretisi ve İncil'in Batılı değil tevhit dünyasına ait olduğunu hatırlatalım) Batı insan derken kendini kasteder, medeniyet derken kendi medeniyetini kasteder. Kültür, sanat, düşünce, akıl, inanç ve daha birçok alandan söz ederken piramidin en tepesinde hep kendisini bir güneş gibi görür. Aslında Batı tek bir noktada en üsttedir, o da silah teknolojisidir. Bu silah teknolojisi sayesinde kendinin olmayan tüm düşünce, gelenek, akıl, kültür ve medeniyetleri çarmıha germiştir. Hayır ve şer ilminden habersizlik Batı'nın her iki değeri birbirine karıştırmasına yol açmıştır. Örneğin Batı'ya göre gelişmemiş toplumlara saldırmak, onları toplayıp hapishanelerde işkence yapmak, tecavüz etmek bu toplumlar için birer hayırdır. Çünkü Batılı anlayışa göre ancak çatışma ile rasyonelleşme ve buna bağlı olarak gelişme sağlanabilir. Aynı şekilde bir toplumdaki zenginlerin o toplumdaki fakirlere zulmetmesi de Batı düşüncesince hayır olarak görülür. Peki, o halde şer nedir? Batı'ya göre şer Batı'ya karşı çıkan her şeydir.

Batı oryantalizm ile birlikte antropolojiyi kullanarak dünyayı daha iyi sömürmenin yollarını aramıştır. Antropoloji insanı biyolojik, kültürel, psikolojik, sosyolojik vs. bir bütün olarak kendi çeşitliliği içinde anlamaya ve değişikliklere nasıl uyarlandığını bilmeye çalışır. Araştırmacı bunu yaparken bazen uzun yıllar bir topluluğun içinde onlardan biriymiş gibi yaşar. Antropolojiyi kullanan Batı hangi insanı nasıl sömürmesi gerektiğini bilmeyi amaçlamıştır. Bu çalışmalar neticesinde her toplumu, o toplumun kültürünü, toplumsal yapısını, inancını ve psikolojisini kullanarak sömürmüştür. Amerika kıtasını keşfettiğinde ise buradaki yerlileri insanlarla eşdeğerde görmekte zorlanmış hatta yerlileri maymunlar kadar insanlıktan uzak bir tür olarak değerlendirmiştir. Erdemli bir varlık olan yaratıcının iyi bir ruhu siyah bir bedene sokamayacağı sonucuna ulaşan Batı'nın bilimcileri, siyahileri kötü ruh sahibi olmakla suçlamışlar, daha sonra evrim teorisinin etkisiyle oluşan üstün ırk düşüncesi ile nice insanlık suçlarının işlenmesine önayaklık etmişlerdir. Bu çıkarıcı akıl insanları kimi zaman kafatası yapısına göre, kimi zaman ten renklerine göre değişik sınıflara ayırarak değerlendirmeye tabi tutmuş ve bazı kesimlerin ölmesi gerektiğine karar vermiştir. Batı bilgelerinin vahşi rasyonalizmine karşın “kendine yapılmasını istemediğin bir şeyi başkasına yapma” öğüdünün İsa (a.s), Muhammed (a.s) gibi tevhit öğretmenlerinde ve Konfüçyüs, Buda gibi Doğu bilgelerinde yer alması Batı'nın durduğu noktayı daha net göstermektedir.

Batı kendi tarihini, kültürünü ve tarihsel dönemlerindeki geçiş aşamalarını, bilimsel keşifleri sanki dünya tarihiymiş gibi diğer toplumlara dikte etmiştir. Bu sayede Batı merkezli tarih, edebiyat, felsefe, bilim diğer toplumların kendilerine yabancılaştırmalarına sebep ol-

muştur. Açıktır ki, kendine yabancılaşan toplum sömürüye açık bir hedef haline gelir. Bugün de aynı şekilde Batı insan hakları savunuculuğuna soyunmuş bir cellâttır. Cellât merhameti ve maharetiyle işini görmektedir. Sömürmekte ve yok etmektedir, tabii yine bilim, medeniyet, hümanizm, barış ve insanlık adına. Batı’da güç yer değiştirse bile sonucu hep vahşet olmuştur. Antik Yunan kent devletlerinde de vahşet vardı, endüstri öncesi aristokrat idaresinde de vahşet vardı, endüstri sonrası burjuva idaresinde de. Görünürde medeni olan Batı, görünürün arkasında saldırgan kişiliği temsil eder. İnsanlarda fiziksel çekiciliğin ahlakı da kapladığına dair bir kalıp yargı vardır. Avrupa medeniyeti sadece fiziksel çekiciliğe sahiptir. Dış çekiciliği bizi içinin de çekici olduğu kalıp yargısı ile aldatmaktadır. Batılılaşmayı ısrarla direten ve kendi toplumlarının aydın gurubunda yer alan insanlar kendi teknolojik geri kalmışlıklarının aşağılık duygusunu yaşarlar. Fakirin kendi gerçekliği içinde durumunu düzeltmeye çalışması yerine zengine özenmesi gibi, teknolojik anlamda ikinci sınıf toplumların aydınları da Batı’ya özenerek aşağılık duygusundan kurtulmaya çalışırlar.

Dikkat edilirse hem Doğu’da, hem Batı’da yüce değerler arasına sınıf sistemi, kast sistemi, zümreler sistemi sokularak ve bireysel iradeler yasaklanarak halk özgürlükten uzak tutulmuştur. Ancak Doğu’nun bilgeleri genel anlamda ezilenlerin yanında yer almayı tercih ederken ya da en azından sömürüye karşı çıkma yanlısıyken, Batılı bilgelerin düşünceleri egemenlerden yanadır. Bazen internette araştırma yaparken, belki bir kütüphanede kitapları karıştırırken ya da bir takvim yaprağını okurken Batı dünyası yöneticilerine, zenginlerine veya modern dönem bilim adamlarına ait mektuplar, konferans metinleri, güya hikmetli nasihatler

içeren öğütlerle karşılaşırız. Oysa Batı dünyasının sevgi ve barış yanlısı söylemlerini ne kadar ciddiye almamız gerektiği konusunda Amerika kıtasındaki yerlilere ve Afrika kıtasında kendi halinde yaşayan kabilelere neler yaptıklarını düşünerek cevap aramalıyız. Akıllı başında yani eşekleştirilmemiş olan bir insan Batı dünyasından sevgi, merhamet, barış gibi hiçbir insani değerin dışarıya akmayacağını bilir. Batı demek vahşet demektir. İşin özü şudur ki, Doğu'nun bilgelik hikâyeleri ile Batı'nın bilgelik hikâyelerini karşılaştırdığımızda, Doğu bilgelerinin sevgi, yakınlık, dostluk, hayırseverlik, hikmet gibi kavramları işlediklerini, Batı bilgelerinin ise para, güç ve maddi kazanç ile alakadar olduklarını görürüz. Ne yazık ki Batı'dan dünyaya yayılan zehirli düşünce gazları Batı dışındaki dünyayı deliye döndürmüş, düşüncemez, akıl edemez birer öküze çevirmiştir. Batı ise bir sürü çobanı rolünde, kâh öküzlerini birbirinin üzerine salıp dövüştürmekte, kâh sabana sürmekte, kâh ızgara yapmaktadır.

Batı'nın Bazı Bilgeleri

Pythagoras

Pythagoras kendini filozof olarak tanıtan ilk kişidir. Gizemli bir duruş sergilemesinden dolayı kendisine tanrısal özellikler atfedilmiş ve kendisinden çeşitli insanüstü olayları gerçekleştiren kişi olarak söz edilmiştir. Pythagoras'da diğer doğa filozoflarının aksine evreni oluşturan arkhe, somut bir nesne değil soyut bir kavram olan sayılardır. Evrende her şey sayılarla ilişkilidir ve her sayının bir anlamı olup her şey sayıların bir uyumudur. Ona göre, olan her şey sayılar ile ifade edilebilir. Oluşum; sayılar, ahenk ve müzikten doğar. Pythagorasçılar varlık ile matematik arasında ilişki kurmaya çalışan ilk grup olmuşlardır.

Pythagoras kendi yaptığı çalışmalar sonucu bir telin uzunluğu ile çıkardığı ses arasında bir oran olduğunu görmüştür. Buradan hareketle var olan her şeyde bir oranın söz konusu olduğu ve bir uyumun var olduğu sonucuna ulaşmıştır. Matematik ve müzik evreni anlamada önemli iki alandır. Evrende tek ile çift, sağ ile sol, erkek ile dişi, duran ile hareket eden, doğru ile eğri, aydınlık ile karanlık, iyi ile kötü, kare ile dikdörtgenden oluşan on tane karşıtlık vardır. Pythagoras'a göre evrende aydınlık ile karanlık, sıcak ile soğuk, yaş ile kuru eşit seviyededir. Bu ikililerden hangisi karşıtımdan üstün gelirse, evrende onun etkileri gözlenir. Örneğin aydınlığın üstün gelişi ile gündüz oluşur.

Pythagoras aynı zamanda gizli bir tarikatın kurucusudur. Bu tarikatın takipçileri maddi zevklerden uzaklaşıp disiplinli bir hayat yaşamayı amaç edinmiş, matematik ve müzik ile ilgilenmişlerdir. Pythagoras zamanı boşa harcamamak için şaraptan ve hayvansal besinlerden uzak durmak, az uyumak, açgözlü olmamak, hazırlanışı ve sindirimi kolay yiyeceklerle beslenmek gerektiğini savunmuştur. Kurduğu okula sıkı bir sınavdan geçebilenleri almıştır. Öğrencileri iki gruba ayırmış, birinci gruba matematikçiler ikinci gruba dinleyiciler adını vermiştir. Birinci gruptaki öğrenciler özel konuma sahip olup matematik araştırmaları ile ilgilenirken, ikinci gruptakiler öğrenme hevesi taşıyan kişilerden oluşturulmuştur. Öğrencilerin hayvansal besinleri kullanmaları, şarap içmeleri, çok yemek yemeleri ve çok uyumaları yasaklanmıştır. Pythagoras öğrencilerine saygıyı gerçekten hak edene saygı göstermelerini, şanı, şöhreti, zenginliği önemsememelerini öğütlemiştir. Tarikatın ateşi bıçakla karıştırmamak, evde kırlangıç beslememek, kanca tırnaklı hayvan beslememek, kar üzerinde yazı yazmamak, öğlen üzeri uyumamak gibi garip kuralları da vardır.

Pythagoras'a göre insan küçük bir evren olup; akıl, hareket etme, büyüme ve çoğalma kudretine sahiptir. İnsanlar ölür ama ruh ölümsüzdür ve sürekli hareket halindedir. Ruh göçü inancında olan Pythagorasçılara göre ruh bedenden bedene geçer. İnsanın ölümü ile ruhu karadaki, denizdeki ve havadaki canlıları dolaşır, sonra tekrar bir insan bedenine döner. Sonraki hayatların niteliği ilk hayatın niteliğine bağlıdır. İnsan aşağılık yaşamlardan kurtulmak için arınmalı, bedeni zevklerden uzak durmalı ve ruhunu yüceltme yollarını aramalıdır.

Diğer Antik Yunan düşünürleri gibi Pythagoras da köle ve özgür insanlar arasında açık bir fark olduğu inancındadır. Ona göre tanrılarla hür insanlar arasında nasıl fark varsa, hür insanlar ile köleler arasında da buna benzer bir fark vardır.

Sokrates

Sokrates; çıplak ayakla dolaşan, sıcağa ve soğuğa, açlığa ve susuzluğa pek aldırmayan, giyimine özen göstermeyen, kibirden uzak, kendini dünyevi zevklerden soyutlayan, dünyevi kaygılar karşısında duyarsız, gizemli bir yapıya sahip, mütevazı ve anlayışlı bir bilgin-dir. Sokrates bir ekole bağlı değildir ve yazılı bir eser bırakmamıştır. O, çarşıda pazarda dolaşıp insanlarla konuşarak onların hayatı ve alışılmış değerleri sorgulamalarına önayak olmaya çalışmıştır. Düşünceleri, öğrencileri Platon ve Xenophanes gibi filozofların yazıları ile bize ulaşmıştır.

Sokrates halkın körü körüne inandığı dini değerleri sorgulayan biridir. Dinin boş inançlardan arındırılmasını istemesi, onun kendi toplumunda dinsiz olduğuna yorumlanmıştır. Sofistler ile tartışmaları meşhurdur. Ancak sofistler yararı referans alarak değerlendirmeler yaparken, Sokrates ahlaki bir ciddiyetle olaya yaklaşmaktadır. Tartışmalarında kişilerin iddialarındaki tutarsızlıkları ortaya çıkararak sorgulayıcı bir duruş sergilemiştir.

Sokrates'in arkadaşı Chaerephon, Defli adlı tapınaktaki kâhin Apollo'ya Sokrates'ten daha bilge kimsenin olup olmadığını sormuş, kâhin Apollo Sokrates'ten daha bilge olabilecek kimsenin olmadığını söylemiştir. Sokrates herhangi bir konu üzerinde uzmanlığı olmadığını düşünerek kâhinin sözlerinin ne anlama geldiğini araştırmak için zamanın ozanları, politikacıları, zanaat-kârları gibi kendini bilge olarak gören kişilerine bazı sorular sorarak onların bilgelikleri hakkında bilgi edin-

meye çalışmış, ancak vardığı sonuç bu şahısların hiç birinin bilge olmadığı, bundan daha kötüsü bilmediklerinin de bilincinde olmadıkları olmuştur. Bu durum karşısında Sokrates kendini bilmenin ya da kendini tanımanın başarılabilmesi halinde insanın aslında hiçbir şey bilmediğinin farkına varacağı sonucuna ulaşır.

Sokrates'te felsefenin merkezinde insan vardır ve bilgi kendini bilmek üzerine kurulmuştur. İnsanı konu edinmekle dönemin düşünce geleneğinden ayrı bir yol açmıştır. Onun bilgeliği bir şey bilmediğini biliyor olmanın bilgisine sahip oluşundadır. Ona göre erdem ile bilgi bir birinden farklı şeyler değildir, fazilet bilgi ile elde edilir. İnsan bile bile kötü olamaz, kötü oluşu bilgisizliğindendir ve bilgisiz oluşu da kendini bilmeyişindendir. Bu Sokrates'in ahlakçı akılcılığıdır.

Sokrates muhatapları ile bir konuyu değerlendirdiğinde hiçbir şey bilmiyormuş gibi bir tavır takınır ve muhataplarının anlayabileceği şekilde konunun merkezinden değerlendirilen noktaya doğru bir yol alır. Bu yolculuğun her adımında sözlerini karşı tarafa teyit ettirerek onun da onayını almış olur. Sonuca varıldığında Sokrates muhatabının kendi savunduğu değeri kendisinin olumsuzlamasını sağlamış olur. Bu onun ironi yaklaşımıdır ve Sokrates tarzı düşünce çürütme tekniğidir. Sokrates tanımlardan başlayarak tartışır. Ona göre önce üzerinde tartışılan konunun ne olduğunun ortaya konması gerekir, bunun için tanımlamak şarttır. Örneğin kimler doğru kişilerdir gibi bir tartışma yapılacaksa, önce doğruluğun ne olduğunun tanımlanmasını ister ve bu tanımdan kimlerin doğru kişiler olabileceğine doğru bir bağlantı yapar, bu bağlantıyı yaparken kontrol tamamen kendisindedir. Adına diamon dediği bir çeşit ilham ya da hissi durumdan söz eder. Bir şey yapacağı ya da bir söz söyleyeceği zaman diamonu, onun yap-

cağı hakkında doğru yapıp yapmadığına dair onu uyarırmış.

Sokrates'in hayatındaki en önemli olay, onun tanrıları inkâr ettiği ve gençliği zehirlediği suçlaması ile mahkemeye sevk edilmesi ve mahkemenin kendisine baldıran zehri içirerek idama mahkûm edişidir. Mahkemenin kararı ile idam olayı arasında bir aylık bir zamanın bulunması Sokrates'e kaçma olanağı vermişse de o kaçmamayı tercih etmiştir. Sokrates'in mahkemede yaptığı savunma onun kimliği hakkında geniş bilgi verir.

Sokrates, insanların doğaları gereği iyi olduklarını söylemiş, eğitime önem vermiş ve insandaki iyilik tohumlarını eğitimle yeşertmeye çalışmıştır. Kötülüğü insanlaşmamışların zayıflığı olarak görmüştür.

Sokrates Batı toplumunun en adil ve en ahlaklı bilgelerinden biridir diyebiliriz.

Platon

Asıl adı Aristokles'dir. Atletik yapısı nedeni ile Yunanca geniş göğüslü anlamına gelen Platon adı ile tanınmıştır. İslam dünyasında Eflatun olarak bilinir. Sokrates'in öğrencisi ve Aristoteles'in hocasıdır.

Antik Yunan doğa filozofları olarak anılan ilk filozoflar (Örn. Thales, Anaksimondros, Anaksimenes, Demokritos...) daha çok materyalist bir öğreti ortaya koyarak dünyadaki tüm maddi varlığın ortak ögesini bulmaya çalışmışlar ve bu ortak öge kimi zaman su, kimi zaman hava vs. olmuştur. Maddeci öğretiye karşın Platon düşünce temelli bir öğreti ortaya atmıştır. Platon'a göre bir yanda sonsuz ve mükemmel idealar evreni, diğer yanda da ölümlü ve mükemmellikten uzak nesneler evreni vardır. İnsanın beden olarak içinde bulunduğu nesneler evreni gölgelerden oluşmaktadır ama insan ruhu bir zamanlar idealar evreninde bulunmuştur. İnsan doğmadan önce her türlü bilgiyi edinmiştir ve dünyada iken öğrenme dediğimiz şey, doğmadan önce bilinen bu şeylerin hatırlanmasıdır. Dolayısıyla Platon düşüncesinde öğretme yoktur, hatırlatma vardır.

Platona göre duysal nesneler mutlak bir gerçekliğe bağlı olarak nitelik ya da nicelik olarak değişime uğrarlar. Beş duyu yolu ile hakkında bilgi sahibi olunabilen değişir durumdaki maddi dünyanın dışında mutlak bilgiyi içinde barındıran kalıcı, değişmez bir evreninde bulunması gereklidir. Platon akıl ile bilinebilen bu kalıcı, mutlak gerçekliğe idealar evreni adını verir. Dolayısıyla gerçeklik dış dünyada duyularımız ile farkına vardığımız nesnelerde değil, duysal dünyadaki değişim-

lerden etkilenmeyen idealarındadır. Buna karşın duyu-
sal dünya idealar dünyasının bir görünüşünden ibarettir.
Matematik ve diyalektik ile uzun süre ilgilenme sonucu
idealar dünyası tanınabilir. Düşünce yolu ile bilinebilen
idealar, sahip oldukları özellikleri tüm ideaların üstünde
bulunan iyi ideasından alırlar. İyi ideası tanımlanamaz
ancak her şeyin açıklayıcısıdır. Mutlak, sonsuz ve sınır-
sız olan idealar dünyası ile sınırlı ve değişebilir olan
duyusal dünyanın nesneleri arasında pay alma gibi bir
bağ vardır. Ancak bu ilişkinin nasıl bir nitelikte olduğu
bilinemez. Belirsiz ve formdan yoksun olan maddeye
Demiurgos (Antik Yunan'da, yoktan var etmeyen an-
cak var olana şekil veren ilah) tarafından idealar dünya-
sından özellikler yüklenerek şekil verilir ve duyu-
sal dünyada ideaların gölgeleri ortaya çıkar.

Platon'un Devlet adlı eserinde de geçen mağara söy-
lencesi onun idealar kuramını anlamamıza yardımcı
olacaktır. Mağara söylencesinde Platon idealar ile du-
yusal dünya arasındaki ilişkiyi somut hale getirir. Gü-
neş ışığının içeriye sızmasını engelleyecek uzunlukta
bir geçit ile dışarıya bağlanan bir mağara olsun; bu ma-
ğarada sıraya dizilmiş mahkûmlar arkaları mağara giri-
şine dönük olacak biçimde ve kesinlikle hareket ede-
meyecekleri şekilde zincire vurulmuş olsunlar. Bütün
gördükleri sadece karşılarındaki mağara duvarı olsun.
Mahkûmların arkasında bir ateş yanıyor olsun ve ateşle
aralarında bir adam boyu duvar bulunsun, bu duvarın
diğer tarafında başları üstünde bir şeyler taşıyan insan-
lar hareket ediyor olsunlar ve mahkûmlar bunların hiç-
birini bilmiyor olsunlar. Böyle bir durumda nesneleri
taşıyan insanların gölgeleri ateş sayesinde duvara düşe-
cektir ve sesleri duvardan yansıyarak mahkûmların ku-
laklarına ulaşacaktır. Platon mahkûmların tüm algılaya-
bildiklerinin varlıkların duvardan yansıyan sesler ve

duvara düşen gölgeler olacağını, dolayısıyla tüm bilgilerin ve konuşmalarının da bu gölgeler ve sesler üzerine olacağını söyler. Eğer mahkûmlardan biri zincirlerinden kurtulabilirse tutulmuş olan vücudunu hareket ettirirken acı çekecek, ateşten gözleri kamaşacaktır. Kafası karışacak ve bildiği tek şey olan duvardaki gölgelere dönecektir. Eğer sürünerek mağara dışına çıkmayı başarabilirse gözleri güneşten uzun süre göremeyecek, geri dönerse bu sefer karanlıktan dolayı geçici körlük yaşayacaktır ve bir şeyler anlaması uzun zaman alacaktır. Mağaradakilere gördüklerini anlatmakta zorlanacak, anlattıkları da hoş karşılanmayacaktır.

Platon öğretisini diyaloglar şeklinde kaleme almıştır. Diyalogların baş aktörü çoğunlukla hocası Sokrates'tir. Sokrates tartışarak rakiplerinin görüşlerindeki tutarsızlıkları ortaya çıkartır, öğretimde konferans yöntemi yerine tartışma yöntemini benimserdi. Ancak Platon, hocası Sokrates gibi pazarlarda dolaşarak öğretim yapmayı doğru bulmamış ve "Akademi" okulunu kurmayı tercih etmiştir.

Platon; hocası Sokrates gibi ruhun ölümsüz olduğunu ve dünyaya gelmeden önce de bilgi sahibi olduğunu düşünüyordu. Dünyada öğrenilen bilgiler eskinin geri kazanılmasıdır. Bedeni eğitmenin amacı bedeni yok etmek değildir, ruh için yararlı hale getirmektir. Matematik felsefenin ön koşulu olduğu için öğretime önem verilmelidir. İlk önce kişilik eğitimi yapılarak insanların küçük yaştan itibaren beğenmeleri ve beğenmemeleri gereken şeyleri beğenecek ya da beğenmeyecek şekilde eğitilmeleri sağlanmalı, ancak daha ileriki yaşlarda zihinsel eğitim ile hangi fikirlerin doğru olduğunu belirleyen iyi bilgisi edinecekleri felsefe ile tanıştırılmalıdırlar. Sofistlerin hazza dayanan felsefele-

rine karşın Platon iyi kavramına ulaşmanın asıl amaç olması gerektiği fikrindedir.

Platon'un kurguladığı hayali devlet modelinde insanlar üç sınıfa ayrılırlar; yöneticiler (bilginler, özellikle filozoflar), bekçiler (askerler) ve çalışanlar (iftiler, zanaatkârlar). Bu sınıflar insan zihninde akıl, cesaret ve iştaha denk düşerler. Platon'un kurgusunda toplumsal yapılanma kalıcı olduğu için sınıflar arasında yer değiştirmek zordur. Platon'a göre halk bir koyun sürüsüdür, bekçiler bu sürünün köpekleri ve yöneticiler ise obanlarıdır. Kadınların erkeklerden farkı yoktur ve erkekler gibi her işte çalışabilirler. özölmeye sebep olan zenginlik ve cinsel iştahın zararlarından korunmak için bu değerlerin toplumsallaştırılmaları gerekir. Platon'un devlet ütopyası durgundur, değişime karşı dirençlidir, bireyselliğe karşıdır, toplumsal yapıyı değişimlere karşı koruma eğilimindedir. Bütün bunlarla birlikte Platon'un devlet ütopyasında kısmi bir kast sistemi görülür. Platon ortaya attığı Metaller Mitosu ile halkı; yöneticilerin mayasında altın, bekçilerin mayasında gümüş ve işçilerin mayasında demir olduğuna inandırmaya çalışmıştır.

Maddi felsefeler yerine metafizik felsefeyi öne çıkarmasıyla büyük bir Batı bilgesi olan Platon, devlet ütopyasında kısmi kast sistemini savunması, kölelerin zulme katlanmak zorunda olduklarını söylemesi bakımından özgürlük karşıtı bir düşüncenin sahibidir.

Aristoteles

Aristoteles hem filozof hem bilim adamıdır. Onu diğer filozoflardan ayıran yönü bilim adamı kişiliğidir. Kendisi aynı zamanda bilim dilinin, biyolojinin, mantığın kurucusu ve şematik harflerin mucididir. Bu günkü bilimsel terimlerin çoğu ondan alınmıştır. Aristo'nun araştırmacı kişiliği temelde zooloji ve biyoloji konusundaki çalışmaları üzerinedir. Zooloji çalışmasına insanla başlamış, deneysel yöntemi kullanmaktan ziyade amatörce gözlemlere dayanarak araştırmalar yapmıştır. İncelediği türleri tartmamış, boylarını ölçmemiştir. Deneysel bilim niceliksel olmasına karşın Aristo çalışması nitelik ağırlıklıdır. Yani onun zooloji çalışmasında boy ve ağırlıktan ziyade biçim ve işlev önemlidir. Biyolojideki çalışmalarının tamamında Aristo nihai nedeni bulmaya çalışmıştır. Aristo'ya göre nihai neden, yararına olan şeydir.

Aristo Platon'un öğrencisidir, Platon'un ölümü üzerine Akademia'dan ayrılmış, üç yıl kadar Makedonya kralı Philipp'in oğlu İskender'e öğretmenlik yapmıştır. Daha sonra Atina'ya gelerek kendi okulunu kurmuştur. Aristoteles derslerini gezinerek işlediği için okuluna Peripatos (Gezinenler) adı verilmiştir.

Aristo'ya göre insan toplumsal ve düşünen bir hayvandır, yani insan toplum içinde yaşamaya ihtiyaç duyar, toplumdan bağımsız olarak yaşamını sürdürmesi, türünü devam ettirmesi ve kendini savunması imkansızdır. Toplumsal olması bireyleri arasında ortak yönlerin olduğu anlamına gelir, yoksa sürü halinde yaşayan her canlı için toplumsal denemez. İnsanın toplumsal

oluşu onun iyi, kötü, yararlı, zararlı gibi algılardaki ortaklığıdır. Aristo toplumu doğum, çoğalma ve ölüm kanunlarına bağlı olan canlı varlıklara benzetmiştir.

Platon'da devlet kast sistemini anımsatan hiyerarşik bir temele oturtulmuş ve bireylerin her türlü sivrilmesine karşı çıkılmışken, Aristo'da toplum canlı varlığa benzetilmiştir. Buna bağlı olarak Aristo'nun toplum kuralları Platon'un toplum kurallarından farklıdır. Aristo'da toplumları birbirinden farklı kılan, onları oluşturan unsurların farklılığıdır. Aristo monarşi, aristokrasi ve demokrasi üzerinde bina edilen karmaşık bir sınıflandırma üretmiştir. Ona göre mükemmel bir şahıs ya da bir aile varsa bu şahıs ya da ailenin yönetimin başına geçmesi doğru olandır, ancak böyle bir mükemmellik nadir olduğu için uygulamada demokrasiyi yeğler. Aristo'da özgürlük köylüleri, köleleri ve kadınları kapsamaz. Özgürlük kentliler ile sınırlandırılmıştır. Köleler kendilerine ait olmadıkları için doğal olarak özgürlük hakları olamaz. Köle ile evcil hayvan arasında fark yoktur. Kölenin en büyük erdemi efendisine hizmettir. Aristo üretim araçlarının kamulaştırılması taraftarı değildir, mülkiyetin özel olması ama kullanılırken ortaklaşa kullanılması taraftarıdır. Faizcilik ve tefeciliği tiksindirici birer kazanç yolu olarak görür.

Aristo hem Platonun idealarına hem de Demokritos'un atom kuramına karşı çıkmıştır. Atom ve idea gibi gözle görülmeyecek varlıklar yerine görülebilen, hem ahlaki değerleri teminat altına alacak hem de bilimsel doğruları ortaya koyabilecek bir öğreti arayışında olmuştur. Bu öğreti töz öğretisidir. Aristo'ya göre tözler somut olup nihai gerçekliklerdir, töz olmadan hiçbir şey var olamaz. Dünyasal dünyanın temel bileşen maddeleri dört tanedir: Ateş, su, toprak ve hava. Her unsur bu bileşenlerden ikisi ile açıklanır.

Aristo'ya göre fiziksel evren mekân olarak geniş ama sınırlıdır, zaman olarak ise sonsuzdan gelip sonsuza gider. Ruh hareketin, düşüncenin, duyu algısının vb. özüdür ve tek başına var olamaz. Aristo Platon'dan farklı olarak var olması gereken ile değil, var olanla ilgilenmiştir. Aristoteles'e göre gerçek varlık fenomenlerin içinde gelişen özdür. Bu düşünce ile fenomenlerin dışında ikinci üstün bir dünya kabul etmez. Nesnelerin kavram halinde bilinen varlığı fenomenlerin dışında ayrı bir gerçek değildir. Varlık form kazanmış madde-dir. Ama madde ile form arasındaki ilişki rölatiftir. Daha aşağısına göre form olan bir şey daha yukarısına göre maddedir. (Tuğla, toprak için form ev için maddedir.)

Aristoteles'ten önceki felsefelerde önce doğa, sonra insan ile ilgili sorunlar işlenmiş, ardından Platon idealar kuramını ortaya atmıştır. Aristo bu alanlara, sorunları çözebilmek için bilimsel düşüncenin kanunlarını öğrenmek gerektiği düşüncesi ile mantık bilimini eklemiştir. Aristoteles'in en büyük başarısı bilimsel çalışmayı yöntemleştirmesidir. Ona göre bilgi, sistemli ve birleştiktir çünkü aksiyomlardan oluşur ve bütün gerçek bir aksiyom dizisinden üretilebilir. Aristo bilimi uygulamalı, üretimsel ve kuramsal olmak üzere üç ana sınıfa bölmüştür. Bir bilgi üretim ya da uygulama değil de sadece gerçek ise, bu bilgi kuramsaldır. Kuramsal bilgi de kendi içinde matematik, teoloji ve doğa bilimleri olmak üzere üçe bölünmüştür. Aristo'ya göre bilginin nihai kaynağı duyu algısıdır ama duyu algısı bilginin kendisi değildir.

Ardıl çözümlemede Aristo'ya göre bilginin birinci koşulu bir şeyin neden öyle olduğunu ve neden başka türlü olmadığını ortaya koyabildiğimiz zaman ancak o şeyi bilmiş olabiliriz. Bilgiye ulaşmak için “neden”

sorusuna cevap bulmak gerekir. Aslında aksiyomlardan teoremlere geçiş ve bilime ulaşma, birbirine bağlanan nedensellik bağıını görmektir. Yani ben A'yı, A'nın nedeni olan B'yi biliyorsam bilebilirim, B'yi bilebilmem için B'nin nedeni olan C'yi bilmem gerekir. Bu böylece devam eder. İkinci koşul ise bilinen şeyin bilinmesinin zorunlu oluşudur. Bir şeyi biliyorsak o şey başka türlü olamaz. Rastlantısal şeyler bilgi içermezler, çünkü öğrenilemezler ve öğretilemezler. Aristo bilgisini paylaşan biridir, ona göre başkasına aktarılmadıktan sonra bir konuyu biliyor olmanın bir değeri yoktur. Ona göre bilgi tümel olanın, formun bilgisidir. Bir şeyin özünü vermek o şeyin nedenine dair bir açıklama ortaya koymaktır. Bir şeyin nedenini bilmiyor olmak o şeyi bilmiyor olmaktır, nedeni bulmak o şeyin özünün ilk ilkelerden başlayarak tanıtlanmasıdır.

Aristo bilimsel anlamda tüm dünyayı en uzun süre etkilemiş Batı bilginidir. Bilimsel açıklamaları niceliksel yöntemlerin kullanılmaya başlandığı 16-17. yüzyıldan sonra çökmeye başlamışsa da felsefi yönü yaşama-ya devam etmektedir. Bilimsel anlamda büyük bir zihindir ancak köle, kadın ve köylüleri aşağı tabaka olarak görmesi gibi düşünceleri özgürlüğü tam olarak benimsemediğini gösterir. Ona göre insanlar doğal olarak eşit değildirlere, kimisi köle kimisi efendi olmak için doğar.

Tevhidin Hayata Yükllediği Anlam

Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet İbrahimi dinler olarak anılırlar. İbrahimi düşüncenin temel dayanağı tevhittir. Doğu'nun mistik, Batı'nın maddeci düşüncesine karşın tevhit, orta yolu bulma çabasında olup insanı eylemlerinden bağımsız olarak ne yüceltmiş ne de aşağılamıştır. İnsanın konumu eylemlerine bağlanmıştır; öyle ki insan meleklerden daha üstün ya da hayvandan daha aşağı olabilmektedir. İbrahimi düşüncenin en büyük özelliği köleliğin ilk basamağı olan putlaştırmının önüne set çekmiş olmasıdır. İnsanı köleliğe sürükleyen maddi ya da manevi, geleneksel ya da güncel, bilimsel ya da bilimsiz, dinli ya da dinsiz her şey yasaklanmıştır. Putların boyunduruğuna girme süreci şu şekilde izah edilebilir; herhangi bir zamanda, herhangi bir toplumda efendiler sınırsızca övülürler. Bu övgü öyle bir hal alır ki övülen kişi efsaneleştirilir, hatalardan arındırılır ve yeryüzünde görülebilen ne kadar güzellik varsa onunla ilişkilendirilir. Bir gün tüm övgü sözcükleri tükenir, sıra dışı bir övgüde bulunmak isteyen birileri kutsal kavramları içeren cümleler kurarak methiyeler ortaya koyar, bu methiyeler içlerindeki kutsal kavramlar artacak şekilde yeniden başka kişilerce de dile getirilir. Son safhada önce sınırsızca övülen, sonra efsaneleştirilen ve en son yarı ilahlaştırılmış olan kişi sonsuz güçleri elinde tutan bir ilah olarak kabul edilir. Heykelleri yapılır, bu heykeller önünde herkes önünü ilikler, boynunu büker ve yardım bekler. Şahsın yontup şekil verdiği taş artık bir put olmuştur. Sonra yontulup putlaştırılmış olan taş çalışmalara başlar. Kendisini ilah

olarak kabul edenleri yontmaya ve şekillendirmeye yönelir. Totaliter bir yönetime imza atar. Yasaklar koyar ve emirler yağdırır. Aç bırakmakla, işkence yapmakla tehdit eder, en son boyun eğdirir ve köleleştirir. Tevhit öğretisi zulmün kapısı olan putlaştırmayı daha ilk basamağında mahkûm eder. Bu bağlamda tevhit kralların, beylerin, efendilerin, egemenlerin yani insanın kutsanmasını yasaklar.

Tevhidi yapı bir olan Allah’a iman ile insanların birbirleri üzerinde tahakküm kurmalarının önüne geçmeye çalışır. Doğu’nun ve Batı’nın canavar görünümlü tanrılarının aksine tevhidin tanıttığı Allah merhamet sahibidir. Doğu ve Batı’da insanlar tanrıların şerlerinden korunmak için onlara tapınırken, tevhitte bizzat Allah’ın kendisi insanlara öğretmenler göndererek onların dertleri ile ilgilenmektedir. Tevhide göre kadın, erkek, köylü, kentli, işçi, idareci, zengin ya da fakirden kimse kimseden üstün değildir. Üstünlük ancak adalet ve ahlak duygusunun yaşatılmasında ve bu değerlere sadık olunmasına bağlıdır. Yani en adil olan en üstündür. Maddecilik insan ile hayvanının birleştiği noktalardan hareket ederek onları bir noktada toplarken, tevhit insan ile hayvanın farklılıklarından hareket ederek onları ayır tutar. Yani tevhit insanı akıllı hayvan ya da sosyal hayvan gibi tanımlarla tanımlamak yerine hayvanlarda bulunmayan adalet ve ahlak duygusu üzerinden tanımlar. Bu nedenle tevhit öğretisi genel anlamda gücün saltanatıyla mücadele üzerinedir. İbrahim (a.s) Babil saltanatını, Musa (a.s) Mısır saltanatını, İsa (a.s) Roma saltanatını ve Muhammed (a.s) Mekke’nin saltanatını sorgulamıştır.

Tevhit inancı özgürlükçüdür, özgürlüğü bir başkasının zararına olmadığı sürece herkes için ister. Tevhit inancı adaleti var oluşun enerjisi olarak görür. Bilgi

sahibi olunmasını ister ama bilime tapılmasını da reddeder. Akıl, kalp ve beden arasında bir denge kurulmasını ve hayatın bu denge üzerinden sürdürülmesini öğütler. Sade yaşamak, alçakgönüllü olmak, sevgiyi nefretin önüne geçirmek, kin duymamak, güvenilir olmak, adaletli ve ahlaklı olmak, büyüklere saygı göstermek, dalkavukluk yapmamak, özgür olmak ve özgürleştirmek, sömürüye savaş açmak, mazlumlara korumak, başkası içinde iyilik istemek, sabırlı olmak, insanları fiziki görünüşlerine göre ayırmamak vs. tevhidin insanlardan istekleridir. Güzel ahlakı ve yardımseverliği tebliğ eder, zalimliği ve ahlaksızlığı da yasaklar. Bu değerleri akıllı hayvan olmak için değil insan olmak için gerekli bulur. Bu nedenle endüstri çağı ideolojileri ile ters düşmüş, tüm modern zaman ideolojileri tarafından düşman olarak görülmüştür.

Peygamberlerden sonra tevhidin esasları renk değiştirmiş; salâvatlara, zikirlerle, ayinlere, mevlitlere sığdırılmıştır. Kimse zalimlere savaş açmaktan söz etmemiş aksine zalim idarecilere boyun eğmek vazedilmiştir. Adalet için ayağa kalkılmamış, aksine adalet isteyenler fitneci olarak görülmüştür. Ritüellerle cennet hayalleri kurulmuş, adalete dayalı bir yaşam kurma mücadelesine girililmemiştir. Oysa sadece ritüel ve ayinlerle tevhit dünyasının ferdi olunamaz. Adaletten uzak olmak Allah'tan uzak olmaktır. Zalim ile mazlumun savaşında bulunmayan, ister mabede olsun ister meyhanede aynı şey. Açıktır ki ritüeller, zikirler, mevlit merasimleri, ayinler, ilahi okumaları, sarık sarmalar, cübbe giymeler, hoplayıp zıplamalar, kendini parçalarcasına tekbir diye bağırımlar özgürlük getirmez, sadece sömürünün önünü açar.

Peygamberlerin öğretileri ölümlerinden hemen sonra, hatta ölümeleri ile birlikte deforme edilmeye başlan-

mıştır. Bir değerin içine insan unsuru girdi mi o değer bozulmaya mahkûm olur. Peygamberlerden sonra öğretileri değişik zihniyetlerdeki insanların hayatından, değişik iklimlerden, değişik coğrafi yapılardan, değişik toplumlardan, değişik siyasi düşüncelerin içinden geçmiş ve tevhidi düşünme biçimi kimi egemenlerin krallıkları uğruna deforme edilmiş, hatta köle efendi ilişkisinin Allah'ın isteği ile gerçekleştiği şeklinde yorulmaya kadar vardırılmıştır. Allah algısı sevgiden korkuya, özgürlük istencinden köleliğe boyun eğmeye eğdirilmiştir. Dolayısıyla tevhit öğretisinde özgürlük, sevgi ve adalet makamını işaret eden Allah, günümüz tevhit takipçileri tarafından korku, nefret ve yok edici olmakla anılır olmuştur. Yahudilik ezilmişlerin hakkını savunan bir isyan olarak ortaya çıkarken siyasi bir yapı ile deforme edilmiştir. Hristiyanlık ahlak ilkeleri ile ortaya çıkarken egemenlere mutlak itaat ile deforme edilmiştir. İslam hakkaniyet ve adalet ilkesi ile ortaya çıkarken saltanat ile deforme edilmiştir. Bununla birlikte Yahudiler seçilmiş millet oldukları için cennete gideceklerine inanmaya başlamışlar; Hristiyanlar İsa'nın (a.s) onların günahlarına karşılık kendini kurban ettiğini ileri sürüp, bu nedenle cennete gideceklerine inanmışlar. Müslümanlar ise sözlü iman ettikten sonra ne kadar günah işlerlerse işlesinler, ne kadar zalim olurlarsa olsunlar cennete gideceklerine inanmaya başlamışlardır. Bu inanışların hepsi faşizancadır. Hem tevhitten uzak korku tanrısı algısına sahip olmak, hem de kolay bir şekilde mükâfatlandırılacağına inanmak günümüz tevhit takipçilerinin büyük bir çelişkisidir. Tevhit ise hangi dinden olursa olsun zalimlerden hiç kimsenin mükâfatlandırılmayacağını söylemektedir.

Tevhidin Bazı Bilgeleri

İbrahim (a.s)

İbrahim (a.s) pagan inançların hüküm sürdüğü bir toplumda doğmuştur. Egemen sınıf putları kullanarak kalabalıkları sömürmekte, kalabalıklarda egemenlerin sömürü aracı olan putlara sığınarak teselli bulmaya çalışmaktaydılar. Fark ettiğiniz üzere İbrahim peygamberin doğduğu toplum ile bugün bizim içinde yaşadığımız toplumlar aşağı yukarı aynı özellikleri taşımaktadırlar. Her ikisinde de sömürülenler sömürenlere sığınarak acılarını dindirmeye çalışırlar. İşte İbrahim (a.s) tevhidin bilgisi yapan şey genç yaşta fark ettiği bu sosyolojik bilgidir. Dıştan denetimli bir toplumda doğan İbrahim (a.s) toplumu denetleyen gücün topluma hiçbir hayrı olmadığını, toplumu hiçbir şeyden bağımsızlaştırmadığını, tam tersine zalimce sömürdüğünü fark etmiştir. Buradan hareketle toplumun dinamiklerini sorgulamış ve içsel denetim mekanizmasını devreye sokarak özgürlüğe doğru yol almaya başlamıştır. İbrahim (a.s) için sorgulamadan itaat etmek, uyum sağlamaya çalışmak, peşinden gitmek, gözleri kapalı kabul etmek diye bir şey yoktur. İbrahim'in (a.s) öğretisi hazır olarak sunulan, dikte edilen değerleri reddetmek ve hakikate ulaşma mücadelesi üzerine kuruludur. İbrahim'e (a.s) göre hakikat keşfedilmelidir. Anne baba, yönetici ya da toplum insana hakikati öğretemez. Sırf birileri söyledi diye anlamlandırılmayan şeylerin peşine düşülmemelidir. İnsan ancak çevrenin etkisinden kurtulur-

sa özgürce düşünebilir ve gerçeğe de ancak özgürce sorgulama yaparak varabilir.

İbrahim'in (a.s) iki önemli özelliği vardır. Ataları, idarecileri, güçlülere vs. kutsamaya karşı çıkması ve toplumdan bağımsız bir şekilde akıl yürütme, analiz yapmaya ağırlık vermesi. Bu iki maddenin birleşmesi ile İbrahim'in (a.s) özgürlük tanımına ulaşırız. Ona göre bir şeyin kendine faydası yoksa başka birine hiçbir faydası olamaz. Kendini yok olmaktan kurtaramayan bir güç başkasını yok olmaktan kurtaramaz. Dolayısıyla kendisine faydası olmayan hiçbir şeyin peşinden gidilmemelidir. Bu noktadan hareketle putlara karşı büyük bir kuşkuya kapılmış ve hakikatin yok olamayacağı düşüncesiyle, halkın şenlikte olduğu bir gün mabede girip tüm putları kırmıştır. Putları kırmada kullandığı baltayı ise en büyük putun boynuna asmıştır. Yapılan araştırma sonucu putları kırdığı tespit edilince bir açıklama yapması istenmiştir. Bu istek karşısında İbrahim (a.s) "balta kimin omzundaysa ona sorun, belki biliyordur" şeklinde ironik bir cevap vermiştir. Takındığı tavır üzerine en ağır şekilde cezalandırılmasına karar verilmiş ve ateşe atılmıştır.

İbrahim (a.s) toplumun putperestliği kabullenişini anlamakta zorluk çekmektedir. Çünkü putperestlik hem akli tatmin etmemektedir, hem de sömürde kullanılan en büyük araçtır. Gücü ellerinde bulunduranlar tarihin neredeyse her döneminde değişik şekillerde putları kullanarak halkı birçok açıdan sömürmeyi başarmışlardır. Putlar sadece cansız heykeller olmayıp, kimi zaman faşizan ideolojilerin, kimi zaman atalar dininin, tüketim kültürünün, geleneklerin ya da çağdaş yaşamın sembolleri olarak günümüze kadar gelmişlerdir. İbrahim'in (a.s) istediği şey insanların ne ile karşı karşıya olduklarını düşünmeleri ve kendi anne babaları dahil hiç kim-

seyi taklit etmemeleridir. İbrahim'in (a.s) babası bir puta tapıcıdır, bu nedenle İbrahim (a.s) önce babasını uyarmış, olumlu netice alamayınca da ondan uzaklaşmıştır. Anneye, babaya ya da diğer büyüklere sadece adaletten ayrılmadıkları sürece itaat edilmesi gerektiği düşüncesinde olan İbrahim (a.s), babasından uzaklaşarak aile içi kast sistemini de reddetmiştir. Aynı şekilde İbrahim'in (a.s) Nemrut ile mücadelesinde, toplumun egemenleri ve kanaat önderleri denen kesimlerinin de düşüncesizce taklit edilmelerinin reddedildiğini görmekteyiz. İbrahim'in (a.s) öğretisinde bilgeliğe, görünen şeyin akıl ve sezgi ilkelerine göre analiz edilmesiyle varılır. Önce kuşku duymak, düşünmek ve araştırmak daha sonra iman etmek gelir. İbrahim'in (a.s) kurulu düzene kuşku ile yaklaşması ve sorgulayışı, derin düşüncüsü onu imana götürmüştür.

İbrahim (a.s) misafirleri seven biridir. Misafirperverlik sosyal insanların işi olduğuna göre İbrahim'in (a.s) toplumun kenarında duran biri olmadığını, toplum ile iç içe olduğunu anlıyoruz. Yemeğini yalnız başına yemek yerine biri ile sofrasını paylaşmak aynı zamanda gönül zenginliğinin ifadesidir. İbrahim (a.s) cana yakın bir kişiliktir, alçakgönüllüdür, bilgindir, cesaretlidir, özgürlüktür, sömürü mücadelecisidir, yardımseverdir. Bu nedenle tüm tevhidi dinler kendisini Allahın dostu olarak kabul ederler. Onun özgürlük algısı dikte edilen düşünce, ideoloji ve inançları reddetmek ile başlar ve gerekirse bu uğurda ateşe atılmayı göze alır. Bu nedenle özgürlüğün en iyi tanımı İbrahim'dir (a.s) diyebiliriz. İbrahim (a.s) tevhit okulunun özgürlük öğretmenidir. Okulun sahibi Allah, öğretmenleri peygamberler, öğrencileri ise tüm inananlardır. Âlimler ise din adamı değil okulun başarılı öğrencileri konumundadırlar.

Musa (a.s)

Musa (a.s), İsrailoğullarının Firavun'un zulmü altında bulunduğu bir dönemde doğmuştur. Sınıf toplumu görüntüsünün olduğu Mısır'da, İsrailoğulları köleleştirilmiş, ağır işlerde çalıştırılıyordu. Hatta Firavun'un saltanatını devirecek bir çocuk çıkmasın diye, İsrailoğullarının erkek çocukları öldürülüyordu. Halk kastlara ayrılmış, alt sınıfı İsrailoğulları oluşturuyordu. Firavun halkın sahibi olduğunu iddia ediyor, dolayısıyla halka istediği zulmü yapmakta kendisini özgür addediyordu. (Firavun halkın sahibi olduğunu iddia ettiği halde, ilerleyen çağlarda tanrı iddiasında bulunduğu söylemi öğretilmiştir. Çünkü tarih boyunca tüm krallar, padişahlar, zenginler ve tüm güç sahipleri toplumun sahibi olduklarını ileri sürmüşlerdir. Hem tevhit inancını benimsemek hem de sahiplik iddiasında bulunmak çeliştiğinden, Firavun için ilahlık iddiasında bulundu söylemi ortaya atılarak, tevhit inancını benimseyen halkın isyan etmesi önlenmiştir.)

Musa'nın (a.s) öğretisinde kimse kimseye ekmeğini ben veriyorum gibi cümlelerle sahiplik iddiasında bulunamaz. Musa (a.s) otoritenin yönetim ayağını oluşturan Firavun, din adamı sınıfını oluşturan Haman ve para sahibi sınıfını oluşturan Karun ile mücadele etmiştir.

Musa(a.s), Firavun'un zulmünden korkulduğu için, annesi tarafından bir sandık içinde nehre bırakılmış ve Firavun ailesinden birinin sandığı bulmasıyla Firavun'un sarayında çocukluğunu geçirmiştir. Aynı zamanda öz annesine farkında olunmadan emzirme görevi verilmiş olması da Musa'nın (a.s) annesinden de uzak kalmamasını sağlamıştır. Musa (a.s) genç bir delikan-

lıyken karıştığı bir kavganın ölümle sonuçlanması üzerine Mısır'dan kaçıp Medyen tarafına gitmiş, böylece saray hayatı da bitmiştir. Meyden'de 8-10 yıl kadar çobanlık yapan Musa (a.s) sonrasında Mısır'a dönüp İsrailoğullarının özgürlüğü için çalışmalarına başlamıştır. Dolayısıyla Musa (a.s) hem saray hayatını, hem köy hayatını bilen entelektüel bir kişiliğe sahiptir.

Musa (a.s) İsrailoğullarını Firavun'un zulmü altında bulunan Mısır'dan çıkarma ve pagan inançlarını terk ettirerek tek yaratıcıya inanmalarını tebliğ görevini üstlenmiştir. Öğretisi zulme karşı isyan, direniş ve mücadele üzerinedir. Kölelere isyan yolunu açmış, köleleştirilmiş bir topluma özgürlük yolunda komuta etmiştir.

Musa'nın (a.s) şeriatı şu on emirden oluşur.

1).Yalnızca tek olan yaratıcıya kulluk etmek.

Sadece Allah'a kulluk etmek beşeri sistem ve güçlere kulluğu reddetmeyi ve zalimlere karşı mazlumların yanında yer almayı zorunlu kılar. Hayatın her alanında ahlaklı ve adaletli olmayı gerektirir. Dolayısıyla insanı hem zalim olmaya karşı korur, hem de zalim güç sahiplerine karşı özgürleştirir. Yalnızca Allah'a kulluk etmek başka hiç kimsenin önünde eğilmemek anlamına gelir.

2) Yalan yere Yaradan'ın adıyla yemin etmemek

Sadece Allah adına yemin etmek, Allah'ın maddiyatın ötesinde olduğunun tasavvurunu sağlar.

Antropomorfizmayı engeller, özün terk edilip pagan sembollerin özün yerini almasına engel olur. Allah ile beşer arasındaki farkı ortaya koyar. İnsana mücadelesi için cesaret verir.

3).Cumartesi gününü ibadetle geçirmek.

Maddiyatın içinde boğulmamak ve sosyal ilişkileri güçlendirmek açısından önem arz eden bir emirdir. Ayrıca yaratıcıya karşı hesap vermek zorunda olunduğu-

nun anımsatılarak, ahlak ve adaletten sapılmamasını hatırlatır.

4) Anne ve babaya iyi davranmak.

Aile kavramı tüm tevhidi öğretilerde önemsenmiştir. Çünkü ailenin bozulması toplumsal yıkımı beraberinde getirir. Ancak anne babaya itaatin ve anne babaya karşı vazifelerinde bir sınırı vardır. Hiçbir çocuk anne babasının malı değildir, bununla birlikte her çocuk adaletten ayrılmadığı sürece anne ve babasına iyilikle bakmakla yükümlüdür.

5) Haksız yere kimseyi öldürmemek.

Öldürmemek emri can güvenliğini sağlamaya yöneliktir.

6) Zina yapmamak.

Toplum ve fert ahlakının korunmasına yönelik bir emirdir. Hayatın her alanında olduğu gibi cinselliğinde bir sınırı vardır.

7) Hırsızlık yapmamak.

Hırsızlığın ağır suç oluşu insanların mal güvenliğini sağlamaya yöneliktir.

8) Yalancı şahitlik yapmamak.

Yemin etmek ve şahitlik yapmak dini birer değere dayıdır. Çünkü adaletin sağlanması doğru şahitlik ile birebir bağlantılıdır.

9) Ölçü ve tartıda hile yapmamak.

Ölçü ve tartıda doğru olmak ekonomik alanda adaleti sağlamaya ve sosyal hayatı yaşanabilir bir hale getirmeye yöneliktir.

10) Komşunun eşine ve mal varlığına göz koymamak.

Komşuluk hakkını ve sosyal hayatta adaleti sağlamaya yöneliktir.

Bu on emir tüm tevhit inancını özetleyebilecek genişliğe sahiptir. İsa (a.s) ve Muhammed'in (a.s) öğreti-

leri de bu on emirde özetlenebilir. Yahudiler bu emirleri üstün ırk söylemi, peygamberlere zina isnadı, antropomorfist yaklaşımlarla çığnemişlerdir.

Musa (a.s) kararlı, sabırlı, utangaç bir kişilikken İsrailoğullarının tavırları bazen sert, çabuk kızabilen, sinirlenebilen bir kişiliğe dönüşmesine sebep olmuştur. İsrailoğulları Musa'yı (a.s) her işinde yarı yolda bırakmışlar, hiçbir çabasında sonuna kadar ona destek olmamışlardır.

Musa (a.s) alçakgönüllü, mütevazı biriydi. Adaletsizliği, ahlaksızlığı ve faizciliği reddederdi. Çobanlık yapar, kibir ve dünyevi gururdan uzak dururdu. Aynı zamanda entelektüel bir kişilik olup, hayatının ilk döneminde sarayda bulunduğu ve ikinci döneminde çobanlık yaptığı için hem saray sınıfının hem halk sınıfının yaşam ve kültür düzeyini iyi bilirdi.

Musa (a.s) peltek bir konuşmaya sahip olduğundan dolayı kardeşi Harun'u (a.s) kendisine yardımcı olarak istemiştir. Kuran'da belirtildiği şekliyle Musa (a.s) daha önce ölümle sonuçlanan bir kavgaya karıştığından Mısırlıların öç alma bahanesiyle zulmetmelerinden korkmaktadır. Bu korku mazlumun zalime, alt sınıfın üst sınıfa duyduğu korkudur. Çünkü sınıflı yapılarda üst sınıf hiçbir zaman alt sınıfa adalet penceresinden bakmamıştır. Musa'da (a.s) pelteklik olduğu için muhtemelen açık ve akıcı konuşma konusunda sıkıntılıdır. Bu sebeple kardeşi Harun'u (a.s) kendisine yardımcı olarak istemiştir. Buradan iki durum anlaşılmaktadır; birincisi Musa (a.s) sınıflı yapıların bilincindedir. Üst sınıfın zulmetmek için her şeyi bahane edebileceğini ve tüm zulümlerini de adalet kılıfıyla yapacağını bilmektedir. İkincisi Musa (a.s) böbürlenmeyen biridir ve kendisin-

deki sıkıntıları kabul eden ve bu sıkıntıları gidermek için alçakgönüllüce hareket eden biridir.

Firavun Musa'ya (a.s) sarayında büyütüldüğünü hatırlatıp onu kendisine karşı hainlikle suçlayınca Musa (a.s) sarayda büyütülüşünün aslında İsrailoğullarının köleleştirilmesinin bir sonucu olduğunu ileri sürmüştür. Yani İsrailoğullarının erkek çocukları öldürülmemiş olsaydı Musa (a.s) nehre atılmayacak ve saray yerine kendi evinde büyüyecekti. Bir de yönetimi ellerinde bulunduran zalim toplumların tümü, ezdikleri halklardan bir kısmını belli bazı noktalara getirerek ihya ederler ve adalet söz konusu olduğunda ihya ettikleri kişileri işaret ederek ne kadar adil olduklarını Ali Cengiz oyunları ile ortaya koymaya çalışırlar. Firavun Musa'yı (a.s) bu noktadan da vurmaya çalışmaktadır ama Musa (a.s) bu oyunun bilincindedir. Çünkü Musa'ya (a.s) göre yöneticinin toplumun genelini ezip sadece küçük bir kısmını ihya etmeye çalışması yönetimin erdemli olduğu göstermez, tam aksine zalim olduğunu gösterir. Yani Musa (a.s) adaletinde numunelere bakılmaz, halkın hepsi söz konusudur.

Musa'nın (a.s) Firavun ile İsrailoğullarının özgürlüğü konusunda yaptığı görüşmeye baktığımızda da klasik bir sonuçla karşılaşırız. Hiçbir zaman hâkim sınıf, alt sınıfın özgürlük isteğini kolay kolay anlamamıştır. Bu maddi gücü ellerinde bulunduran insanların genel psikolojik tavrıdır. Buna karşılık adalet konusunda Musa'nın (a.s) Firavun'la uzun tartışmalara girmediklerini görürüz. Musa (a.s) adaleti ve özgürlüğü pazarlık konusu yapmak isteyen Firavun ile mümkün olduğu kadar kısa konuşmayı tercih etmektedir.

Musa (a.s) hem maddi bilgi, hem de içsel bilgi için çaba harcayan bir insandı. Allah'ın onun ilmini artırması için dua ederdi ve ilmini artırmanın peşinde koşardı.

Görüntüye aldanmamak gerektiğini söyler, görünenin arkasında yatan asıl nedeni araştırmayı bilgeliğin özü sayardı. Sabırlı ve sakin bir ahlaka sahip olduğu halde İsrailoğullarının şımarık tavırları karşısında bazen kendine hâkim olmakta zorlanabiliyordu. En büyük korkusu ise kendisinden sonra cahil ve sapık insanların yönetime gelip halkı pagan inançlara ve köleliğe geri döndürmesiydi.

Musa (a.s) İsrailoğullarını özgürlüklerine kavuşturduktan sonra vefat etti. Vefatı ile birlikte İsrailoğullarının seçkin millet olduğu inancı Yahudiliğin özü oldu. Günümüz Yahudiliğinde de esas değer İsrailoğullarıdır. Tanrıları intikamcı, dinleri milliyetçidir. Ahiret inancına pek fazla yer verilmez, buna karşın günah ve kirlenme kavramları geniş yer tutar. Günlük hayat bile birçok tabuya takılmıştır. Savaşları acımasız, barışları ise sahtedir. Yahudiler tek yaratıcıya inanmakla beraber yaratıcıyı insanlara benzetmek, ona şekil biçmek, insansı özellikler yüklemek gibi antropomorfist eğilimler göstermişler; peygamberleri ise zina ve hırsızlık yapabilen, nefsi isteklerin etkisine boyun eğebilen kişiler olarak tanıtmaya çalışmışlardır. Ayrıca tarihin faizcileri, tefecileri olarak da kayıtlara geçmişlerdir. Bu dönüşüm insanoğlunun fırsatını bulduğunda nasıl kısa sürede zalim olabileceğini bize göstermektedir. Yahudi ırkının gururu sonucu oluşmuş olan üstün ırk düşüncesi dini bir nitelik ile sağlamlaştırılırken, aynı zamanda faşizan bir ırk öğretisi niteliği de taşımaya başlamış oldu. Yahudiler yerleştikleri memleketlerin ekonomik yapısını bozmayı, faiz ve tefecilik ile halkı sövmeyi genel bir ahlak haline getirmişlerdir. Bu ahlak seçilmiş ırk fikrinin bir tezahürüdür.

İsa (a.s.)

İsa (a.s), Yahudi din adamlarının insanları sömürdüğü, merhamet ve sevgiden yoksunluğun tavan yaptığı bir zamanda doğmuştur. Kuran ve İncil'e göre babasız olarak doğan İsa (a.s) Yahudiler tarafından gayrimeşru çocuk hakaretlerine uğramıştır.

İsa (a.s), Yahudi din adamlarının elinde savaş, korku ve sömürü tanrısına dönüştürülen tevhidin Allah inancını yeniden özüne döndürmeye çalışmıştır. İsa'nın (a.s) ilahı Yahudi din adamlarının ilahının aksine sevgiyi, merhameti, hoşgörüyü, yardımseverliği, cömertliği, alçakgönüllülüğü öğütleyen bir ilahtır. İsa (a.s) Musa'nın (a.s) anlatısına karşı çıkmamış, din adamlarınca zulme dönüştürülmüş olan Tevrat inancını yeniden yorumlamaya çalışmıştır. Yeni hukuk kuralları ortaya koymamış, yeni ibadet biçimleri öğretmemiş daha ziyade ahlak ilkeleri ile ilgilenmiştir. Yahudi din adamlarının sömürülerine karşı mücadele vermiş, zenginlerin güçsüzleri ezmesine, maddeperestliğe şiddetle karşı çıkmış ve insanları maddi dünyanın nefsi mahkûmiyetlerinden uzaklaştırmaya çalışmıştır. Yahudilerdeki seçkin millet düşüncesini reddetmiş ve İbrahim'in (a.s) soyundan gelmiş olmanın hiçbir anlama gelemeyeceğini anlatmıştır. Kurtuluş için soylu millet düşüncesinden kurtulup iyi işler yapmak gerektiğini ısrarla vurgulamıştır. Sana nasıl davranılmasını istiyorsan başkalarına öyle davran emri genel bir dini öğüt olarak İsa (a.s) öğretisinde yer almıştır.

İsa'nın (a.s) tebliği Yahudi din adamları ve dönemin sömürücü diğer güçlerini rahatsız etmiştir. Çünkü İsa (a.s) onları Musa'nın (a.s) öğretisini bozup sömürü dini

haline getirmekle, tevhitte sapmakla, pagan inançlara kapılmakla suçluyordu.

İsa (a.s) iyilikleri gizli yapmayı, sadakayı gizli vermeyi öğütlemiştir. İncil'e göre borazan çalarcasına yaptıkları yardımları ilan edenler karşılıklarını bu dünyada almışlardır. Ahirette yaptıkları yardımlardan dolayı kendilerine bir ikramda bulunulmayacaktır. Aynı şekilde köşe başlarında herkesin görebileceği şekilde dua edenlerin de durumu hoş karşılanmamıştır. Hazine biriktirip sadaka vermekten uzak durmak ise yasaklanmıştır.

İncil insanın iki efendiye kulluk edemeyeceğini belirtir. Hem yaratıcıya hem de paraya kulluk edilemez, dolayısıyla hazine biriktirme peşine düşenler paranın kulu olurlar. Bu nedenle İsa (a.s) zenginleri özellikle uyarır ve zenginlerin ateşe yakın durduklarını hatırlatır. Yaratıcının armağanı para ile elde edilemez, temizlenmek gerekir. Dünya hayatını iyilikle geçirenler ahirette yaşamak için dirilecekler, dünya hayatını kötülükle geçirenler ise yargılanmak için dirileceklerdir.

İsa (a.s) adam öldürmeyi, zina yapmayı, çalmayı, yalan yere tanıklık etmeyi, anne babaya saygısızlığı, komşuya sıkıntı çıkarmayı yasaklamıştır. İnsanı kirleten halleri kötü düşünce, zina, yalancılık, cinayet, fuhuş, açgözlülük, hile, sefahat, kıskançlık, kibir, hırsızlık, iftira olarak tanımlamıştır. Kurtuluş için kutsal yasaya iman etmek yeterli değildir onu uygulamak zorunludur. İsa (a.s) Yahudi din adamlarını samimi olmamakla suçlamıştır. Ona göre Yahudi din adamları tek bir kişiyi inançlarına katmak için uzun yollar kat ederler ama kendi inançlarına çektikleri kişiyi kendilerinden iki kat daha cehennemlik yaparlar. Uzun kaftanlar giyip meydanlarda dolaşan, havralarda en seçkin yere oturan,

davetlerde başköşelere kurulan din adamlarından uzak durmak gerekir.

İsa'nın (a.s) hayatı oldukça sadedir. O yumuşak huylu, merhametli, barışı sağlamanın peşine düşen ve doğruluk uğruna zulüm görmeyi göze alan bir şahsiyettir. Binek olarak merkep kullanacak kadar alçakgönüllü bir ruha sahiptir. 30 yaşında öğretisini anlatmaya başlamış ve 33 yaşında sömürücüler tarafından mahkum edilerek çarmıha gerilmiştir. Hiç evlenmediğinden eş ve baba olma imkânı bulamamıştır. Karşılıksız yardım etmeyi öğretmiş, tefecilik, faizcilik gibi adaletten uzak uğraşları yasaklamıştır.

İsa'nın (a.s) vefatından sonra öğrettiği ahlak yerini kilisenin sömürüsüne, güç sahiplerini kutsamaya bırakmıştır. Allah'a daha yakın olmak için ruhbanlık bir araç olarak kullanmaya başlanmıştır. Yaratıcının oğlunu insan suretinde yeryüzüne indirdiği inancı öğretiye katılarak pagan bir yola girilmiştir. Tevhit inancında merkezde yaratıcının kendisi bulunuyorken, günümüz Hristiyanlık öğretisinde esas olan İsa'dır(a.s). İsa (a.s) dini yaşamın merkezidir, insanlığın günahını kendi bedenine yüklemiş ve açılar içinde çarmıha gerilerek vefat etmiştir. Günümüz Hristiyanlığında herkes günahkâr olarak doğar ve yaşarken bu günahının affı için çabalamalıdır. Tanrı kavramı teslis inancına dayanır, yani baba, oğul ve kutsal ruhtan oluşan üçlü bir pagan tanrı grubu vardır. Günümüz İncil'inde evlilik hoş karşılanmamış ve sosyal hayatta kadınların ikinci planda kalmaları, kocalarına bağlı olmaları emredilmiştir. Dul kadınlarla evlenmek zina olarak kabul edilmiş ve boşanmak yasaklanmıştır. Bekâr kalmanın yaratıcıya yakınlaşmada kolaylık sağlayacağı ileri sürülerek eşlerin kendini yaratıcı yerine birbirlerine adama tehlikesiyle karşı karşıya oldukları ileri sürülmüştür. İsa'nın (a.s)

takipçileri onun kendini takipçilerinin günahları için feda ettiğine inanırlar. İshak'ın (a.s) soyundan olmayı önemserler. Kölelerin efendilerini İsa'yı (a.s) dinlermiş gibi dinlemelerini emrederler ve bu durumun yaratıcıyı hoşnut edeceği iddiasında bulunurlar.

Günümüz Hristiyanlığı birkaç duaya hapsedilmiştir. Bu dualarda da kilisenin aracılığı ön plana çıkarılmıştır. Adalet, ahlak gibi kavramlar öğretilen sökülüp atılmıştır, insanların yaratıcıyla direkt irtibat kurmaları da kilise tarafından aracılık yapılarak engellenmiştir. Dolayısıyla din, insan ile yaratıcı arasındaki ilişki olarak görülmüş ve sosyal hayat ile dinin bir alakası olmadığı sonucu çıkarılarak sömürünün önü açılmıştır.

Muhammed (a.s)

Muhammed (a.s) putperestliğin, faizin, kabile zorbalığının hüküm sürdüğü Arabistan Yarımadası'nın Mekke şehrinde doğdu. Doğmadan önce babasını ve 6 yaşındayken annesini kaybetti. İki yıl dedesi, daha sonra ise amcası tarafından büyütüldü. Gençliğinde çobanlık yaptı ve ticaretle uğraştı. Yaşadığı dönemin Arabistan'ında sömürü putlar ve alışveriş ikilisi üzerinden yapılmaktaydı. İbrahim (a.s) zamanında inşa edilmiş olan Kâbe putlarla doldurulmuştu. Kâbe'deki putları ziyaret sebebiyle yıllık hac organizasyonları yapılırdı; panayırlar kurulur putlar üzerinden alışveriş yapılırdı ve geniş halk kitleleri sömürülürdü.

Böyle bir zalim topluluğun karakteri ile savaşıyan Muhammed'in (a.s) öğretisi üç nirengi noktasına dayanır. Allah'a iman, hesap gününe iman ve iyi, yararlı işlerde bulunmak.

Allaha İman: Allaha iman etmek, zalim yöneticilere karşı isyanı, sömürünün reddini, köleliğe karşı savaşı gerektirir. Allah'a iman eden kişi korkuya dair içinde hiçbir duygu barındırmayan kişidir. Bir ve tek olan Allah'a sırtını dayamak, kan emenlere karşı baş kaldırmayı gerektirdiği için, Allah'a iman özgürlüktür. Allah insanları özgür olarak yaratmıştır ve özgürlüğü sever. Sömürüye başkaldırmayan, sadece sözcüklere dayanan iman hiçbir değer taşımaz. İman sırasıyla önce bilmeyi, sonra bildiğini anlamayı, sonra anladığını yakından tanımayı, devamında tanıdığı uğrunda mücadele etmeyi gerektirir.

Hesap Gününe İman: Bir gün hesaba çekileceğine inanmak adaleti ayakta tutmaya yöneltir insanı. Bu dünyada yaptığı her hal ve hareketin bir gün kendisine sorulacağını bilen kişi adaletten ayrılmamak için elinden gelen her gayreti gösterecektir. Hesap gününe iman Allah'ın adalet emrinin sonucudur. Adalet, her hak sahibine hakkının verilmesidir. Mazluma karşı zalimle savaşımdır. Ölçü ve tartıda dosdoğru olmaktır. Seçkin tavırlardan uzak durmaktır.

İyi ve Yararlı İşler Yapmak: Salih amel, insanoğluna yaratıcı tarafından yüklenmiş büyük bir görevdir. Her insan yaptıklarının başkası için ne anlam ifade ettiği üstüne düşünmek zorundadır; çünkü insan kendisinden kaynaklanan zararlardan sorumludur. Birey, tüm insanlara, hayvanlara, bitkilere ve doğanın kendisine karşı iyi işler yapmakla mükelleftir. Güzel işler insan olmanın ayırt edici özelliğidir ve Allah'ın insanı kendisine halife olarak seçmesinin gereğidir. Allah'ın halifesi ahlaklı olmakla mükelleftir ki, ahlak iyi ve faydalı işler yapıp kötü ve zararlı işlerden uzak durulması, yetim ve yoksullara sahip çıkılması, sosyal ilişkilerin canlı tutulmasıdır. Merhametli ve güvenilir olmaktır. Kişiliğin, benliğin temizlenmesidir.

Muhammed (a.s), tüm varlığıyla sömürü ve zulüm ile mücadele halinde olan bir benliğin taşıyıcısıydı. Derin düşüncelere dalan, gereksiz yere konuşmaktan kaçınan, konuşması gerektiğinde az ve öz konuşmaya çalışan, alaycı ve küçümseyici tavırlardan tüm gayretiyle uzak duran, mütevazı, kaygılı bir ruh haline sahipti. Cömert, dost bir şahsiyetti. Bir isteği olan hiç kimseyi geri çevirmez, elinden gelen yardımı mutlaka yapardı. İnsan psikolojisini göz önünde bulundurduğundan, insanların zayıf yönlerini iyi bilirdi. Bu sebeptendir ki, gönülleri fethetme konusunda ustaydı. Ancak onun en

büyük özelliği güvenilir, adil ve güzel bir ahlaka sahip olmasıydı.

Muhammed'in (a.s) öğretisi ne zulüm etmek ne de zulme uğramak üzerinedir. Buna insanın kendisi de dâhildir. Yani insan kendisi dahil kimseye zulmetmemeli ve kendisi dahil kimsenin zulmüne de boyun eğmemelidir. Adalet, yaşama hakkı tüm canlıları ve anne karnındaki bebeği de kapsamaktadır. Kadınlar Allah'ın erkeklere bir emaneti olarak görülmüştür. Kadın, erkek, çocuk, idareci, işçi, genç, yaşlı vs. herkesin herkes üzerinde değişik şekilde hakkı vardır ve her hak sahibine hakkı verilmelidir. Merhamet ve sıkıntılara sabırla karşı koyma, öğretinin insanı olgunluğa sevk eden ilkelerindendir.

Doğadaki her şey gibi insan da kutuplu bir eğilime sahiptir. İnsanın doğru davranma yeteneğinin karşıtı kötü davranma yeteneğidir. Yaratıcının isteği ise insanın doğru davranma yeteneğini geliştirmesi yönündedir. Buna karşılık doğru, iyi ve faydalı işler yapanlar ölümden sonraki sonsuz hayatta ödüllendirilecek, kötü ve zalimce işler yapanlar ise cezalandırılacaktır. İslam'a göre insan sadece ellerinin yaptıklarının yani iradesinin sonucunu yaşayacaktır. Allah iyiliğe eğilimli olan için iyilik yolunu kolaylaştırır, kötülüğe eğilimli olan için ise kötülük yollarını kolaylaştırır. Böylece insan her nereye varmak isterse Allah onu oraya vardırır. Tabii ki mükâfat ve cezasını da sırtına yükleyerek... Bu nedenle insanın iradesini terbiye etmesi gerekir. İnsan iradesini terbiye ederek meleklerin konumunu bile geride bırakabilir ya da tam tersi iradesini kötüye kullanarak hayvanlardan daha aşağıya düşebilir. İnsanın kademesi tercihleri tarafından oluşturulur. İnsan kendi halini düzeltmedikçe Allah onun durumunu düzeltmez. Dolayısıyla her şey insan iradesine bağlanmıştır. Kim doğru

ve yararlı bir iş yaparsa, kendi iyiliği için yapmış olur, kim de kötülük işlerse kendi aleyhine işlemiş olur. Allah hiçbir zaman kullarına haksızlık yapmaz.

İslam insanlardan cesaretle; sömürü, cehalet ve zulmün üzerine gitmelerini istemektedir. Ümitsizlikler, sıkıntılar, zorluklar, korkular ve her türlü şer (kötülük) karşısında yalnızca Allah'a sığınılmalı ve ondan yardım beklenmelidir. Zulüm ve sömürüye karşı mücadelesinde kişinin yaratıcıya güvenmesi ve sadece ondan yardım istemesi temel ilkedir. Yaratıcının dışında hiçbir güç önünde boyun bükülmez ve eğilinmez. Doğum sırasında bütün insanlar Allah katında eşittirler, ölümden sonra ise yalnızca faziletlerine göre karşılanacaklardır. İnsan acı, sıkıntı, zorlukla dolu bir imtihan sürecini yaşamaktadır. Yaratıcı sosyal, ekonomik, politik veya başka bir biçimdeki tüm sömürülere karşı savaşmakla insanı imtihana tabi tutmuştur ve her mümin kör maddeciliğe ve ruhsal değerlerden yoksunluğa karşı mücadele ile emrolunmuştur.

Muhammed'in (a.s) öğretisi özünde İbrahim (a.s), Musa (a.s) ve İsa'nın (a.s) öğretisinin aynısıdır. İnsanlık imtihan için dünyadadır ve bu dünyada yapılan iyilik ve kötülükler ahrette mükâfat ve ceza olarak insanın karşısına çıkacaktır. İnsana düşen ise iyi bir insan olmaya çalışmasıdır. İnsanın elbisesi, bedeni ve ruhu ile temiz bir insan olması, iyiliği kazanç aracı yapmaması gerekir. İslam'ın kutsal kitabı insanın başıboş bırakılmayacağı ve dünya hayatından sonra her hal ve hareketinden, tüm yapıp ettiklerinden sorguya çekileceğini ısrarla hatırlatmaktadır.

İnsana verilen tüm güçlerin (Para gibi maddi güç ya da ilim gibi manevi güçlerin yanında duyusal ve düşünsel herkeste bulunan tüm güçler.) hilesiz bir biçimde iyiye kullanılması istenmiştir. Nasıl ki, gündüz ve ge-

cenin birbirini takip etmesi doğal bir kanun ise dünya hayatının saadet veya ceza ile sonuçlanması da doğal bir kanundur. Müslümanlar iyiye çağrıldıklarında icabet etmek zorundadırlar. Kendini beğenme aşağılanmıştır. Kibirli duruş lanetli duruştur. Kuran, insanları alaya alma, dalga geçme, insanlar arasında laf taşıma, gıybet ve dedikoduyu yasaklamıştır. İnsanların ayıplarını arayanları, dünya malını biriktirdikçe biriktirenleri ve gösteriş için ibadet edenleri lanetlemiştir. Sömürüden vazgeçmeyen şahsın yaptığı tüm dua ve ibadetleri faziletten uzak, yapmacık uğraşlar olarak görmüştür. Hırsızlık, karaborsa, dolandırıcılık, tefecilik, faizcilik gibi gayrimeşru kazanç yollarının hepsi yasaktır. Ataları asılsızca övmek, kendi ailesini ya da kabile ve milletini üstün görmek gibi faşizan söylemler cahil ve zalim kişilerin uğraşları olarak görülmüştür. İslam falcılığa, büyüye, kumara, ahlaksızlığa ve alkol alımına karşı çıkar. Tartı ve ölçülerde hile yapmak, iftira atmak, zina, hırsızlık, eşkıyalık ve yol kesmek gibi suçlar had cezasına tabidir. Özellikle faizcilik ile ahlaksızlığı reddetmesi tevhit inancını dünyevi ideolojilerden ayırmaktadır.

İslam'dan önce borcunu ödeyemeyenler, korsanlar tarafından kaçırılanlar, savaşta esir alınanlar, ağır suç işleyenler köleleştirilirken; İslam ile birlikte kölelik savaş esirliğine indirgenmiş ve köle edinme şartları zorlaştırılmıştır. İslam, bedelsiz köle azat etmeyi teşvik etmiş, yalan yere yemin gibi kimi suçların karşılığında köle azat etme hükmünü getirerek ve çalışıp ücretini ödemek için sahibi ile anlaşmaya kalkan kölenin sahibi tarafından reddedilemeyeceği gibi emirler ile köleliği peyderpey silmeye niyetlenmiştir. Köleliği direkt kaldıramayışının sebebi ise savaştığı muhataplarıdır. İslam düşmana esir düşen askerlerini kurtarmak için önce esirlerin takas edilmesini tercih etmiş, karşı taraf buna

yanaşmazsa, esir aldıklarını köle olarak kabul etmiştir. Bununla birlikte savaşta esir alınıp köle olarak kabul edilenler de kimi zaman bağışlamıştır. İslam tarihine baktığımızda özellikle dört halife döneminde kölelerin asker, memur, danışman, öğretmen ve kilometrelerce uzaktaki insanları ilim tahsili için kendine çekecek derecede yetkin âlimler olabildiklerini görürüz. Bu dönemde kölelerin yemekleri ve giysileri sahiplerinkinden farklı değildir. Hatta yüzyıllar sonra bile devam eden bu anlayış Avrupalıların Afrika'dan insan kaçakçılığı yaptıkları dönemde şaşkınlıkla karşılanmıştır. Çünkü kimin köle kimin sahip olduğunu dışarıdan bakarak anlayamamışlardı. Burada şunu açıklamakta fayda vardır, günümüzdeki insan kaynakları ile İslam'daki savaş köleleri benzerdir. İslam'ın köle olarak kabul ettiği esirler günümüz işçileri konumunda çalıştırılmışlardır. Aşağılanmaları, dövülmeleri, sömürülmeleri yasaklanmıştır. Evlenmelerine ve ayrı bir aile olmalarına karşı çıkılmamış, belli bir bedele tekabül edecek kadar çalışanlar serbest bırakılmıştır. Ayrıca İslam'ın genel kaidesi olan zalimlere karşı savaşma köleler içinde geçerlidir. İslam kendisine kötü muamelede bulunan kölenin isyan etmesini emretmiştir.

Kuran; hangi konuda olursa olsun sınırların aşılmasını, davranışlarda ölçülü ve dengeli olmayı emreder. Fakirlerin zenginlerin mallarında hakları vardır ve fakir bu hakkını isteme özgürlüğüne sahiptir. Ne cimrilik ne de eldekini büsbütün saçıp savurma hoş karşılanmıştır. Her konuda olduğu gibi harcamada da orta yol tavsiye edilmiştir. Zalim olmak suç olduğu gibi zalime yardımcı olmak da zalimlikle eş görülmüş ve suç sayılmıştır. Genel anlamda herhangi kötü bir davranışa yardımcı olan tıpkı o kötü davranışı yapan gibi değerlendirilmiştir. Herhangi bir faydalı davranışa yar-

dımcı olan da tıpkı o faydalı davranışı yapan gibi değerlendirilmiştir.

Kuran insanların kimliklerini ve özgürlüklerini korumayı emreder. Her dil sahibi birey kendi dili ile konuşma hürriyetine sahiptir. Her kültür sahibi toplum, kendi kültürünü yaşama özgürlüğüne sahiptir. Hatta başka dil ve kültürlerden evlatlık alınan çocuklara, evlatlık oldukları söylenerek kimliklerini öğrenmeleri sağlanmalıdır. Bu yaklaşım insan kimliğinin önemine vurgu yapar ki; insanlar kimliksizleştirilip sömürüye uygun hale getirilmesin. Bununla birlikte İslam milliyetçilik gibi akli ve ahlaki değerlerden yoksun ideolojilerin değerlendirme yöntemini reddeder. İslam insanın üstünlüğünü onun olgunluğuna ve faydalı oluşuna göre değerlendirir. Liderlere, aileye ve toplumun ileri gelenlerine körü körüne uymak insanı hataya götüren en büyük etkenlerdir. Analiz etmeden, değerlendirmeye tabi tutmadan hiç kimsenin ve hiçbir şeyin peşinden gidilmemelidir. Aksi takdirde sorumluluk başkasına atılmaz. Aynı şekilde mal ya da evlat çokluğu hiçbir zaman adalete etki etmemelidir. Anlaşmazlıklarda sahip olunan güç, ister para, ister kariyer, ister insan gücü olsun hiçbir şekilde dile getirilmemelidir. Bir zengin ile bir dilenci hâkim karşısına çıktıklarında aynı hizada durmak zorundadırlar.

Muhammed'in (a.s) öğretisinde bilgelik olayların ve eşyanın içyüzünü görmekle olur. Göz önünde olan her zaman doğru olmayabilir. Bu nedenle görünenin arkasını öğrenmeye çalışmayı öğütler. Bilgelik, hakikatin üstünü örtmemekle ve onu kabul etmekle olur. Hakikat olduğu apaçık ortada olan ile mücadele etmek ise cehalettir. Bilmediği şeyin ardından gitmek, bilmediği konuda fikir beyan etmeye kalkmak ahmak bir duruş olarak görülmüş ve yasaklanmıştır. Anne ve babaya saygı

emredilmiştir. Ancak anne ya da baba adaletten uzaklaşıp zalimliğe eğilim gösterirse uyarılmaları istenmiş, vazgeçmezlerse onlardan uzaklaşılması emredilmiştir.

Muhammed (a.s) 63 yaşında vefat etti. Vefatından yaklaşık 40-50 yıl sonra öğretisi tamamen şekil değiştirmiş bir hale gelmişti. Yöneticiler inanç ilkelerini kendi tahtlarını koruyacak şekilde yorumlatıp hüküm konusunda yaratıcıya ortak olmanın yollarını aramaya başlamışlardı. Öyle ki, günümüze gelindiğinde Müslümanlar birçok konuda İslam adına İslam'ın ilkeleri ile savaşır hale getirilmişlerdir. İslam, tarihin akışında adım adım önce Arap aklı ve kültürü, sonra Fars mitolojisi ve daha sonra Türk saltanatına kurban edilmiştir. Araplar Allah'ı bedevi akıllarının savunucusu olarak, Farslar mitoloji masallarının ozanı olarak, Türkler ise krallarının emirlerine koşan vezir olarak görmüşlerdir. Şiiler imamet, Sünniler saltanat aşığı oldular. Her ikisi de tevhitten uzaklaştı. Sömürüye boyun eğen dervişler türedi. Bir de hakiki imanın en az bilgi ile elde edilebileceğine inananlar grubu oluştu. Yani bilgisizlik imanı mükemmelleştirir düşüncesi ile tevhidi birleştirmeye çalıştılar. Çoğunluk İslam'ı namaz ve oruç gibi birkaç ritüele, hacı hoca diplomasına, sofuların uyduruk vaazları ile egemenlerin din adına yaptırıkları merasimlere hapsetti. Her bir güç kendi emrindekilere zulmünü meşrulaştırmak için dini ilkeler sıraladı. Erkek karısını ve çocuğunu Allah adıyla dövmeye, amir memurunu Allah adıyla cezalandırmaya, zengin fakiri Allah adıyla aşağılamaya, güçlü güçsüze Allah adıyla işkence yapmaya başladı. Allah adaletten uzak, yalnızca sonsuz güce sahip bir ilah olarak görülmeye başlandı. Öyle ki, sonsuz kudrete sahip ve insanlara çok kötü azap edebilen, çok fazla merhamet gösterebilen, ne zaman ne yapacağı belli olmayan bir yaratıcı algısı oluşturuldu. Allah'ı

hoşnut etmek için yöneticilere itaat etmenin yanında bol bol zikir yapmanın gerekliliği önemli iki ilke olarak piyasaya sürüldü. Bu bağlamda Müslümanlar adil olmak yerine bir günde bilmem kaç bin defa sübhanallah demenin ve yöneticilere kayıtsız şartsız boyun eğmenin Allah'ı daha çok hoşnut edeceği kanaatine vardılar. Onlarca cemaat oluştu ve her bir cemaat Kuran'daki mükâfat ayetlerini kendilerine, ceza ayetlerini sevmediklerine mal etti. Bu nedenledir ki birçok Müslüman topluluğu kendini fırka-i naciye olarak bilip diğer fırkaları azaba uğrayanlar olarak görmüştür.

Bu sömürünün bozulmadan devam edebilmesi için tonlarca hadis uyduruldu. Bu gün yeryüzünde İslam'ın özü olan adalet duygusuna bağlı pek az Müslüman görürüz. Daha çok ritüellerin, ulusçuluğun, sömürünün, geleneklerin, modern tüketim köleliğinin içine batmış, pagan inançların içinde debelenen, gücün ve aptal ideolojilerin kölesi olmuş, insan haklarına ihanet eden ama İslam'ı yaşadığını sanan kuru kalabalıklarla karşılaşırız. İslam uğruna Muhammed'le (a.s), özgürlüklerle, adaletle savaşan Müslümanlar görürüz. Şayet bugün bir peygamber gönderilecek olsaydı, kesinlikle Müslüman toplumuna gönderilirdi diyebiliriz. Bugün Müslüman topluma Allah'ın adaletinin ne olduğunu ve ne olmadığını anlatacak öğretmenlere ihtiyaç vardır.

Doğu'nun, Batı'nın ve tevhidin yaşamı ele alış biçimlerini bilgelerin öğretilerine kısaca değinerek anlatmaya çalıştık. Şimdi insanlığın özgürlük-kölelik çizgisinde nasıl kaydıklarına bakalım.

İKİNCİ BÖLÜM

Kölelik ve Özgürlük

Kölenin özgürleşebilmesi için var olduğunu fark etmesi ve ben kimim sorusuna cevap arama cesareti gösterebilmesi şarttır. Dünyanın sırrına yoğunlaşan âlimlerin yegâne uğraşısı “ben” kavramını aydınlatmaya çalışmak olmuştur. Çünkü hayatın büyük sorunu, kendisine yüklenecek anlamın ne olacağı, yani hakikatinin ne olduğu sorunudur. Bilgi sahibi olmaktan kaçınmak ya da ilgili olmamaya çalışmak bu sorunu çözmez. “Ben derken ne kastedilir, var oluşun sebebi nedir?” sorularını çözmeden insan kölelik tehlikesinden kurtulamaz.

Kölelik

Kölelik insanın insanı nesne seviyesine indirgemesi, ona sandalye muamelesinde bulunması, onu kendine mal edinmesidir. Bir insana kölelik ruhu bulaştı mı, ondan artık özgürlük adına bir şey görmek imkânsızlaşır. Özgürlüğü tatmış birinin bir köleye özgürlüğü anlatması ise, gözleri gören birinin bir âmâyâ ışığı anlatması kadar zordur. Kölenin yüreğindeki efendi sevgisi ve efendiye duyduğu ihtiyaç onun efendisiz bir dünya hayal etmesine engeldir. Bununla birlikte köle, zincirini

kırmak yerine çaresizliğe sığınıp zincirini parlatma işlemini bir çare olarak görmek gibi kör bir noktaya da takılabilir. Özellikle modern çağ serbest kölelik anlayışının getirdiği kendi iradesi ve tercihi ile köle olunmasının hayatın bir gerekliliği olduğu yaklaşımıyla da köleliğini masumlaştırmaya çalışabilir. Tüm bu eğilimler ve daha birçoğu kölenin özgürlük karşısında bulunduğu savunma mekanizmalarıdır.

Tarih Adem'in (a.s) çocukları arasında yaşanan bir cinayetle başlar ve cinayetten daha beter olan insanın insanı köleleştirmesi ile yoluna devam eder. Kölelik o derece acıklı bir durumdur ki, en acı işkenceler altında ölmek bile onun yanında gülümseyen bir ifade olarak görünür. Bunun ötesi bir kölenin efendisine âşık olması, bir avın avcısına tutulmasıdır ki olayı izleyen özgür insanı kederden öldürecek kadar acı bir durumdur. Kölelik iradeyi, düşünceyi kaybetmektir. Sahibinin emirlerine yetişme telaşını yaşayan köle düşünmesini unuttur ve özel bir gayretin içine girmezse ölene kadar bir daha özgürlük ne demektir bilemez. Daha da kötüsü düşünemediğini de bilemez. Modern kölelik devrinde, kölelerin düşünce kaybı ve bunun farkında olmayışları en net şekilde resmedilmiştir. Her gün göz bebeklerimize sokulurcasına gözlerimizin önündedir.

Efendiler kölelerini bir at, bir öküz seviyesinde görürler. Efendilerin bu bakış açısı zamanla köleler tarafından da benimsenir hale gelir. Bir köle ile bir hayvan arasında hiçbir fark kalmaz, ikisinin de emeğine el konur. Emeğine el konan ile semer vurulan arasında da pek fark yoktur, çünkü ikisinin de yaşamı efendinin rahatı içindir. Kesi için beslenen hayvanlar şişmanladıkça kendilerine hizmet edildiğini zannederler. Efendilerine daha çok bağlanır ve en sonunda kelle paça olurlar. Köleliklerinden memnun olanlarda aynen bu ruh

hali içindedirler. Onlar efendilerinin ellerinden sersemletici şerbetler içmiş ve ahırda uyuyakalıp hoş rüyalar görenlerdir. Yüzlerinin gülmesi gördükleri rüyanın etkisiyledir. Mahkûm edildikleri cehennemi cennet sanırlar. Şayet uyandırılacak olurlarsa içtikleri şerbeti toptan kusacaklar ve ahırın yaşanacak bir yer olmadığını fark edeceklerdir.

Tarih, eski devir kölelerinin görüntü olarak da köle olduklarını yani köleliklerinin farkında olduklarını haber verir, lakin modern çağ köleliğinde görünüm rengârenktir, hatta lükstür. Düşünebiliyor musunuz, lüks elbiseler içinde, geçmiş hiçbir zamanın şahitlik etmediği derecede köle bir yürek ve köle bir ruh, ama köle olduğunun farkında değil, kendine ait düşünceleri, iradesi yok. Tek övünç kaynağı onu sömüren efendilerin hizmetinde bulunuyor olmak. Efendinin emirlerine amade olmakla büyük şereflere nail olacakmış gibi anlaşılmaması zor bir inanca yakasını kaptırmıştır. Saray bekçiliği yapmamış olanlar, saray bekçisi olmakta büyük yararlar var sanırlar. Bir sarayda bekçiliği ele geçiren, aşçı olmanın daha büyük faydalar barındırdığına inanmaya başlar, aşçı olunca kralın özel hizmetkârı olmanın daha faydalı olduğuna inanmaya başlar. Bu böylece devam edip gider. Tüm kademelerin ortak özelliği hür insanların söyleyebileceği kelimeleri sarf etmekten uzak durmaları, kendi iradeleri yerine efendinin iradesinin uşağı olmalarıdır. Efendiler kölelerine onların istediklerini vermezler, kendi istediklerini verirler ve onlardan onların sunduklarını almazlar, kendi istediklerini alır. Eskiden köleler sahipli olurdu. Bugün köle asıl sahibinin kim olduğunu bilememektedir. Çünkü hem sahipler birden fazla hem de çoğu zaman sahibinde bir sahibi vardır. Kimin gücü kime yettiyse, kim kimi kandırabildiyse sistemi içinde dışarıdan bakıldı-

ğında sahipleri yokmuş gibi görünen ama çoklu sahip medeniyetine mensup modern kölelerden oluşan bir çağı yaşıyoruz. Görünüşte özgür olan birçok topluluk ekonomik, politik ve yönetime ortak olma gücünden uzakta tutularak, eğitim, sağlık gibi hizmetlerde ikinci, üçüncü plana itilerek köleliklerinin devam etmesi sağlanır. İnsanlar çaresizlik içinde dışarıda serbestçe dolaşan varlıklara dönüştürülürler. Eskiden ten rengi, din ve kabile farkı kölelik için birer etken iken bu gün sadece muhtaçlık, çaresizlik içinde bulunma yeterlidir. Eskiden köleler oldukça pahalıyken ve bu nedenle köle azat etmek ağır bir ekonomik yük iken bugün neredeyse karın tokluğuna köle bulmak oldukça kolaydır. Kölenin fiyatsız olması ise yaşamını, hastalığını ve eğitimini, insani ihtiyaçlarını değersizleştirmiştir. Yani nerede ölürse orada at çöpe gitsin düşüncesi hâkimdir.

Modernizmin temellerini atanlar, hayata geçirdikleri program ile geniş yığınları kendilerine köle olmak için can atar şekilde bulmuşlardır. İşte bu körlüğün ta kendisidir. Köleliğe çağırana var gücüyle koşmak ve varılan o adi basamakta onurlu bir makama erdiğini zannetmek. Kölelik kendinden istenilenin mantıklı olup olmadığına bakılmaksızın aşırı boyun eğiştir. Köleler, eskiden beden işlerinde çalıştırılmak için pazarlara sürülürlerdi. Bugün teknoloji çağı köleliği hüküm sürmektedir ki sayısal yeteneklerini efendilerin emirlerine sunmak için sürülürler. Modern amele pazarlarına göz atarsanız, günümüz diplomalı insanının başkası tarafından köle edinmesine bile ihtiyacı olmadığını, kendisini bizzat kendisinin pazara sürdüğünü görürsünüz. Dünyadaki en kolay duruş, güçlünün yanında onun emrine amade bir şekilde durmak, onun çıkarlarının bekçisi olmaktır. Demek ki dünyada olunabilecek en kolay şey köleliktir.

Özgürleşebilmek için, kölenin önce özgürlüğü hedeflemesi ve hedeflediği şeyin bilincine varması gerekir. Özgürlük bilinci edinme süreci, şahsın kendi hayatının üstünde iktidar sahibi olmadığını fark etmesi ile başlar. Devamında insanın sadece efendilerin, zenginlerin, idarecilerin, sömürücülerin ona tanıdığı haklara sahip olmadığı, İnsanın insani olan tüm haklara sahip olduğu düşüncesi gelir ve özgürlüğe ilk adımlar atılmış olur. Bu elbette ki kolay olmayacaktır, çünkü köleci toplum özgünlüğe ve değişime karşı olur, aksi takdirde köleleri köle olarak tutması zor olacaktır.

Özgürlük

Özgürlük insanın önce var olduğunu fark etmesi, ben kavramını açıklığa kavuşturması, hayatına anlam yüklemesi, devamında ise kendi tercihlerini kendi iradesi ile belirlemesidir. Tercihlerde bulunurken herhangi bir zorlama ya da engelleme ile karşılaşan ve boyun eğen şahıs özgür olarak nitelendirilemez. Birey kendi bilincini kolektif bilince karşı savunabildiği ölçüde özgürleşmeye yakındır. İnsan, zaman ve mekan ile anlam kazanır. Zamanı ve mekanı sömürülerek köleliğinin üzerinde örgütlenmiş olan kişi kendi var oluşunda nasıl bir anlam bulabilir ki? Senin zamanın bir egemenin aracı olduysa sen kendine değil o egemene aitsindir. Özgürlük ise zamanını esaretten kurtarıp ona kendi nefesini vermendir.

Etrafımıza baktığımızda teorik olarak herkesin özgürlükten yana olduğunu görürüz. Oysa çağımızda özgür insan yok denecek kadar az sayıdadır. Neredeyse herkesin çıkarıcı bir özgürlük söylemi vardır. Çok az kişi tüm insanlık için geçerli olabilecek özgürlük imanına sahiptir. Özgür kişi hakikatin bir başkasının peşine takılarak bulunamayacağını bilen ve kendi anlamını kendisi arayan kişidir. Buna karşın modern zamanların özgürlüğü saptırılmış bir köleliktir. Öyle ki, kibirli modern insan bir kölelik tebliğcisidir hatta zorlayıcısıdır. Hiçbir insan bir başkasının zihninde kendi özgürlüğünü bulamamaktadır. Her bir şahıs bir diğerinin özgürlüğünü kendi çıkarına feda etme peşindedir. Ama olması gereken insanın hem kendisi hem de başkaları için özgürlüğü hoş görmesidir. Bununla birlikte özgürlüğün

insanın kendisinde oluğu bir yanılığa da yol açmıştır. Kendi iradesi ile kendini satmaya da özgürlük denmiştir. Başkasının isteklerini yerine getirmede ölçsüzlük köleliğe götürdüğü gibi, kendi hevesinin peşine takılmakta kendini satmaya götüreceğı için bir ölçsüzlüktür ve bir çeşit köleliktir.

Özgürlük yolundaki büyük tehlikelerden biri kimlik dayatmasına maruz kalmaktır. Dışımızdaki herkes bize bir kimlik kalıbı dayatır. Aile, halk, egemenler, din adamları, kanaat önderleri, hukuk kuralları, eğitimciler, yöneticiler, toplumsal ahlak, gelenekler vs herkes ve her şey bizi bir kalıba sokmanın derdindedir. İşte insana diretilen bu kimlik kalıpları gerçek tehlikelerdir, çünkü hepsinde kölelik mührü vardır.

Toplumdaki her bir birey kendini mükemmele en yakın kişi olarak gördüğünden yakınlarının da kendisinin bulunduğu noktada olmaları gerektiğı kanaatine varmıştır. Dolayısıyla sevdikleri özgür olmamalıdır, çünkü özgür olurlarsa yanlış tercihler yapmaları kaçınılmazdır, oysa en güzel yol kendisinin yoludur ve ona göre yakınlarını da bu yola sevk etmek bir zorunluluktur. Aynı şekilde her bir birey kendisine yabancı olan herkesin kendisine hizmetkâr olmasını istediğinden, yabancılarda özgür olmamalıdır, çünkü özgür olurlarsa kendisinden daha güçlü olabilirler, oysa kendisi mükemmel karaktere en yakın kişi olduğundan başkalarını en güzel kendisi yönetebilir. Ona göre yabancılardan yaşam hakkının onun elinde olması en güzelidir. İyi niyetle ya da kötü niyetle, sonuç olarak ben kavramından uzak, kendini beğenmiş, mağrur her birey ötekileri kendi düşünce ve çıkarlarına boyun eğdirmenin derdindedir. Böyle bir dertle yanan yığınlar varken, zulme ses çıkaranların sayısının az olması şaşırtıcı değildir. Başkası benim için heder olsun ama ben hiç kimse için acı

çekmeyeyim yaklaşımı, kölecî yığınların tatlı canları yanmayacak şekilde hegemonik ilişki peşinde olduklarının göstergesidir. Bir toplumun zulmüne ses çıkarmayan o toplumdan sayıldığından özgür insan başkasına kendini dikte eden değil, başkasının acısını yüklenip onunla birlikte zalime karşı mücadele edendir diyebiliriz. Özgür insanlar için efendi edinmek de efendilik yapmak da yoktur, onların sadece öğretmenleri ve öğrencileri vardır.

İnsan iki yolla kendini kölelikten koruyabilir, ellerin kelepçelenmediği yerde düşünerek, ellerin kelepçelenmediği yerde önce kaslarla sonra düşünerek. Tabii özgürleşmek istiyorsak, her şeyden önce şuan özgür olmadığınızı kabul etmemiz gerekecektir.

Kendini Görebilmek

İnsan için önce var olduğunu fark edip varlık içindeki konumunu görme, ardından varlığına anlam arama süreci gelir. Var olduğunun farkına varmayı düşünmek, düşündüğünü aktarmak ya da irade edebilmek ile karıştırmamak gerekir. Var olduğunu fark etmek ruh + beden olduğunun farkına varmaktır. Var olma bilinci soyut, sadece zihinde var görünen şeylerden farklı olarak, gerçekte var olduğunun ve var olmaya devam ettiğinin farkındalığıdır. Farz edin ki doğumdan itibaren tek başınıza bir adada yaşamışsınız ve hiçbir fikir, ideoloji, sistem, din hakkında bilginiz yok. Bu forma girebilirseniz sahip olduğunuz bilgiyi bir kalkan olarak kullanıp var olmanın farkındalığını engelleme tehlikesini de bertaraf etmiş olursunuz. İnsanlar sahip oldukları malumatla kendilerini yeni olan her şeye karşı korumaya şartlanmışlardır. Şartlanma ise farkındalığın ortaya çıkmasını engelleyerek bireyin kendini görmesine mani olur. Kendini göremeyen birey yeryüzünün halifesi olmakta zorlanır. Var olduğunu fark eden şahısın ilk yöneleceği şey ise nerededir durduğuna bakmak olacaktır. Yani varlığın içinde kendini görmeye çalışacaktır.

Kendini görmeyi başaramayan her şahıs için yegâne değerler içinde doğduğu, çocukluğunu yaşadığı ve alışkanlık edindiği değerlerdir. Bu değerler inanç, ideoloji ve gelenek gibi çok çeşitli şeyler olabilirler. Kendini göremeyen bireylerde değer faşizmi görülür. Buna bağlı olarak fiziksel varlıklarını armağan edebilecekleri efendiler ararlar ve bu şekilde fiziksel varlıklarına anlam katmaya çalışırlar. İnsan sürekli kendisiyle iletişim

halindedir ancak bu iletişim sosyolojik, ekonomik, tarihsel, teolojik ve daha birçok bağlamın etkisindedir. Kişisel olanın sosyal süzgeçlerden geçtiğini ve sosyolojinin tehdidi altında olduğunu söyleyebiliriz. İnsan etkenlerden tamamen arınamaz. Ancak etkenler arasında bir öncelik sıralaması yapıp insani olanları ön planda tutması gerekir. Varlığın farkındalığına ulaşabilmek mümkün olduğu kadar özgürlük ve adalet bağlamının ön planda tutulmasına bağlıdır. Fiziksel varlığın farkındalığından sonra fikirlerin ve inançların farkındalığı gelir ve doğal olarak birey fiziksel ve düşünsel olarak nerde olduğunu sorgulama ihtiyacı hisseder. Başkasının düşündükleri üzerine düşünmek kendini görebilmek için yeterli değildir. Birey başkalarının felsefelerine derinlemesine dalıp onların düşüncelerinin içinde kendini göremez, belki tam tersi kendini büsbütün kaybeder. Elbette ki başkalarının düşüncelerini bilmek önemlidir ama başkalarının düşüncesine yönelmeden önce kendini görebilmek için evvela varlık üzerine kendi düşünceleriyle düşünmek gerekir.

Her canlı var olduğunu diğerlerine ispatlamak ister. Bu bir bebekte ağlama olarak, küçük bir çocukta şirinkilik olarak, bir yetişkinde ideoloji savunuculuğu, futbol tutkunluğu, bedenini teşhir, tüketime yönelme ya da ilim sahipliği, yetimlere kol kanat germe, fakirlere yardımcı olma, teknolojiyi ezilen halkların hizmetine sunma gayreti vs. olarak kendini gösterir. Varlığın içindeki durumunu göremeyen kişi başkalarını kendi varlığından haberdar etmek için kendini sömürtebilir, hakkında bilgi sahibi bile olmadığı ideolojiler uğruna ölüme gidebilir, şarlatanlık yapabilir, paraya tapabilir, bedenini teşhir edebilir. Dünya yaşantısı olaylar, eğitim süreçleri, iş hayatı ve daha nice mücadele alanları ile zorunlu olarak iç içedir. Ancak uğrunda mücadele edilen dip-

lomalar, sahip olunan kariyer, hükmedilen konfor vs. bunların hiçbirisi varlığın anlamını yüklenecek güçte değillerdir ve özgür insanı tatmin edemezler. Dünyevi amaçların hepsi sonuçlandıkları anda insanı bir hiçliğin içine iterler. Sınırsızca para kazanmak, eğlenmek, şöhret olmak vs. hepsinin içinde anlamsızlıklarından dolayı bir hiçlik vardır. Hatta sanat eserleri bile kendi zamanlarına hitap ederler, bir sonraki dönem için bir anlam ifade etmeyecek hale gelirler. O halde amaçlar dünyanın dışına taşmalı, zamansızlığa ve mekansızlığa yönelmelidir. İşte tüm bunları görmek şahsın kendini görebilmesine bağlıdır. Bu nedenle kendini bilen kişinin gücü rahmet olurken, kendini bilmeyen şahsın gücü her zaman için zulmet doğurmaktadır.

Yaratıcı, insan için bir öz, bir insan doğası belirlemiştir. İnsanın yapması gereken ise bu insani doğaya ulaşmak için gayret sarf etmesidir. Kendini görebilenler insani doğaya daha rahat ulaşırlar, göremeyenler ise köle olarak yaşamlarını devam ettirirler. Bu noktada toplumsal anlamda her kafanın insani doğayı kendine mal etmesi sorunu ile karşılaşırız. Özünde insani olanın ne olduğu ya da ne olması gerektiği bellidir, en azından insanın temiz, başkasına zarar vermeyen adil bir kişilik geliştirmekle mükellef olduğu bilinir. Problem eşkleştirilerek ve doğasından uzaklaştırılarak kendini kaybetmiş, anlamsızlık havuzuna atılmış insanın bu havuzdan çıkarak kendini arayamaması, kendine anlam arama bilinci edinmemesindedir. Aranacak anlamı dış etkenlerden korumak içinde tek başına var olmanın farkındalığı ve varlıktaki durumunu görebilme çabası gereklidir. Aksi takdirde kendine anlam aramak yerine başkasının çıkarları düşüncesizce sahiplenilecektir. Şahıs kendine nasıl bir anlam bulduysa diğer insanlara ve tüm dünyaya o anlamın penceresinden bakacağı için

varlığına anlam aramak aynı zamanda âleme de anlam aramak olacaktır. Kendini görmek aynı zamanda âlemi de görmek olacaktır.

Kendini görebilmek için dışsal nesnelere, formlara dalmak yerine kendi merkezine dönmek gerekir. Kendi içini gözlemleyebilen kişi kendini görme yolunda ilerleme kaydeder ve ne kadar çok görmeyi başarırsa o kadar çok varlığı anlar. İnsan kendini görme sürecinde toplumsal yalnızlık yaşamalıdır. İçinde hiçbir topluma ve toplumsal değere aidiyet hissi beslememelidir. Örneğin boş bir gökyüzü, boş bir sahil, boş bir şehir, boş binalar, her şeyin boşaltıldığını ve renksiz bir dünyada canlı olarak sadece şahsımızın kaldığını düşündüğümüzde terk edilmişlik, yalnızlık duygusuna kapılmaktayız. İşte böyle bir ruhsal atmosfer bütün çıplaklığıyla, tüm değerlerden arınmış olarak kendi üzerine yoğunlaşmayı sağlar. Birey yalnız başına iken herhangi bir şeyi gizlemeye ya da deforme etmeye kalkamaz. Savunma ya da saldırı yerine mahiyetleri anlama eğiliminde olur. Dışarıda gördüğü kalabalıkların kendini nasıl rollerine kaptırdıklarını, aslında gerçek anlamda hiç birinin kendini görmediğini, sadece şeyleştirildiklerini huzursuzlukla izler. Kendini gördüğü ölçüde putları ile arasındaki buğu da kaybolur ve putlarını daha yakından görme imkânını yakalar. Putlarını kırdıkça da yaratıcısını daha iyi görme imkânını yakalar.

Kendini Tanıyabilmek

İnsan, “varlığımın sebebi nedir, ben neyin mücadelesini veriyorum, mücadelemın menzilinde ne var, varacağım nokta verdiğim mücadeleye değiyor mu” sorularına samimi cevaplar arayarak kendini anlamlandırabilir. Daha sonra kendine biçtiği anlamları birleştirerek kendine bir kimlik oluşturur.

Duyular dışarıya çevrilmiştir. Duyu organları dışımızdaki dünya hakkında bilgi verirler, yani madde dünyasından. Toplumun içinde kaybolmuş insanın hakkında en az bilgi sahibi olduğu şey kendisidir. Çünkü duyuları dışarıya dönüktür ama o dışarıda değildir. Buna karşın varlığından en çok emin olduğunu sandığı şey de kendisidir. Ne garip çelişki değil mi?

Sadece bilincimize kabul ettiğimiz şeyler bizim için var olmaya devam ederler. Farkında olmak istemediğimiz şeyler bizim için var oluşlarını kaybederler. Fakat bu durum insanın kendisini tanımasını imkânsızlaştırır. Ben iyiyim, benim dışındakiler kötüdür düşüncesi ya da herkesin dünya algısını bizimki gibi sanmamız bizi zalimleştirir ve kendimizi tanımamızı zorlaştırır. Dünya algımız toplumsal ve kültürel. Eğer hakikati görmek istiyorsak toplumsal kurgunun bir görüntüsü olan dünya algımızı değiştirmemiz gerekir. Toplum maddi varlıklar gibi zihinleri de karşılaştırma yaparak değerlendirir. Buna bağlı olarak şahıs kim olduğu hissini içinden değil dışındakilerden alır. Oysa zihinlerde karşılaştırma yapmak ölümüne sınıflandırma yapmaya yol açar. Maddi durumumuzu başkasının maddi durumu ile karşılaştırıp zengin ya da fakir oluşumuz hakkında fikir

edinebiliriz ama kendimizi başkaları ile karşılaştırarak tanıyamayız. Kendimizi başkalarını tanıyarak tanıyabiliriz. Başkalarını tanıyan ve kendine dışarıdan bakabilen şahısın ben kavramına ulaşması kolaylaşır.

Bir gün meydana dizilmiş düşüncelerden sana ait olanı tanıyabilir misin? Ya inançlardan? Kalabalık bir fotoğrafta kendini hemen bulabiliyorsun. Peki, bu fotoğraf sadece düşünceleri gösteriyorsa yine kendini bulabilecek misin?

İnsan birçok şeyi kendi iradesi ile tercih ettiğini sanır, oysa insanın kendi bireysel iradesi ile yaptığını sandığı hareketlerin çoğu aslında toplumsal durumun bireyler üzerinden dışı vurumu olup zamana ve mekâna bağlıdır. Ancak kendini tanıma tarih ve sosyal bağlardan kopuk olarak inşa edilmelidir. İnsan düşünce ve tercihleri ile kendini inşa edebilmeli, kendi yaşamının mimarı olabilmelidir. Bunu başarmak da kendi benliğinin mimarı oluşuna bağlıdır. Her bir birey kendi tanımını kendisi bulmalıdır. Siyasi ya da dini toplulukların ya da başka herhangi bir oluşumun kendisini tanımlamasına izin veren birey kendisi olmaktan uzaklaşacaktır. Kendi anlamını kendi iradesiyle arayabilen kişi ben kavramını bulmaya daha yakındır. Çevremize baktığımızda benliğini bulmuş olduğunu iddia eden büyük çoğunluğun köleleştiğini ve putlara büyük bir samimiyetle secde ettiğini görürüz. Bazen de putları eleştirdiği halde yine samimiyetle putlara secde edenlerle karşılaşırız. İşte bu şahıslar kendileri değillerdir, çünkü benliğini kaybetmemiş hiçbir insan bu çelişkiyi kaldıramaz. Dünyadaki ilişkileri kavrama derecesi insanın kendini bilme derecesi ile orantılıdır. Kendini tanıyan insan dünyayı daha kolay tanıyacaktır.

Kendini bilen Rabb'ini bilir denir. İnsan kendini tanımadan yaratıcısına ulaşamaz, belki putlara aldanır.

Tanrılar türlü türldür; bir film starı ya da bir müzik sanatçısı ya da sporcu, politikacı, bilim adamı, kurum amiri vs. olabilirler. Kalabalıkların var güçleri ile kendilerini sahnelere atmalarının sebepsiz olduğunu söyleyemeyiz. Peki, gözlerinden akan yaşlara ne demeli? Elbette hepsinin bir amacı vardır. İnsan kendisine huzur verecek olana koşar, yani tanrısına. Duyulara aldanan kişi huzuru dışarıda arayacaktır ve kendisi gibi maddeden oluşan birilerine kurbanlar sunarak ona şirin görünme çabası içine düşecektir. Yönünü içe çeviren kişi asıl varlığın dışarıda olmadığını bilecektir. Düşünceler arasında kendine ait düşünceyi ve inançlar arasında kendine ait inancı tanıyabilecektir. İnsanların kendilerine ilişkin bilinçli bir şekilde oluşturdukları inançların toplamı onların benliğini meydana getirir. Bu inanç oluşturma süreci tarafsız ve temiz aklın gölgesinde sürdürülürse hakikatle yani özgürlükle sonuçlanması kaçınılmazdır. Benlik her zaman toplumsal ahlakın, tarihin, bilimin, teknolojinin, din adamlarının, güç sahiplerinin, iktidarın istila tehlikesi ile karşı karşıyadır. Savaşmasını bilemediği takdirde bu kesimler tarafından hazırlanmış kalıplara dökülür ve döküldüğü kalıpların şeklini alır. Kalıp haline gelmiş bir benlik ise katılaşmıştır ve özüne dönmesi hem maddi hem psikolojik çok ağır bedeller gerektirir.

İnsanoğlunun ulaşabileceği yegâne ilim kendini tanıma ilmidir. Herhangi bir kişiye kendisini tanıyıp tanımadığını sorarsanız, muhtemelen kendisini çok iyi tanıdığı cevabını alacaksınız. Oysa bir şahıs içinde bulunduğu toplumun zalim değerlerine bile hiçbir şekilde eleştirel yaklaşmıyorsa, sürünün bir ferdidir demektir. Sürü ise bir tip psikolojiye tabidir, yani sürünün tüm bireyleri aynı benlik kalıbının esiridirler. Bu esaret kendini tanımaya engeldir. Çünkü gelip geçmiş ve var

olan tüm alışkanlıklara, düşüncelere, ideolojilere, inançlara, geleneklere vb. hiçbir dayatmaya teslim olmadan hayata kuşbakışı bakılarak ancak tanıma gerçekleşebilir. Bu oldukça zahmetli bir iş olmalı ki, insanlar ben yerine biz kavramına sığınır. Çünkü biz toplumdur, yani hazır kalıptır. Çünkü biz için tutarlı olmasa da tanımlanmış bir inanç, şekil, duruş, anlam vardır. Gözlemlediğinizde tüm benlerin kendilerini biz ile tanımladıklarını görürsünüz, lakin biz'i incelendiğinizde tek tek ben'ler yerine sadece bir kalıp ile karşılaşsınız. Çünkü biz hem herkeştir, hem hiç kimsedir. Ben ve biz kavramlarının yanında özellikle faşistlerde “onlar” kavramı da gelişkindir. Kendini ben yapamamış, biz'in içinde yok olmuş olan şahıs “onlar” kavramını da sağlıklı bir noktaya oturtamamakta ve anlamsızca birileri ile dost birilerine de düşman olmaktadır. Kim için, ne için yaptığını bilemeden.

İnsan toplumun bir parçası olabilir ama kendi başına bir var oluş olmadan özgürleşemez. Toplumun parçası olmak bir toplumsal ben, kendi başına var oluş da bir kişisel ben anlamına gelmez. İnsan bir tanedir ve bir tane benliğe sahiptir. Toplumun değerlerine sığınmak yani biz kavramı kapsamında kendini değerlendirmek, tek olan ben kavramını kaybetmeye ve zamanla toplumdan gelen değerleri kutsamaya yol açacaktır. Şu bir hakikattir ki, kendini tanıyamamış insanlar, toplumsal şahsiyetle kölelikten kurtulamazlar. Her şeyden önce tek tek fertlerin özgürlüğe ulaşması gerekir ki toplum özgürlüğe doğru yol alabilsin. İnsan önce kendini tanıyarak özgürleşmeli, kimlik sahibi olmalı, sonra toplumsallaşmaya yönelmelidir. Lakin kendini tanımaktan korkanlar halkın içinde kendilerini bulmaya çalışırlar. Vardıkları yer ise istisnasız pagan inançlar olur. Bu tür insanlar birilerinin emrinde bulunmaktan haz duyarlar.

Marşlar gibi kitleleri heyecanlandıran şeyleri severler. Basmakalıp cümleleri vardır. Bir makinenin dişlileri gibi tek başlarına bir anlam ifade etmezler, sadece makinenin içinde bir anlamları vardır ama ne yazık ki o anlam da selamete hizmet etmez.

Kendini tanıyabilmek ben'in ihtiyaçlarını doğru olarak tespit etmeye de bağlıdır. Şahsın kendi ihtiyaçları ile toplumun ihtiyaçlarını birbirine karıştırmaması, sorunları ve devamında kimlikleri de birbirine karıştırmamasına yol açacaktır. Toplumun kimliğini kendi kimliği sanacak ve şekillendirilmiş bir yapay kimlik sahibi olmaktan kurtulamayacaktır. Çünkü toplum kendisine hâkim olan otoriteye göre sürekli kimlik değiştirebilen bir yapıdır. Oysa insanı kimlik sahibi yapacak olan şey otoritenin iradesi değil şahsın kendi iradesidir. Bir tek hayatım var ve bu hayatı halk ya da otoriteler yerine ben anlamlandırmalıyım diyebilen kişi kendi olmaya çok daha yakındır. Buna karşın kendinin ve içinde bulunduğu dünyanın idrakinde olamayanlar fikir üretmezler. Yalnızca başkalarının çıkarlarında debelenirler.

Kendini tanıyabilmek sonsuz hayatı algılamayı, düşünmeyi, yorumlamayı, nesne yerine özne olmayı gerektirir. Aksi takdirde kalabalığın içinde bir hiç olunur ve varlığı ile zulme araç olan bir nesne olarak bu dünyanın kölelerinden bir köle olarak yaşanılır. Kendini tanıyan kişi ise zamanla dıştan denetimi reddederek kendi iç denetimini harekete geçirecek ve kendi benliğinin mimarı olabilecektir.

İnsan

İnsanı diğer canlılardan ayıran en büyük özellik kendi varlığı üzerine düşünebilmesidir. Bu düşünüş onun kabul edebiliyor ya da reddedebiliyor olmasını sağlar. Kabul ya da reddedebilme iradesini konuşturmak için ise nedenlerin araştırılıp bilinmesi gerekir. Yeryüzündeki her oluşun bir nedeni vardır ve bazen nedenlerin arkasında örtülü başka bir neden bulunur. İnsan nedeni ve nedenlerin nedenini bulmakla mükelleftir ki, fikirle yaşamaya programlanmıştır; ama nasıl bir fikirle yaşayacağı kendisine bırakılmıştır. Kendi ben kavramını oluşturamamış olanlar duygularına dayalı tercihlerde bulunarak kendilerinden daha üst statüde bulduklarını taklit etseler de, neredeyse tüm insanlar akıllarına başvurarak karar aldıkları iddiasında olurlar. Gerçekte yaptıkları şey ise duygusal tercihlerine hayali, yalancı akli sebepler bulmak ve kendi duygularını evrensel akıl olarak yansıtmak olur.

İnsan ünsiyet kökünden olup ısınma, alışma anlamalarına gelir. Demek ki bir bireyin insan olabilmesi başkaları ile ünsiyet geliştirebilmesine bağlıdır. Bu sebeptendir ki işkence yapanlara, talan edenlere, işgalcilere, tecavüzcülere insanlıktan nasibini almamıştır yani ünsiyet geliştirememiştir denilir. İnsan dinleme, hakkında bilgi edinme, ne dediğini anlama yöntemi izlenerek tanınabilir. Bir insan hakkında konuşmak, ancak onun hakkında bilgi edinilmesi ve ne dediğinin anlaşılabilmesi ile mümkün olabilir. İnsanın kendisini bilmesi için ise başkalarını bilmesi gerekir. Başkasının ne olduğunu ve ne olmaması gerektiğini bilmek, kendisinin de ne

olması gerektiğinin bilincine varılmasını sağlar. Her bir insan bir başka insanı tanımakla kendini tanır.

İnsanı tanımak için onun düşünce dünyasına inilme-
lidir. Düşünsel derinliği olmayan insan çamurdan yapı-
lı çoğu zaman neye hizmet ettiğini bilmeyen bir hiz-
metkârdır. İçine düşülebilecek en acıklı durum bedenin
sakatlanması ya da bedenin dramatik bir şekilde ölmesi
değildir, düşüncesinin sakatlanması ve analiz etme ce-
saretinin ölmesidir. Bedeni sakatlanan kişi kimi maddi
ihtiyaçlarını gidermek için ötekilere ihtiyaç duyabilir.
Ancak o duyusal dünyada birilerinin yanında durarak
maddi ihtiyaçlarını karşılıyordu, bununla birlikte hür
bir beynin sahipliğini yapabilir. Buna karşın düşünce
dünyası sakatlanan kişi kendine bir değer biçmek, ken-
dinde bir anlam bulmak için ötekilere ihtiyaç duyacak-
tır. Düşünce dünyası başkasına bağlı olan köle karanlık-
tan efendisine sığınacaktır, efendisinin karanlık sebebi
olduğunu bilmeden.

İnsan herhangi bir dinde, ideolojide ya da başka bir
şeyde mutluluk, huzur, güven vs. bulabilir. Problem
huzurun nerede olduğu değil, hakikatin ne olduğudur.
Tarihe baktığımızda orduların büyük bir iç huzurla ve
mutlulukla binlerce kişiyi kesip doğrayabildiğini, talan
edebildiğini, tecavüz edebildiğini görürüz. Mutluluğu
yakalamış olmak, hakikate ermiş olmak demek değildir.
Bir şeytan da mutluluk duyabilir. O halde önemli olan
fikirler ve sistemlerin bizi mutlu edip etmedikleri de-
ğildir, önemli olan peşine düştüğümüz şeylerin başka-
sına acı çektirip çektirmediğidir. Unutulmamalıdır ki,
insanlara zulüm edenler uzay canavarları değil yine
dünyada yaşayan başka insanlardır. Ölüm kusan ama
bilim, halk, gelenekler, otoriteler vs. tarafından kabul
görmüş bir fikrinizin var olması size cellâtlık hakkı
vermez. Ne yazık ki özellikle modern çağda çıkarlar,

hasta düşünceler insan hayatının önüne geçmiştir. Yeter ki iddialarınızı kabul ettirin. Milyonlarca insanı öldürme hakkına sahip olabiliyorsunuz.

Bu noktada insanın büyük oranda iletişim olduğu gerçeğinin hatırlanması gerekir. İnsan hayatının üçte birini uyuyarak geriye kalan üçte ikisini ise diğer insanlarla ilişki içinde geçirir. Daha önce de söylediğimiz gibi insan başkalarını tanıyarak kendine ulaşabilir. Diğer insanlarla olan ilişkimiz bizi belli niteliklere sahip ya da belli niteliklerden yoksun olarak var eder. Eğer benimsediğimiz inancı, ideolojiyi ya da çıkarlarımızı, kültür ve hayat anlayışımızı vs. diğer insanlara direkt olarak ilişkimizle onları boğmaya çalışırız. Tel örgülerimizi evrensel hakikat olarak görüp onunla insanları sarmaya kalkarsak köleleştiririz ve köleleşiriz. Kardeşlik, dostluk, özgürlük, güzellik söylemleri tel örgülerle bir arada olamaz. İnsan diğerlerine karşı esnek olmak ve kendisi için istediğini diğerleri için de istemek zorundadır. Bu yönüyle insan akıllı hayvan ya da sosyal hayvan gibi tanımlarla tanımlanamaz. Hayvanlar arasındaki mücadele güçlü güçsüz ayrımı yapılabilir hale geldiği anda biter. Ancak insan düşmanı karşısında güçsüz olduğunu bildiği halde mücadeleye devam edebilen varlıktır. Tarihe baktığımızda küçük bir grubun 5-10 yıl içinde büyüyerek imparatorlukları devirdiğini ya da büyük devletlerin 3-5 yıl içinde yerle bir olduğunu görürüz. İnsan faktörü tüm bilimsel hesapları, tüm uzman değerlendirmelerini boşa çıkarabilecek güçtedir.

İnsan çelişkilerle doludur. Hem merhamet etmek hem işkence yapmak ve yaptığı işkenceyi masumlaştırmak gibi garip savunmaları bünyesinde barındıran tek varlıktır. İşkence nasıl masumlaştırılabilir? Ama bir yavruyu kurtarmak için ateşlerin içine atlayabilen insan işkenceyi masumlaştırma yeteneğine de sahiptir.

O halde insan kavramı merhametten zulmete kadar geniş bir alana yayılmıştır. Başka bir deyişle melek ile şeytan arasındaki tüm kademelerde insan ile karşılaşılabilir. O zaman insanda görülen hiçbir hareket garip, şaşırtıcı, sıra dışı ya da şok edici değildir. Ezilenlerin özgürlük mücadelesini veren insan bu mücadeleyi başkalarına boyun eğdirme ve onları kendi emri altında toplamak için şiddet uygulayan insana karşı vermektedir. Bu çelişkili durumlar yani insanın şaklaban ya da kral olması, efendi ya da köle olması, kendisine ait olan değerleri başkasının sanması ve başkasına ait değerleri de kendinin sanması, kendisi ile alakası olmayan şeyler yüzünden ölmesi ve katil olması, kendini tanımayışından ve kalabalığın içinde bilinçsizce ve plansızca kalabalığa ait anlamsızlıkta anlam kazanmaya çalışmasından ileri gelir. Oysa insan örgütlü bir yapı ile karşılaştığında o yapının niçin örgütlendiğini ve ilişkilerinin nasıl yürüdüğünü incelemesi gerekir. Bir kalabalıkla karşılaştığında onun nasıllarını ve niçinlerini açıklığa kavuşturmadan ahlakıyla ahlaklanmamaya çalışması gerekir. Elbette ki bu kolay bir iş değildir, özellikle de modern zamanlarda sadece araçların değil, yaşamın kendisinin ve zihinsel yapının da standartlaşması ve bu standartların dışına çıkmaya niyet eden kişinin standartlara tapan kalabalıklar ve standartları kutsayıp kalabalıklara yutturan yönetimler tarafından cezalandırılması durumu çıkmaza sokmaktadır. Lakin her ne pahasına olursa olsun insan kendini aramak zorundadır.

Her canlı türü farklı bir âlemdir; ancak insan türünün her bir bireyi ayrı birer âlemdir. Bir sıpa hangi eşekten doğarsa doğsun, nasıl bir çiftlikte yetişirse yetişsin büyüdüğünde bir eşek olur ve bütün eşekler aşağı yukarı aynı işlerde kullanılırlar. Kilo, boy gibi niceliksel yönlerden farklılık gösterebilirler bile var oluşlarının anlamı,

işlevleri gibi niteliksel yönlerden A ya da B isimli eşek arasında fark yoktur. Bu durum bütün hayvanlarda ve bütün bitkilerde böyledir. Bir hayvanın ya da bitkinin tohumundan her zaman aynı hayvan ve aynı bitki çıkar. Ancak bir insanın tohumundan her zaman aynı insan çıkmaz. Çünkü insanın farklılığı niteliğindedir, düşünce ve iradesindedir. İnsanları çağdaşlaştırmak gibi değişik sebeplerle bir ahlakta, bir psikolojide, bir sosyolojide, bir felsefede, bir inançta, bir bilimsel yöntemde toplamaya çalışmak şiddet kullanmayı gerektirir. Lakin farklı olmak insana özgü olduğu için bir haktır ve hiçbir neden farklı olanın farklılığını aşağılama sebebi olarak ileri sürülemez. Bununla birlikte her insanın bir âlem oluşu özgür insanlara özgüdür. Köleliğe bulaşmış insanda düşünce ve iradede, nitelikten söz edilemeyeceği için tüm köleler bir âlemdirler diyebiliriz.

Bugün milyonlarca kişinin aynı sömürücüleri kut-saması, yani bir âlemde buluşmaları köleliklerinin sonucudur. Köleliği özümsemiş kişilerin kendilerine ait âlemleri yoktur. Kendini yaşadığı toplum sanmak, mensup olduğu millet sanmak, sahip olduğu kültür sanmak, yaptığı iş sanmak vs. kendini sanılan şeyi yüceltmeye, memnun etmeye, adamaya yol açacaktır. Oysa insan ne yaşadığı sınıftır, ne yaptığı iştir ne de mensup olduğu ulustur.

Günümüzde büyük çoğunluk mükemmele yakın olduğunu düşünür. Belki köleliklerinin farkına varmayış-larının en büyük etkeni budur. Konuşmaya cahilsiniz hitabı ile başlayanlar mükemmelin hemen yanı başında olduklarına o kadar kanidirler ki, bir adım daha atsalar ideal yeryüzü halifesi olacaklarına inanırlar. Ama ha-yatlarını incelerseniz kölelikten başka bir şey göremez-siniz. Kibirleri köleliği bilgelik sanmak kadar büyük bir çelişkiye düşürmüştür onları. Bu tür insanlar güçlü birer

sınıf sistemi destekleyicisidirler, hiyerarşiyi âşıktırlar. İnsanların patron-işçi, amir-memur, güçlü-zayıf, zengin-fakir, beyaz-siyah vs. şeklinde bölünmelerinin bir kısmı zalimleştireceğini, bir kısmı ise mazlumlaştıracığını, sonuçta her iki kısmın da köleleşeceğini bilmek istemezler. Kimisi de köleliğin faturasını zamana ve mekâna kesmeyi tercih eder. Yaşanan zaman kötü zamandır, yaşanan mekân kötü mekândır, dolayısıyla kötülük her tarafımızı sarmış, bize de bulaşması olasıdır çıkarımı yapılır. Oysa insan maddenin ötesine geçtiğinde düşünceleri ve yüreği ile zamanın sonsuzluğunu ve mekânın genişliğini geride bırakır. Varlığın sırrına erer, özgür olmadan yaşayamayacak hale gelir.

İnsan bir efendiye ihtiyaç duyduğunu sanır. Derine inildiğinde aslında özgür olmak ama başıboş olmamak istediği fark edilir. İnsan kendisine hükmedecek bir efendi değil, diğerleriyle ilişkilerini düzene sokacak adil bir hukuk sistemi ister.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İnsanı Köleleştiren Etkenler

İnsanı köleleştiren etkenler ile insanı özgürleştiren etkenler hemen hemen aynı güzergâh üzerinde bulunurlar. Aralarındaki fark yaşamı ele alış biçimlerinde yatar. Yani insanı özgürlüğe götürme kabiliyetine sahip birçok etken aynı zamanda insanı köleliğe de götürebilir. Örneğin aile ya da hukuk sistemi veya eğitimler hem kölelik hem de özgürlük sunma kabiliyetine sahiptirler.

Köleliğe açılan dış kapının adı aşırılıktır. Aşırı ses, ışık, yemek, uyku, haz insanı öldürebildiği gibi aşırı sessizlik, ışıksızlık, açlık, acı ve uyku da insanı öldürebilir. Aşırı boyun eğmek insanı öldürdüğü gibi diktatörlük de insanı öldürür. Dünyaya ait bir şeye sınırsızca meyletmenin insanı putperestleştirmemesi imkânsızdır. İnsan sınırlara sahip bir varlıktır ve sınırsızlık onun insanlığını öldürür. Kölelik ile efendilik arasında çok büyük fark yoktur. Köle efendisine ihtiyaç duyar, efendisi de kölesine. Biri olmazsa diğeri anlamını yitirir. İnsanın sınırsız istenci köleliğinin en büyük sebebidir. Ben kimim sorusunun ızdırabını çekmeyen insan yenik iken kendini sömürtür, yenen olunca da zalimliğe yönelir. Her iki durumda da var oluşu bir başkasına bağlıdır. Ancak kendi benliğinin ne olduğunu bilen insan dört duvar arasına hapsedilse bile özgürdür. Ne sömürmek ne de sömürülmek için heveslenir.

Korku

Korku tehlike varlığının fark edilmesiyle ortaya çıkan güçlü bir histir. Aşırıya kaçmadığı sürece tehlikeye karşı önlem almaya yöneltirken, aşırısı düşünce dünyasını, yetenekleri, iradeyi, kendi başına var oluşu sınırlandırır. İnsan herhangi bir şekilde köleleştirilebilir ama köleliğini devam ettiren şey egemenden duyduğu korkudur. İnsanoğlu ölüm korkusu, hastalık korkusu, açlık korkusu, mal korkusu, saygınlığını yitirme korkusu, ebeveyn korkusu, tanrı korkusu, amir korkusu, toplum korkusu vb. birçok korku geliştirmiştir. Cesaretlerin ve korkuların yönünü, niteliğini, şeklini belirleyen çeşitli sosyolojik, psikolojik, iktisadi ya da bunların uzantısı farklı etkenler vardır. Birey anne babasından korktuğu için onların putlarına tapar, toplumdan korktuğu için toplumun zalim kaidelerine boyun eğer ve güçlülerden korktuğu için hak arayan güçsüzlere karşı savaşıır. İşin ilginç yanı tüm bunları yaparken iyi bir insan olduğuna inanmaya zorlar kendini ama iyi bir insan olmadığını bilir.

Genellikle ölüm korkusunun diğer tüm korkuları geride bıraktığına inanılır. Ölüm korkusunun temel korkulardan biri olduğu doğrudur ama en büyüğü olduğunu söyleyemeyiz. İnsanı etkisi altına alan baş korku belirsizlik korkusudur ve etkisinden en son çıkılan korku yine belirsizlik korkusudur. Bu korku öyle can alıcıdır ki sömürü ve köleliği en çok besleyen damardır. Özellikle açlık belirsizliği sıra dışı belirsizliklerdendir. Bir ihtimal aç kalma olasılığına duyulan korku insanların

yüreklerinden sökülebilir olsaydı, onurlu insan nüfusu büyük oranda artardı.

İnsanoğlunun açlığa karşı duyduğu korkunun en çok bilincinde olan kesim egemen kesimdir. Bu sebeptendir ki, tebaalarını ekmek ile boyunduruk altında tutma yolunu seçerler. “Eğer beni kutsamazsan seni ekmeksiz bırakırım” yaklaşımı tüm egemenlerin yegâne dayanağıdır. Bütün bunlarla birlikte biliyoruz ki, ekmek ile korkutmak erdemsiz yolların en aşağısıdır. Bir parça ekmeğe insanların tüm anlarını kendi mülkiyeti içine alan güç, firavunvari duruşun en net temsilcisidir.

İnsanlar birikimli olsalar bile değişik korkuların zorlaması sonucu geleneklerinin, alışkanlıklarının, sömürünün, sefaletin ve efendilerinin esiri olurlar. Ayrıca esirlikten daha sağlam bir bağ ile çalışmaya endekslenirler. Kölelikten, esaretten kurtulmak sefaletten, açlık korkusundan kurtulmaya bağlıdır. Ekmek sıkıntısı çekmeyen köle, sefalet içinde yaşayan köleye göre zihinsel aktiviteye daha yakındır. Bu nedenle egemenler insanları sefaletle esaret altında tutmaya çalışırlar. Egemenlerin hukukları şiddetlidir ve şiddetlidir, tarih boyunca bu iş böyle yürümüştür.

Özgürlük, başta belirsizlik ve açlık korkusu olmak üzere korku saçan saldırılara karşı cesaretli olmakla birebir ilişkilidir. Egemenlerin bakışlarından korkanlar için ise ne yazık ki kölelik dışında hiçbir şey yoktur.

Aile

Çocuk kendisine söylenenleri anlamaya başladığı andan itibaren etrafındakiler tarafından yoğun bir şekillendirilme sürecine tabi tutulur. Ta ki kendisine yüklenmeye çalışılanları olgun bir bakışla sorgulayıp analiz edebilecek yaşa gelinceye kadar bu süreç devam eder. Ancak çocukluğunun sonunda heybesi nice çer çöple doldurulmuştur zaten. Yapması gereken heybesinin içinde ne var ne yok çıkarıp sorgudan geçirmesidir. Aksi takdirde kendisi olamaz ve heybesindeki çerçöp olmaktan ileriye gidemez. Ailesiz insan çoğu zaman toplumsal aklın ve toplumsal ahlakın tehdidi altında kalır. Kendine anlam arama ihtiyacı duymayan ailesiz birey ya tinerce, mafya olacaktır veya başka sorunlu bir kimlik edinecektir. Buna karşın hakikat arayışı içine giren ailesiz şahıs, bilge olma yolunda kendisini sınırlandıracak kimse olmayacağı için yolu açıktır. Katı disipline sahip ailelerde ise çocuklar dış denetimli bir hayata sürülürler. Dışarıdan denetlenmeye alışan çocuk iç denetimini sağlayamaz, özgüven kaybına uğrar ve kimlik sahibi olmakta zorlanır. Aile, çocuk gelişimi için tereddütsüz en gerekli kurumdur. Bir şartla; olgun bir zihinsel yapıya sahip olmak... Aksi takdirde çocuk pagan kalıpların içinde debelenip duracaktır.

Özgürlükten korkan ailelerde tek amaç etrafında dönülür; “sıradan bireyler yetiştirmek.” Baba çocuğa kendi bilgisini, ilgi alanlarını, inancını, hayata bakışını dayatır. Kendi profilinin bir kopyasını yaratmaya çalışır. Çünkü hakkında bilgi sahibi olduğu ve içinde tehlike unsuru barındırmadığına inandığı en net hayat kendi

hayatıdır. Ayrıca baba değişimden korkandır ve çocuğunun sıradan biri olması için ona görünmez emirler yağdırır, başı derde girmesin ister. Bunun sonucunda çocuk düşünmekten, inancını kendi belirlemekten ve aklını kullanma cesaretini göstermekten korkan biri olur. O artık babasının kopyasıdır, özgürlüğü kaybeden bir kopya.

Anne çocuğun üstüne titrer onu duygusal yapar. Bunun sonucunda çocuk bir anne kuzusu olur. Aşağılandığında konuşmaktan korkar. Hayatın her alanında karşısına çıkabilecek sorunlardan ve çözüm yolundaki çatişmalardan edilgin konuma düşmek pahasına kaçır. Denebilir ki, hiçbir anne-baba çocuğunun kötülüğünü istemez. Bu yargı genel olarak doğru olmakla birlikte aileler iyi niyetler besleyerek çocuklarını köle yaparlar. Yani çocuğu her türlü sıkıntıdan uzak tutma niyetiyle köleleştirirler. Aynı şekilde aileler çocuklarını toplumun değerleriyle uyum içinde büyütmeye çalışır. Oysa toplum bir bilgi çöplüğüdür. Tarihten akan atık bilgiler, moloz yığınları, efsaneler, hurafeler, ahmak gelenekler, modalar toplumda depo olur. Fakat toplumun genel yasası bu bilgi çöplüğünün elekten geçirilip süzülmesine izin vermez. Toplum yasası, sorgulanmadan kabul edilmeyi bekler. Toplumun değerlerini sorgulamadan, kendini bu değerlere emanet edip akıntıya kapılan kişi özgür düşünemez. Endüstrileşmiş modern toplumlarda gelenekler, örf adetler etkili olmasa da, bunların görevini yeni toplumsal kurumlar almıştır. Nasıl ki, geleneksel toplumlarda gelenekler eleştirilemezse modern toplumlarda da bu kurumlar eleştirilemez.

Geleneksel toplumun geniş aile yapısının tersine modern toplumlar yalıtılmış aile tipini ideal görürler. Anne baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile ideal

görüldüğünde içine kapanma ile birlikte aile bireylerinin birbirlerinden aşırı beklenti içine girmeleri ve buna paralel olarak kontrol süreci oluşmaya başlar. Aile bireyleri psikolojik olarak zedelenir ve hastalıklı hale gelirler. Geleneksel aile bireyi bir uça sıkıştırırken, modern aile başka bir uça sıkıştırır.

Şahsın ailesi, akraba ve arkadaşları dahil olmak üzere tüm diğer insanlarla arasında belli bir mesafe olmak zorundadır. Bu mesafe ailede farklı arkadaşta farklı miktarda olabilir elbette, lakin insan onuru için olmazsa olmazlardandır. Şayet bu mesafe ortadan kalkarsa aile içinde baskı eksenli bir ilişki kurulmaya başlanır ve çoğu zaman özü baskı olan bu ilişkileri sevgi ve samimiyet yalanları ile meşrulaştırmak zorunda kalınır. Çünkü baskı eksenli duruşların meşru olmadığı dolayısıyla masum olmadığı bilinir. Kendi yaşamını bırakıp diğer aile üyelerinin yaşamını yönetmeye kalkmak ve bunu ailenin iyiliğini istediği için yaptığını ısrarla dile getirmek aşağılama, aptallaştırma ve eşekleştirmenin dışında bir şey değildir.

Genel anlamda yöneticiler, öğretmenler, idareciler, kanaat önderleri; kısacası herkes iyilik, güzellik peşinde olduğunu iddia eder ve diğerlerini kendine bağlamaya çalışır. Özgürlükten korkan aile bireyleri de bu kervanda yerlerini alarak birbirlerine baskı kurarlar. Sorgudan, analizden yoksun, sığ bir dünyada yaşamayı kabul edenleri köleleştirirler. Kabul etmeyenlerle çatışır ve aile içi şiddet oluşmaya başlar.

Sanılanın aksine aile içi şiddet psikolojik değil sosyolojiktir. Yani bir toplumda aile içi şiddet yaygınsa, o toplumun tüm mekânlarında şiddet yaygındır diyebiliriz. Çünkü kurumlar birbirleri ile etkileşim halindedirler. Ya hepsi güzeldir ya da hepsi zordur. Ailede şiddet varsa toplumda, okulda, hapishanede, günlük sosyal

hayatta vs. şiddet mutlaka vardır. Oysa gerçekten iyi insan olmak özgür ve adil olmakla sağlanabilir. Sadece boyun eğmekle ya da boyun eğdirmekle ne özgür olunabilir ne de adil. Sorgusuz sualsiz boyun eğmek bugünkü dünyayı aynen devam ettirir. Zaten bugünün zulüm dolu dünyası bize büyüklerimizden mirastır. Onların yolundan devam etmek onların yarattığı dünyayı yaşatır ve büyütür. Yeni nesiller eski nesillerin günahlarını kutsayarak sefil hayatlar yaşamak zorunda kalmaya devam ederler. Her torun dedesinin düşüncesizliğinden köleleşmeye devam eder.

Bilgisizlik, Anlayamamak ve Tanıyamamak

Bilgiden yoksun bireylerden oluşan toplum sömürü için birebirdir. Çünkü insanlar hakkında bilgi sahibi olmadıkları şeylere düşmanlık ederler ve bilgisizler eğlenceye daha kolay teslim olurlar. Bilgisiz olduğu halde bilgi sahibi olduğuna inandırılmışlar ise, bilinçsiz bir düşünceye saplanmış oldukları için çok rahat bir şekilde köleleştirilebilirler. İnsan bilmediğini ya efsaneleştirip tanrısal özellikler ile süsler ya da efsaneleştirip şeytani özellikler ile kötüler. Oysa gerçek bu ikisi de değildir.

Bilgisizliğin hayat üzerindeki etkisini, karizmatik otoritelere sorgusuz sualsiz boyun eğmenin gerekliliğini savunanlarda daha iyi görürüz. Bilgisizlik moda ve magazin dünyasına ilgi duyulmasına sebep olur. Medyanın dili ile konuşmaya yol açar. Bilgi edinmeyi, araştırmayı zor bir iş olarak görenlerin üzerinde konuştukları çoğu şey sağdan soldan duydukları, asılları olmayan dedikodulardır. Her bilgisiz kendi beyni üzerinde dış hiçbir etkinin olmadığını zanneder. Ona göre aldığı tüm kararlar, inandığı tüm değerler kendi öz karar ve değerleridir. Kendi bilgisizliğindeki birkaç bilgi kırıntısını yegâne ilim sanmak onu her yerde dile getirmeye sebebiyet verir. Bu tür ahmaklıkların sahibini gülünç duruma düşürmesi ise trajikomik bir görüntü oluşturur. Bu nedenle birçok bilgin hataya düşmemek adına suskun olmayı konuşuyor olmaya yeğ tutmuştur.

Oysaki sadece bilgili olmak bile insanı kölelikten kurtarmaya yetmez. Bilmek, bilgi edinilen şeyi anlamak daha sonrada tanımak gereklidir. Anlamak, bir şeyin ne

olduğunu, niçin öyle olduğunu, neden öyle olmak zorunda olduğunu çözmüş olmak demektir. Bilmek anlamaya hazırlanmaktır. Bilme basamağından ileri gitmek, o şeyin hakikatinin farkına varmamak olduğundan bilen kişi her ne kadar zahiren bilgisi karşılaştığı sorunları çözmede yeterli olabiliyorsa da, o şey hakkındaki düşüncesi anlayan kişiye göre yüzeyseldir. İnsanların ideolojilere sığınmalarının, atalarının dinine tapmalarının en büyük sebebi bilmenin yeterli olduğunu düşünmelerindendir. Oysa hakikat bir defa kaybedildikten sonra artık herhangi bir şey hakikat elbisesini giyebilir. Daha kötüsü ise kaybetmenin bulmaktan daha kolay oluşudur. Bir gerçekliği anlayabilmek için gerçekliğin kendisi ve onu anlamamıza yarayacak kavramlara ihtiyacımız vardır. Gerçekliğin kendisini çeşitli maddi ya da ahlaki ya da başka herhangi bir sebepten dolayı olduğu gibi kabul edemezsek ya da gerçekliğin neden gerçek olduğunu bize gösterecek kavramlarla gerçekliğe bakamazsak anlayamaz, sadece olmasını istediğimiz şekle göre değerlendirir etiketleriz ve gereken önemi vermeyiz.

Özgürlük için bilgelik şarttır. Bilge insan ile bilgili insan kavramları birbirinden farklı kavramlardır. Bilgelik hem bilgi sahibi olmayı, hem bildiğini anlamayı ve tanımayı hem de bilgisine uygun bir yaşam duruşu sergilemeyi gerektirir. Bilgi ise bazı konularda temel yorumlama becerisine sahip olmak olarak değerlendirilebilir. Yani bilgi sahibi kişi hakkında bilgi edindiği şeyi anlamamış ve tanımıyor olabilir, ayrıca genel kabulleri bilgisi ile çelişiyor olabilir. Dolayısıyla bırakın bilgisizliği, sadece bilgi sahibi olmak bile kölelikten kurtuluş için yeterli değildir. Sorgulama yapmayan zihinler körelirler. Soru sormasını bilmeyen zihin özgürleşemez. Özgür olmayan zihin hakikati bulamaz.

Cehaleti Kutsamak

Cahillik daha çok eğitimsiz olma hali olarak tanımlanır. Lakin bu tanım cehaletin değil bilgisizliğin tanımı olabilir. Cehalet bilgisiz olmanın ötesinde, hakikat olduğunu bildiği şeyi kabul etmemek ve değişik sebeplerle farklı yorumlamaktır. Yani cahil insan kibir, dünyevi çıkar gibi nedenlerle hakikati hakikat olduğunu bildiği halde inkâr eden ve batılın batıllığını bildiği halde onu destekleyendir. Bu tanıma göre cehaletin eğitim seviyesi ile hiçbir alakası yoktur. Cehalet her toplumda, her çağda, her inançtaki ve her bilimsel seviyedeki insanda görülebilir. Bu yönüyle cehalet her zaman canlıdır ve her zaman hakikatle mücadele halindedir. Cehalet aynı zamanda bilimi ve dini de sonuna kadar destekler. Tek farkla ki, cahilin istediği bilim ve din onun çıkarına hizmet etmelidir. Peygamberlerin karşısına dikilen idareciler, zenginler, din adamları ve güç sahipleri cahiller için en iyi örnekleri oluştururlar. Dikkat ederseniz peygamberlerle mücadele edenlerin hepsi güçlü ve zengin insanlardırlar, tek korkuları ise güçlerini, zenginliklerini yitirmektir. Bu korkuyla peygamberlere savaş açmışlardır ama peygamberlerin güzel şeyler söylediklerini de bilirler.

Etrafımızda yığınla diplomalı ya da diplomasız, hizmetli ya da profesör cahil vardır. Akademik kariyer yapmış veya medya sayesinde karizmatik kişilik edinmiş olan cahiller her zaman bir köle tüccarı kurnazlığıyla hareket ederler. Şayet bu insanların söylemlerine kanılacak olunursa kesinlikle onların çıkarının kölesi olunur. Bir insanın söylemlerini değerlendirirken adının

önündeki unvana ya da zenginliğine veya medyadaki gücüne aldanmamak gerekir. Söylemin kendisine yoğunlaşıp bir cehalet söylemi olup olmadığı irdelenmelidir.

Düşünememek

Özgün düşünceler üretebilen birey, yaşananların ve sorunların farkında olduğundan her zaman için egemenleri zora sokan bireydir. Buna karşın yıllarını başkalarının çıkarları uğruna aptal çatışmalarla geçirmek ve vardığı noktada elinde sadece sömürü olduğunu görmek düşünemeyişin bir sonucudur.

Düşünce sahibi olmak ile düşünebilmek farklı şeylerdir. İnsanların çoğu birilerinin çıkarlarını bilgisizce alıp düşünce diye sahiplenirler. Makamlara tapanlar için bedensel olarak beslendikleri yerden zihinsel olarak da beslenme söz konusudur. Aşağılık duygusuna kapılanlar ise çöplerden kullanılmış, kirletilmiş, üzeri kan ve zulümle kaplı uğraşları alıp kendilerince silip zihinlerinin duvarına asarlar. Bu şekilde ikinci el kirletilmiş ve kullanılacak tarafı kalmamış kanlı uğraşları toplayarak düşünebiliyor olduklarını kendi köle ruhlarına kabul ettirmeye çalışırlar. Lakin özgürlük savaşçısı bir insan çöplerden düşünce toplamaya kalkmaz, atasının dedesinin ya da millet ve toplumunun cehalet kokan söylemlerini düşünce diye alıp zihninin duvarına asmaz. Özgür bireylerin düşünceleri esnektir, ıraksaktır, geniş bir zihin dünyasını kaplar, yaşatmaya yöneliktir ve kendilerine özgüdür. Özgürlük makamına hayatı zorlaştıran ata dede geleneğiyle, pagan inançlarla, insanları sömüren ideolojilerle varılamaz.

Bugün neredeyse tüm cemaat, dernek, din ve ideoloji gruplarının düşünceleri ikinci eldir, kirletilmiştir. Neredeyse hiçbirinde o ilk kurucu düşünürün ortaya koyduğu düşünce yoktur. Hiçbiri esnek değildir ve hiç-

biri zamanın şartlarına uygun bir adalet ve özgürlük anlayışı sunacak yeterlilikte değildir. Doğduklarında kölelikle, sömürüyle savaşı kendine şiar edinmiş öğretiler bile bu gün oldukça katı, zalim ve kendisi dışındakilere yaşam hakkı tanımaktan çok uzak kalıplara hapsedilmişlerdir. Tarihte kölelikle savaşmış öğretilerin takipçileri köle ticaretini mubah görececek duruma gelmişlerdir. Çünkü tüm öğretiler sahipleri vefat ettikten hemen sonra sahiplerinden uzaklaştırılırlar. Bu nedenle karşılaşılan tüm öğretilerin az ya da çok değiştirilmiş olduğunun bilincinde olmak, başkasının çıkarını düşünce olarak sahiplenme yanlısına düşmemek ve kölelikten kurtulmak için kendi aklı ve vicdanıyla esnek, herkesi kapsayacak, adaleti önemseyecek, özgürlüğü herkes için isteyecek özgün düşünceler üretmeyi öğrenme cesaretini gösterebilmek gerekir.

Şöhret İstenci

İnsanoğlu tanınmak ister, bu istek anlaşılabilir bir şeydir. Lakin tanınma istenci kontrolden çıktığında, yüzme bilmeyen adamın denize düşmesine benzer. Batmamak, gözden kaybolmamak için bilinçsizce hareketler, anlamsız guruldamalar, çırpınışlar gözlenirse de, en nihayetinde suyun dibine inilir. Tarihin saray âşıkları ile günümüz magazin dünyasının şöhretleri böyledirler. Kontrolsüz ve bilinçsiz oldukları için köleleştiricidirler. Hiç kimseye faydalı olmadıkları için geçicidirler. Zalim oldukları için yok edicidirler. Sömürücü oldukları için kirleticidirler.

Bu lanet istenç okulda, mahallede, akrabalar ya da komşular arasında veya başka herhangi bir yerde, herhangi bir konuda kendini gösterebilir. Şöhret istenci insanın kendisini başkaları ile kıyaslamasına ve başkalarına kin duymasına yol açar. Her ne olursa olsun başarılmalıyım düşüncesi kapitalist eğilimlere sebep olur ve insanı hırslarının kulu haline getirir. Şöhret köleleri kendilerine örnek aldıkları kalıpların, yalancı saygınlığın, toplumsal ahlaksızlığın esiridirler. Böyle bir mahkûmiyet altındaki şahıs için yaşıyor demek de pek doğru bir tabir olmaz. Çünkü yaşamak için özgür olmak şarttır ve özgür insan kendisini başkasıyla kıyaslamaz ve var olmak için başkalarına ihtiyaç duymaz. Oysa toplum şöhret istencini besler ahlaksızlığa sahiptir. Toplumun övdüğü, başarılı bulduğu meşhur şahsın yaşadığı hayat ise aptalca, sönük ve gerçeklerden uzaktır. O başkalarına kendini beğendirme derdiyle yaşamını çarçur etmenin dışında bir iş yapıyor değildir.

İnsan tanınma isteğini kontrol altına almakla yükümlüdür. Ben kimim sorusunu kendine sorabilen birinin şöhret olmak gibi bir derdi olmayacaktır. Meşru sınırlardaki tanınma isteğini tatmin etmek için ise herhangi bir alanda yeni bir fikir üretilebilir. Adalet ve özgürlük adına bir şeyler ortaya konabilir. Bu sayede şahıs hem tatmin olacak hem de hayırla anılacaktır.

Kibir

İnsan ilim öğrendikçe, hayatın anlamını aradıkça, varlığı düşündükçe, kim olduğu sorusuna yoğunlaştıkça sancıları artar. Derinlere indikçe yalnız kalma ihtiyacı hisseder. İlimde derinleşmek dünyaya olan bağlılığı azaltır. Bu azalma kendini gösteriştten uzak durmak, alçakgönüllülük, başkalarını önemseme gibi insanda olması beklenen karakter özellikleri olarak kendini gösterir.

Kibir insanda görülen ama insani olarak görülmeyen kimi davranışları tanımlamak için kullanılır. İnsanda olmaması gereken bir durumun onda görülmesi hastalık olarak tanımlandığına göre kibir de bir hastalıktır. Şayet bir şahıs insanlarda bulunmaması gereken bir davranışı sergiliyor ve bu davranışla da iftihar ediyorsa insan kimdir, varlık niçin vardır, dünya nedir sorularına verecek kabul edilebilir bir cevabı yoktur demektir. Ya yüzeysel bir bilgisi vardır ama bu bilgisi ile anlam üretme ve sorguladığı şeyleri tanıma kapasitesine sahip değildir veya bilgi sahibidir ama sahip olduğu bilgi sömürü aklının bilgisi olduğundan hayata anlam aramak gibi bir derdi yoktur.

Kim olduğunu sorgulamayan, var oluşuna anlam aramayan şahıs kibirli şahıstır. Kendini tanımadığı için herkesten üstün olduğu inancındadır. Varlığı anlamadığı için her şey yalnızca onun için yaratılmış düşüncesindedir. Bu nedenledir ki, kibirli insanlar en yüce ilme sahip olduklarını, herkesten daha akıllı olduklarını, yüce bir makamda bulunduklarını, kutsal bir kişiliğin sahibi olduklarını, eşyanın sırrını çözebildiklerini vs. lisa-

nı hal ile ileri sürerler. Konuşmalarına sen nerden bileceksin, sen anlamazsın, sen ne biliyorsun ki, benim bile zor anladığımı sen nasıl anlayacaksın, sen cahilsin gibi cümlelerle başlarlar. Çok konuşur ama dinlemenin kendileri için alçaltıcı olduğunu düşünürler. Kendilerinde kusur bulmaz ama başkalarına kusur aramak konusunda oldukça mahirdirler. Yürürken, bakarken, gülerken, yemek yerken vs. mağrur taraflarını ısrarla karşılarındakinin gözünün içine sokarlar. Kibrin bir kısmı içsel olmakla beraber makam sahibi olmak, zenginlik, şöhret, sömürücü akıl, güzellik, sayı çokluğu, milliyetçilik, bedeni kuvvet, yüzeysel ilim gibi birçok dış etkende kibri desteklemektedir.

Genel anlamda insanlar kibrin sebepleri ve sonuçları hakkında bilgi sahibidirler. Sorun kibri kendileri ile ilişkilendirmemeleri ve kibrin varlığa yüklenecek anlam konusunda ızdırap çekmeyen hali olduğundan habersiz olmalarıdır. Birçok kibirli insan kibirli olduğunu kabul etmek bir tarafa oldukça alçakgönüllü olduğu iddiasındadır. Kibirli olduğunun farkında olmamak hasta olduğunun farkında olmamaktır ve acil müdahale gerektirir. Ancak bu müdahaleyi şahsın kendisi dışındaki biri yapamaz. Yani bir başkası size hatırlatmada bulunabilir ama müdahale ederek sizi kibrinizden kurtaramaz. Her özgürlük mücadelecisi birey kendine kuşbakışı bakmak ve öz eleştiri yaparak kibirli olup olmadığını analiz etmekle mükelleftir.

Şartlanmak

Şartlanma doğuştan gelen masumiyetin çevresel faktörler ile örtülmesi durumudur. İnsan şartlanmış olarak doğamayacağına göre onu bu kör kuyuya hapseden çevresel ve kültürel etkenlerdir. Şartlanmalar kör bir kuyu oldukları halde sahiplerini korkutmazlar. Çünkü insan neye alıştıysa onu güvenilir bulur, bu kör bir kuyuda yaşamak olsa bile. Günlük hayattaki birçok değerlendirmeye şartlanmalara dayanır. Atalar ve onların gelenekleri, kültürleri; ailevi, toplumsal ya da resmi eğitim programları, mensup olunan dinin adamları, egemenlerin ideolojik eğilimleri, kanaat önderleri gibi birçok etken insanı gerçeklerden koparıp yanlış düşünmeye şartlandırır. Zamanında bir ihtiyaca cevap vermek için oluşturulmuş değerler özlerinden sapıp pagan birer menzil olmaya başladıklarında, bununla birlikte şartlanma sonucu var olmaya devam ettiklerinde gerçek birer tehlikeye dönüşürler. Her şartlanmış bir at gözlüğüdür. Şartlanan kişi şartlandığı şeyin esiridir. Bu nedenle tarafsız gözlem ve inceleme yapamaz. Kişi bir noktaya şartlandırılırsa her şeyi şartlandığı nokta ile görmeye başlar ve hakikatle alakası kalmaz. Dolayısıyla kişi varlığının farkındalığından uzaklaşır ve şartlanmışlığı kendi varlığının yerine koyar. Var oluşunun tek anlamı şartlandığı şey olur. Şartlanmış insanın zihni ölü olduğundan analizden yoksundur ve şartlanmış insan hayvandan farksızdır. Ne inandığı öğretisi gerçektir, ne de uğrunda ölümü göze aldığı söylemlerin hakikatle bir alakası vardır. Tıpkı samana şartlanan öküzün samanı

herkes için vazgeçilmez sanması gibi bir durumdur onunkisi.

Şartlanmalar zihni pasifleştirir. Herhangi bir etken sebebiyle devre dışı kalmış ya da pasifleştirilmiş zihin özgürlüğe ilerleyemez. Kaldı ki, insan zihni birçok etki ile zaten yeterince sınırlandırılmış haldedir. Ailenin, toplumun, idarecilerin, din adamlarının ve daha birçok kesimin yapmaya çalıştığı ise bu sınırlandırılmış zihinleri bir şeylere şartlamadır. Bu şartlamaya çalışmalar kötü niyetli olmazsa bile kötü sonuçlu oldukları kesindir. İnsan genel anlamda ailesinin, toplumunun, din mensuplarının, milletinin, mezhebinin vb. mutlak anlamda iyi, başka dinlerin, milletlerin, toplumların vs. mutlak olarak kötü olduğuna şartlandırılmıştır. Bu yaklaşımla her zaman iyi taraf kendisi, kötü taraf muhatabı sonucuna ulaşması kaçınılmaz olmaktadır. Bu sonuç ise karşılaştırma yapılmasına sebep olur, muhatapları düşman olarak gördürür. İnsanı hırs ve kinle doldurur, savaşları gerekli kılan bir yola sürükler. Dikkat ederseniz kendini herhangi bir dinin, ideolojinin ya da başka bir öğretinin taşıyıcısı olarak tanımlayan, birilerinin izinden yürüdüğünü iddia eden insanların hepsi başkalarına karşı katı ve esneklikten uzaktırlar. Bu insanlar kafalarındaki şeylere o kadar şartlanmışlardır ki günlük hayatta bile diğer insanlara karşı hoşgörülü olmaları imkânsızdır.

İnsan dinlemeyi öğrenmek zorundadır. Konuşmak kendini muhatabına kabul ettirmeye çalışmaksa, dinlemek muhatabını anlama çabasıdır. Eğer sadece bir yerlerden miras alınmış şartlanmalara bağlı kalınırsa sağlıklı değerlendirme yapılamaz. Yapılması gereken şartlanmışlıkların nedenine inmek ve çözümü yolunda gayret serf etmektir.

Kutuplaşmak

Birbiri ile tartışamayacak derecede uçlara çekilen düşünceler, inançlar, kabuller ve şahıslar birbirlerine göre kutuplara çekilmiş olurlar. Kutuplara çekilenlerin uzlaşması imkânsızdır. Uzlaşması imkânsız olan şeyler çatışma içine girerler. O halde kutuplaşmak zorunlu bir şekilde çatışmayı, soğuk ya da sıcak savaşı davet eder.

Kutba çekilmiş biri belli bazı koşullanmalara kap-tırmıştır kendini. Mesela hayattaki en güzel düşüncele-rin kendisine ait olduğuna inanmıştır; onunla aynı safta duran herkesin mutlak iyi, karşı saftakilerin ise mutlak kötü olduğuna kanidir. Tüm insanlığı kendi düşünce ve inancına zorlama peşinde olduğundan zorbadır ama kendisi bunun farkında değildir. Dikte ahlakına sahip olduğu için antipatiktir. Eleştiriye tahammüllü yoktur. Kaba kuvvete yatkındır. Zihinsel gelişim yerine ezber-lere dayalı bir eğitim sürecinden geçmiştir. Kendisi gibi olmayana hayat hakkı tanımama ve bu hak tanımayışı da kutsama eğilimi vardır. En önemlisi ise neden kutup-ta olduğuna dair akılcı bir cevabı yoktur.

Her insan mensup olduğu öğretiyi büyük görür ama kutuplarda dolaşanlar öğreti ile birlikte öğretiyeye men-sup olanları da büyük görürler. Yani inancı, ideolojisi, felsefesi ile büyük olmak gibi bir durum söz konusudur. Oysa bir öğretiy sahibi ancak aynı öğretiyeye mensup baş-ka biri tarafından büyük görülebilir. Lakin kutuptaki insan sahip olduğu inanç hasebiyle tüm dünya insanları tarafından yüceltilmeyi bekler. Beklediğini bulamayın-ca da herkese düşman olur.

Günümüz medyası ile birlikte geniş kitleleri etki altına alma kabiliyetine sahip birçok kurum ve kuruluş insanları kutuplara çekme gayretindedir. Egemenler, din adamları, kanaat önderleri gibi köleliği tetikleyici etkenlerin kutuplara çekilmeyi teşvik ettiklerine çok sık rastlanır. Sebebi nedir bilemiyorum ama günümüz insanı kutuplarda kendini daha iyi tanımlayabildiğini sanmaktadır. Oysa kendisi gibi olmayan insanlara yaşama hakkı tanımamak üzerinden var olmaya çalışmak, var oluşu anlayamamış insanın yapabileceği şeydir.

Sadece kendisi gibi olmadığı için bir başkasını öldürerek yaratıcının rızasına ulaşacağını zannetmek, efendisinin krallığını dünyanın en uç noktalarına kadar genişleterek ölümsüz olacağını zannetmek ya da ötekileri boyunduruk altına alarak ve onlara ikinci sınıf insan muamelesi yaparak dünyanın yaşanabilir hale geleceğini zannetmek kutuplaşmanın insanlara yüklediği köleci düşüncelerdir. Bu düşüncelerden kurtulunmadığı sürece kutuptan, dolayısıyla kölelikten kurtulunamaz.

Mantık ve Sosyal Bilimler Bilmemek

Kalabalıklar büyük bir zihin karmaşası içinde olurlar. Bu nedenledir ki, yollarını kendi başlarına bulamazlar, inceleme yapamazlar ve değerlendirmede bulunamazlar. Genelde kimin sesi daha çok çıkıyorsa, kim daha güçlüyse, kim daha zenginse ve kim daha zalimse kalabalıklar onun yanında yer almaya yönelirler. Lakin yönelişlerinin dayandığı herhangi bir fikri altyapı bulunmaz. Kalabalıkların kafaları karışıktır ama onlar çok net düşüncelere sahip olduklarını sanırlar. Sahip oldukları ise düşünce değil efendilerinin çıkarlarını meşrulaştıran birkaç söylemden ibarettir.

Zihin karmaşasına sebep olan durumların başında karşılaşılan şeyin tanımlanmasında yapılan yanlışlıklar yer alır. Eksik tanımlama yapmak, tanımlamada kısır döngü içine girmek, karşılaşılan şeyi ondan daha az bilinen başka bir şey ile tanımlamaya kalkmak, bir şeyi kendisi ile alakası olmayan başka bir şey ile tanımlamaya çalışmak gibi yaklaşımlar karşılaşılan şeyin ne olduğunu ortaya çıkaramadığı için yanılgıya düşürmektedir. İkinci olarak toplumu oluşturan değerler ve bu değerleri ayakta tutan ilkeleri bilmemek hayal ile hakikati karıştırmaya sebep olmakta ve asılları olmayan şeyler sadece toplum tarafından benimsedikleri için sahiplenilmektedir. Üçüncü olarak insan tabiatını bilmemek insanların neyi niçin kabul ettiklerinin ve neye niçin karşı çıktıklarının bilgisinden yoksun olarak değerlendirme yapmaya yol açtığından insan tabiatı ile çelişen şeyler insaniymiş gibi görülebilmektedir.

Özellikle medya tartışmalarına bakıldığında mantık biliminin gerekliliği daha iyi anlaşılır. Tartışmaların odağını garip önermeler, akıllara zarar çıkarımlar, saf-sata akıl yürütmeler almaktadır. Özellikle safsatalar yani yanıltmacalar uzaktan bakıldığında ilmi görünebilirler ama deşildiklerinde kendilerini ele vermeleri kaçınılmazdır. Deşilebilmeleri de mantık bilimi gerektirir. Safsatalar çıkarımların kendisinden ziyade çıkarımda bulunan kişi, çıkarımın çekilebileceği anlamlar ile uğraşırlar. Duygulara, inanca, korkuya, adam karalamaya, grup baskısına, geleneğe, modernizme vs. başvurmak ya da kendini acındırmak, belirsiz bir dil kullanmak, konu dışına çıkmak, olayı dolandırıp çok anlamlı yerlere sürüklemek ya da bir ikilem çıkmazına itmek gibi hatalı akıl yürütmeler safsataların kaynağını oluşturur. Oysa doğru bir akıl yürütme açık seçik ve anlaşılır olmak zorundadır. Dikkat ederseniz egemenlerin neredeyse tamamen safsatalar üzerinden hayatı ele aldıklarını görürsünüz. Neredeyse hiçbir egemen açık seçik ve herkesçe anlaşılır bir dil kullanmaz. Özellikle ikilemlere çokça başvurulur. Örneğin ya A'sın ya da B. Hem A hem de B'nin dışında binlerce yol varsa bile hepsinin dibine dinamit koyup muhatabı A ya da B arasında seçime zorlamak çokça başvurulmuş bir safsatadır.

Sosyoloji, psikoloji ve mantık varoluş sürecinde dış tehlikelere karşı kullanabilecek savunma sanatları olabilecekleri gibi Avrupa'nın yaptığı şekilde zalim saldırılar içinde kullanılabilirler. Bir nevi silah hükmünde oldukları için bu bilimler hakkında birikime sahip olmak varoluş sürecini daha sağlıklı bir şekilde gerçekleştirmeye fayda sağlayacaktır.

Halk

Halk yüksek kalabalıktır. Kalabalığın sayısı artıkça kalitesi düşer. Tek başına yaşasa özgür olabilecek olan şahıs kendini tanıyamadan halkın içine karışırsa putperestleşecektir. Halkın içinde doğmak putperest bir şemsiyenin gölgesinde doğmak demektir. Evvela bu şemsiyenin gölgesinden kurtulup halkın dışında bir özne olarak var olduğunu anlamak ve kendi ben kavramını bulmak gereklidir. Aksi takdirde aynı şemsiyenin gölgesinde ölünür, yani bir putperest olarak. Toplum ile yapboz gibi uyumlu olan şahıs özgürlük ilmini öğrenemez. Çelişkisiz bir ailede, toplumda, inanç ya da felsefe yaşadıklarını sananlar, içinde doğdukları kurulu düzenin hiçbir taşının oynatılmasına izin vermezler. Onlara göre en ufak değişiklik, düzeni yerle bir edecek ve telafisi mümkün olmayan yıkımlara yol açacaktır.

Dünya hayatı bir oyundur. Her topluluk bu oyunu farklı kurallarla farklı biçimlerde oynar. Yine her toplumun düşünemeyenleri kendi oyunlarını hakikat sanırlar. Buna mukabil toplumun egemenleri toplumun harcı olan oyunları kendi çıkarları lehine yorumlatıp evrensel hakikatler adı altında sürekli yenileyip piyasaya sürerler. Büyük bir aldaticılıkla evrenin yaşam şansını kendi çıkarlarına bağlar ve toplumun düşüncesizlerini emirlerine amade militanlar olarak bulurlar. Bu sebeple toplumdaki gidişatı düzenleyen oyunların dışına çıkıp topluma kuş bakışı bakmak gerekir. Muhtemelen bu bakışı hayatında ilk defa başaran kişi hakikat sandığı şeylerin durumunu görünce büyük bir çöküntü yaşayacak, belki psikolojik destek ihtiyacı hissedecektir.

Özünde toplumun içindeki her bir birey toplumun adil olmadığını hisseder. Çünkü toplumu oluşturan öğeler yani toplumun kültürü, geçmişi, geleneği, atası dedesi, inancı ve sıkı sıkıya bağlı olduğu her ne varsa neredeyse hiç biri adil değildir. Adil değildir çünkü bu saydıklarımızın hepsi sömürü ve şartlanmalarla hayat bulmuşlardır. Toplum kalıpların, şartlanmaların, vahşetin ve korkunun esiridir, bu nedenle kafası oldukça bulanıktır. Zihni berrak olmadığı için tercihlerde bulunurken nasıl bir yol izlemesi gerektiğini bilmez. Toplumu gözlemlediğimizde halkın küçük bir kısmının put, büyük kısmının ise putperest olduğunu görürüz. En büyük hatalar insanların toplu halde yani halk olarak yaptıkları hatalardır ancak sonuçlarının dehşetini görmek yıllar aldığı için bu hatalar kısa sürede fark edilmezler. Aslında sonuç kendini yakın gelecekte gösterir, problem sonuca bakarak hata yapıldığının toplu olarak kabul edilmesinin zaman almasıdır.

Halklar delileri saygın görmedikleri gibi dâhileri de saygın bulmazlar. Çünkü her iki kesimin de ne dediğini anlamazlar. Halk dâhilerle düşünemeyenler arasında kalanlara aşınadır, ortada kalanların sözleri daha etkileyicidir. Toplum, çoğunluğu oluşturan arada kalmışların akıllı ve ahlaklı olduğuna inanır. Bununla birlikte en çok aldatan, en çok zarar verenler de bu yarı bilip yarı bilmeyenlerin oluşturduğu arada kalmışların sınıfıdır. Halk ne söylendiğine bakmaz, nasıl söylendiğine bakar. Çünkü kalabalıklar şekilci olurlar. Derinlik incelemeleri kalabalıklara göre değildir. Kalabalıklar sürü psikolojisine tabidirler.

Bir şey hakkında yorumda bulunabilmek için o şeyin ne olduğunu, neden öyle olduğunu bilmek gerekir. Örneğin memleketin adaletle yönetilip yönetilmediğini yorumlayabilmek için adaletin ne olduğu bilgisine ihti-

yaç duyulur. İşte halk bu bilgiden yoksundur, yoksun olduğu için de güç sahiplerinin çıkarlarını adalet sanmaktadır. Tıpkı karın tokluğuna köleliği özgürlük sandığı gibi. Dolayısıyla zihinsel olgunluğa erişememiş bir halk yönetimi ele geçirse de zulümden uzak duramaz. Tebaa iken mazlum görünen bu çığ kalabalık, idareci olduğu anda zalimleşecektir. Olgunlaşmamış topluluklarda yönetim bazen zıt, bazen paralel düşünceli sömürücülerin kapışmasından ibarettir. Halk egemen güçler tarafından kontrol edilir. Karar alma süreçlerinden uzak tutulur, tüketim kültürüne yönlendirilir ve günlük sorunlarla boğdurulur. Toplumsal gerçeklik adıyla halka dikte edilen değerler de aslında egemen sınıfın kendini meşrulaştırma çabasıdır.

Sömürü sarhoşluğunun peşine düşmek dâhilerin işi değildir. Dâhiler kirli oyunlara meyletmek yerine fikirlerle ilgilenirler. Boş boş konuşup halkı heyecana getirmek yerine uygulayabilecekleri projelere yoğunlaşırlar. Oysa halk fikirden anlamaz, en çok bağırmanın en iyi olduğunu sanır. Bu durum, halkın ben kavramı sorusunu biz kavramı ile cevaplamasının eseridir. Kendi benliğine anlam aramaktan korkan kalabalıklar bizliğin esiri olurlar ve biz'in içindeki her bir birey bir diğer bireyi köleliğe itmekten başka bir işe yaramaz. İnsanları hükmü altına alma çabası şeytani bir iştir ve şeytan dâhilerle ilgilenmez, delilerle de ilgilenmez, halkın biz kavramının sesi olarak gördüğü yarı bilip yarı bilmeyenlerle ilgilenir ve şeytan toplumun sesi oluverir. Hiçbir dahi dünyaya ölümüne bağlı değildir, hiçbir delide dünyaya ölümüne bağlı değildir. Sömürü sarhoşlarından yayılan ses paranın, şeytanın sesidir ve halkın sevmediğini söylediği ama ölürcesine âşık olduğu bir sestir.

Toplumun eğitimi kalıp yargılar üzerinedir. Önyargılarla donatılan birey insanlığın acı kaynağı olur. Tıpkı bir pitbul köpeği gibi sahibi kimi işaret ederse ona saldırır. Topluma tabi olmak insanı vahşete, zulme sürükler. Bununla birlikte toplumların önyargılarında o toplumların problemlerini görebiliriz. Çünkü toplum için önemli olan yargıların doğruluğu değil neye hizmet ettikleridir. Bireylerin ise topluluğa uyup kalıp yargıları tercih etmelerinin sebebi düşünce ve analiz zahmetinde bulunmak istememelerindendir. Kalıp yargı genelleme yapar ve düşünmeye gerek bırakmaz. Topluma bağlılığı önemseyen tüm süreçler bireyi kalabalık içinde erimeye zorlar. Toplumun kaba ve zulme meyilli biz kavramından kaçıp ben olmak, kalabalıklarla daha az vakit geçirmeyi gerektirir. Dışımızdaki tüm dünya bizi zamana ve mekâna iman etmeye zorlar. İçinde bulunduğumuz çağın ideolojisi ve içinde yaşadığımız mekânın (toplumun) inancı bizi kendi içine çekmeye çalışır. Eğer kabul etmezsek dışlanırız, kabul edersek köleleşiriz. Yapmamız gereken şey dışlanmayı tercih etmek olmamalıdır.

Allah, insanların bir araya gelmeden önce “ben kimim” sorusuna cevap bulmalarını ister. Kendi benliğinin ne olduğunu anlayan, yaşamın hakikatini çözen insanlar bir araya gelirlerse ancak rahmetten söz edilebilir. Aksi takdirde ne olduklarını bilmeyen fertlerin oluşturduğu topluluğun kendi kendisini yönetmesi ile kralların yönetimine teslim olması aynı şey olur. Doğrusu insanların hepsinde ahmaklık bulunur; ancak pek azında sınırlıdır. Eğer insanlar bir bütün halinde ahmaklıktan uzak olsalardı, belki tek huzursuzlukları düşünce dünyasının derin sokaklarını dolaşmaktan ibaret olurdu. Fakat ahmakların çoğunlukta olduğu bir dünyada düşünce sahipleri, sahip oldukları hazinenin ızdırabını en

derinden yaşamaktadırlar. Düşünebilmek büyük bir hazinedir, ahmak toplumlarda ızdırabın da en büyüğüdür.

Günümüzde belki tarihteki kadar katı kast sistemi tabakalaşmaları yoktur ama eskiden kalma zümreler sistemi devam etmektedir. Toplumsal tabakaların gerekliliğine olan inanç; daha ziyade mensup olunan ailenin statüsüne bağlı olarak ruhbanlar, avamlar, soylular, elitler gibi zümrelerin oluşumunun desteklenmesine, bu zümrelere farklı konumlar, saygınlıklar atfedilmesine ve bu inancın nesillere miras bırakılarak sürekliliğinin sağlanmasına yol açmıştır. Garip bir eğilim olarak halkın toplumda bir tabakalaşma olmasını ısrarla desteklediğine ve meslek, mülkiyet gibi etkenlere dayanan toplumsal sınıflar arası statüyü eşitlemeye çalışmak yerine, toplumsal tabakalaşmaya dönüştürdüğüne şahit olmaktadır. Kalabalıklar önüne geçilemez derecede bir efendiye ihtiyaç duyuyorlarmış gibi davranıyorlar.

Geniş halk kitleleri vahşi ve saldırgan olurlar. Entelektüel seviyeleri düşük olur. Bilgisiz ve önyargılı olurlar. Bu nedenle ben kavramına ulaşamamışların cemaatinde rahmet yoktur. Yani yürüdüğünüz yol kalabalıksa oturup biraz düşünmeniz gerekir. İnsan toplumsal bir varlıktır, sosyal bir varlıktır, düşünen bir varlıktır gibi tanımlamaların ötesinde özgür insan düşünebilen, başkaldırabilen, kölelik zincirlerini kırabilen ve kalabalıkların peşine takılma ihtiyacı duymayan varlıktır.

Kanaat Önderleri

Birçok insanın kendine yol gösterici olarak kabul ettiği birileri vardır. Bu yol gösterici kimisi için atası, kimisi için bir cemaatin önderi, parası ile memleketi kuşatmış bir zengin, medya ve magazin dünyasını yönlendiren bir medya patronu ya da politik dünyada nam salmış biri olabilir. Bu saydıklarımızdan ya da sayamadığımız daha birçok kişi ya da kurum yol gösterici olarak görülebilir. Tarihe baktığımızda da kalabalık yığınların hak ve adaletten ziyade yol göstericilerine bağlı olduklarını görürüz.

Kalabalığın içinde yürünerek hakikatin yolu bulunamaz. Kat edilen yolun kalabalık olması hakikate götürdüğü anlamına gelmez. Kalabalıklar takip ediyor diye, birilerinin peşine takılmak özgürlük bahşetmez. Bireyin kanaatini hiç kimse belirleyememeli. Her şahsın kanaati kendisine ait olmalı ve her şahıs kendi kanaatini kendisi belirleme cesaretine sahip olmalı. Aksi takdirde birilerinin peşine takılma, devamında ise onun kölesi olma tehlikesi vardır.

Her şeyden önce dünyanın oluşumundan bu güne kadar ortaya atılmış öğretiler ve bu öğretilerin sonuçlarını incelemek gerekir. Her öğreti sonucu ile yaşam ya da ölüm saçtığını gözler önüne serer. Tarihten bu güne toplumlardan, inançlardan, olaylardan vs. geçerek hakikatin hangi öğretilerde olduğunu ya da hangi öğretilerin ne kadar insancıl olduğunu bulmak ve buna göre bir kanaat geliştirmekten mesulüz.

Kanaat geliştirirken kulaklar ve gözler kapalı, kalp ve beyin açık tutulmalıdır. Bir konu hakkında kanaate varmak, konunun muhataplarını anlamayı, tanımayı gerektirir. Kanaat demek inanç demektir. Kanaat belirtmek inancını ifade etmektir. Bu nedenle şahsın kanaatinin önderi her zaman vicdanı, aklı ve kalbi olmalıdır. Aksi takdirde bir başkasının elindeki zulüm silahı olma tehlikesi söz konusudur. Cehaletinin ve bilgisizliğinin arkasına sığınmak da onu aklamaz, çünkü insan yaptığı her şeyden öncelikle kendisi sorumludur. Günümüzde barıştan söz eden birçok kanaat önderi bulunuyorken, toplumun zulüm içinde debeleniyor olması da ayrıca düşündürücüdür.

Bilinmesi gereken şudur ki, her çağ ve her ömür geçicidir. Doğum ile ölüm arasına sıkışmış ömrünü adına kanaat önderi denenlerin zulüm yüklü çıkarlarına adanmak, geçici olan ömrünü birilerine zulmederek hem geçici hem kirliliğe bir hale getirmek özgür insanın yapabileceği bir iş değildir. Özgür insan hem kendisi hem başkası için özgürlük talebinde bulunandır. Var olmak için ne düşmana ne de kanaat önderi bir efendiye ihtiyaç duyar. Bu nedenle kanaat önderi koltuğunda oturanların düşman olarak işaret ettiği yerlere, analiz yapmadan düşman gözü ile bakmaz. Özgür kişinin düşmanları ile yaratıcının düşmanları aynıdır ama köle ruh yaratıcının adını haykırarak yaratıcının emirleri ile savaşacak kadar kendinden geçmiştir. Onu bu yola sürükleyenler arasında kanaat önderleri de vardır.

Hukuk

Toplumlar bir taraftan adalet isterler, diğer taraftan Makedonyalı İskender, Cengiz Han gibi tarihin büyük vahşilerini kahraman olarak övüp dururlar. İnsanın yüreğinde hem adalete hem vahşete yer vardır. Zayıfların dayanağı adalet ve merhamet söylemleri olurken, güçlülerin gözlerinden vahşet ateşi saçılır. Zayıf güçlendiğinde adalet zulmetle, güçlü zayıfladığında zulüm adalet istemi ile yer değiştirir. İşte insan bu kadar aşağılık ve ikiyüzlüdür. Bu çirkin ikiyüzlülüğünden kurtulmak, güçlü olunduğu zaman bile adaletin savunucusu olmak için, benliğin temizlenmesi, şahsın kendisi için istediğini başkası için de istemesi ve bu uğurda mücadele etme cesaretini gösterebilmesi lazımdır. Hukuk mazlum halkı egemen sınıfların çıkarlarından ve zulümden korumak için var olmalıdır. Şayet bir hukuk sisteminde güçlüler suçlanmıyor ama sıradan halk en ağır cezalara çarptırılıyorsa o hukuk sisteminde adalet olduğunu söyleyemeyiz. Bir memlekette hukuk fıkralara konu yapıyor, alaya alınıp ironik konuşmalara malzeme yapıyorsa, o memlekette seçkinlerin yasaları vardır demektir. Bir toplumda insanlar kendilerini güvende hissetmedikleri için evlerine çelik kapı yaptırıyor, işyerlerine alarm taktırıyorsa ya da bir toplumda günlük hayatta bile insanlar kendilerini koruma ihtiyacı hissediyorlarsa o toplumda adaletten söz edilemez. Eğer bir toprakta insanlar korkuyorlarsa o toprak adil değildir. Çünkü insan ya zalim olduğu için korkar ya da mazlum olduğu için.

Halk geçimini sağlamak için yöneticiye tabi olmaz. Çünkü yönetici kesimin geçimini de halkın kendisi sağlar. Halk adaletle toplumu idare etsin ve güçsüzleri egemenlerin şerrinden korusun diye bir yöneticiye tabi olur. Şayet yönetici zulme başvurur, eğlenceye dalar ve halkı aşağılsa işte o zaman halk egemenin yanında yöneticinin de şerrinden emin olmak için iten gelmeyecek sadece görünüşte yöneticiye tabiiyetini bildirir. Bu şer korkusu hukuk ilkelerinin güçlülerin oyunu yapılmasına ve zamanla halka yönelik bir kölelik sistemine dönüşmesine yol açar. Herhangi bir egemenliğe dayanan hukuk, gücü elinde bulunduran kişinin, partinin, grubun, sınıfın egemen iradesini konuşturması olacaktır ve egemenin heves, arzu, zaaf, çıkar gibi hastalıklarını barındıracaktır. Tarihe baktığımızda insan haklarının güvencesi olması gereken hukukun ekonomik ya da siyasi iktidarla birlikte yeni biçimler aldığını ve elitlerin varlığına hizmet edecek şekilde yontulduğunu görürüz. Modern zamanlara geldiğimizde ise her alanda olduğu gibi hukukta da nihai szn devlette oluşu ile karşılaşırız. Modern ağda resmi yaşam ile gerçek yaşam bir birinden uzak ve alakasız olduğu için resmi bir kurum olan modern hukuk da toplumsal gerçekliklerden uzaktır. Haklar fiilen korunmadığı ve adalet fiilen yerine getirilmediği sürece resmi belgelerle, yasalarla koruma altına alınmalarının ne anlamı olabilir?

Modern zamanların kamu otoritesini elinde bulunduran g hukuk sistemini kendi değerler dizisine göre düzenler ve halka dayatır. Kendisi hangi hal üzere mutlu ise kendi dışındakileri de o hal üzere mutlu olmaya zorlar, sonrada yasalara uymanın gerekliliğinden ve yasaların kutsallığından söz edip durur. Hastaneler, okullar, ibadethaneler, pazarlar, parklar, sokaklar hayatın her alanına hâkim gücün paradigması işlenince, ihti-

yaçları karşılamak için hakim gücün olaylara bakış açısını taklit etme zarureti doğar. Bu zaruret alışkanlık haline geldiğinde ise hakkı gasp edilenlerin hâkim güç karşısında suçlu görünmesine yol açar. İnsanın kendi düşüncesini, inancını kendisine ait olmayan bir başka değerler dizisi üzerinden anlatmaya kalkması demek, olaya yenilgi ile başlaması demektir.

İşte modern hukuk bunu sağlayarak halkı köleleştirmeye çalışır. Bunu başarmak için okul, medya, moda gibi araçları kullanır. Belirlediği sınırların dışına çıkanları ise hapishanelerle disipline etmeye çalışır. Dikkat ederseniz günümüz hukukları adi suçlardan çok düşünce suçlarıyla uğraşırlar. Çünkü hırsızlık, cinayet, tecavüz otorite için tehdit değildir ama düşünen insan büyük bir tehlikedir. Aynı şekilde kamu menfaati adalet anlamına gelmediği halde, bu kavram kullanılarak birçok şahsın hakkı gasp edilir. Eşitlere eşit olmayan paylar vermek ya da eşit olmayanlara eşit paylar vermek, imkânları eşit şekilde dağıtmamak veya suçlunun avantajını elinden almamak adaletsizlik olduğu halde kanunlarla adalet olarak gösterilir. Bazen de tam tersi olarak suçlunun çevresindeki (Örn: Akrabaları, komşuları...) birçok kişiye hiç yoktan suçlu muamelesinde bulunulur. Bu şekilde insanların birbirlerinin denetleyicisi ve muhbiri olması sağlanır.

İş dünyasında hukukun işleyişi bir başka ironidir. Örneğin bir emektarın günlüğü 1 lira olarak belirlenir ve bu 1 lirayı hak etmesi için günde 8 ya da daha fazla saat çalışması istenir. Şayet daha az çalışırsa aldığı parayı hak etmediğinden cezaya çarptırılır. Çalıştığı halde bu 1 lirayı alamadığında ise mahkeme kararıyla kendisine 1 lirası ödenir. İşte bu şekilde güya adalet sağlanmış olur. Peki, emektarın emeğinin karşılığı gerçekten 1 lira mıydı? Gücünün hukuku bununla ilgilenmez.

Parası oranında tedavi, parası oranında tahsil ve parası oranında yaşama hakkı... İş ölümü göğüslemeye gelince de zulmedilen insanlardan fedakârlık beklenir. Modern hukuk insan emeğini ucuza kapatmak, bir insanı aç susuz ölesiye çalıştırıp öldürmek gibi zulümleri suç olarak algılamaz. Günümüz dünyasında suçun ne olduğu belli değildir, işleyene ve kendisine karşı işlenene göre bir şey suç olur ya da olmaz. Bu durumla bağlantılı olarak yasalar bir doğa resmi yapar gibi, bir beste hazırlar gibi ya da atom fiziği, integral anlatır gibi yazılırlar. Böyle yasalara dayanan hukuk adalet olmak yerine uzmanlar arasında dönüp duran bir oyuncak topa dönüşür. Oysa hukukun adaletli olabilmesi için yalnızca genel prensiplerin açık seçik ve herkes tarafından anlaşılır bir şekilde yazılması yeterlidir. Geriye kalan kısmı ahlak ilkeleri, dini değerler, inançlar, örf adetler ve hâkimin kanaatine bırakılmalıdır. Böylece yasadaki kaynaklanan boşluk gibi ucube şeylerden de kurtulmuş olur. Bugün birçok yasanın ezilenleri ezenlere mahkum etmek dışında bir işlev görmemesi bu ilkesizliktendir. Din sömürücülerinin dünyasında ise başka bir gariplikle karşılaşırız. Allah (c.c) gönderdiği peygamberleri ve kutsal kitaplarıyla bahçe sahiplerinin zenginliğini sorgularken, din sömürücüsü kesim dere kenarında abdest almaya çalışan dervişin dereye kapılmış olan elmayı yemesini ve daha sonra helallik almak için dereyi takip ederek bahçe sahibine varışını ve yıllarca bahçe sahibine hizmetini yaratıcının kul hakkına dair hukuku olarak öve öve anlatır. Allah (c.c) bahçe sahibinin zenginliğinin peşine düşmüşken din sömürücüsü kesim dervişin yediği elmanın peşindedir. İşte bunların hepsi insanları köleleştirmek için saptırılmış şeylerdir.

Bir de Batı hümanizminden gelen silahların denkliği ya da güç orantısı denen bir şey vardır. Size tecavüz

etmeye çalışan birine ya da evinize baskın yapan birine ya da yolunuzu kesip sizi soymaya çalışan birine onun gücünü aşacak ya da onun elindeki silahtan daha üstün bir silahla karşı koyamazsınız. Açıktır ki böyle bir ilke suçluyu koruma ve müdafaa etme dışında bir anlam ifade etmez.

Güçlülerin hukukunda; kanunları eleştirenler eleştirdikleri kanunlara dayanılarak kamu haklarından mahrum edilirler. Eğer bir yönetimde yönetici halka karşı işlediği hatalardan dolayı kendisine de kısas uygulatıyorsa, o yönetim güzel bir yönetimdir. Kısas yani şahsın yaşattığı acının aynısının kendisine yaşatılması, bir kan davası, intikam ya da öç değildir; bir haktır. Ancak güçlüler sadece kendi düşüncelerine yakın olanlara hak verirler. Hiç kimsenin herhangi bir insanın şerefine alçaltmaya hakkı olmadığını düşünemezler. Beşeri hukukların hepsinde güçlüler için sadece soruşturma başlatılır ama bitirilmez. Hukuk güçsüzler içindir. Daha doğrusu güçlünün güçsüzü elinin altında tutma malzemesidir. Halkın adaleti ise ezberlere dayanır. Reklâm bu konuda çok büyük etkiye sahiptir. Son derece güzel ahlaklı birinin ahlakının bozuk olduğuna dair etrafa söylemler yayarsanız ve bu söylemlerinizi reklâmlarla ve iftiralarla desteklerseniz, göreceksiniz ki halk kısa bir süre içinde söz konusu şahsı bir firavun gibi görecektir. Aynı olayı çirkin ahlakı olan birinin ahlakının güzel olduğuna dair etrafa söylemler yayarak yaparsanız, göreceksiniz ki halk kısa bir süre içinde o şahsı bir peygamber gibi görecektir. Bu durum tıpkı yönetimlerin çıkarlara dayanan hukuk sistemi gibi sıradan kalabalıkların ezberlere dayanan hukuk sisteminin de güvenilir olmadığını gösterir. Çağ hukukunun terazisini tutan kahramanın gözleri bağlıdır. Muhtemelen elindeki terazinin dengesinden habersiz, neyi ne ile tarttığını bil-

memektedir. Acaba adaleti mi tartıyor yoksa gücü mü? Ne yazık ki kahramanımızın gözleri bağlı olduğundan sunduğu hukuk da kör bir hukuk olmaktadır.

Heves, arzu, çıkar gibi zararlardan uzak, vicdana dayalı bir hukuk sistemi ancak insanları adaletle bir arada tutabilir. Bu nedenle hukuk ne yöneticilere, ne güçlülere ne de halka bırakılmalıdır. Kanunlar hükmetme delisi olmayan, dünya ile arasında aşk bağı bulunmayan bilgiler tarafından hazırlanmalıdır. Çünkü yargıçların bilgilerden oluştuğu bir mahkemede yöneticiler, zenginler, güçlüler, egemenler aklanmaz ve herkes hesap vermek zorunda kalır. Yoksa hukukun kanlı elleri öptüğü bir yerde adaletten söz edilebilir mi?

Din Adamları

Dinler konusunda yapılan en büyük yanlış din ile din adamlarının karıştırılmasıdır. Ayrıca din sadece ibadet değildir. Din insana özgürlük eğitimi veren, kendin için istemediğini başkası için de istememe düsturuyla hareket eden öğretilerdir. Aksi takdirde filli olarak özgürlük uğruna savaşılmadığı sürece bir şeye iman etmekle etmemek arasında bir fark yoktur. Hem din adamlarının hem de din düşmanlığını kendine uğraş edinmişlerin tehlikesinden kurtulmak için dinler kaynaklarından öğrenilmelidir. Aksi takdirde din adamının ya da din düşmanının hakikat olarak görmek istediği, kendi çıkarlarına uyan ama dinle alakası olmayan hatta dinin reddettiği bazı değerleri dinin emirleri olarak alabilme tehlikesi vardır. Dinler ince detaylara girmeden incelenmeli ve tarih kitaplarından mümkün olduğu kadar az yararlanılmalıdır. Tarih kitapları dinleri anlatmazlar, din adına yapılanları anlatırlar ve yanıltma ihtimalleri çok yüksektir. Dini kitaplar, meal ve tefsirlerin de kutsal metinden ziyade yorumcunun bakış açısını taşıdıkları unutulmamalıdır. Ayrıca kul ile yaratıcı ilişkisinin içine ara kademeler girdiğinde, din inkârcı bir yapı haline gelir. Bu inkârcı yapı egemenlerin çıkarı için, din adına yaratıcı ile savaşmayı emreder. Dolayısıyla gerçek ya da tüzel kişilikler tarafından yönetilen dinden özgürlük çıkmaz, böyle bir din kendisini idare eden gücün kölesidir. Bu nedenle dinler araştırılırken, veriler gelişigüzel bir şekilde o dine tabi olanlardan değil, dinin ilk kaynağı olan metinlerden alınmalıdır. İnancı

tanımak için önce söz konusu inançla ilgili verilerin toplanıp sınıflandırılması ve anlamlandırılması gerekir. Daha sonra neyin, nasıl ve niçin o inançta yer aldığının sorgulanması gerekir.

Dünyada adalet yanlısı olduğunu iddia eden bol miktarda dinci vardır. Birçoğu inancı için hayatını vermeye hazırdır. Buna karşın hakikatlere ve adalete saygılı insan sayısının çok az oluşu düşündürücüdür. Dinciler dinleri adına peygamberleri ile savaş halindedirler. Bu nedenle otoriteryen, baskıcı, müsamahasız bir hava sahası yaratma peşinde olurlar.

Dini kendi bakışlarının görüntüsü olarak görürler. Tıpkı ideoloji tapıcıları gibi dincilerde kapalı bir zihne sahiptirler. Aslında dinciler dini ideolojileştirmiş ve çıkar bekçisi haline getirmişlerdir. İnanmak istemiyorsanız dinlerin özünü ve dincileri inceleyin, dincilerin en büyük düşmanının kendi peygamberleri olduğunu göreceksiniz. Peygamberlerden sonra, çeşitli şekillere sokulan yaratıcı, gücü elinde bulunduranın malı haline getirilmiştir. Yaratıcı insanın sahibiyken, insan yaratıcının sahibi yapılmış ve yaratıcıyı kendi mülküne alan güç din adamlarına istediği fetvayı verdirmeye başlamıştır. Din putperestleşince egemen güç köle edinmeye yönelmiş, putlarla efendilerin kamçısı arasına sıkışan sıradan halk ise yaşamdan maksimum hazzı almaya yönelmiştir. Dinin deforme edilmiş ahlak ilkeleri dincilerin ekonomik ve idari hayatı ele geçirmeleri için güzel birer araçtır. Dinci takılanlar -buna modern ya da ilkel tüm din ve ideolojiler dahildi- kendi elleriyle taş yontar, tahta şekillendirir, çamurdan heykel yapar, parti kurar, cemaat oluşturur, sistem tanımlar vs. Daha sonra bu kendi ellerinin ürünü olan aptal şeyleri yaratıcı ile ilişkilendirir ve kutsarlar. Ellerin ürünü onların ilahları olur. Kendi yaptıklarını rab edinirler. Başlarına

gelen güzellikleri putlarına, başlarına gelen belaları ise yaratıcıya mal ederler. Kendini Allah (c.c) yoluna adanayan cahiller Allah'ın (c.c) en büyük düşmanlarıdır. Cahil dindar dinin düşmanıdır.      cahiller hak ile batılı birbirine karıştırır. Hakkı batıl saydıkları gibi batılı da batıl saymazlar, tam aksine batılı da hak sayarlar. Dikkat ederseniz, hakkın cahillerin inkâr ettikleri şeylerde olduğunu görürsünüz. Onlar dinin asıl öğretisini bir kenara itip sadece bazı ritüellere yönelmiş kişilerdir, dolayısıyla Allah'a (c.c.) ibadet ettiklerini söylemek çok zordur. Dünya ameliyle ahrete çalışmak yerine ahret ameliyle dünya için çalışırlar.

Hakikatin üstünü örtmeye çalışan cahil dincilerin yanında bir de farkında olmadan bilgisizliğe teslim olmuş ya da analizden korktuğu için bilgisizliğe sığınmış dinciler vardır. Bu kesimler genelde kaderci olurlar. Her şeyin önceden yaratıcı tarafından takdir edilip belirlendiği ve buna karşı gelinemeyeceği anlayışına dayanan kaderci eğilime sığınanların karşılaştıkları her şeyin (zulüm dâhil) yaratıcıdan geldiğini kabullenip yalnızca sabır gösterme düşünceleri ise başlı başına bir  ıkmazdır. Tıpkı din adamlarının denetimine tabi olmayı dinin kendisi sayanlar gibi kader anlayışına saplananlar da dıştan denetimli psikoloji ile hareket ederler. Kendi iradelerinin çemberinde bulunan oluşumlara bile müdahale etmeden işi oluruna bırakırlar. Kendilerini sömüren güçlere karşı, bu g  ler ister aile, akraba, komşu olsun ister idareci, işveren, patron olsun tamamen teslimiyetçi bir duruş ortaya koyarlar ve bu duruşlarının ilahi takdir olduğunu zannederler. Cahiller art niyetli iken bilgisizliğe gömülenler her an inançları ile çelişecek bir şey öğrenmenin korkusuyla doludurlar. Bilgi sahibi olmaktan korkan her birey inandığı değerlere saldırı olduğunda çaresiz kalacağı kanaatindedir.

Bu nedenle duymamak, bilmemek en iyisidir yaklaşımını benimsemişlerdir. Bu kanaati doğuran şey ise şahsın inançlarına hiçbir zaman eleştirel yaklaşmayı başaramamasındandır. Bu korku hem dindarlar, hem de dine karşı olanlar için geçerlidir. Aslında insanların ekserisi her şeyi bir birine karıştırdığı için allak bulaktır ve birçok şeyi olduğundan farklı biçimde hatta zıt anlamda görür ya da görmeye zorlar kendini. Oysa gerçekler; onları hangi renkte görürseniz görün, onlar yine de asıl renklerine sahiptirler. Özellikle modern dünyanın araçlar dünyası ile anlamlar dünyasını birbirinden ayırması araçları anlamsızlaştırırken anlamları kör kapıların arkasına hapsedmiştir. Örneğin ibadet etmek yani araç ile ibadetin özü yani anlam birbirinden kopuktur. Dolayısıyla inançlar hareket edemez şekilde sakat, ibadet ritüelleri ise ruhsuzlaştırılmıştır.

Dinciler incelendiğinde, dinsizlikten ziyade dinin kendisiyle daha çok mücadele ettikleri görülür. Çünkü her din iki grup insandan oluşur. Gerçekten dindar olanlar ve dindar olduğunu iddia edenler.

Dindar olduğunu iddia edenlerin bir kısmı bilgisizlikten, bir kısmı ise bilinçli bir şekilde cahilane bir tavırla din ile savaşırlar. Her dini o dinin dincileri ve din adamları yıkarlar. Din ile dinci arasındaki en büyük tezat ise, dinde tebliğ yönünün olmaması ama dincide tebliğ sorumluluğunun patrondan işçiye, amirden memura, efendiden köleye, anne babadan çocuğa vs. doğru olmasıdır. Yani dinde işçi patrona, çocuk ebeveyne tebliğ yapabilir ama dincilere göre bu mümkün değildir. Doğru olan patronun işçiye tebliğ yapmasıdır. Neden böyledir biliyor musunuz? Çünkü patron güçlüdür ve patronun tebliği de çalışmak ibadettir demekten öteye geçmeyecektir. Anne babanın tebliği çocuğuna hükmünü kabul ettirmek, amirin tebliği de memurun kafasına

basıp yükselmekten öteye geçemez. İşte dinciler din ile bu şekilde savaşırlar. Bu durum tüm dinler için geçerlidir.

Sömürücüler yaratıcı üzerinden halka saldırmanın en etkili saldırı olduğunu anlamış olmalı ki, dini değerleri öncelikle yönetim ve ekonomi olmak üzere birçok alanda sömürü aracı haline getirmişlerdir. Dini bir söylem olmasına karşın günümüz kapitalistlerinin dillerinden düşürmedikleri en güçlü sömürü aracı alın teridir. Alın teri, kazandığını helalinden kazanmayı öğütleyen, tevhide öğretinin insan-emek ilişkisine bakışını özetleyen deyimken emekçiyi sömürü adına kullanılır olmuştur. Kapitalist çalıştırdığı kişilere sürekli çalışmanın ibadet oluşundan söz eder ama kendisi çalışmaz, alın terinin kutsiyetinden söz eder ama sahip olduğu zenginlik alın teri ile elde edilecek cinsten değildir.

Çalışmak ibadettir, peki ne kadar çalışmak? Nasıl çalışmak? Kapitaliste göre gerekirse 24 saat çalışılmalı, aksi takdirde alınan para hak edilmiş olmaz. Kendi zenginliğinin haramlığını unutup çalıştırdığı işçilerin helal lokma yemelerini isteyen kapitalistin duyguları göz yaşartıcıdır. Alın teri mukaddestir, mukaddes olan her değer tecavüzden korunmalıdır. Peki, bir lokma ekmeğe ne kadar alın teri denk gelmektedir? Alın teri ile çalışan birçok kişinin ekmeği neden güvence altında değildir? Gariban insanların alın terlerinden elde edilen paralar neden bol keseden savrulmaktadır? Muazzam bir insan emeği beyhude yere hevesler uğruna harcanmakta, aldığı parayı hak et diye haykıran para babası, kendi zenginliğinin birçok insanın fakirliği üzerine yükseldiğinden nedense söz etmemektedir. Yine idareciler tahakkümü sağlamlaştırmak ve daimi kılmak için yöneticiye itaat farzdır gibi bazı yapay din kuralları üretmişlerdir. Dini değerlerin adaletle ilişkileri kesildiği

anda zulüm aracı olurlar. İnsanın başka bir insan, toplum, inanç, ideoloji, kurum, düşünce ya da başka herhangi bir şey için araç olarak kullanılması ve bu yolla tüketilmesi konusunda deforme edilmiş din tarihten beri bir altlık görevi görmüştür.

Deforme edilmiş dini değerlerin sömürü aracı olarak kullanılması gibi, dinle savaşın da sömürü aracı olduğunu görmekteyiz. Dini değerlerin kamudan çekilmesi sonucu, toplumlar kutsal değerlere duydukları ihtiyacı devletin ve ulusun simgelerini yücelterek ve kimi putperest inançlarla gidermeye yönelmişlerdir. Dini değerleri mahkûm ettiğine inandırılan bu toplumlar paganizmin kucağına düşürülerek sömürülürler. Çünkü Tanrı yoksa insanlar eşit değildirler, her ne kadar ateistler kabul etmese de bu, tartışma götürmez bir gerçektir. Bu nedenle tanrı tanımazlarda eşitlik olamaz. Aynen bunun gibi beşeri sistemlerin hiç birinde eşitlik yoktur. Dikkat ederseniz sadece dinler güçsüz, mazlum, özürlü kişileri sahiplenmektedir. Aynı şekilde beşeri sistemlerde ahlak da yoktur. Bunun aksine her ahlaki yapı mutlaka dinle ilişkilidir.

Sembollere Tapma

Semboller birer iletişim aracıdır. Tüm canlı türlerinde iletişim olmasına karşın sadece insan sembol üretme ve ürettiği sembole tapma kapasitesine sahiptir. Henüz yeni doğmuş daha çok bireysel nitelikte olabilen semboller toplum için pek bir anlam ifade etmezken, toplumu etkisi altına alan ve hatta pagan inançlara mahkûm etmeye kadar götürebilen semboller birkaç nesil devirmiş toplumsal uzlaşısı ile oluşturulmuş olanlardır. Toplumu köleliğe sürükleyen semboller bir kişinin sunumu ile doğmuş olsalar da toplumsal uzlaşısı ile güç ve anlam kazanırlar. Dolayısıyla köle edici olan, sembolün kendisinden ziyade geniş zaman aralığında halkın sembolle olan ilişkisidir.

Genel anlamda tüm öğretiler sembolik anlatımlara başvururlar. Bazı öğretilerde özün daha iyi anlaşılması için sembollere başvurulurken (Örn: Tevhid dinleri) bazı söylemlerde ise öz kokuşmuştur ve kokuşan öz sembolize edilerek kötü kokusundan arındırılmaya çalışılır. (Örn: Faşist milliyetçilik söylemleri.) Her halükarda sembollere hakikat değeri yüklemek yanılgıya yol açmaktadır.

Bireyler hiçbir önyargıya takılmadan inançlarını incelemeyi başarabilirlerse kutsadıkları birçok şeyin öz olmadığını, yalnızca özü temsil eden semboller olduğunu görürler. Ancak gelenekler, modernist söylemler, din adamları, tüketim kültürü, pozitivist bilim, tarihin akışı, coğrafi durum, aile yapısı, saplanılan ideoloji gibi birçok etken şartlanmaya sebep olur. Şartlanan kişi ger-

çeklerden uzaklaşan kişidir, şartlandığı şey kendisine ne gösterirse onu görür. Özü bırakıp sembollere dalan kişi de zamanla özü unutup sembollere tapmaya başlar. Sembollere takılmak kaynağı bırakıp araçları kutsamadır. Dolayısıyla sembollerin temsil ettiği öz güzel de olsa, çirkin de olsa takipçisi tarafından ne olduğu bilinmeyecektir. Bu durum bağımlı zihnin vardığı noktadır.

Suyu sembolize eden H_2O suyun kendisi değildir. Bu sadece bir betimleme, sembolize etme, formüllere dökmedir. Suyun kendisini bir kenara bırakıp suyu sembolize eden H_2O değerlerine suyun anlamı yüklenirse, suyun iki harf ile bir rakamdan oluştuğu iddia edilmiş olur ve bu sembol suyun hakikati olarak öğretilmeye kalkışılır.

Aynen bu örnekte olduğu gibi öğretilerdeki semboller de zamanla özünden uzaklaştırılıp kutsanırlar ama öz hapsedilir. Bu nedenle incelenen her öğreti özünün ne olduğu üzerinden incelenmelidir. Bu şekilde hem sembollerini özünün yerine geçirilmiş temiz söylemlerle savaşıma tehlikesinden kurtulunmuş olur, hem de özü bozuk olan söylemlerin pislikleri fark edilmesin diye sembolize edilerek halka sunulduklarının farkına varılır.

Gelenekler

Gelenekler, barındırdıkları simge ve anlamlarla aynı toplumun bireyleri arasında iletişime yardımcı unsur görevinde bulunsalar da daha ziyade toplumun yarasıdır. Her toplumda geleneklerin % 20'si yararlı olsa bile % 80 gibi bir kısmı zarardan başka bir şey sunmazlar. Ancak yine de her toplumda gelenekler yaşamaya devam ederler, bazen yüzyıllar bile gelenekleri yıkmaz, hatta daha da güçlendirir. Peki, neden böyledir? Açıkça zararlı olan şeyler neden toplumda yaşamaya devam ederler? Çünkü gelenekler atalar ve dedeler tarafından uygulanmışlar, kutsanmışlar ve alışkanlık halini almışlardır. Tıpkı modern egemenlerin tüketim kültürü ile insanları sömürmesi gibi, eski egemenler de gelenekler ile insanları sömürmüştür. Bugün gelenekçi yapıdan kurtulamamış halkların bireyleri de geleneklerin hükmü ile sömürülürler. Toplumun içinde saygın kalabilmek geleneklerle uyum içinde yaşayabilmeye bağlanmıştır. Toplum bazında genel kabul görmüş gelenekler cebridirler, toplumu oluşturan fertlerin vicdan ve akıllarında iltihaplanmaya yol açarlar. Geleceğe tapan insanlar nasıl aptalca tüm yenilikleri kutsuyorsa, geçmişe tapan insanlar için de gelenekler aynı kutsallıktadır. Ataların eylemleri, olaylara bakış şekilleri, tarihi olayları ve inançları değerlendirme biçimleri şüphe götürmez hakikatler olarak görülür. Ataların yolundan sapan helak olmaya müstahaktır algısı hâkimdir. Bu tür insanlarla tartışılmaz ve bu tür insanlar ikna edilemezler, çünkü yeni olan hiçbir şeyi duymak istemezler, yeni

olan her şeyi şeytani görürler ve şeytandan kaçarcasına yeniliklerden kaçarlar. Geleneksel bakış, eğitim sistemi ve devamında ekonomik sistemi etkiler. Ekonomik yapı hukuk sistemini zedeler. Adalet ortadan kalkınca zorbalık oluşmaya başlar ve geleneksel düşünce yapısı bu zorbalığın geleneklerin tatbik edilmesiyle ortadan kalkacağını ileri sürer, işleri iyice batırır. İşte toplumlar bu şekilde iflas ederler.

Üstteki paragrafta gelenekler eskiye aitmiş ve sadece eski toplumlarda varmış gibi görünse de gelenekler ile modern değerler farklı güç sahiplerini barındırmaları hasebiyle bugünde toplumda iç içe bir şekilde yaşarlar. Geleneklerde tıpkı modern değerler gibi bir sınıfın başka bir sınıfa hükmetmesini kolaylaştırmak için insanlar tarafından oluşturulmuşlardır. Bu nedenle sabit, değişimsiz değildirler. Güç kimin elindeyse gelenekler ona yakın olurlar. Farklı güç kesimleri varsa, birbiri ile mücadele eden gelenekler de vardır. Gelenekler her ne kadar kaynaklarını tarihten alsalar da tarihi değildirler. Bugün için kim güçlü ise onun tezgâhında biçimlenirler ama hep sanki tarihten gelmişlercesine halka sunulurlar. Birçok şey gibi geleneklerinde en büyük görevi itaati sağlamada aracılık yapmaktır. Çocuğun anne babaya itaati, yönetilenin yönetene itaati, ferdin topluma itaati vs. geleneklerle sağlanmaya çalışılır. Bu sebeple gelenekler açıkça insan haklarını ihlal etseler bile yine de ısrarla uygulanırlar. Gelenekçiler, bireyi önce toplumun efendilerine, sonra topluma, daha sonra ise ölümlere kurban eder. Gelenekçiler de aynen yenilikçiler gibi toplumdaki saygınlıklarını yitirmektense zalimlerden olmayı tercih ederler. Atalarının zalimliklerini, cahilliklerini efendilerin çıkarlarına hizmet için övüp övüp anlatırlar. En kötüsü ise atalarının zulmünü Allah (c.c.) adıyla övmeleri ve Allah (c.c.) sanki atalarının

yanındaymış gibi göstermeye çalışmalarıdır. Cehaletin arkasına saklanarak var olmaya çalışmak bu olsa gerek.

Eğitim

Eğitim öğrencilere istendik davranışları, istendik düşünce yapısını yükleme süreci, bir nevi evcilleştirme faaliyetidir. Her eğitim programı bir anlayışın ürünüdür. Dolayısıyla hangi eğitim programı olursa olsun öğrenciyi daha önce içeriği belirlenmiş olan belli bir felsefe, ideoloji, gelenek doğrultusunda şekillendirmeyi amaçlar. Eğitim bir yontma, şekil verme sürecidir. Aile, toplum ve egemenler tarafından belirlenmiş programların özümsemesidir. En demokratik ülkelerde bile eğitim özgürlükçü değildir, olamaz da. Dolayısıyla okullar sisteme yönelik eleştirel düşünmeyi öğretmezler, sadece itaati öğretirler. Aile ve toplumdaki eğitim programları da geleneklere yönelik eleştirel düşünmeyi öğretmezler, onlar da aynı şekilde itaati öğretirler. Kısacası bir otoritenin hükmü altında eğitim görenlerin ezberleri, itaat kabiliyetleri, duygusallıkları yani sağ beyinleri geliştirilir ama sorgulayıcı, analiz edici sol beyin pasifleştirilir. Bu nedenle hiçbir eğitim sistemi tek başına tüm gerçekleri sunmaz, birçok şeyi gizler ya da deforme ederek öğretir. İnsan hakikati kendisi keşfetmek zorunda kalır.

Kapitalizmin gölgesinde eğitim kıyaslamadan ibarettir. Öğrencileri ilim talep eden bireyler olarak görmek yerine kendilerine ilim satılacak müşteriler olarak görür. Özünde insanı sınırsız başarı hırsından kurtarması gereken eğitim sistemi kapitalist anlayış ile insanı daha da kamçılar ve başarıya odaklı zalim, hasetçi biri haline getirir. Her bir öğrenci kendini diğerlerinden üstün duruma getirmenin uğraşı içine girer. Kişisel gelişim ki-

tapları uydurma başarı hikayeleri ile doldurulmuşlardır. Başarısızlık bir utanç olarak görülmekte ve başarısızlığa uğramış kişi başarısızlığı kabul etmek yerine sağa sola saldırmayı daha anlamlı bulmaktadır. Toplumsal eğitim ise insana toplumun ahlakını (ahlaksızlığını) yükler, çocukları korku dolu kişilikler haline getirir. Örneğin meslekler arasında ayırım yapmasına yol açar. Bir valiyi bir çiftçiden daha önemli görmesine sebep olur. Çocuklar insanları sınıflandırmayı öğrenirler. Sonrasında bir elit tarafından aşağılandıklarında susar ama fakir ve çaresiz insanlara saldırmaktan çekinmez hale gelirler. Oysa özgürlük korku ile bir arada olamaz. Korkan insan babasını, amirini, sahibini taklit etmenin dışına çıkamaz. Kapitalist toplumda geçinme korkusu da eğitimi şekillendiren ayrı bir dert olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar her şeyden önce geçimlerini sağlayabilecekleri bir alanda eğitim almak isterler. Bu alanlar ise zihinsel gelişimden ziyade kapitalist gelişime paralel olarak şekillenirler. Dolayısıyla kapitalist eğitim sisteminin düşünen insanlar yetiştirmek gibi bir derdi olması beklenemez, belki iş bulabilecek insanlar yetiştirme derdi vardır. İş ise kapitalistin kendi eline bakmaktadır. O halde günümüzün eğitim sistemleri karşımıza maddi hedefler koymakta ve hayatımızın anlamı maddeye bağlanmaktadır. Düşüncelerle işi olmayan ama tüketimde bulunmak üzerine planları olan insanlara dönüştürülmekteyiz.

Okullar çocukları belli kalıplara hapsedip sıradan bireyler yetiştirmeye çalışırlar. Çocuklar çağın gelenek ve zihniyetini bir hakikatmiş gibi algırlar. İnsan okuldan çok şey öğrendiğini sanır, oysa öğrendiği düşünce değil ezber ve el becerileridir. Okullardan alınan onurluk ve başarı belgeleri de öğrencilerin öğretilenlere itaatleri doğrultusundadır ve benlik kavramına ulaşmış olanlar

için hiçbir değerleri yoktur. Okullar egemenler tarafından belirlenmiş öğretileri kademeli programlar halinde beyaz sayfalara işleme görevini yüklenmişlerdir. lke-
deki egemen grubun benimsediği sistem, öğreti her ne
ise okulun öğrencilere hakikat diye yüklemeye çalıştığı
sistem, öğreti de o olur. Bu öğretiye benimsemeyenler
sınıftan geçemezler ve diplomanın imkânlarından fay-
dalanmazlar. Doğduğu günden başlanarak kendisine bir
Öğreti yüklenmeye çalışılan ocuk, bu öğretiye hakikat
olarak benimseyecek olursa, bir yetişkin olduğu zaman
bile yakasını bu öğretiden kurtaramayacaktır. Yery-
znde başka bir okulun var olduğunu, insanlık tarihinin
Çok değişik öğretilere taşıyıcılık yaptığını bilmiyor ya
da bilmek istemiyor oluşu, onu hâkim gücün öğretisini
dillendiren hatta bu uğurda canını feda edebilen düşün-
cesiz bir robota çevirecektir. Öğrencilerin bol bol oku-
maları istenir ama düşünmeleri istenmez, öğrenciler
moda kitapları ara vermeden okumakla övünürler ve
başkalarının düşüncelerinde yüzmeyi kendi var oluşları
sanırlar. Başkasının beyin hareketlerini kendi beyninde
oluyor sanmak, ideolojileri kendi fikri sanmak gibi
acıklı durumlara düşerler.

Elde olmayan nedenlerden dolayı insanlar belli bir
yaşa kadar aile, toplum ve egemenler tarafından eğitim
adı altında doldurulurlar. Kendi varlığının farkına var-
mış, kendi benliğini arama olgunluğuna ulaşmış olan
insan geçmişinden kalan bu eğitim adlı erpleri kapı-
nın önündeki p bidonuna atmalıdır. Atmayacak olur-
sa köleleşme tehlikesi ile karşı karşıya kalacaktır. İnsa-
nı ne aile, ne toplum, ne okul ne de devlet eğitebilir.
İnsanı insanın kendisi eğitmelidir. Yanlış anlaşılmasın,
insanoğlu elbette okula gidecektir. Okuldan okuma
yazma, matematiksel işlemler ve el becerileri gibi bilgi-
leri edinecektir. Sorun okula gitmesinde değil beynini

okula teslim etmesindedir. Yani insan okulun, ailenin, toplumun, egemenlerin ya da başka bir şeyin tanrılığına izin verilmemelidir.

Tarih

Geçmişin bilgisi tarihten günümüze kalmayı başara-bilmiş envanterlerde saklıdır. Lakin genel olarak tarih-ten kalan kitaplar kendi dönemlerindeki egemen güçle-rin istekleri doğrultusunda yazılmış kitaplardır. Bu ne-denle tarih kitaplarına körü körüne inanmak geçmişin egemenlerine aldanmak olacaktır. Tarih kitapları daha çok saray tarihçilerinden kalma olup yaşanan ülkeyi övme, düşman olunan ülkeleri kötüleme biçimindedir-ler. İlmin onurunu satmaya yanaşmayan yazarlardan kalma bazı yazmalar günümüze ulaşabilmiş olsa da, maddi anlamda güçten yoksun ilim erbabının kitapları egemenler tarafından yaşatılmamıştır. Çünkü ilmin er-demine sahip olan her insan egemenler için bir tehlike-dir. Bununla birlikte kadın, çocuk, köle ve güçsüzler kitaplara alınmamış tarih dışı bırakılmaları sağlanmış-tır. O halde bir saray tarihçisi bize zalim hükümdarının erdemlerini anlatmanın ötesinde neyin bilgisini verebi-lir?

Bir insanı sadece dostlarından ya da sadece düşman-larından dinlemek, o insan hakkında yanlış değerlen-dirmelerde bulunmaya sebep olur. Aynı şekilde bir tarih sadece onu öven ya da sadece onu kötüleyen kitaplar-dan öğrenilirse doğru bir neticeye varılması olanaksız-dır. Çünkü insanların savundukları inançları yüceltme ve düşman oldukları inançları aşağılama aracı olarak kullanabilecekleri kahramanlara ihtiyaçları vardır. Özünde ahlaksız olan birçok bilim adamı ya da zalim birçok padişah araç olarak kullanılmak üzere arıtılmış, saflaştırılmış ve ideal kahraman haline getirilmiştir.

Yine aynı şekilde özünde zalimlere başkaldırmış birçok adalet mücadelecisi aşağılanmış, iftiralarla gelecek nesiller tarafından lanetlenmesi sağlanmıştır. Tarih, tarihten olumlu ve olumsuz etkilenen tüm kesimlerin mirasları okunarak değerlendirilmelidir. Aksi takdirde hakikatten uzak kurgulara inanıp geçmişin zalimlerine dua edilir, mazlumlarına lanet okunur. Bu dua ve lanet okumaların etkisiyle günlük hayatı, inançları, adalet duygusunu vs. yönlendirebilecek güçte nice virüslü düşüncelerin algılarda yer edinmesi ise kaçınılmazdır. Bu algılar birikir ve uydurmalar üzerine zulme dayalı bir tarih anlayışı tesis edilmiş olur. Bu anlayış gelecek nesillere aktarılır. Zaten putperestlik de böyle bir şekilde doğmaktadır. Bir putpereste neden puta taptığı sorulduğunda atasının da puta tapıldığını ileri sürecektir.

Ecdat ve ecdadın düşmanları hakkında karar verirken tek bakış açısıyla yazılmış tarih kitaplarına bakılmamalıdır. Unutulmamalıdır ki, tarih bilgisi edinmedeki amaç ecdadı temize çıkarmak değil hakikati öğrenmek ve ona göre ders çıkarmaktır. Bununla birlikte yorum yapan kitaplar yerine sadece olayları anlatan kitaplar tercih edilmelidir. Eğer tarih ile yüzleşme cesareti gösterilemezse tarihin kölesi olunur. Tarihin köleliği ise çok ağırdır, nesiller boyu devam edebilir.

Egemenler

Egemenlik hükümlerdir. Yani krallık, ağalık, beylik, efendiliktir. Egemen olan hüküm altına alandır. Egemen olunan ise hüküm altında olandır. Bir yerde egemen varsa orada krallık, dolayısıyla zulüm vardır. Çünkü bir yerde suç varsa, egemenler olmasını istedikleri için vardır. Bir yerde ahlaksızlık, hırsızlık, adaletsizlik varsa egemenlerin bu tür davranışların varlığına onay vermelerinden dolayıdır. Bir toprakta kralın itikadı nasıl ise halkın itikadı da öyle olmak zorundadır. Egemenlik, ekonomik sermaye, silahlı sermaye, bilişimsel sermaye, akademik sermaye vs. tüm sermayeleri ya da büyük kısmını hüküm altına alıp kendi çıkarına çalıştıranlarıdır. Egemen, kendine muhtaç olanları kendi malı olarak gören kişidir. Bu duyguyu ona veren fırvunvari güce sahip oluşudur. Bu güç genelde ekonomik olmakla birlikte, statü, bilim, mafya ya da başka herhangi bir kuvvetten de kaynağını alabilir. Holding sahipleri, şirketler, zengin para babaları, silah tüccarları, mafya ve maddi gücün değişik unsurlarına sahip daha birçok güç, bir egemen olarak yönetime ortaktır, hatta birçok toplumda yönetimin asıl sahibidir diyebiliriz. Oysa yönetim birimi sadece zulme karşı daha organize olmak için kurulur, dolayısıyla yönetim bir amaç değil araçtır. Egemen anlayışlı toplumlarda yönetim amaç olarak görüldüğü için zulüm eksenli bir işleyişe sahiptir. Egemen hiçbir zaman adalet sistemi kurmak derdinde değildir. O, adalet adına çıkarlarının savunucusudur. Ama kendi çıkarları için ölecek kadar da cesaretli değildir. Belki buna gerek yoktur, çünkü egeme-

nin çıkarlarını adalet sayan yığınla ölüme hazır köle bulabilir. Ta ki yeni bir egemen doğana kadar.

Egemenlik basamaklarını tırmananlar güçlü, sert, cesur, kibirli, acımasız bir görünüm arz ederler. Egemenliklerinin sonuna gelmiş olanlar ise dayanışmacı, kibar, yumuşak olurlar. Egemenliğe çıkarken ve inerken takılan tavırlar gücün yükselişinin ve inişinin karakterini bize gösterir. Egemen adayları ise adalet, eşitlik söylemlerine dalarlar; ta ki ilk basamağı çıkana kadar, sonrası katılık, acımasızlık...

Bir egemenliğin temiz ve adil olması söz konusu olamaz. Egemenlerin amaçlarına araç olmayı doğru bulmayanlar her zaman için hain ilan edilirler ve ağır şekilde cezalandırılır, hayatın dışına itilirler. Egemen anlayışlı toplumlarda amaçlar ile bu amaçlara ulaşmada kullanılacak araçlar arasında ciddi bir kopukluk vardır. Araçlar egemenlerin tekelindedir ama amaçlar herkesin gözdesidir. Dolayısıyla piramidin tepesine sadece egemenler ulaşabilir, geriye kalanlar ise ya köleleşirler ya isyancı olurlar ya da hayallerin etkisiyle alternatif yollara girer, başkalarının hakkını gasp eder ve egemenlerin ayakkabılarını bağlamaları için birer ayakkabı bağcığı görevini üstlenirler. Örneğin Afrika'nın egemenleri kendi tebaalarını Batılı köle tüccarlara satmakta bir beis görmemişlerdir. Komşu kabileleri birbirlerine saldırtarak Batı'ya satılacak kardeşler bulmayı ticaret olarak görebilmişlerdir. Batı Afrika'nın köle ticareti ve Atlantik zulmü Avrupalı efendiler ile Afrikalı efendilerin ticaretidir. Eğer bir efendiniz varsa büyük ihtimalle siz de satılıksınızdır. Çünkü efendiler her zaman köleliği desteklemiş, finanse etmiş ve kaldırılmaması için kanunlar çıkarmışlardır.

Egemenler, adalet için sistemde köklü değişiklik yapmak gerektiği bilgisine sahiptirler. Ancak ne olursa

olsun sistemde köklü değişiklik yapma yoluna gitmezler. Çünkü böyle bir yola başvurmaları sömürülerinin bitmesi ile eşanlamlıdır. Fakat küçük, kimi alanlarda orta, kendilerini zedelemeyecek alanlarda da büyük ıslahatlar yaparak sistemi sorun giderici bir moda sokmaya çalışırlar. Islahat yapmak halkı geçici bir süre susturmak demektir. Kölelik ıslahatlarla değil, köklü değişikliklerle yok olur. Egemenler bazen tarihin zalimlerini lanetler, mazlumlarını da anarlar. Ama kendi zulümlerini hep gerekli bulurlar. Kendi idraklerine, çoğu zaman da çıkarlarına göre kanunlar koyarlar. Eğitim almak, tedavi olmak, mahkemelere başvurmak bu gelişigüzel beşeri kanunlara bağlanır. Bu kanunların bir kısmı bazı elbiseleri yasaklamak bazılarını zorunlu kılmak, bazı düşünceleri suç saymak, bazı hakikatleri inkar etmek gibi keyfi kurallar biçimindedir. Toplum, adına kamu kurumu denen yapıların esiri olur. Kamu yararı adı altında insanların hem emekleri, hem iradeleri zorla satın alınır. Bireye ait sorunlar, inançlar, değer ve düşünceler toplumsal yapının kamusal sorunlarıymış gibi gösterilerek, düşüncesi ve inancı beğenilmeyen bireyler yargılanır ve insani hakları ellerinden alınır.

Peki, kimdir kamu denilen şey? Teoride toplumun kendisidir. Ama pratikte egemen olandır. O halde kamucu düşünce güçlünün zayıfa tahakkümüdür, zayıfları tek tipleştirmektir. Kamu demek mutlu azınlık demektir. Bir para babasıysanız sizin bir tek oyunuz milyonlarca insanın oyunu ezebilir. Yani kamu yararı milyonların değil sizin yararınız olur. Eğer topluma kuşbakışı bakabilirsanız, bir toplumsal düzen olmadığını, var olanın ise egemenlerin kurguları olduğunu fark edersiniz. Egemen, bir toplumsal sistem kurgular. Kurguladığı sistemin ilkelerini dışsallaştırır ve nesnelleştirir. Daha

sonra halkın içselleştirmesini sağlar. Halk da bu toplumsal sistemin ilkelerini evrensel ahlak ilkesi zannederek uğrunda ölür. İnsan gruplarının dostluk ve düşmanlıkları onlara konan hedeflerle belirlenir. Güç sahipleri toplumu düşmanlık gerektiren hedeflere yönelterek hükümlerini daimi kılarlar. Özellikle rekabet etmeden hayatta kalınamayacağı söylemi düşmanlığı pekiştirir. Yaşamak için karşındakini yen ve yok et.

Egemenler hükümleri altına aldıkları kalabalıklara kaçma imkânı tanımazlar. Kaçamayan ve çaresizlik içinde yardıma ihtiyaç duyan halk, egemenlerin kapısına sığınır. Aslında bir egemen olmasaydı belki yardımına da ihtiyaç duyulmayacaktı. Egemenin var olması, halkı onun yardımına muhtaç hale getirir ve yardım adı altında halk sömürülür. Egemen önce zehirler sonra ilaç satar. Sakat bırakan da kendisidir, ameliyat edip iyileştirmeye çalışan da. Ama zehirlemeseydi ilacına da ihtiyaç duyulmayacaktı. İnsanların egemenlere odaklanmak yerine egemenlerin işaret ettikleri yerlere odaklanmaları onları tuzağa düşüren büyük bir etkidir. Bu etken sayesinde egemenin çıkarını destekleyen her türlü zulüm güzel, demokratik, iyi ve hayırlı olur. Egemenin çıkarı ile çatışan her türlü hayırlı iş ise kötü, anormal, utanç verici ve çirkin olur.

Egemenlerin en çok ezdikleri kesim eğitim ve sağlık gibi hayati hizmetlerden yoksun, parasız, işsiz yoksul insanlardır. Egemenliklerini dayandırdıkları ve konuşmalarında en çok söz konusu ettikleri kesim de yine bu yoksul insanlardır. Egemenlerin tahtları için kendilerini ölüme atanlar da yine bu yoksun ve yoksul insanlardır. Egemenler hiçbir zaman mücadele etme cesaretini kendilerinde bulamazlar ya da küçük çaplı mücadelelere, laf salatalarına dalarlar ama onlar adına ölüme gitme işini sömürdükleri yoksun ve yoksul yığınlar yaparlar.

Sömürülenler, sömürüldüğünün farkında olan azınlık ile sömürüldüğünün bilincinde olmayan çoğunluk olarak ikiye ayrılır. Egemenler, kendi bilgilerinin, yetenek ve becerilerinin, iç dünyası derinliklerinin halkın dünyasından kat kat üstün olduğu duygusunu sömürünün farkında olmayanlara değişik yöntemlerle kabul ettirirler. Bu duygu ile bilinçten yoksun yığınlar yenik psikolojisine saplanırlar. Bir esirin sahibinden şefkat beklemesi gibi egemenden ilgi dilenirler. Çok daha kötüsü ise içinde bulundukları zihinsel durumdan onur duyarlar. Egemen ise mallaştırdıklarının zihinlerini şekillendirir ve onları mal olmanın ötesinde kul haline getirir. Egemen anlayışın bulunduğu toplumlarda katı ve aşırı bir dikey hiyerarşi vardır. Her amir emrinin altında bulundurduğu şahısların efendisidir ve onlara köle muamelesi yapmakta özgürdür. Amir her görüldüğünde ayağa kalkmak, önünü iliklemek, ellerini önünde kavuşturmak, işte bu insanlık dışı dikey hiyerarşinin köle efendi ilişkisinin bir sonucudur.

Egemenler bazen bilimsel bilgiyi saf ve temiz bir kaynak olarak öne çıkarırlar, bazen aynı şeyi dini ilimlere yaparlar. Bazen din ile bilimi karşıt bazen de paralel şeyler olarak sunarlar. Bazen gelenekleri yüceltirler ve bazen de aşağılarlar. Egemenlerin inançları onların çıkarları tarafından şekillenir. Onlar tanrılarını çıkarlarının harcıyla inşa ederler. Özünde, egemenliği elinde tutan güçle yaratıcının emirleri arasında sürekli bir mücadele vardır. İkisinden birinin tapınaktan kovulması gerekir ama kovulması gereken yaratıcının emirleri olmamalıyken, tarih boyunca her defasında yaratıcının emirleri tapınaklardan kovulmuştur. Biz biliyoruz ki, her kim insana hükmetmeye kalkarsa kesinlikle zorbalık eder. İnsanlar arasında hüküm vardır, insana hüküm yoktur. Yani egemenlik yoktur, sadece idarecilik vardır.

İdarecilik de insanlar arasındaki sorunları çözmek için vardır, insanları esir almak için değil.

İnsanlar seçimlerle halka egemen olacak efendiler değil, insan ilişkilerini adaletle düzenleyecek görevliler seçmeyi amaç edinmelidirler. İdareci ikna ederek idare eden iken, egemen dikte ahlakına sahiptir. Egemenliği demokrasi ile ilişkilendirip masumlaştırmaya çalışmak da saçma bir uğraştır. Demokrasi ile insan hakları ya da düşünce hürriyeti arasında hiçbir bağ yoktur. Demokrasi ile gelenekler, çağdaşlık ya da din arasında da hiçbir bağ yoktur. Egemenler istedikleri kadar demokratik olduklarını dile getirsinler, eğer bazı düşüncelerinizden ya da inançlarınızdan dolayı eğitim hakkınızı ya da ekmeğinizi kaybediyorsanız bir engizisyon mahkemesi karşısındasınız demektir, her an yakılabilirsiniz. Egemenlerin kendi canavarlarını adil davranmayarak kendileri yarattıkları gerçeğini görmelerine kibirleri engel olur. Ben kavramına ulaşan biri için önemli olan şey adaletken, egemen için güçlü olmak en çok arzulanan şeydir.

Egemenlerin özelliklerinden biri de hakkında hiçbir şey bilmedikleri bilimsel alanlarda bile bildiklerini iddia etmeleridir. Bu cahilce durum o kadar belirgindir ki, en iyisini beyefendi bilir inancının yerleşmesine sebep olmuştur. Bu inancın sebebi egemenlik koltuğunu elinde tutanların hiçbir şeye ihtiyaçları olmadıklarına inanmalarındandır. Ekmeğe sahip olmuş olmaları, gücü ellerinde bulunduruyor olmaları, istedikleri zaman istedikleri kişiyi azarlayabiliyor olmaları, halkın acılarını küçümsüyor olmaları, onları bilgiye de sahip olduklarına inandırmıştır. Oysa adaletten uzak olanların ne dünya hakkında bir ilimleri vardır ne de ahiret hakkında. Ne insan hakkında bir ilimleri vardır ne de doğa hakkında. Onlar sadece kibirli olmayı öğrenmişlerdir. Gü-

zelliik diye sundukları her Şey insanları kendi tahakk  mlerinde tutma amaclarının aracıdır. Sunduklarının halka faydalı olup olmadığı pek de umurlarında değildir. Halkın ağızına bir parmak bal alıp karşılığında fedailik beklerler. İnsanları zalimce muhtaç hale sokar, sonra k  leleştirirler. Bu işlem şöyle ustaca yapılır ki, insanlar k  leleştirildiklerinin farkına bile varamazlar ve hatta birçoğu için efendinin uşağı olmak onur duyulacak bir madalya olup g  ğ  slerde taşınır.   zg  r insan hayatını idame ettirebilmek için d  ş  nmeye, sorgulamaya, analiz etmeye, icat etmeye y  nelirken, onurlu k  leler efendiden akıl vermesini beklerler.

Egemenler tahtlarını sağlama almak için sahte ihtiyaçlar ve sahte bolluklar   retirler. Gerçekte ise bolluk içinde olan sadece kendileridir. Bir egemenin oturduğu mekanı s  slemesi binlerce gariban insanın maaşından fazla bir tutara sahiptir. Oturulan mekan çok   nemlidir, egemenler dilleri ile s  yleyemediklerini ya da dilleri ile inkar ettiklerini oturdukları mekanlar ile s  ylerler. Kebap servisleri yapıp er   ple beslenmek, l  ks elbiseler dikip yamalı elbiseler giymek, villa inşa edip gecekonduda yaşamak; işte bu durumlar egemenlerin var olmasından dolayıcıdır. İlki egemenler, ikincisi emekçiler içindir. Sefaletin esas sebebi egemenlerin varlığıdır. Bir halk g  nde tonlarca yiyecek   retsin. şayet bir egemenliğin b  nyesindeyseler kesinlikle a kalacaklardır. Sadece bir egemen bile tonlarca yiyecek içindeki t  m halkı hatta hayvanları a bırakmaya yeter. Egemeni egemen kılan maddi g  c  d  r, zayıfa yaptığı zul  md  r. Egemenin adaleti göçü   zerine kuruludur. Anlaşmazlığa d  şen kişileri karşılaştırır, kim daha g  l  , daha zengin ise haklı olan o olur. Egemenler her hal ve mekanda sıradan insanların   tesinde g  r  nmek istemişlerdir. Hatta ellerinden gelse   l  rken kefenlenmeyi reddede-

ceklerdir, çünkü beyaz kefen herkesi aynı hizaya getirir.

Bugün maddi gücü olmadığı için tedavi olamayan nice insan vardır. Doğuştan tedavi gerektirecek hastalıklarla dünyaya gelen nice bebek vardır ve bu bebek hastalıklarının büyük çoğunluğu egemenlerin zevkleri için tasarladıkları gıda ürünlerinin ya da biyolojik, kimyasal, nükleer silahların eseridirler. Bugün aç olan, evsiz olan nice emek sahibi insan vardır. Ancak bu insanların emekleri egemenler tarafından silaha, eğlence dünyasına, gereksiz tüketime akıtılır ve heba edilir. Sen emek harcar ama aç olmaya devam edersin, egemen çalışmaz ama senin emeğin onun eğlencesini oluşturur. Neden? Çünkü bunun böyle olmasını isteyen sensin. Modaya, tüketim köleliğine, magazine, gösterişe dalan, kredi kartı ile alışveriş yapmayı yücelik sayan, marka putperesti olan, kendi olmaktan utanan ve egemenler karşısında aşağılık kompleksine giren sen; bu halinle hem kendi açlığının, hem bebeklerin açlığının destekçisisin.

Özgür insanların vahşi egemenlere ihtiyaçları yoktur. Adaleti ayakta tutacak temiz akıl sahiplerine ihtiyaçları vardır.

Hegemonya

Toplumlara hükmetmek ekonomiyle, politikayla ve değişik alanlarda hegemonya ile sağlanmaya çalışılır. Bir insanı sömürmek için ekonomik güçten yoksun bırakmak, politik güçten uzak tutmak ve mensup olduğu kültürü aşağılamasını sağlayıp ona yeni bir kültür biçmek lazım gelir. Hükmeden sınıf halkın kültürel değerlerini yönlendirerek kendi hâkimiyetinin halk tarafından kabul edilebilir ve sürdürülebilir olmasını sağlamaya çalışır. Kültürel hegemonya gerekirse zor ve ikna yollarına başvurularak gerçekleştirilmeye çalışılır. Derken öyle bir gün gelir ki, halk hegemonik mücadele sonucu kendisine dikte edilen kültürün en güzel ve en gerekli kültür olduğunu kabul edecek, dikte kültürünü savunacak hale gelir. Bununla birlikte inanç ve düşünceleri de hegemon kültürün etkisiyle dönüşüme uğrar.

Halka yüklenen yeni kültürün nesiller boyu devam edebilmesi için medya, okul, din adamları gibi araçlar kullanılarak, hem kültürel yeniden üretim yapılır hem de etnosantrizm oluşturulur. Eğitim ile insanlara sömürücü kültürün değerleri yüklenir. Bir nevi kültür ırkçılığı yapılır. Dikte kültürü yüceltilerek, sömürülen kültür ise olumsuzlanarak anlatılır. Kültürel olarak sömürülen insan yeniden üretimle kendisini sömüren kültürü çocuğuna aktarır. Etnosantrizm inancı ile şahıs kendini merkeze yerleştirip diğer kültürleri kendine göre değerlendirmeye ve onlara yaşam alanı tanımamaya başlar. Zalimin kültürü zulmettiği kişinin faşizan değeri oluverir. Bütün bu olanlar, kısaca kültürel emperyalizm sa-

dece kapitalizmin işine yaramakta ve insanlara rızaları alınarak köle muamelesi yapılmaktadır.

Özgürlük savaşçısı birey zulme altlık olarak kullanılmadığı sürece tüm kültürleri eşit değerde görür. A ya da B isimli şahıslar arasında insani haklar bakımından nasıl bir farklılık yoksa A ya da B kültürü arasında da aynı şekilde seviye farkı yoktur.

Fakirlik ve Zenginlik

Hayatında hiç çaresizlik yaşamamış insan zalimliğe çok yakın olur. Sürekli çaresizlik ise köleleştirir. Hayat merdiveninin birkaç basamağında yaşanan çaresizlik ise insanı merhametli kılar ve olgunlaştırır. Fakirlik ya da zenginlik insani sınırların dışına çıkılmadığı sürece tek başlarına sorun oluşturmazlar. İnsani sınırlar içinde kalındığı sürece her birey kendi elinin emeğinin karşılığını alacaktır. Dolayısıyla insanların maddi durumları arasında da büyük bir fark oluşmayacaktır. Özünde zenginin hayatı fakirin hayatından daha değerli değildir. Zenginin emeği de fakirin emeğinden daha değerli değildir. Tabii bu değerlendirme bugün için teoriktir, çünkü bugün yeryüzündeki hiçbir ekonomik sistem insani sınırların içinde değildir. Günümüzde insanın para ile olan ilişkisi sorunun özünü oluşturur. Zengin açgözlü bir hayat yaşayıp para ile mezara girmekte, fakir ise zengini efendi bilip ona özenmektedir.

Tüketimde sınırsızlık kölelik etkeni olduğu gibi, ihtiyaçları gideremeyecek kadar ekonomik güçten yoksun olmak da bir kölelik etkenidir. Kapitalist yönetimlerde fakirlerin hayatları oldukça zordur. Vergiler onlara kesilir, tasarruf tedbirleri onlara yüklenir, çalışmanın ibadet olduğu onlara hatırlatılır hatta küresel anlamda çevre kirliliğini önleme işi bile fakirlerden beklenir. Bütün bunların karşısında fakirler açlıkla korkutulur, onlara kölelik ruhu diretilir. Dünyanın tüm nimetleri piramit modeliyle dağıtıldığından, ekonomi her zaman seçkin azınlığın oyuncağı olurken, sorumluluklarda fakirlere yüklenir. Çevreyi kirletenler zenginler, zenginlerin kir-

lettiği kötü çevre koşullarında yaşamak zorunda kalanlar ve düşük kalite malzeme kullanarak hayatta kalmaya çalışanlar ise fakirler olur.

Temiz akıl sahiplerinin ilk görevi insanları açlık, yoksulluk, tehlike ve işsizlikten kurtarmaktır. Açlık ve yoksulluğun ne demek olduğunu bilmeyen toklar, yoksulları toplumsal sorunlara karşı duyarsız olmakla, tembellikle suçlarlar ve kendilerinin yoksullardan daha akıllı oldukları sonucunu çıkarırlar. Oysa kendi zenginlikleri fakirlerin emeğine dayanmaktadır. Birçok zengin çalışmanın ne olduğunu bile bilmez. Zenginin israf ötesi yaşam biçimi fakirin kıt kanaat yaşam biçiminin kalıbını oluşturur. Ekmeği olmayan bir insanın ekmek dışında bir şey düşünmesini beklemek de saçmalıktır. Ekmekten yoksun insanların yaşadıkları çevre neden kirlidir, neden çer çöple doludur sorusu psikolojiden yoksun birinin soracağı şeydir. Çünkü ekmeksizlik, açlık, yoksulluk nefes almaya engeldir, tıpkı aşırı doldurulmuş midenin nefes almaya engel oluşu gibi. Hem fakirlik hem de zenginliğin engel olduğu en yüce değer özgürlüktür. Fakirler köle, zenginler köle tüccarı zalimler olurlar.

Dünyanın içinde bulunduğu ekonomik, politik, çevresel, kimyasal ya da başka tehlikelerin hepsi fakirlere mal edilmeye çalışılır. Sanki fakirler çevreyi kirleten fabrikaları inşa etmiş, fakirler kimyasal yapımında bulunmuş, fakirler atom bombası hazırlamıştır. Kendi günahını unutup fakirlerin kültürsüzlüklerini acıların kaynağı olarak sunan zenginler, İsa'nın (a.s) dediği gibi gerçekten ateşe çok yakın duruyorlar. Bununla birlikte maddi imkânsızlıklar içinde bulunan sıradan bir insanın da düşünce dünyasının zenginleşmesi beklenemez. Egemenler bu durumu biliyor olmaları ki, fakirliğin huzurundan söz etmeyi zenginliğin imkânlarını konuş-

maya tercih ederler. Güya zenginlik çok yorucuymuş, insanda huzur bırakmazmış. Ama fakirlik öyle mi? Huzurla doluymuş. Fakirlerdeki gelişmemiş zihne karşın zenginlerde çok yüksek ama uyduruk bir özgüven görülür. Maddi güçten beslenen bu yalancı özgüven kimi zaman zenginlerin bilgisizce ama cesaretle saçmalamalarına ya da cesaret ile vahşeti birbirine karıştırmalarına sebep olur. Bu saçmalıklara ise zihni gelişmemiş fakir alkışları eşlik eder.

Maddi açıdan fakir olan insan düşünce dünyasını zenginleştirerek maddi imkânsızlıkların köle edici etkisinden kurtulmaya çalışmalıdır. Zengin insan ise ihtiyacından fazlasını fakirlere dağıtmalı ve yaşamını köle edinmeye adanmalıdır.

Kent ve Köy

Tarihsel kentlerin doğumu güç sahiplerinin güçsüz toplulukları istila edip ordugâhlar kurmaları ile başlamıştır. Zamanla kentler ekonominin, politikanın, toplumun ve kültürün kontrol edildiği yerler olmaya başlamış, ordugâhlar saraylara dönüşmüştür. Kentlerde egemen sınıflar oturmaya başlamışlar, egemenlerin hizmetinde çalışmak için varoşlara işçiler ve zanaat-kârlar yerleşmiş ve kentler yavaş yavaş karmaşık bir hal almışlardır. Günümüze gelindiğinde ise büyük kentler katı bir sınıfsal tabaka altında gelişmekte ve sömürüyle birlikte yol almaktadırlar. Modern kentleşme ile aile bağları gibi kavramlar sönmekte ve insan tabiatı ile çelişecek aşırılıkta bireysel hale gelen insan daha kolay sömürülmektedir.

Oluşum süreci sömürü üzerine bina edilmiş olan kentler, aynı zamanda antropoloji, sosyoloji, psikoloji, tarih, sanat, ilahiyat gibi ilimlerin konusu olmuşlar, zihinsel gelişimin desteklenmesine de katkıda bulunmuşlardır. Kentlerin bir günlük hayata bir de felsefi yaşama bakan iki yönü vardır. Günlük hayatta insanı bin bir türlü eziyet, çaresizlik, sömürü ve yalan dolanın içine hapseden kentler felsefi derinlik vermeleri ve bilimsel yönü geliştirmeleri yönünden de zihinsel gelişim sağlarlar. Çünkü kentler köylere göre heterojen bir yapıya sahip olduklarından gelenek, kültür, ideoloji ya da dini değerlere şartlanmak bir nebze zor olabilmektedir. Şartlanma mahkûmiyetinden kurtulmak ise insana özgür inceleme imkânı sunar ve zihni geliştirir. Ayrıca

kentler bilgi toplama ve biriktirme bakımından insanın teknolojik olarak ilerlemesine katkıda bulunmuşlardır.

Günümüzün kapitalist anlayışında, kentli her şeyi para ve sayıya indirgeyen, özel değerlerden yoksun zevk peşinde koşan bir psikolojiye sahiptir. Tıpkı bir kaldırım taşı kadar merhametten yoksundur. Bugün dünya kenti ismini alan yerleşim yerleri uluslararası ticaretin ve yönetimin tepesinde oturanların, dolayısıyla zorbalığın mekânlarıdır. Büyük kentlerde hayatta kalmak ekonomik mücadeleye bağlıdır. Yeterince zalim olamayan kişi yok olmakla karşı karşıya kalır, namusuyla çalışmak çok zordur. Bugün insanların büyük şehirlerdeki durumu, hayvanların ormandaki durumu gibidir. Güçsüzsen yem olursun, yavruların güçlülerin yavruları için av eğitim aracı olurlar, tıpkı bir çitanın yavrusuna ceylan yavrusu ile eğitim yaptırması gibi. Yaşanılan şehir büyüdükçe birey kendi eylemlerinin sonuçlarını tahmin etmekte zorlanır, buna bağlı olarak bir anlamsızlık çukuruna düşer. Kentlerde köylerdeki gibi bir geçmişe mahkûmiyet durumu söz konusu olmasa da kapitalist metropollerde var olmaya çalışmak tehlikelidir, çünkü kişinin kendi hayatı üzerindeki kontrolü kayıptır.

Metropollerin kim tarafından kimler için nasıl ve niçin planlandığını incelemek günümüz kent yaşamının detaylarının anlamakta yardımcı olacaktır. Kaba biçimde gözleendiğinde metropollerin insanı kalabalığın içinde erittikleri görülür. İnsan masumluktan caniliğe itilir. Metropoller tecavüzlerin, cinayetlerin, hırsızlıkların ve adaletsizliklerin yuvalandıkları yerlerdir. Çünkü metropollerdeki hayat yapaydır, mekaniktir, doğadan uzak olduğundan insani olandan da uzaktır. Büyük bir kalabalığı bir kafese tıkıp denize atarsanız, her bir insanın hayatta kalmak için diğerlerinin tepesine bastığını gö-

rürsünüz. İşte metropol yaşamı tam da böyle bir şeydir. Bu nedenle kendini arayan şahıs metropollerde yaşayarak kendini bulamaz, daha sakin, daha sade bir yerleşim yerine yönelmelidir. Bugün kentli insan düşünsel anlamda kimliksiz, yurtsuz insandır. Buna karşın köy yaşamının özgürleştirici olduğu da söylenemez. Kentlerden uzaklaşıp çöllerde yaşamak insanı bedevileştirir ve açık av haline getirir. Köy hayatına eşlik eden kapalı mekan ile birlikte kapalı dünya görüşü, kapalı din anlayışı ve kapalı iktisadi hayat oluşur. Köy yaşamında kapalı zihin ve beraberinde tüm değerlerde kapalılık tehlikesi vardır.

Köy ve kent yaşamının dışında dizilerin, filmlerin, reklamların, modanın, magazin ve tartışma programlarının yalanlarından oluşan, tüketim köleliğine gömülmüş, kendinden habersiz, birileri tarafından dehlenip kırbaçlanan bir yaşam sunan televizyon ile simülasyon ürünü şizofreni nöbetleri geçirten ağ teknolojisi ve internetin içine sığdırılan hayatlar için kölelik tehlikesinden ziyade akıl hastalığı tehlikesi söz konusudur. Bu hayat sahiplerinin önce tedavi olmaları daha sonra özgür olmaya çalışmaları gerekir.

Köy hayatı ve metropol yaşamından ilki insanı av yaparken ikincisi vahşileştirir. Yapılması gereken hem köy hem metropol sosyolojisini bilmek ama orta büyüklükte bir şehirde yaşamaya çalışmak olmalıdır.

Toplumsal Ahlak

Ahlak, insan ruhunda değere sahip olması hasebiyle önemlidir. Aslında ahlakın hangi kategori içinde değerlendirilebileceği konusu da net değildir. Yani ahlak adalet midir? Güzellik midir? Vicdan mıdır? Yoksa bilgi midir? İnsan ahlakın varlığını idrak edebildiği halde ahlakın özelliklerini tam olarak anlatamaz. Ancak, eylemleri akli güzellik ile akli çirkinlik, duygusal güzellik ile duygusal çirkinlik olarak sınıflandırırsak; güzel ahlakın insanı akli ve kalbi güzelliklere yönlendirerek insan ilişkilerinin sömürülmesinin önüne geçtiğini söyleyebiliriz. Yalnız bu tanım toplumsal ahlak için geçerli olamamaktadır. Çünkü tarihe baktığımızda toplumsal ahlakın neredeyse her zaman orman kanunlarından yana olduğunu görürüz.

Geçmişine tapan toplumlarda ahlak geleneklere dayandırılmış ve birçok alanda adalet çığnenerek güçten yoksunlar güçlüler karşısında ahlak adı altında esas duruşta bekletilmiştir. Kapitalist toplumlarda ise her şey gibi ahlak da para ile ilişkilendirilmiş, çok paralı olan çok ahlaklı sayılmıştır. Bugünün modern toplumunda ahlak kavramı hümanizm yaklaşımı içine sıkıştırılarak fazilet ile ilişkilendirilmeye çalışılmış, güzel ahlak insanları sevmektir şeklinde özetlenmiştir. Ama neden sadece insanı sevmek ve ne şekilde sevmek ve hangi türden insanları sevmek soruları özellikle cevapsız bırakılmıştır. Tüm insanları sevmek, sadece güçlü ve zalimleri sevmeye dönüşmüş ve zalimlere özenme, mazlumları aşağılama halini almıştır. Buna dinli dinsiz herkes aldanmış, Batı tarzı hümanizm güzel ahlakın

karşılığı olarak yüceltilmiştir. Moda ve magazin dünyası, hümanist hukuk kuralları, aptal ideolojiler hep bu kokuşmuş dünyadan çıkmadır ve günümüzde muteber oldukları kadar zulüm aracıdırlar, lakin zulüm ile hiç yan yana anılmazlar, tam aksine güzelliğin ta kendisi olarak sunulurlar. Ayrıca ahlakın cinsellik ile hiçbir alakası olmadığı söylemi yaygınlaştırılarak, insanların belden aşağı ile sınırsızca ilgilenmeleri ve hayatın gerçeklerinden uzaklaşmaları sağlanmıştır. Modern toplumun ahlaki mantığı ötekiyi belirleyip dışlamak, hükmü altına almak, öldürmektir. Öteki olan herkes yok olmalıdır. Bu vahşi eğilimi masumlaştırmak için modern toplum insan hakları söylemlerini kullanarak kuzu postu içinde hareket eder. Bu ikiyüzlü yaklaşımın yaşatılmasında günümüz bilim adamlarının bilge olamayışlarının da etkisi büyüktür. Modern medya tüm haberlerini inanılmaz, şoke edici, dehşet verici, sıra dışı başlıkları ile verir. Çünkü modern zamanların toplumu ancak bu niteliklerdeki haberlerle tatmin olabilecek kadar insani değerlerden uzaktır.

Öz olarak ahlak anlayışı insanı kendi benliğini bulmaya, kendi varlığının dünya varlığı içindeki yerini sorgulamaya yöneltmelidir. Ancak toplumun ahlak anlayışı önce benlik arayışını sona erdirir daha sonra insanı topluma, toplumu da egemen güçlere kurban eder. Kendisinde akıl, vicdan dışı isteklerin dışında bir şey bulunmayan kişi benliğini kaybetmiş, toplumun ahlakına sahip olmuş demektir. Onun akli artık yargılama yapamaz, vicdanı karar alamaz. Kendisini köleleştiren, kendisine zulmeden, kendisini sömüren gücün kölesi olmuştur. Toplumun her ferdi sadece ekmek kavgasında olduğu iddiasındadır. Oysa toplumda büyük bir kıskançlık, çekememezlik, öfke hâkimdir. Her birey kendinden üst makamdaki şahsın koltuğuna dikmiştir göz-

lerini. Her bir şahsın gözü bir başkasının cüzdanının şişkinliğindedir. Toplumlar taklit ile ilerlerler ve otorite kimin elindeyse ona taparlar. O halde zengin ve makam sahibi olmak gerekir ama insan olmak için değil otorite olup firavunlaşmak için. Toplum bir taraftan insana sürekli bir şey olma arzusunu diretir, öbür taraftan ise hiyerarşiyi ve köleliği destekler ve insanlar ölene kadar hep bir şey olma hayali ile sürünürler. Oldukları şey ile olmak istedikleri şey arasında sıkışıp kalırlar. Buna karşın toplumun ahlakı ile ahlaklanmışların zenginlikleri ve işgal ettikleri makamlar birer acı kaynağı olurlar.

Ahlak ile akıl arasında sıkı bir bağ vardır. Her iki değer birbirini besler ve biçimlendirir. Yani bir insanın ahlakı hangi yöne bakıyorsa aklı da o yöne bakıyordur. Peki, akıllı davranmak tam olarak ne demektir? Bu sorunun cevabı her bir kültürde, inançta, ideolojide değişiklik gösterecektir. Aklın yolunun bir olduğu savı aynı şartları ve inançları paylaşanlar için geçerli olabilir ama farklı durumdakiler için geçerli değildir. Akıl salt matematiksel değerlendirme olarak görülemez. Her toplumun geleneği, inancı, çıkarı, ideolojisi, erdem olarak gördükleri, kültürü, dili gibi değerlerinin o toplumun aklının oluşumunda payı vardır. Toplumsal akıl toplumun ahlakıyla şekillenir. Bu sebeptendir ki, toplumun aklı çıkarları erdemlerin önünde görür. Toplum ahlakı ahlaksızlığı öğütlediği gibi, toplum aklı da çıkarı öğütler. Bu çıkar bireyin değil topluluk ruhunun çıkarıdır. Toplumsal akıl adi suçları işleyenleri yargılarken güçlü olup olmadıklarını, konumlarını, zenginliklerini, ailelerinin itibarını vs. değerlendirmeye katar. Toplumlara adalet duyguları efendilerinin nasıl rahat edeceğine göre dizayn edilmiştir. Toplumsal akılda adalet yoktur, çünkü kalabalıklar halinde yürümek kölelik ruhunu taşır, köleler ise adaletin ne olduğunu bilmezler. Bilse-

lerdi köleliği kabullenmezlerdi. Toplumlar aykırı düşünceler ortaya atanları ise kesinlikle affetmezler.

İnsan dünyaya gözlerini açmakla açar, çünkü dünya adaleti ve ahlakıyla günahsız olan herkesi ağlatacak alçaklıktadır. Bu vahşi görüntüyü sağlayan ise toplumların akli ve ahlakıdır. Toplumsal ahlak insanı boyunduruk altına alıp bazı pagan inançların, anlamsız ideolojilerin ve zavallılığın içine hapseder. Şerefli olarak doğan bebek toplumsal ahlakın ahlaksızlığında kendini kaybeder. Hırs, açgözlülük, nefret, saldırganlık, kıyaslama, sömürü, makamların önünde korkaklık ve çaresizlik, güçsüzlerin karşısında ceberutluk, ikiyüzlülük, merhametsizlik, çıkarıcılık gibi nirengilerin üzerinde duran ve tam bir ahlaksızlık olan toplumsal ahlak yüceltilerek özgürleşilemez.

Toplumun ahlakıyla ahlaklananların en önemli özellikleri yalnız kalamayışlarıdır. Kendi başlarına bir anlamları olmadığı için yalnızlığa tahammül edemezler, kalabalıkların içine dalarak kaybettikleri benliklerini onlara hatırlatabilecek her şeyden uzak durmayı tercih ederler. Şayet uğraşlarında başarıya ulaşırlarsa hatalarını görmeleri imkânsızlaşır. Çünkü kalabalıklar toplumun başarı olarak tanımladığı makamlara ulaşanları bol bol alkışlayıp onlara dalkavukluk yaparlar. Bu alkışlar arasında başı dönen şahıs hakikatin yolunu kaybeder. Zalimliğini mazlumluk ya da mazlumluğunu zalimlik sanacak kadar köleleşir.

Banka

Paranın pisliliği faizdir. Faizin en büyük kaynağının banka oluşu ve bankaların faiz kavramını değişik Ali Cengiz oyunları ile masum göstermeleri hatta bir güzellik olarak sunmaları sebebiyle başlığa faiz yerine banka demeyi daha uygun buldum. Geçmişte tefeciler günümüzde bankalar, para ile para kazanma yolunu benimseyip mağdurlar ve eşekleştirilenler üzerinden kendilerine ait olmayan muazzam bir insan emeğinin üzerine konmuşlardır. Kredi kartları neredeyse konuşmasını bile bilmeyen çocuklara teklif edilir olmuştur. Bankaların amacı insanlara gerekirse zorla kredi verip daha sonra faiz üstüne faiz ekleyip onları borç kuluna çevirmektir. Yasaların büyük kısmı bu güzergah boyunca bankalara eşlik eder. Borç bataklığına içine çekilen insanlar çırpındıkça daha fazla batıyorlar ve ne kadar çalışırlarsa çalışsınlar hiçbir zaman borçlarını bitiremezler. Para tüccarlığı da denilen faizcilik bir imkân olarak anlatılıp övülmekte ve insanlar alım güçleri olmadığı halde, alım güçlerinin olduğuna inandırılmaktadırlar. Türlü oyunların döndüğü bankacılıkta, alışveriş yerine alış-alış ve veriş-veriş işlemi yapılmaktadır. Yani banka faizle para verdiği şahıstan hem anaparasını hem de faizi almakta, buna karşılık borçlu hem borcunu hem de borcun faizini ödemektedir. Faiz, zenginleri daha da zengin ederken fakirleri daha da fakirleştirir. Kapitalist dünya hem Doğu'da hem Batı'da tamamen faiz üzerine kurulmuştur. Faizin olduğu bir toplumda zaman fakirler aleyhine işler ve fakirler toplu halde alınıp satılacak kadar sefalet düşerler. Buna karşılık zenginler parayı

para ile satan tüccarlara d n    rler. Böyle bir toplumda hayatın ilkelerini zenginler belirler ve kendi benliğini bilememi  fakirlerde, sahipleri olan zenginlere yalaka-lık yaparak kendilerini önemli hissetmenin çabasına d  erler. Dikkat ederseniz, insanların bir kısmının i -lemlerini anlaşmalı oldukları tek banka üzerinden yaptıklarını ve bu durumu “benim bankam var” sözü ile bir statü aracı olarak gururla dile getirdiklerine şahit olursunuz. Bu her gün kırbaçlanan, emeğine el konulan, a ağılanan bir kölenin efendisine duyduğu hayranlığın görüntüsüdür. Bankalar kanunlarla korunan tefecilerdir. Soygunları hizmet olarak sunulur. Banka reklamları ihtiyaçlarınız olduğunu ve bu ihtiyaçlarınızı ertelediğinizi vurgularlar. Sizi önemsediklerini ve bankalarına beklediklerini bıktırıncaya kadar tekrarlarlar. Oysa bir bankadan içeri girmek Guantanamo üssüne düşmek ya da Ebu Gureyb cezaevine alınmak gibi bir şeydir.

Avrupa işgal ettiği topraklardan çekilirken oralarda banka denen illeti bıraktı. Çünkü savaşlar en büyük örgütlü hırsızlıklardır ve banka bu hırsızlığı silaha gerek duymadan yapabilmektedir.

Faize yatırılmış bir paranın gelir getirmesi için gerekli olan değer zamandır. Zamanın ticaretini yapmak insan için haddi a an bir eylemdir. Çünkü zaman hiç kimsenin malı değildir. Zamanın satışı ve faize yol açabilecek mübadelelerin yasaklanmasıyla faizin önüne geçilebilir.  zg rl ğ  önemseyen öğretiler için borcun aslını ödeme dışında alacaklıya herhangi bir ödeme yoktur. Ancak zamanında ödenmemiş borçtan doğan zarar mahkeme tarafından tespiti tabidir. Bir malı aynı türden mal ile misliyle vadeli borç vermek özgürlükleri önemseyen öğretilerde yasaklanmıştır.

Para tüccarlarının ağına düşmemek için mümkün olduğu kadar bankadan ve faizden uzak durmaya gayret etmelidir.

Zulme Karşı Duygusalılık

Güçlüler, zulmü hâkimiyetlerini ayakta tutma aracı olarak kullanırlar. Zulüm, yaratıcıya inansın ya da inanmasın güç sahibi olan ve merhametten nasiplenmeyen herkesin başvurduğu bir korkutma, emir altında tutma aracıdır. Zalimler elleri altında bulunanlara köleliği kabul ettirmek için sürekli bir tedirginlik havası oluşturlar. Aç bırakmakla ve işkence yapmakla korkuturlar. Bir halkın başka bir halkı talan etmesi ise zulmün, açgözlülüğün son noktası olur.

Tüm zalimler kibirli olurlar. Kibirli kişilik, etrafındaki herkesin kendisi ile ilgilenmesini ister. Ancak bu ilgilenme alelade olmamalı, mutlak itaat, övme, hayranlığını dile getirme şeklinde olmalıdır. Dolayısıyla kibirli kişilik eleştiriye kapalı, insanları küçümseyen, kendinde bulunan özelliklerin dâhiyane özellikler olduğuna inanan, herkesin kendisinden korkması ve aynı zamanda kendisini sevmesi, kendisine hayran olması, kendisinin emir ve yasaklarını hiçbir şekilde yoruma, eleştiriye tabii tutmadan boyun eğmesi gerektiğini düşünen bir ruh haline sahiptir. Normal bir insan olduğunu bilmek ama insanüstü olduğunu iddia etmek ve etrafına bu saçmalığı directmek, sert yüz ifadesi takınmak, ters cevaplar vermek, psikolojik baskı uygulamak, bağırıp çağırmak, küçük düşürmeye çalışmak, alay etmek vs. gibi insan fıtratının tiksindiği tavırları takınmak; işte kibir budur. Kibir, sahibini stres yüklü bedeni, donuk yüz ifadesi ile hata yapmaktan korkan, sevgiden ve saygıdan yoksun bir et, kemik yığını yapar. Yeryüzündeki tüm diktatörler, kendini maddi dünyanın hayvani

isteklerine teslim etmiş tüm güç, mal, kariyer vs. sahipleri istisnasız kibirli kişilikler olmuşlardır. Bu şahısların mezarlarının başında durup hayatlarını gözden geçirerseniz insanlara sadece acı verdiklerini görürsünüz. Bütün bu saçmalıkların içinde diğer insanlar gibi biyolojik birer canlı olduklarını biliyor olma paradoksunu da muhtemelen yaşamışlardır.

Zalimi övmek onu övülür bir kişilik kılmaz, zalimi adil ya da bilgin olarak nitelemek onu ne adil ne de bilgin yapar. İnsan zalimlerin kibrini, ya onların şerrinden emin olmak için ya da kendi ahmaklığından alkışlama hatasına düşer. Her kim olursa olsun, her ne konuda olursa olsun, kibir kokanlara gülümsememek, onlarla mümkün olduğunca aynı ortamda bulunmamak, elden geldiğince onların kibirli duruşlarına karşı suskun olmamak gerekir. Hal böyle iken, birçok insan, zulüm ile karşılaştığında mazlumluk örtüsüne bürünüp içinde bulunduğu durum üstüne duygusal konuşmalarda bulunmayı tercih eder. Ötekilere sitemde bulunarak kendisine yapılanların görülmesini ister. Bu istek o derece aciz bir ruh hali ile dile getirilir ki, özgürlük ilmine sahip birinin midisini bulandırır. Kanımca tıpkı tecavüz, hırsızlık, şiddet eğilimi gibi zulme karşı duygusal tavır takınma da toplumsal öğretinin ürünüdür. Atadan dededen gelenektir. Ezik ruhlu bu insanlar kendilerine yapılan zulüm karşısında kederlenir ve gözyaşlarına boğulurlar ama olurda güç kendilerine geçerse, zulmeden kendileri olursa kurbanı karşı anlaşılmaz derecede sert, öfkeli ve acımasız olurlar.

Kimi zaman mazlumun çaresizlik içinde birden fazla zalim arasında tercih yapmak zorunda kaldığı olur. Zalimlere karşı koyacak güçte değildir ve başka bir alternatif de yoktur. Yapabileceği tek şey zalimler arasında birini seçmek ve yolculuğuna bir süre onunla devam

etmektir. Böyle bir durumda en az zarar görülebilecek olan zalim tercih edilmelidir, ta ki şartlar olgunlaşsın ve karşı koyma gücü elde edilebilsin. Böyle bir durumda aklını duygularının emrine veren kişilerin tecrübelerden ders almadıklarını, söylemlere ve maskelere kandıklarını görürüz. Belki de şeytanın tarihi menkıbelerde, hikâyelerde, efsanelerde, filmlerde hep çirkin suratlı, canavar görünümlü olarak resmedilmesi ve şeytanın en büyük zalim olması nedeniyle insanlardan çıkan zalimlerin de çirkin suratlı olması gerektiği algısına sebep olmuştur. Oysa şeytan ne çirkin suratlıdır ne de canavar görünümlüdür. O lüks elbiseler içinde gayet yakışıklı bir kral ya da patron ya da başka herhangi bir güç sahibi de olabilir. Onun suratının güzel oluşu zalim olmasına engel değildir. Bu algıya Irak savaşı iyi bir örnektir. Saddam'ın zulmüne başkaldıracağım derken Amerikan askerlerini alkışlarla karşılayan kişilerin daha sonra nice işkence ve tecavüzlere uğradıklarına, Saddam'ın zulmünü bile arar olduklarına şahit olduk. İşte bu tür duruşlar, tercihler hep duygusallığın aklı egemenliği altına alışının sonucudurlar.

Birileri yaşam hakkının kutsallığına ve insan onuruna ihanet ederek zalim olmayı seçer. Bu zalimlerin muhatabı olan birçok insanda yine aynı şekilde insan onuruna ihanette bulunarak mazlum olmayı kabul eder ve zulme karşı duygusal kelimeler kullanmaktan öteye geçmeye cesaret edemez. Zalimlik vahşet olduğu gibi mazlumluk da vahşete boyun eğmek ve köleliği kabul lenmektir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Dünya Cenneti Vadeden İdeolojiler

İdeolojiler, ezilen çoğunluğun zalim azınlık karşısında ne yapmaları gerektiğini bilememelerinden doğan suni, yalancı sığınaklardır. Gerçek ihtiyaçların üzerini örter, insanı düşe yatırır. İdeolojiler birer ideal olarak ortaya atıldılar. Her bir ideoloji kendi amacının kutsiyeti üzerine şiirler yazdı, kitaplar bastı. Bu kutsal amaçlar bazen ortak mülkiyet, bazen ulusçuluk, bazen vatancılık vs. oldu. Yine ideolojilerin her biri dünya cenneti vaa-dinde bulundu, ancak hepsi de gözyaşı ile noktalandı. Çünkü dünya çıkarı üzerine bina edilmiş olan ideolojiler adaletten uzak olup insanları kolayca harcayacak nitelikteydiler. Onlar için önemli olan insan değil, ideolojinin kendisiydi. İdeallerin gerçek hayatla alakalarının olmaması ise ideoloji egemenlerini şiddete yöneltti. İdeoloji egemenleri ben kavramını açıklığa kavuşturamamış bireylerin duygusal dünyalarını yönlendirerek gerçek hayattan koparmayı, hayali amaçlar etrafında toplamayı ve bu şekilde hüküm altına almayı başardılar. Nerdeyse tüm ideolojilerde saldırganlık ahlakı, totaliter yönetimler, linç psikolojisi, dini duyguları kullanma ama dine karşı olma, güç sahiplerini kollama, askeri diktatörlük oluşturma gibi insanları köleleştiremeye yönelik çalışmalar vardır. Özünde ideolojiler birer maskedirler. Egemenlerin beyinleri uyuşturup saltanat

sürmeleri amacıyla tasarlamış oldukları, kendi çıkarlarını meşrulaştırmaya yarayan oyunlardan başka bir şey değildirler.

Faşizm

Faşist kendine ait değerlerin en asil değerler olduğu düşüncesinden yola çıkar. Bu yönü ile 0-6 yaş gurubuna hitap eder olgunluktadır. Faşizmde tek tek fertlerin bir önemi yoktur, toplumun da bir önemi yoktur, önemli olan mensup olunan gelenektir, kültürdür, inançtır, ulustur ve devlettir. Bu öyle ahmakça bir düşüncedir ki, bir milletin adı için o millettten sayısız insanın ölümünü hoş karşılar hatta gerekli görür. Bununla birlikte faşizm yaşayabilmek için başka milletlere ihtiyaç duyar, çünkü kendini övmek için birilerini aşağılaması gerekecektir. Eğer dünya sadece faşistin kendi ulusundan oluşsaydı, o zaman faşist daha alt bir kategoriye iner ve kendi kabilesini en asil kabile olarak öne çıkarmaya çalışırdı. Eğer tüm dünya sadece kendi kabilesinden oluşsa kendi ailesini öne çıkarırdı, dünya sadece kendi ailesinden oluşsa kendi şahsını öne çıkarırdı. Faşizmde çok güçlü bir kibir, dolayısıyla büyük bir zulüm vardır.

Faşist söylem sahipleri kendi milletlerini ayrı bir ırk olarak görüp yüceltirken evrim teorisinden yararlanmışlar, kendi milletlerinin evrim sonucu üstün ırk olduğu kanaatine varmışlardır. Evrim ideolojik anlamıyla yaratıcısız bir dünya kurgusu olup, çizgisel ilerlemeye dayalı bir düşünüş tarzıdır. Yaratıcısız bir dünya iyilikten yoksun olmak zorundadır. Çizgisel ilerleme ise merhametsizlik eğilimi doğurur ve her iki düşünce kötülük ve zulüm noktasında birleşir. Bu sonuç pratik olarak da modern çağda defalarca tecrübe edilmiştir. Evrim düşüncesinin doğal seçim kuramı gereği güçlü olanın hayatta kalması gerektiği fikri kabul görmüştür. İnsan-

ların sarı, siyah, beyaz, kırmızı gibi farklı atalardan geldikleri düşünölmüş ve aralarında yaşama hakkı bakımından farklılık olduğu yargısına varılmıştır. Sakatların, zihinsel engellilerin yaşaması bilime aykırı görölmüşür. Üstün gen haritaları çıkarılarak faşizmin bilimsel bir duruş olduğu ispatlanmaya çalışılmıştır. Oysa ırk biyolojik olarak içi boş bir kavramdır ve alt türler için kullanılır. İnsanlar için ırktan değil din, dil ve kültür farklılığından söz edilebilir.

Faşizme göre tüm insanlar doğuştan kötüdür. Sadece seçkin bir azınlık bu doğuştan kötü olmanın dışındadır. Dolayısıyla bu seçkin ve iyi olan azınlık geriye kalanları gerekirse şiddet kullanarak, işkence ederek ve öldürerek terbiye etmelidir. Bu nedenle faşistler başka toplumların övölmesine ve kendi toplumlarının eleştirilmesine tahammöl edemezler. Faşist akıl insanı insandan gelecek olan kötölüğe karşı koruduğu iddiasındadır.

Faşizm erdemleri bir kenara atarak insanları renklerine, kültürlerine, kafatası şekillerine göre vs. sınıflandırmıştır. Sosyal Darwinizm'in etkisi ile hasta ve fakirlere yardım etmek hoş karşılanmamış, bir toplumdaki fakir ve güçsüzlerin doğal seleksiyon kuramı gereği ölöme terk edilmesi gerektiği yargısına varılmıştır. Böylece toplumdaki çürükler ayıklanarak üstün toplum elde edileceği düşöncesi insanlara empoze edilmeye çalışılmıştır. Bunun yanında faşist toplumlarda devlet mutlak hâkimdir ve değerler devlet tarafından yani en güçlü olan tarafından belirlenir. Bu nedenle faşizmde her yer kamusal alandır. İnsanların duyguları, düşönceleri ve hayalleri de bu kamusal alana dâhildir.

Özünde faşistlik kendi geri kalmışlığının, ahmaklığının, bilgisizliğinin ve dünyada söz sahibi olamayışının faturasını başkasına çıkarma girişimidir. Kendini

akli değerlerle ortaya koyamamanın acısıdır. Faşistler neyi savunduklarını bilmekten ziyade ne ile savaşmaları gerektiğini bilirler. Onlar kendileri gibi olmayan herkesle savaş halindedirler. Faşistler bireye, topluma, eşitliğe, aydınlanmaya, komünizme, tevhidi dine, ahlaka, entelektüelliğe kısacası her şeye karşı çıkmalarına rağmen kapitalizmi benimsemişlerdir. Bu durum şiddetle üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur. Ayrıca faşizm bireyin devlete secde etmesini emreder. Herkes ve her şey devlet ve ulus için vardır. Devlet vatandaşın ırzına geçecek olsa bile vatandaş sesini çıkarmamalıdır. Şayet devletin ırzına geçtiği vatandaş “neden” sorusunu soracak olursa vatan haini ilan edilir ve her türlü işkenceyi hak etmiş olur.

Faşist egemenler yapay tehditler oluşturarak ve abartılı, aslı olmayan haberler çıkararak insanları korkunun içine hapsedmeye çalışırlar. Toplumun ülkesi, tarihi ve kültürüyle dünya için çok özel bir değere sahip olduğunu, bu nedenle tüm dünyanın kötü bakışlarının kendilerine yöneldiğini ısrarla vurgularlar. Oysa hiçbir toplum bir başka toplum için özel değildir. Ama korkutmak kalabalıkları bir arada tutmanın ve sürü psikolojisini hâkim kılmanın en iyi aracıdır. Korkan halk kullanılarak militarist gösteriler yapılır. Dinamik gençlik, erkeklik, kahramanlık gibi söylemlerle insanlara ne olduğunu bile bilmedikleri şeyler uğruna sefil bir hayat yaşatılır. Bununla birlikte faşizm varlığını devam ettirebilmek için geleneklere ve afyon haline getirilmiş dini söylemlere de büyük önem verir.

İnsanoğlu kendi milletini kendisi belirleyemez ama erdemli bir insan olmak ya da olmamak onun kendi elindedir. Faşist düşünceye sempati duyanlar erdemli bir insan olmayı başaramamış, yani ben kavramını anlamlandıramamış olanlardır. Kendi ulusunu övmek

zahmetsiz bir iş olduğu kadar akıl dışı bir iştir de. Akli değerleri idrak edemeyen bir kafa, erdemli bir kişilik olmak yerine kolayca kaıp toplumsal akla takılacak ve ulusunun gölgesine sığınacaktır. Psikolojik olarak faşizan tavırlar olumsuz çocukluk geıirenlerde görölür. Sürekli sert otoritelere boyun eğmek zorunda kalan birey faşist bir çıkışla isyan eder ve yaşaması için diğerlerinin ölmesi gerektiğine karar verir. Ancak isyanı, saldırganlığı ve öfkesi kendisini ezenlere değil kendisinden daha güçsüz olana yönelir. Faşizmin özellikle avam tabakasında yaratmaya çalıştığı farklı olana karşı ürkeklik duyma, farklı olanı tehdit olarak algılama eğilimi, avamın zihinsel gelişimini durdurmuş ve aptal ideolojileri uğruna köleleştirmiştir. Benim haklarım senin haklarından daha önemlidir yaklaşımı faşizan duruşun eseridir. Bu düşünüş tarzı kendi haklarını bilmeyenlerin başkalarının haklarını yok ederek varlıklarını göstermeye yönelmelerine sebebiyet vermiştir.

Her faşist akım en azından bir halkın gözyaşları üzerinde bina edilmiştir. Her faşist söylem insanları köleleştirmiştir.

Komünizm

Bir öğreti olarak komünizm insan yaşamını iktisadi değerlere bağlar. İnsanın birey olarak kendi hayatı üzerinde hiçbir etkisi yoktur. Her şey iktisat, ekonomi ilişkilerine bağlıdır. Ekonomi, üretim araçlarını ellerinde bulunduranlar tarafından şekillenir ve insan hayatı üretim araçlarına bağlıdır. Yani bir insanın hayatı başka bir insanın mülkiyetindeki iş makinesine bağlıdır. Böyle bir yaklaşım maddi anlamda hangi sınır aralığında bulunulursa bulunulsun, zengin fakir çatışmasına dayalı bir hayat nizamı sunar. Oysa problem üretim araçlarında değil insanın paraya yaklaşım şeklindedir. Yani ilkel komünal dönemden günümüze kadar değişimin sebebi olarak sunulan üretim araçları hiç değişmeseydi, insan-mal ilişkisinden dolayı sorun aynen devam edecekti. Problem efendi-köle, patron-işçi, güçlü-zayıf tanımlamalarının hayat bulmasındadır. Eğer insan para ilişkisi adil bir zemine çekilecek olursa üretim aracı değişse de değişmese de varlıklı insanlar ile fakir insanlar arasında efendi-köle ilişkisi doğmaz. Ancak komünizm üretim araçlarını fakirlere vererek fakirlerin zenginlerle mücadele edebilmesini sağlamaya çalışır. Yapılması gereken ise zenginlerin para ile olan ilişkisini denetlemek ve insana elinin emeğinin dışında bir şey yoktur ilkesi gereğince zengin para ilişkisini kontrol altında tutarak paranın her şeye hükmetme yetkisini elinden almaktır.

Günümüzde komünizm diyalektik materyalizmden bağımsız düşünülmemektedir. Diyalektik materyalizm, maddi olarak tez, antitez çatışmasından sentez doğacağını ve sentezin tez olarak kendine yeni bir antitez oluş-

turup yine tez-antitez çatışmasına gireceğini ve tekrar yeni bir sentezin oluşacağını ve bunun böylece devam edip gideceğini söyler. Yani her ne olursa olsun hep bir çatışma söz konusudur. Çatışma ortamı oluşturmak sömürünün yöntemlerinden biridir. Komünizm kardeşliğin emekçiler arasında olmasından yanadır. Partinin üst tabaka yaşamı kapitalist dünyadan çok da farklı değildir. Komünist uygulamalarda yönetimde bulunanlar halkı sömürmeye, öldürmeye devam ederler. Faşist akıl insanı insandan gelecek olan kötülüğe karşı koruduğu iddiasındayken, komünist akıl insanlar doğuştan iyidir ama içinde yaşadıkları toplum kötüdür yargısından hareketle toplumu toplumdan gelen kötülüğe karşı korumaya çalıştığını iddia eder. Faşizmde olduğu gibi komünizmde de her yer kamusal alandır. Aynı şekilde insanların duyguları, düşünceleri ve hayalleri de kamusal alana dâhildir.

Materyalist bir öğretisi olan Marksist komünizm’de devrimci hareket, özgürlüğün herkesin hakkı oluşu, yardımseverlik, paylaşım, fedakârlık gibi yaratıcıya inanmayan biri için hiçbir anlam ifade etmeyen kavramlar bolca kullanılır. Pratikte ise devrimi hızlandıracak yol her ne ise onun takip edilmesi istenir. Örneğin açları doyurmak, çıplakları giydirmek devrimi geciktirecekse komünist ahlak açların ve çıplakların daha kötü hale sokulmalarını doğru bulur. Faşizmde olduğu gibi komünizmde de askeri uygulamalar baskındır. Tek parti diktatörlüğü vardır.

Ekmeğini bölüşerek yemek, sömürü ile savaşarak kardeşçe var olmaya çalışmak gibi söylemlerde bulunan komünizm gibi ideolojiler bireyi topluma kurban ederler. Bu ideolojilerde bireyin kendine ait bir varlığı yoktur, toplum bireyi diktatörlüğü altına alır.

Liberalizm

Kapitalizmi doğuran ideolojik görüş olan liberalizm ekonomik sorunu olmayan insanların ideolojisi. Liberalizmde her şey piyasa koşullarına bağlıdır. Hukuk da buna dâhildir. Dolayısıyla adalet de piyasa koşullarının insafına bağlıdır. Liberalizm kişisel hak ve özgürlükler için devletin sınırlandırılması olarak tanımlanır. Peki, bu kişisel hak ve özgürlükler kimin hak ve özgürlükleridir? Kim için devlet sınırlandırılacaktır? Bu sorularını sorduğumuzda kapital ile karşılaşırız. Liberalizm aristokratlar karşısında burjuvaların özgürlüklerini savunan uğraş olup, fakirleri sermaye sahiplerine kurban eder. Ekonomiden yoksunlar için adalet, özgürlük, hoşgörü sadece teorik olarak vardır. Komünizmde her şey parti için, faşizmde ulus için olduğu gibi, liberalizmde de tüm kurumlar endüstri sistemi içindir. Fırsat eşitliğinden söz eden liberalizmde, insanlar eşit şartlarda yaşamadıklarından dolayı, her şey güç sahipleri lehinedir. Adaletin müdahalesi olmaksızın işleyen bir toplumda güç sahipleri daha gülbüz olurlar, güçten yoksun halk ise köle olarak kullanılır. Liberalizmin kapitalizm aşamasında ekonomik alan diğer tüm alanlardan ayrı tutularak katı rekabetçi bir ortam yaratılır. Zamanla ekonomik ilişkiler diğer alanlar üzerinde hüküm sürmeye başlar. Devletin denetiminden bağımsız olma sömürünün sınırsızca yayılması ve genişlemesine yol açar. Ekonomi yönetim aygıtlarını da toptan ele geçirir. Derken sağlık, eğitim, hukuk ve yaşam ekonomiye tabi olur. Liberalizm şahsın temel hak ve özgürlüklerini toplumun haklarından üstün tutar. Hoşgörü, akılcılık,

fırsat eşitliği, serbest piyasa gibi özellikleri ön plana çıkaran liberalizm, teoride herkese hitap ediyor görünse de pratikte sadece zenginlerin işine gelmektedir. Dikkat edilirse bir zengin ile bir fakirin serbest piyasada fırsat eşiti olması imkânsızdır, liberalizmin bu yaklaşımı zalimliğe çıkar ki kapitalizm zulmün ta kendisidir. Sanayi toplumunda sermaye maddi zenginlik iken, sanayi sonrası toplumda teorik bilgi sermaye olmuştur. Ancak her iki durumda da kapital ile karşı karşıya kalınmıştır.

Kapitalizmde zaman paradır, şan şeref paradır, ticaret ilkeleri söz konusu değildir, bırakın ticaretten para kazanmayı insanın kendisi para kazanma aracıdır. Kimse kazanmasın sadece ben kazanayım ve ölene kadar kazanayım düşüncesi hâkimdir. Kapitalist için emeklilik yoktur, her ne olursa olsun sermaye artırmak ve para kazanmak peşindedir. Kapitalizm ile sosyal adalet zıt kutupludur. Biri artı ise diğeri eksidir. Biri varsa diğeri yoktur. Biri canlı ise diğeri ölüdür. Kapitalist vahşidir, kürk için canlı canlı hayvanların derisini yüzer. Kozmetik gibi birçok abuk zubuk alanda hayvanları kobay olarak kullanır ve işkence yapar. Hayvanlara reva gördüklerini fakir topraklarda yaşayan insanlara da yapar. Hayvanların derisini, insanların emeğini söker alır ve estetik görüldüğüne tüm kölelerini inandırır.

Kapitalist para kazanma derdindedir dolayısıyla ona para kazandıracak işçilere ihtiyacı vardır ancak zenginleşen insanları çalıştırması imkânsızdır. O halde insanları çalışır durumda tutmak için fakir bırakılmaları gerekir. Fakirlik demek ucuz emek demektir. Ancak aşırı fakirlik ümitsizlik doğurup çalışanları isyana yöneltebilir. Kapitalizm isyan duygusunu bastırmak ve işçinin geleceğe ümitle bakmasını sağlamak için sosyal güvence sağlama, emeklilik maaşı bağlama gibi yatırımlar yapar. Çalışanların gazını almak için sendikalaşma

hakkı tanır, grev ve protesto yaptırır. Bazen çalışanları sinema, konser gibi etkinliklere gönderir. Kendisine gelince kapitalist şu kadar para bana yeter fikrine düşmandır. Aylık 3.000 TL kazanç kendisine yeten kişi kapitalistleştiğinde aylık 300.000 TL kendisine yetmemektedir. Ancak bu yetmeyiş harcıyabildiğinden değil, nefisini doyuramadığındandır. Dolayısıyla kapitalist sistemde sermayeyi ve başarıyı elde eden sınırsızca para peşinde koşar, elde edemeyen de sermaye sahibinin kölesi olur. Harcıyamayacağı kadar para sahibi olmak ve daha sonra bu bol para ile mezara girmek garip bir psikolojinin ürünü olsa gerek. Kapitalist kendisi için çalışmaz, başkası içinde çalışmaz, aslında kim için çalıştığını o da bilmez. Hayatını pıntilikle geçirip mezara parayla girer.

Liberal yönetimlerde fakir birey sınırlandırılmış, zengin birey için ise devlet sınırlandırılmıştır. Başka bir deyişle fakirler zenginlere karşı sınırlandırılmışlardır. Evinde yiyecek ekmeği olmayan ve karın tokluğuna çalışmak zorunda kalan biri için serbest piyasa bir özgürlük müdür? Yoksa bir soyma biçimi midir? Güç sahibi güçsüzü şekillendirir ve sömürüye uygun bir biçimde yontar. Güçsüz ise tüketim toplumu içinde bir özgürlük yanılsaması yaşar. Yiyecek ekmeği olmayan şahıs serbest piyasa ekonomisini savunur hale gelir. Birçok sömürücü arasında tercih yapabilme hakkına sahip olma mutlak özgürlük olarak kabul edilir. Ne kadar çok tüketim yapılırsa o kadar değerli olunacağı psikolojisi ile köleler bir hiç uğruna efendilerin ayaklarına emeklerini sererler. Aslında kapitalizm üretim yoğunluğuna değil tüketimdeki yoğunluğa dayanır. Yani kapitalizmi ayakta tutan üretim değil tüketimdir. Kapitalizm için ne kadar çok tüketim o kadar çok semirme demektir. Tüketimin topluma yansması ise ne kadar

çok tüketim o kadar çok saygınlık şeklindedir. Tüketim asaleti söylemi kapitalizmin eşekleştirilenler üzerinden semirme politikasının bir parçasıdır ve oldukça da etkin olup hakkını vermektedir. Diğer taraftan kapitalist zulmün üstünün yurttaş hakları, evrensel insan hakları, demokrasi, hümanizm, sosyal devlet, toplumsal eşitlik, fırsat eşitliği gibi sadece boş laflardan oluşan çakma kavramlarla örtülmeye çalışıldığını gözlemleriz ama zulüm o kadar aşırıdır ki, hiçbir örtü ile gizlenecek gibi değildir. Eşitlik ve sınıf temelli eski toplumsal hareketlerin keyfiyetini barış, çevre ve savaş karşıtlığı gibi yeni toplumsal hareketlere çevirerek zulmün azaldığı duygusu verilmeye çalışılır ama zulüm aynen devam eder. Mesela eskiden katı çalışma koşulları vardı, şimdi ise esnek çalışma koşulları var ama çalışma koşulunun esnekleştirilmiş olması incelendiğinde beraberinde çok daha fazla zulüm ve psikolojik hastalıklar getirdiği görülür. Önemli olan sömürünün sınıf temelli ya da değer ve kimlik temelli olması değildir, önemli olan sömürünün var olmasıdır. Sömürü var olduktan sonra istenildiği şekilde adlandırılsın, sonuç değişmeyecektir.

İnsan işçi, makineler patronudur. Emek sıkı bir denetim altına alınmış ve bu denetim teknoloji sayesinde otomatige bağlanmıştır. Çalışanlardan sadece günde sekiz saatlik emeklerinin satın alınmasıyla yetinilmez, onların duygu, düşünce, inanç, kişilik ve değerleri de satın alınmaya kalkılır. Kendini satmayana ekmek yok ilkesi liberalizmin mihenk taşıdır.

Vatancılık ve Ulusçuluk

Vatan; üzerinde inancın rahatlıkla yaşanabildiği, zulmün görülmediği, düşüncelere zincir vurulmadığı, giyim kuşamdan dolayı aşağılanmanın olmadığı, kutsal-lara küfredilmediği ve insana bir öteki muamelesinin yapılmadığı yerdir. Vatancılık ise ülkesini dünyanın en ileri, en kutsal, en erdemli toprağı bilip diğer toprakları aşağılamaktır. Vatancılıkta, kendini vatan sahibi olarak görenlerin diğerlerine yaşama hakkı, ekmek kazanma hakkı vermeleri, büyük bir lütuf olarak görülür. Bu durumun lütuf olmadığını, doğal insani bir hak olduğunu dile getiren ise yemek yediğı kaba pisleyen kişi ilan edilir. Vatancılık, büyük bilmem ne ülkesine mensup olmayı bir yücelik sanmaktır. Toprağı tapınmak, onu put edinmektir. Amerikan vatandaşı olmanın kırmızı halılarla karşılanmak için kâfi görülmesi vatancılığın eseridir. Oysa insanların yaşamasına izin vermek bir lütuf değildir. Aynı şekilde ekmek kazanmasına, inancını yaşamasına, düşüncelerini söylemesine vs. izin vermek de bir iyilik değildir. Bunlar karşısında vatancılık duygusuna kapılmış olanlara minnet duyulması gerekmez. Yeryüzündeki hiçbir toprak yalnızca topraklığından dolayı kutsanmış değildir. Kutsal olan özgürlük duygusudur. Kutsal olan insanın hür olduğunu hissettiğı topraktır. Kutsallık ne vatanda ne de ulustadır, köleliğin reddedildiğı yerdedir.

Ulusçuluk ve vatancılık kapitalist sömürünün birer versiyonlarıdır. Kapitalizm sadece maddi anlamda sömürmez, düşünsel anlamda da sömürür. Düşünsel sömürülerde toplu hareket çok önemlidir. Çünkü toplu

hareketlerde sayının çokluğu insandan sorumluluğu alır, dolayısıyla insanlar iradeleri yerine vahşi içgüdüleriyle hareket etmeye meyilli olurlar. Çoğunluğun benimsediği fikirler doğrudur anlayışı köleci bir anlayış olduğundan, kapitalizm vatancılık gibi değerleri toplu hareketi sağlayarak hâkim kılmaya çalışır. Ulusçuluk yalnızca kendi milletini düşünmek, kendi burjuva sınıfını oluşturmak ve bu burjuva sınıfına sömürebileceği insan toplulukları aramak iken; vatancılık yalnızca kendi ülkesini düşünmek, kendi ülkesinin çıkarlarını her şeyin üstünde tutan iyi bir vatandaş olmaktır. Oysa iyi vatandaş olmak ile iyi insan olmak farklı şeylerdir. İyi vatandaş niteliğine bakmadan vatanın çıkarlarının önünde eğilen kişidir ve sadece vatandaş olmakla yetinenler kendi sınırları dışındaki herkese ve her şeye düşmanlık beslerler, bu düşmanlık hislerinin samimi bir vatandaş olmanın gereği olduğunu düşünürler. Ancak iyi insan temiz akıl sahibi olur. Dünyanın neresinde bir acı yaşanırsa gözleri dolar, dünyanın neresinde bir çocuk ağlarsa yüreği yanar. Başka insanların acılarının üstüne kendi konforunu bina etmeye yarayan vatancılık ve ulusçuluk gibi yaklaşımlar insanı adaletten uzaklaştırır. Bu yaklaşımlar ile kalıplara hapsolmuş sorunlar, kalıplara hapsolmuş zihinler ve çözüm için başvurulacak bir kaba kuvvet makamı dışında bir yere varılamaz. Eğer tüm insanlar ve tüm topraklar için iyilik peşine düşülmezse özgürleşilemez. Önemli olan şu ya da bu ulus değildir, önemli olan dünyada yaşayan tüm mazlumlardır. Ne kadar uluslaşılsa o kadar insanlık ailesinden uzaklaşılır. Tek övünç ise bilmem ne milletinden ve bilmem ne ülkesinin vatandaşı olmaktan öteye geçemez. Milliyetçiler ve vatancılar muhtemelen kendilerini kandırdıklarının bilincindedirler, yalnız olaya akılcı yaklaşırlarsa kendilerini hiçbir yere ait hissetmeme

noktasına varmaktan yani kaybolmaktan korkmaktadırlar. Tek başına bir hiç olduğu duygusuna kapılan kişi kendine bir tanım arar. Sen nesin denildiğinde şuyum diyememenin ızdrabını yaşar. İşte milliyetçilik bu ızdırabı dindirme gayretidir ve oldukça ucuz bir yoldur. Milliyetçi kaybolmaktan korkmanın sonucu olarak kendini milleti ile özdeşleştirir ve kendini yalancı bir güven duygusuna emanet eder. Böyle bir yol için ne bilgi gerekir ne de düşünce, bilinçsizce düşmanlık peşinde koşmak yeterlidir.

Bütün ideolojiler maddi değerlere sahip oldukları halde manevi duyguları maddi değerleri için altlık olarak kullanırlar. Kutsallık, şehitlik, yardımseverlik, insan hakları, merhamet gibi duygular dini oldukları halde, materyalist ideolojilerin en çok kullandıkları kandırma araçları olmuşlardır. Gerçekte ise mabedden çıkmayan milliyetçiler, vatancılarla meyhaneden çıkmayan milliyetçi, vatancılar arasında bir fark yoktur. Bu grup kendi vatan ve milletlerini, adalet ilkelerine bakmaksızın sınırsızca överler. Tüm milliyetçilerde sürekli kendi yaşamını, inancını, kültürünü, geleneğini yüceltme buna karşın diğer inançları ve kültürleri bir öteki olarak görme sebebiyle farklı olana karşı bir korku gelişir, farklı değerler birer tehdit olarak algılanır. Oysa vatancılık ve ulusçuluk toplumsal kurgular olup kutsiyetleri de kurgusaldır. Aslolan tek şey adalettir; yani sana yapılmasını istemediğini başkasına yapmamaktır. Milliyetçilerin bilmedikleri konu ise aynı mekânda yaşayanlardan sahip olan ile mahrum bırakılandan, mahrum bırakılanın gelişme göstermesinin daha olası olduğudur. Dayanılmaz bir yaşamın peşinden gitmek yerine var gücüyle çabalamak ve ekonomik yapıyı devamında eğitim ve hukuk sistemini ele geçirmek mahrum bırakılanın yapacağı şeydir. Sahip olan kişi ise güvenlik tedbirleri

peşinde koşacaktır ve zamanla zayıflayacaktır, hem maddi anlamda hem de düşünsel anlamda köleleşecektir. Yıllarca kutsayıp taptığı ulusu ve vatanı onu bu çıkmazdan kurtaramayacaktır.

Hiçbir güç ne zamanda ne de mekânda sınırsız değildir. Hiçbir güç ebedi olarak güçlü olmayı başaramaz. Her gücün sahibi bir gün ölür ve her güç bir gün dağılır. O halde her otoritede bir gün biter. Bir otoritenin, üstelik bir de zalim ise, sonsuza kadar yaşayacağına inanmak çok ciddi psikolojik tedavi gerektirir.

İdeolojilerin Sonu, Totalitarizm

İdeolojiler dönüp dolaşıp totalitarizmde buluşurlar. Totaliter yapılarda her şey devlet içindir. Devlet tüm bireylerin ve toplumun hayatı üzerinde hüküm sahibidir. Devletin üstünde sonsuz güçlere sahip her şeye hükmedebilen tanrı lider vardır. Yegâne kurtarıcı olarak kabul edilen bu tek lider tanrısal özelliklere sahip, karizmatik bir otorite olarak halka diretilir. Tanrı lider her şeyi bilir, her şeyi görür, geçmiş ve gelecek üzerine ortaya atılmış ya da atılabilecek her türlü düşünceye vakıftır. Sıra dışı güçlere sahiptir, onun gibi bir liderin emrinde bulunuyor olmak bile büyük bir mutluluk kaynağıdır. O; ilk olmayabilir ama sondur, bir doğum tarihi var olabilir ama ölümsüzdür.

İdeolojilerin totalitarizm basamağında da ütopyacı gelecek rüyaları, dünya cenneti vaatleri devam eder. Tanrısal güçlere sahip liderin görüş ve düşünceleri ışığında harekete geçilerek dünyanın süper gücü oluncaktır ve tanrı liderin sayesinde herkesin mutluluğuna mutluluk katılacaktır. Totaliter yönetimlerde düşünmek yasaktır. Olur da birileri tanrı liderin düşüncelerine muhalif bir fikir öne sürecek olursa, kutsal davaya ihanet ettiği ve özgürlüğünü toplumun zararına kullandığı için en şiddetli şekilde cezalandırılır. Toplum, liderin düşündüğü gibi düşünmek, liderin inandığı gibi inanmak zorundadır. Yüce lider en güzel düşüncelere sahip olduğu için ona muhalif düşünenler yok olmaya mahkûmdur. Farklı düşünceleri beyinde barındırmak en büyük suçtur. Totaliter yönetimlerin isimleri demokratik bilmem ne cumhuriyeti şeklinde olabilir. Ancak

her şey baskı ve zulme dayanır, insanların nasıl yaşayacakları, nasıl inanacakları zorbalıkla onlara dayatılır. Herkes takip altındadır, öyle ki insanlar yalnız başlarına düşünmekten bile korkarlar. Aslında düşünmeye imkan bulmaları da biraz zordur, çünkü totaliter yönetimler ilk iş olarak insanlardan akıllarını alırlar. Sonuçta özgürlüğün olmadığı ama özgür, dinin olmadığı ama inançlı, adaletin olmadığı ama hukukun üstünlüğüne dayalı, ahlakın olmadığı ama yüksek ahlaka sahip, içinde insanlığını kaybedenlerin yaşadığı ama yüksek karakterli bir topluma ulaşılır.

Totalitarizmde küçük bir grup yönetim ilkelerini, kime ne kadar hak verileceğini belirlemiştir. Bu küçük grubun üyeleri geriye kalan herkesi düşünceden, bilimden yoksun sürüler olarak görürler. Kendi söylemlerinin kutsiyetini oluşturmak için kurumları ve medyayı kullanırlar. Halk isteyerek onların efendiliğini kabul etmezse, zorbalıkla efendiliklerini halka kabul ettirirler. Üzerinde çalışılacak bilimlerden tutun neye nasıl inanılacağına, nerde nasıl eğlenileceğine, nasıl mutlu olunacağına, hangi müziğin dinleneceğine, hangi sporun yapılacağına, kimin dost kimin düşman olduğuna kendileri karar verirler. Halk sadece bu küçük grubun köleliğini yapar. Ancak acı olan şudur ki, zamanla halk da köleliğe o kadar alışır ki, köleliği en büyük özgürlük zanneder ve yaşamı pahasına köleliğini savunur, köle kalmak için yaşamından bile vazgeçebilecek hale gelir. Totaliter sistemlerde yaşayanlar zamanla insani olanı unuturlar. Yalanlara kanıp köpekçe, rezilce, düşünce ve inançtan yoksun bir şekilde, kendi köleliklerinin bekçiliğini yaparak yaşamaya devam ederler ama yaşamlarını en kutsal değerlere sarmalanmış zannederler.

Totalitarizm devletin güçlü oluşunu esas alır. Haklılık ya da haksızlık devleti güçlendirecek işlemlerde

önemli değildir. Devlet bir amaçtır, her şey devlet içindir. İnsanlar devletin gücü için kullanılabilecek araçlardır. Devlet, ulus ve vatan tapınmacılığına dayalı totaliter düzenlerde insanların ancak yönetime boyun eğerek gerçek özgürlüğü yaşayabilecekleri inancı vardır. Her şey devletin sıkı kontrolü altındadır. Görünüşte bir parlamento vardır ama tek parti diktatlığı, tek resmi ideoloji diktatlığı hayatın her alanına hâkimdir. Güvenlik güçleri ve istihbarat devleti halka karşı var güçleri ile korurlar. Buna karşın devlet halkta, tehlikede oldukları, bu sebeple yönetime canla başla sarılmaları gerektiği hissini uyandırmak için terör eylemleri bile yapabilir. Totaliter rejimler birer polis devletidirler. Polis diktatörlerin elinde bir silah olarak halka doğrultulur ve halk sesini çıkaracak olursa işin içine asker de girer. Yönetimin en büyük düşmanı halktır ve yönetim halk ile savaşırken polis ya da asker olmayı seçmiş olan halk çocuklarını kullanır. Bütün bunların bilincinde olan özgür akıl sahipleri ise tek yol olarak takiye yapmaya yönelirler. Uzun süreli takiye yapmak ise insanı çoklu kişilik sendromu rahatsızlığını yaşamak zorunda bırakır. Ancak insanın başına gelen her şey kendi ellerinin yaptığıının sonucudur. Dolayısıyla köleleştirilen toplumlar bu konuda istekli toplumlardır.

Dünya Cenneti Hayallerinin Çöküşü

Yaşanan dünya savaşları ve nice acılardan sonra maddi çıkarların peşinden sürüklenen, sömürülen ve birbirine öldürtülen köleleştirilmiş nesiller ağır bir hayal kırıklığına uğradılar. İdeolojilerde yaşama şansı olmadığını görenler anarşiye yöneldiler, natüralist oldular ya da dünyaya sırtlarını dönüp nihilist bir tavır takındılar.

Anarşizm

Anarşizm, yönetimlerden zulüm dışında bir şey görememiş insanın sığınağıdır. Bu nedenle insanın insanı yönetmesini reddeder, bu reddediş çok afakî bir düşünce olsa da zulmü izlemekten bıkmış çaresizliğin öfkesini kusmasıdır. Zenginlerin, soyluların fakir ve kimsesiz halk üzerinden emek harcamadan keyif çatmalarına isyandır. Anarşist akıl, sanayi çağı paranın zulmünü perçinlediği için sanayiye de sevmez. Bankalara ve holdinglere karşı kin doludur. Devletin en büyük terörist olduğunu düşünür. Devletin güvenlik güçlerini zulmün bekçileri olarak görür.

Anarşistlere göre bir çiftçi, bir memur, bir işçi canını dişine takıp bedenini, psikolojisini yıpratarak, harcadığı emek ile eline geçen ekmeğin büyük bir kısmını, eğlenince sarhoşluğuna gömülen aristokratlara, zengin para babalarına terk etmek zorunda kalır. Buna karşılık sadece aşağılanma, hakaret, hapis ve canavarlık görür; ne

eğitim hakkı, ne de tedavi olma hakkı vardır. Mahkemeler ondan yana değildir. Sesini çıkarırsa polislerin coplarını ensesinde hissedecektir. Sömürülür, ucuza çalıştırılır ve onun emeği ile pahalı elbiseler alınır, pahalı tatiller yapılır, pahalı sofralara oturulur. Bütün bu zulümleri organize eden ise devlet denen örgütlenmedir. Zenginleri zengin eden ve yöneticileri yönetici yapan yine devlet denen örgütlenmedir. Bu örgütlenme sadece ızdırap yayar. Bu ızdırabı var eden ve onu sürekli mevcut kılan devlet yok olursa herkes mutlu olacaktır.

Anarşizmin iddialarını ve çözüm önerilerini incelediğimizde hayali bir amaç peşinde koşulduğunu görürüz. Zalim bir yöneticiyi başa getirmek ile yönetimi tamamen ortadan kaldırmak arasında bir fark yoktur. Her iki durumda da orman kanunlarının işlediğini tecrübeler bize göstermiştir. Bununla birlikte devletsizliğin kişisel intikam hislerinin baskın olacağı bir karmaşa ortamı doğuracağı, devamında güçlü bir zalimin egemenliği ile noktalanacağını inkar edemeyiz. Zulümleri sonlandırmak için anarşizmin yönetimsizlik önerisi yerine her an yargılanmaya açık bir yönetim oluşturmaya çalışmak daha anlamlı görünmektedir. Yargılanmaya açık yönetim oluşturmak için ise halkı oluşturan bireylerin ben kavramına ulaşmaları gerekir, aksi halde yönetimin halkı köleleştirmesi ve kendini yargılanamaz bir statüye yükseltmesi kaçınılmazdır. Dolayısıyla toplumun çoğunluğu ben kavramına ulaşıp kendini tanıyamadan toplum kölelikten kurtulamaz.

Natüralizm

İdeolojilerin yaşattığı hayal kırıklığı bazılarında natüralist eğilimlere yol açmıştır. Natüralizme göre var olan her şey doğanın bir parçasıdır ve doğa ile uyum içinde hareket etmesi gerekir. Doğanın dışında bir şey yoktur. İnsan da doğanın bir parçasıdır. Bir hayvan, bir taş, bir ağaç tabiatla nasıl uyum halinde ise insan da o şekilde doğa ile uyum halinde olmalıdır. Natüralizm insan doğasını evrensel doğaya iman etmeye çağırır. Evrensel doğa insan doğasının yol göstericisi olarak görülür.

İnsanı doğadaki diğer varlıkların seviyesine indirgemek insan aklının yargılarını da kabul etmemeyi gerektirir. Natüralizmde aynen bunu yapmakta ve aklın gerçeği bulamayacağını, gerçeğin sadece doğanın akışında bulunabileceğini ileri sürmektedir. Natüralizme göre varlıklardaki tüm durumlar tabiatın bir gereği olduğu için öyledirler, dolayısıyla insan kendini doğanın akışına bırakmalıdır, doğa en doğru yolu, en dengeliyi, en ahenkli olanı bulacaktır. Bir tabiat olayının sebebi tabiatın dışında değil, tabiatın kendisinde aranmalıdır.

Natüralist düşünce tabiatın sadece cansız varlıklar ve hayvanlar için formülize edildiğinin ötesine geçip bu formülizasyona insanı da katmakla hata yapmıştır. Tabiatın kendini yenileyişi, bitki ve hayvanların yaşamlarını devam ettirileri bir kanuna göre olmaktadır elbette, ancak bu kanun insanlar için geçerli değildir. Eğer insanı ağaç seviyesine indirirsek, insan iradesini nasıl tanımlayacağız? Hakikat şu ki, insan bir taş parçası değildir ve bir taş parçasının doğadaki konumu ile insa-

nın doğadaki konumu da bir değıldir. O halde bir taş parçası için geçerli olan kanun insan için geçerli olamaz. İnsanoğıluna düşen doğaya tapmak değıl doğayı temiz kullanmaktır. İnsan doğanın bir parçası olmanın ötesinde, iradesi ile doğaya hâkim olan bir güç durumundadır. Natüralist tavır, doğayla uyumlu olmak adına, sömürücülere karşı edilgin duruma düşölmesine sebep olur ve insan daha çok köleleşir, daha çok sömürölür.

Nihilizm

Nihilizm, içinde bulunduğu düzenin acı çektiren düzen olduğunu fark etmiş ama çıkış yolunu bulamamış postmodern kişinin düşüncesidir. Bu sebeple umutsuzdur, düş kırıklığına uğramış bir duyguya sahiptir, can sıkıntısı ile doludur, huzursuzdur. Çünkü insanların siyasi ideolojilere kanıp bir hiç uğruna öldüğünü, güzellik olarak sunulan ideolojilerde ve modernist öğretilerde yaşama şansı olmadığını fark etmiştir. Vaat edilen güzelliklerin hiçbirini göremeyen nihilist, yıllar süren savaşlarla karşılaşmış olmanın verdiği ümitsizlikle hayatın her alanına sırtını dönmüştür. Her şeye rest çekmiştir. Materyalist hayat tarzının sonucu olarak ahlak, fedakârlık, aile, dostluk gibi manevi değerlerin çökmesi, dünya savaşları ve daha nice acılar nihilisti duyarsızlaştırmıştır.

Hayata nihilist pencereden bakan biri için her şey aynıdır ve anlamsızdır. Ahlak, fedakârlık, zorbalık, şehitlik, hıyanet vs. hiçbir şeyde anlam yoktur, her şey hiçtir. Nihilizm, toplumun belirlediğı tüm ilkeleri reddeder, ahlaki değerleri reddeder, dini reddeder, var olan düzene karşı çıkar, hiçbir değer tanımaz her türlü siyasal düzene karşı çıkar, topluma sahip değerlerin hepsini öldürmeyi amaçlar, hâlihazırda egemen olan tüm değerleri inkâr eder. Nihilizm, yaşayan tüm değerleri reddettiğı gibi onlara alternatif yeni bir şey ortaya koymaz, sadece karşı çıkar. Nihilist insan kayıtsız insandır. Etrafında olup biten hiçbir şeyle ilgilenmez. Açlık, acı, mutluluk, savaşlar onun ilgi alanına girmez. Kendisine büyük bir can sıkıntısı hâkimdir. Bu haliyle nihilizm

insanı ilkesiz yaşamaya, zulme karşı kayıtsız kalmaya ve merhametsizliğe götürür ki bununda sonu özgürlük değildir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Modern Yönetim ve İnsan Hakları Söylemleri

İnsanoğlu yaratıldığı günden beri değişik kralların, inançların, geleneklerin, ideolojilerin esiri olmuştur. İnsan çelişkilerle dolu bir varlıktır. Eline imkân geçen kişi hemen diğerlerini köleleştirmeye yönelir, esir düşen kişi ise adalet söylemlerinin peşine düşer. Klasik ideolojileri de tüketen az sayıda insanoğlu, çok sayıdaki insanoğlunu sömürmek için yeni değerlere ihtiyaç duymuştur. Modern kavramlarla süslenmiş yeni yollar keşfedilmiş ve ben kimim sorusunu cevaplamayı ertelenler yeni keşiflerin ağına düşmüş, kendi köleliğini canla başla savunur olmaya devam etmiştir.

Eskiler çatışmayı sorununu akılla çözemeyen insanların başvurduğu yöntem olarak görürlermiş. Modern hayat ise tarihin çatışmayı olumsuzlayan bakışını bir kenara atarak çatışmacı bir hayatın gerekliliği üzerine yoğunlaşır. Modernizme göre çatışma rekabeti artırır, insanı durağanlıktan kurtarır ve üretken yapar.

Peki, nereye kadar üretmek? Ne zamana kadar rekabet etmek? Ölene kadar mı? Modern insanın toplumsal paradigması kendisi dışındakileri basit görüp küçümsemek, sömürmek, aşağılamak ve öldürmek üzerine kuruludur. İşte bu paradigma sınırsız rekabetin doğurduğu sonuçtur.

Çağdaş insan çocuksudur. Okumuş olsa bile olgunlaşmamıştır. Teknolojiye hükmetmek bir olgunluk belirtisi değildir. Çünkü çağdaşlık çağı temsil eden, çağın gücünü elinde tutan efendiyi taklittir. Çağdaş olmak çağın efendisi gibi giyinmek, onun gibi yürümek ve onun gibi inanmak demektir. Bu nedenle özgür insan çağdaş olmak yerine adil olmaya gayret eder. Çağdaş insan tıpkı bir ilkokul çocuğunun seviyesindedir. Güldüğü, ağladığı, övdüğü ve tenkit ettiği şeyler çocukçadır. Bedenen çabuk gelişen bu çağ insanı ruhen beslenme sorunu yaşamaktadır. İnsanın modernleştikçe ufkunun geliştiği bir yanılgıdır. Modernleşmenin en büyük şartı manevi ve ahlaki değerleri inceleme gereği duymadan reddetmektir. Böyle bir reddediş insanı maddi bir dünyaya hapseder. Maddi dogmalar ise insanı ya zalim yapar ya da köle. Yaratıcı ile insan, insan ile tabiat, kadın ile erkek, varlık ile doğa arasındaki tüm ahenk bozulur. Bu gün dünyanın içinde bulunduğu zulüm modern adamın iç hastalıklarının dışa yansımasıdır. Örneğin dünyayı ele geçirme fikri tarihin birçok döneminde birçok toplum tarafından hayata geçirilmeye çalışılmış, değişik zamanlarda değişik toplumlar tarafından saldırılar yapılmıştır. Ancak bu talanlar hiçbir zaman modern Batı adamının yaptığı kadar vahşice olmamıştır. Çünkü modern adam insan üzerinde yaratıcı gibi herhangi başka bir otorite tanımayı reddetmiştir. Modern zamanlar narsisizmin zamanlarıdır, kişi hiç kimseyi görmez, hiç kimsenin acısına bakma ihtiyacı duymaz, sadece kendisi vardır ve kendi kendisine o kadar aşıktır ki, el uzatabildiği her şeyi hak ihlallerine aldırmadan kendi hizmetine sokar.

Modernite; kapitalizm, askeri güç, endüstrileşme ve doğa tahribatı, toplumu şiddet kullanarak denetim, ulus düşüncesi, sanatsal yapılarda erdemleri aşığılama, son-

suz bir yaşam ve geçim kaygısı, bıkıtırıcı bürokrasi, bireycilik, ahlaktan yoksun kurumlar, sekülerizm vs. ayakları üzerinde sürünen bir kırkayaktır. Acınacak insana özenmek ve özenilecek insana acımak modern hayatın sonucudur. Günümüz dünyası adı bir materyalizm ya da boş, kof bir idealizme sırtını dayamaya çalışır. Katı egosantrik düşünceler, benim dışımdakilerin acıları beni ilgilendirmez inancı modern insanı şekillendirir. Modern hayatta despotik bir tavır vardır, barış zamanlarında bile düzen asker ve polisle sağlanır. Çünkü insanı dengede tutabilecek içsel değerler yok edilmiştir.

Ancak, insanlar dünyaya rekabet edip birbirlerini sömürmek ve parçalamak için değil yaşamak için gelmişlerdir. Modern dünyanın yaşamı nasıl cehenneme çevirdiğini, modern kapitalist sömürünün icat ettiği ve üstün aklın ürünü olarak kitlelere kabul ettirdiği kavramları inceleyerek anlamaya çalışacağız.

Demokrasi, Cumhuriyet ve Siyaset

Cumhuriyet bir rejim, demokrasi cumhuriyetin uygulanma biçimidir. Demokrasinin dışında oligarşik, sosyalist, dini vb. cumhuriyet uygulamaları da vardır. Ancak teorik de olsa dünyada en çok demokratik cumhuriyet uygulaması görülmektedir. Siyaset ise toplumda çatışma halinde olan çıkarların uzlaştırılması faaliyeti olarak bilinir. Bu kavramlar genel olarak halkın yönetimde söz sahibi olması ile ilişkilendirilirler. Bu ilişki kitabı bir ilişkidir ve gerçek hayatta neredeyse karşılıkları yoktur. Her şeyden önce kendi kendini yönettiği iddia edilen halk kimdir? İnsanlar sandık başına gidip birilerine oy vererek kendi kendilerini yöneteceklerine inandırılırlar, oy kullananlar oy kullanmayanlara oy kullanmamanın başkasının iradesi ile yönetilmeyi kabul etmek olduğunu bilgece tavırlar takınarak anlatırlar. Düşünebiliyor musunuz, oy kullanarak bir vekil seçeceksiniz ve seçilen vekilin dokunulmazlığı olacak. Kendi seçtiğiniz kişinin huzuruna çıkarken önünüzü ilikleyecek, mümkün olan en büyük saygı cümlelerini kullanacaksınız. Nasıl bir vekâlet anlayışıdır anlaşılır gibi değil.

Sayın vekilim hitabı bile başlı başına bir çelişkidir. Bununla birlikte demokrasinin teorik tanımına tamamen uygun bir biçimde uygulanması bile çoğunluğun azınlığa sınır çizmesi olacaktır. Kaldı ki, demokrasi serbest piyasayı gerektirdiğine göre liberal sistemlere daha rahat uygulanabilir. Demokrasilerde liberalizm türünden bir eşitlikten söz edebiliriz. Liberalizm ise gücünün ideolojisidir. Tabiidir ki güçlü ve zayıf iki

kişi yarıştırılacak olursa güçlü kazançlı çıkacaktır. Demokrasinin işleyişi de aynen böyledir. Herkes konuşacak ama güçlünün sesi diğeri tüm sesleri bastıracaktır. Oysa problem konuşabilmekte değıl adalete tabi olabilmektedir. Adalet olmadıktan sonra konuşma hakkı ne anlam ifade edebilir ki? Adaletten yoksun olup konuşma hakkına sahip bulunmak boş konuşmalarla zaman geçirmek demektir. Uzun uzun ama anlamsız, gereksiz konuşmaları çalışma sanmak baz demos'un çalışma prensibidir. Demokrasi bir ilaçtır ama yan etkileri oldukça fazla ve ağır olan bir ilaç. Bu nedenle demokrasi ile birlikte yan etkileri minimize edecek başka koruyucu ilaçlara da ihtiyaç vardır ve bu koruyucuların başında devlet başkanı dahil herkesi kapsayacak kısas hukuku gelir. Kısasa kısas demokrasiyi kendine taht yapmış ve demokrasi üzerinden halkı sömürmeyi amaç edinmiş olanların keyfililiğini ortadan kaldıracaktır. Buradan çıkan sonuç şudur: İnsan-güç ilişkisi denetlenmediğı sürece demokrasi laf salatası olmaktan ileriye gidemez. Denetimsiz demokrasilerde yönetim hep elitlerin elindedir ve egemen gücün diktası söz konusudur. Örneğın demokratik olduğunu iddia eden ülkelerde bir kamusal alan bir de özel alan tanımlaması vardır. Okullar, hastaneler, kamu kurumları gibi halkın hizmetinde olması gereken mekânlar kamusal alan ilan edilerek halk bu mekânların önünde eğilmek zorunda bırakılır. O halde kralın sarayı ile demokrasinin kamusal alanı arasında ne fark vardır? Demokrasi halkın iradi olarak özgür kılındığını, herkesin istediğı kişiye ya da partiye oy vermekte serbest olduğunu ilan eder. Ancak halkın önünde değerlendirilmeyi bekleyen iki ya da üç seçenek vardır. Bu tıpkı ağa, bey ya da efendiden birine oy vermekte herkes serbesttir demek gibi bir şeydir. Açık ki, böyle bir özgürlük yaklaşımı aşağılayıcıdır. Yaşa-

mın ilkeleri hakkında hiçbir fikri olmayan, sadece güçlü olduğu için halka dikte edilerek seçilmesi sağlanan birkaç kişinin tüm ülke halkının hayatı hakkında karar alması bir özgürlük olamaz. Adalet canlandırılmadan hiçbir dini ya da dünyevi yönetim biçimi özgürlük sunamaz. Adaletten yoksun, sadece sömürü aklına dayalı olan bir demokrasi halkın egemenler arasında kendine efendi seçme özgürlüğünden ileriye gidemez. Günümüzün adaletten yoksun demokrasisi ile yönetilen toplumların yöneticileri sürekli toplantı yapma, tartışma, birbirine saldırma hali içinde görünürler. Toplantılar nadiren işe yarar bir kararla sonuçlanır, genelde karşılıklı suçlamalardan öteye geçilmez. Çıplak demokrasi özgürlük demek değildir, adalet elbisesi giymiş bir demokrasiye ihtiyaç vardır.

Cumhuriyetlerde partiler başrolü oynarlar. Partiler, kendileri için paradan ziyade bilginin ve ahlaki ilkelerin önemli olduğunu söylerler ama parti oluşumunda yer almak için para sahibi olma şartı var olmaya devam eder. Partiler, eğitim sisteminin bozukluğundan söz ederler ve halkın yüksek kalitede eğitim alması için yüksek gayret gösterecekleri sözünü verirler ama eğitim sistemi hiçbir zaman parasızların okumalarına izin vermez. Partiler, sağlık sisteminin bozuk olduğundan söz ederler ve halkın sağlığının kendileri için önemli olduğunu, durumun bir an önce düzeltileceği sözünü verirler ama sağlık sistemi hiçbir zaman fakirlerin hastalıklarına ilgi duymaz. Partiler, hukuk sisteminin bozuk olduğundan söz ederler ve halkın adil bir yasa ile yönetilmesi için gereken her şeyin yapılacağı sözünü verirler ama hukuk zengin ve soylu kesimden yana tavır takınmaya, mahkemeler dava açma harçlarını almaya devam ederler. Partiler, ekonomik sistemin bozuk olduğundan söz ederler ve halkın emeğinin karşılığını ala-

cağına dair sözler verirler ama halk sömürülmeye, egemen sınıf lüks içinde yaşamaya devam eder. Partiler, herkesin inancını özgürce yaşayacağı sözünü verirler ama değişik suçlamalarla inançlar baskı altına alınmaya devam edilir. Partiler, hizmet düşüncesi ile yola çıktıklarını dillendirir ama halkı aşağılamaya, sorunlarını iletmeye çalışanları korumaları vasıtasıyla yaka paça kendilerinden uzaklaştırmaya, kendilerini eleştirenleri işten atmaya ya da sürgün etmeye devam ederler.

Hasbelkader yönetici olanların takındıkları ortak bir tavır vardır, yönettikleri kişilere mutlak bir karşı oluş, yönettikleri ile baskı eksenli bir ilişki içinde olmak. İşte bu da siyasettir. Siyaset seyisten gelir. Seyis atlara bakım yapan kişidir. Sonuçta seyis atı yemleyip tımar eder, siyasetçi de halkı. Dikkat ederseniz siyasetçilerin en çok kullandıkları cümlelerden birinin “sakın oyuna gelmeyin “ olduğunu görürsünüz. Bu söz A marka sigara satıcısının aman sağlığınıza dikkat edin sakın B marka sigara içmeyin yoksa zehirlenirsiniz demesi gibidir. İşte bu nedenle siyasetçilerin konuşmaları gevezelik olarak görülür. Çünkü samimi olmadıkları bilinir. Siyaset yalandır, en büyük yalanlar vaatler ve sloganlardır. Kalabalığa karışıp bağırarak, ne istediğini, niçin istediğini, kimden istediğini, isteğinin gerçekçiliğini, isteğinin adil olup olmadığını, daha doğrusu bir bütün olarak ne yaptığını, hangi hal üzere olduğunu bilmeden bağırarak; işte slogan budur! Slogan ve karşılığı vaat. Her ikisi de yalandır. Düşünemeyen insanlar bağırırlar ve düşünemeyen insanlar vaatleri gerçek zannederler. Siyasetin yalan batağına saplanmış toplumlarda vekillerin halk üzerinde çok özel bir iktidarlara vardır. Bu iktidara demokrasi dilinde halka hizmet denir. Kendilerine vekalet verilmiş olanlar halkın sorunlarını çözüme kavuş-

turmak için düşünceler üretmek yerine yumrukları konuşturarak, bağırarak, hakaret ederek, masalara vurarak bu çok özel iktidarı nasıl kullandıklarını gözler önüne sererler. Bu tablo Batı ruhunun yönetim tablosudur, tevhit bilgelerindeki istişare kavramı ile karşılaştırdığımızda, Batı tarzı demokrasi meclisinin istişare meclisi gibi samimi olamayacağını ister istemez kabul etmek zorunda kalırız. Ancak yine de insanları kollarından tutup zorla Batılı haklar tarlasına çekmeye çalışan demokrasi havarileri ile her kavşakta karşılaşırız. Sanki Batılı haklar adaletmiş gibi ve bu haklara gark olanlar nirvanalık olacakmış gibi hararetle Batı'nın efendiliğini haykırmanın kölelikten başka bir şey getirmeyeceğinin ya idrakinde değiller ya da çıkarlarına uymamaktadır. İstişare meclisleri durumları sessizlik içinde düşüncelerle anlamaya çalışırken, Batı tarzı demokrasi meclisleri yüksek desibele sahip sesleri ile saldırmayı tercih ederler. Bağırın insan hiç kimseye hayrı olmayan insandır. Kavga eden insan sorun çözecek kabiliyette olmadığınan kavga eder. Hakaret eden insan ortaya koyacak herhangi bir düşüncesi olmadığınan hakaret eder.

Gerçek şu ki, insani ilkelerden yoksun olan toprakların seçimlerinde oy kullanmak ile kullanmamak arasında fark yoktur. Oy kullanmış olmak kölelikten kurtulmak anlamına getirilmeye çalışılsa da, oy kullananlar da kullanmayanlar da partilerin, zenginlerin, güçlülerin, egemenlerin, elitlerin kölesi olmaya devam ederler. Bize özgürlüğü vadeden demokratik ön adlı sistemlerin sadece magazin sunduğunu görüyoruz. Bu sistemlerin hiç birinde haksız yere tutuklanmak, tacize uğramak, işkence görmek, açlıktan ölmek incelemeye değer değil ama "top 10" bugün ne giysem, sınırsızca tüketim, konserler ve maçlar üzerinde düşünölmeye değer şeylerdir.

Halkın egemenliği böyle bir Şey olsa gerek. O halde demokratik egemenlikler insanları bir takım yapay Őerbetlerle susturma programları olmalılar. Modern çağ Őerbete bulanmış kapkara bir çağdır. Bütün bunları bir kenara itip gerçek demokrasi denilen ve hiçbir hukuk kuralı söz konusu yapılmadan her Şeyin halkın eline bırakılarak halkın egemenliğinin kutsandığı demokrasiye geçilirse, halkın ilk yapacağı Şey azınlıkta olan farklı düşünce ve inançtakilere işkence yapmak olacaktır. O halde insanın insana egemenliği zulüm getirir, ister adı demokratik olsun ister diktatörlük olsun sonuç değişmez. Krallık bir kişinin egemenliği, demokratik cumhuriyet hiç inandırıcı görünmese de en iyi ihtimalle tüm halkın egemenliğidir. Sonuç olarak adalet değil birilerinin egemenliği söz konusudur. Dolayısıyla adalet hayatın içinden çekildikten sonra ister kralın iradesi hükümsin ister halkın iradesi, sonuç zulümdür. Egemenlik adalet anlamına gelmediğine göre, herhangi bir sömürü biçimiyle egemenlik kullanılabilir. Egemen güç düşünce serbestîsinden, özgürlükten söz etse de, önemsedici tek Şey kendi düşünceleri ve kendi sınırsız özgürlüğüdür. Kendi sınırsızlığı da başkasının köleliğine bağlı olduğundan, egemenin özgürlük söylemi aslında bir kölelik söylemidir. Buna karşın adaletin var olduğu yerlerde egemenlik adı altında hiçbir şahıs ya da grup öne çıkamaz. Bir yerde egemen varsa orda adalet yoktur.

Hümanizm

Hümanizm insanı özgürleştirme iddiasında olan, ancak bu iddiayı bilinen maddi ihtiyaçlara bağlayan bir görüştür. Hümanizm inanç ilkelerini reddeder, onun yerine pozitivist paradigmanın bilimsel yöntemleriyle varılan değerlerin yegâne doğrular olduğunu savunur, insana yalnızca insan olduğu için değer verdiğini söyler. Hümanistler insan türünün farklı oluşunun, ona diğer canlılar üzerinde bir tasarruf hakkı vermediğini ileri sürseler de canlılara en ağır işkenceleri yapanların yine hümanistler olduğu tecrübe edilmiştir. Bununla birlikte Batılı hümanist anlayışta iyi-kötü, suçlu-masum demeden sınırsız bir insan sevgisi söz konusu edilir. Hümanizm modern insanın yeni hayat anlayışı, modernist duygusu olup insan hakları evrensel beyanname-sinde de görüldüğü üzere toplum hukuku yerine şahıs üzerine yoğunlaşmaktadır.

Tüm canlılar değerlidir yalanının arkasına saklanan güç sahipleri kendi suçlarını cezasız bıraktırma yolu olarak hümanizm, insan sevgisi söylemini kullanmaktadırlar. Modern çağın hümanist duygusu idam cezasını kaldırmıştır. Çünkü hümanizm “herkes insandır, o halde herkes eşit değerdedir” demektedir. Oysa biz insani değerler açısından herkesin eşit tutulamayacağını ister istemez kabul etmek zorundayız. Aksi takdirde zalim ile mazlumu, haklı ile haksızı, masum ile suçluyu eşitlemiş oluruz. Suç kötüdür ama suçu işleyen kötü değildir yaklaşımı mağdurlara büyük bir zulümdür. Böyle bir zulme maruz kalan mağdurlar devlet hukukunun kendilerine adalet sunmadığını görünce bireysel hukuk-

lara ve mafyaya başvurarak dertlerini dindirme çabasına girerler. Hümanizm insani değerlerden yoksun olanların çıkarları üzerine kurulmuştur. Adalet ceza gerektirir fakat hümanizm suçluları korumanın peşindedir. Suçluları korumak ise adaleti sağlamaz sadece bir süreliğine topluma nefes aldırır. Yani bir katili belli bir süre hapsedmek toplumu onun tehlikelerinden bir süreliğine korumak demektir ama adalet demek değildir. Çünkü suçluyu hapsedme, hakkı gasp edilmiş, onuru çiğnenmiş kişinin hakkını elde etmesine yardımcı olmaz, hatta onu daha da sıkıntılı hale sokar. Suçluya suç işleme imkanı verip ardından cezalandırılmasına karşı çıkmak ve sadece ahlaki açıdan onu kontrol altına almayı insanlık sevgisi olarak öğütlemek insanlık sevgisi olamaz. Suçluyu ilan etmeyi, insaniyetten uzak bir hareket olarak görmek, suçluyu koruma altına alıp suçunun karşılığını ödetmemek; işte hümanizm budur. Eleştirildiği zaman ise hemen suçluyu alıkoyuşunu ve onu nasıl kötülediğini öne sürer. Bu tür tavırlar birer illüzyondur. Kısacası hümanizmin birçok kanunu vardır ama hepsi de güç sahibi insanlar tarafından yazılmıştır, yani bu kanunlar para önünde eğilme kabiliyetine sahip kanunlardır.

Suç ile suçlu arasında şöyle bir ilişki vardır.

Suç = Cesaret + Fırsat

Suçlu = Elde edilecek kazanç + Risk derecesi + Harcanacak emek

Hümanizmin gölgesinde suç kavramını analiz ettiğimizde aşağıdaki denklemlerle karşılaşırız.

Suç = Modern kanunlardan cesaret alınır + Medya suç işleme tekniklerini öğretir ve kişisel gelişim kitapları suç işlemeyi haklı çıkaracak gerekçeler öğretirler.

Suçlu = Maddi ya da manevi sömürü yani kazanç alınacak cezadan daha fazladır + Risksizdir çünkü modern hümanist hukuk suçluyu rehabiliteye muhtaç iyi

niyetli bir sapkın olarak görmektedir + Harcanacak emek güçle orantılıdır, ne kadar güçlüysen o kadar az emek harcarsın.

Hümanizm tehlikeli bir kavramdır. İnsani söylemlere yakın görünse de adaletten uzaktır. Hümanist hukukunun peşine takılan kişi adaletsizliğin hem temeli hem de hedefi olur. Eğer gelişigüzel bir şekilde hümanizm ile kapışırsanız yenilirsiniz. Çünkü bu kavram insanları sevmek düşüncesini öyle oyunlarla işlemiştir ki, özünde zulüm olanı merhamet boyasına banmıştır. Birçok değeri birbirine karıştırmış ve insanı sevmeye, hakkı gasp edilmiş insandan nefret etmekle başlamıştır. Ancak pozitivist bilimsel sevgiyi işlediği için dokunulmazlık zırhına sahiptir.

Hümanizm hayatı tüm canlılar için daha yaşanır hale getirmeyi amaçladığını iddia eder. Demokrasiyi simgesi olarak görür. Materyalist bir dünya görüşü olması sebebiyle ilahi değerler yerine beşeri değerleri koyar. Yaratıcının yerine insanı koyar ve insanı her şeyin ölçüsü olarak görür. Bu bağlamda modern çağ hümanist olmayı adil olmakla eşanlamlı olarak kullanır. Hümanizm karşıtları zorunlu olarak kötüdürler düşüncesini mutlak gerçeklik olarak görür. Ne yazık ki, çağa baktığımızda ise acılarla dolu olduğunu görüyoruz. Hümanist düşünce an ağır acıları yaşatan zorba kişilerin dillerinden düşmemiş ve belaları da masumların başından eksik olmamıştır. İnsan tek başına yaşayan bir varlık değildir, toplumun içinde yaşıyor olmak insanı belli sorumluluklar altına sokar. Bir kişiyi sadece insan olduğu için sevmek yerine iyi bir insan olduğu için sevmek gerekir, suçluya ise cezası verilmeli. Aksi takdirde adalet yok olur. Suçu psikolojisi bozulmuş iyi kalpli birinin yaptığı taşkınlık olarak tanımlamak ve kısa süre hapsedip sonra salıvermek suçlu için bir hizmet olabilir ama zulme

uğrayana iki kat zulümdür. Hümanizma adaletinde anlaşılması en zor durum katil, tecavüzcü, eşkıya, hırsız, tefeci gibi suçluların topluma kazandırılması söylemidir. Bu söylemle sömürücüler, eşkıyalar, tecavüzcüler el ele vererek halkı köleleştirme çalışmasında bulunurlar. Hümanizmin insan sevgisi olduğuna inandırılmış olanlarda, kendi özgürlüklerini kendi istekleri ile cellatlarının ayaklarına sermeyi erdem bilmeye devam ederler.

Dikkat ederseniz dünyadaki en ağır zulümlerin hümanist söylem sahipleri tarafından yapıldığını görürsünüz. Karanlık çağların zulmü kılıç kullanıyorken, aydınlanmış çağların zulmü sevgi ile yapılmaktadır. Karanlık çağ talan etme çabasında olduğunu gizlemeyen, aydınlık çağ her seferinde özgürlük amacıyla olduğunu iddia eder. Taşlaşmış modern hümanist adaletin sadık bekçileri, adaleti sevgi ile ilişkilendirip cellatları masum, terapiye muhtaç, şefkat dolu bireyler olarak gösterirken, zulme uğrayanı intikam duyguları besleyen bir vahşi olarak resmedebilmektedirler. Hümanizme kapılanlar, çoğu zaman ne yaptıklarının bilincinde bile değildirler. Entelektüel görünme çabası, güç sahipleri ile aynı fikirleri paylaşmanın hazzı; zenginler, yöneticiler ve sanat erbabı tarafından önemsenme hissi gibi etkenler onları zulme ayakkabı yapmıştır.

Hümanizm insanı değil, kötü insanı yaşatan görüş olduğunu görememek köleliği kabullenmektir. Hümanistler için insan hakkı sadece suçlunun hakkı ile sınırlıdır. Hümanist eğilimde suçlu her zaman mağdur ettiği kişiden çok daha fazla hakka sahiptir. Bir illüzyonla mağdur ve suçluya yer değiştirilip mağdura suçlu, suçluya ise mağdur muamelesinin yapılması daha insaniymiş gibi gösterilmiştir. Bir tecavüzcü cezalandırıldığında masum bir insan olarak değil bir suçlu olarak ceza-

landırılır. Ancak hümanist duygu bu durumu sanki masum bir insana işkence gibi sunmaktadır. Herkesin yaşama hakkı kutsaldır, çünkü tüm canlılar şerefli ve saygıya değerdir. Söylemi uzaktan güzel görünebilir ama bu söyleme zalimler de dahil edildiğinde işin rengi değişir. Öldürülen kişi yaşatılamayacağına göre katilleri yaşatmayı kendine şiar edinmek ve suçluları kınamakla yetinmek insan sevgisi oluverir. Lakin kınamak dikkatsizlikten dolayı yapılan hatalara karşı yapılabilir, suç ise ceza gerektirir. Hak sahibine hakkını iade etmek ve suçluya cezasını çektirmek şiddet gerektiriyorsa şiddete başvurulmalı ve nihayetinde adalet tesis edilmelidir. Bir suçlu ile bir masum aynı derecede yaşam özgürlüğüne sahip olamamalıdır, çünkü aynı imkanlara sahip değillerdir. Aynı serbestiyetlere sahip olurlarsa masum işkenceler altında ölür. Bir kurdun bir kuzuyu parçalayışını büyük bir hazla izlemek ve sonrasında kurdu sevgi kanatlarının altına alıp korumaktır hümanizm.

Adalet; sevgi, saygı gibi kavramlarla ilişkili değildir. Adalet intikam duygusuyla da ilişkili değildir. Adalet, hak sahibine verilmesi gereken bir emanettir. Kısas ise emaneti sahibine vermektir, yani haktır, yani adalettir. Düşünce leşlerine güzel kokular sürülerek kötü kokusu bir nebze yok edilebilir ama yendiği an leşliğini gizlemesi imkânsızdır. Hümanist söylem sahibi kendisi zulme uğrayana kadar Batıcı hümanizmi hararetle savunur. Ta ki adalet kendisine lazım olduğunda bir leşle adalet olamayacağını anlar.

Pozitivizm

Pozitivizm teolojik, metafizik hiçbir değer içermeyen sadece duyu organları ile algılanabilen maddi varlığı yegâne gerçek kabul eden ve gerçekliğin ancak deneysel bilgi ile incelenebileceğini öne süren dünya görüşü olup genel anlamda doğa bilimleri yaklaşımıdır. Pozitivizm toplumu doğa bilimi yolu ile tasarılma ve yönetmeyi amaçlar. Sadece gözlemlenebilir doğayı inceleyip insanın nihai hiçbir amaca sahip olmadığını düşünerek doğanın farklı yönleri arasında bağlantılar kurmaya çalışır. Fiziki varlığın bilimsel yöntemlerle ele alınıp sosyal hayatın bu bilimsel sonuçlar ışığında yeniden oluşturulmasının peşindedir. Bilimsel bilgiyi en sağlam dayanak olarak kabul eder. Başka bilimsel yaklaşımlar hakkında bilgi sahibi olmayanlar pozitivizmi bilimin kendisi sanırlar. Pozitivizme göre, bilgide önemli olan sadece olgulardır. Sadece gözlemlenebilir maddi varlık analiz edilmeli ve olgular arasındaki bağlar öğrenilmeye çalışılmalıdır. Varlığın yüce ve mutlak bir amacı yoktur. Tarihte önce soyut güçler ve ilahi kudretlerle olaylar açıklanmaya çalışılmış daha sonra eşitlik ve özgürlük gibi metafizik kavramlar kullanılmıştır. Ancak son safhada pozitivist görüş ile sadece gözlemlenebilir olana yönelinmeli ve olaylar arasındaki yasalar pozitivist bilimsel yöntemlerle incelenmelidir. Bu bilimsel yöntem kullanılabilecek en mükemmel ve nihai yöntemdir.

Bilgi ve varlık alanları kişiden kişiye, toplumdan topluma farklı anlamlar alabilen alanlar olmasına karşın, pozitivist anlayış bu alanları doğa ile sınırlandırır.

rak tarih, toplum, kültür ve inançtan kopartmıştır. Pozitivizmin sadece nesnel bilgileri kabul etmesi uzun yıllar tecrübe edilmiş bilgiler ile toplumların kendilerine özgü bilim çalışmalarının bilimsel kabul edilmemesine, hatta bu tür durumların akıldışı görülerek aşağılanmasına yol açmıştır. Hal böyle olunca sadece pozitivizmin bilim adamı olarak gördüğü kişiler bilim üretebilir konumuna yükselmiş ve modern çağın bilim adamları tıpkı Orta Çağ Avrupası'nın Katolik din adamları gibi kendilerini yanılmaz görüp dokunulmazlık zırhı sahibi olmuşlardır. Bir taraftan bilim üretirken diğer taraftan da otoriteyi ellerinde bulunduranların sihirbazlığını yapıp egemen gücü meşrulaştırmışlardır. Pozitivizmin hukuka bakan yönü incelendiğinde ise yasalar ile ahlaki değerler arasında hiç bir ilişkinin olmayışı ile karşılaşılır. Pozitif hukukun, hak sahibine hakkını vermekten ziyade insanları uzlaştırmak için konulmuş kurallar olduğu, dolayısıyla güçsüzü güçlüye karşı uzlaşmaya zorladığı ve haksızlığa uğrayanlara ikinci bir haksızlık yapmayı adalet saydığı görülür. Bununla birlikte Pozitivist yaklaşım suçu bireyin özgür iradesinin dışında kalan bir takım sosyolojik, psikolojik ve biyolojik faktörlerin neticesi olarak görmektedir. Dolayısıyla suç vardır ama kötü suçlu yoktur gibi garip bir sonuca çıkmaktadır. Suçlu kötü olmayınca pozitivist adalet sistemi tüm dikkatini suçlunun rehabilitasyonu üzerinde yoğunlaştırmış ve mağdur kendi haline terk edilmiştir.

Pozitivizmin iddiasının aksine bilgi hiçbir zaman düzenli, sabit ve kesin değildir. Tarih boyunca her yeni bilgi eskinin açık taraflarını ortaya çıkarmıştır. O halde bilgi sınırlandırılmaz. Örneğin kimi toplumlar fabrika üretimi ilaç ile tedaviye bilim derken, kimisi bitki yapımı ilaçlara bilim demektedir. Kimisi ise kaplıcaı, taşları, ısı ve masaj tekniklerine bilim gözüyle bakmak-

tadır. Kimi toplumlarda hacamat ya da sülük yasakken, kimi toplumlarda bilimdir. Kimi toplumlar evrimi bilim olarak görürken kimi yaratılışçıdır. Canlıları değişik şekillerde sınıflandıranlar vardır. Sosyoloji, psikoloji, felsefe gibi bilimlerde ise sayılamayacak kadar birbiri ile çelişen ama hepsi de kendine bilimsel diyen yaklaşım vardır. Nihayetinde bilim de insanın elinin ürünü olan ve insanın etkisinde kaldığı her şeyin etkisinde olan bir şeydir. Ancak pozitivizm bilen, bilinen ve bilme kavramlarını nicel değerleri ön plana çıkararak belli alanlara hapsedmiş, bilimi sınırlandırmıştır. Sınırlandığı bilimi de iktidar ilişkilerine, toplumsal güce yabancılaştırmamış, tam tersi egemen gücün hizmetine sunmuştur. Yani pozitivist bilim adamı insanların hayatını kolaylaştıracak çalışmalar yapmak yerine sömürüye ayakkabı olma üzerine yoğunlaşmıştır. Değişik ideolojilerin altlığı olarak kullanılan bilimsel bilgi dünya savaşları gibi büyük acılara sebep olmuş, modern işkence yöntemlerini geliştirmiş, sömürüyü kolaylaştırmıştır. Bilimsel bilgiyi yanılmaz kabul etmenin büyük felaketler getirdiğini kimse inkâr edemez. Bilimsel bilgiyi amentü olarak kabul eden modern çağ, bilim adamını tanrı olarak görmüş, bilim adamlarını eleştirenler gerici, cahil olarak nitelendirilmiştir. Bilimsel devrimle başlayan nicelik öncelikli bilim önemsenmiş ve bilim adamlarının paradigmaları da mihenk taşlarını oluşturmaları sebebiyle kutsanmıştır. Bilim adamları mutlak iyilik peşinde koşan tanrılar olarak tanıtılmışlardır. Oysaki hiçbir bilim toplumsal ahlakın arka planından yoksun değildir. Dolayısıyla her bilimsel uğraş bir noktada toplumsal irade ile iç içedir. Yani bilim adamları birer tanrı değil, toplumsal ahlaka sahip bireylerdir. Kaldı ki, modern bilim sadece duyu organlarını kullanır, bilim insanlarına ise gözlem kabiliyetlerini artıracak bir takım

eğitimlerin dışında ahlaki bir eğitim verilmez. Böyle bir durumda modern bilim bir hakikat değil, sadece mümkün bir bilimdir diyebiliriz. Şüphesiz bilim bir kuvvettir, paranın, cesaretin, malın mülkün, ailenin, dinin vs. birer kuvvet oluşları gibi. Hiçbir kuvvet özünde iyi ya da kötü değildir, kullanım şekli onu iyi ya da kötü yapar. O halde bilimsel bilgi her yönüyle yegâne güzelliktir demek bir pagan inanca bürünmektir. Her kuvveti insan kullanımına sunmadan önce terbiye eden bir değer vardır, bu bilimsel bilgi için de geçerli olmak zordur. Materyalist bir dünya görüşü olması hasebiyle merhametten, ahlaktan, fedakârlık duygusundan yoksun olan pozitivism insanogluna bilimin acılarını, bilim adamları ile el ele veren yönetici ve sömürücülerin tahakkümünü yüklemiştir. Bilim adamları ahlakı sever, yol göstericidir, merhametlidir, uydurmalarının arkasına saklanan pozitivism bilim sihirbazlarının egemenliğine dayanan kara çağı başlatmıştır. Geçmişte din adamlarına kayıtsız şartsız teslim olan halk yığınları, modern çağda bilim adamlarına yönelmişler, bu günün din adamları, ruhbanları, Brahmanları, putları bilim adamları olmuştur. Pozitivism insanları birer bilim kölesi yapmış, onlara bilim adamlarının yanılmaz otorite oldukları görüşünü benimsetmiş ve deneylerden, laboratuvarlardan akan acıları onlara yüklemiştir. Bilim ile uğraşıp icatlar yapanlardan faydalanmak farklı bir şeydir. Mucitlere teslim olmak, onları birer tanrı olarak görmek çok daha farklı bir şeydir. Pozitivism dinlerin ilaha yüklediği anlamı bilim adamlarına yükleyerek bilim adamlarına tapmayı ideolojisinin dini ilkesi yapmıştır.

Özünde bilim, gelenek, inanç ve sanat ile aynı noktada durur. Bir farkla ki, bilim bu saydıklarımızdan en iyi şekilde nedenlendirilendir. Ancak yine de bilimin

işaret ettiği yerin mutlak aydınlık olduğu diğer yerlerin ise karanlığa gömülmüş olduğunu söyleyemeyiz. Tarihin akışında bilimin diğer kuvvetlerden çok daha fazla yön değiştirdiğine şahit olmaktadır. Ayrıca bilimin herhangi bir zamanda gerçek diye masaya koyduğu şeylerin gerçeklik boyasına banmış yalanlar olabildiği de defalarca görülmüştür. O halde insanın geleneğe, yeniliğe, sanata ve diğer insan eli ürünü her ne varsa hiçbirine tapmaması gerektiği gibi bilime de tapmaması gerekir. Pozitivist bilim, onu kabul etmeyen insanların suratlarına atılabilecek bir tokat olamaz. Çünkü her toplumun dünya algısını oluşturan bir paradigması vardır. O paradigma sayesinde kendi toplumunu ve dünyayı anlamlandırabilmektedir. Lakin modern zamanların insanı Batı'nın pozitivist nitelikteki paradigmasını yegane gerçeklik saydığı için pozitivistin esiri olmuştur. Dolayısıyla maddi düşüncenin sömürüsüne açık hedeflerdir. Anlamak ve tanımak, analiz etmek, incelemek gibi ağır yüklerden kurtulmak için birçok şeyin üstü bilgi referansı ile, uzman açıklaması ile kapatılmaktadır. Açıktır ki, bu haliyle bilgi özgürlük getiremez. Bilgi ancak yansız araştırmalarla, ahlak ve merhametle birlikte hareket ederse özgürleştirici olabilir. O halde sadece bilim adamı olmak yerine tarafsız, ahlaklı bir bilim adamı olmak ve sadece ahlaklı bilim adamlarına saygı göstererek özgürlüğe destek çıkmak, bu şekilde pozitivist paradigmanın kırılmasına katkıda bulunmak lazımdır.

Romantizm

Sanat ve estetik ile ilişkilendirilerek tanımlanan Romantizm, ele alınan konunun çok yoğun bir duygu ile değerlendirilmesidir. Değerlendirilen konunun ne olduğu önemli değildir, önemli olan bir şey üzerinden acı çekmeyi sağlamaktır. Bu günlük yaşamdan bir konu olabileceği gibi bir ideoloji, felsefi bir öğreti, bir din de olabilir. Romantizm sadece acı çektirmeyi amaçlar ve acı çekmek kutsandır.

Romantizmde yaklaşım tutkulu bir duyguyla olduğundan, akıl saf dışı bırakılmıştır. Akli muhakemeden uzak bir yaklaşımın ise hastalıklı bir sonuç doğurması kaçınılmazdır. Günlük yaşamda romantizmin değer çemberinde dolanan şahıs yapmacık ve gerçeklikten uzak bir kişilik geliştirir. İnsan fıtratından uzak, zorlama bir oluşumun doğuracağı kişiliğin psikolojisi denge-siz olmak zorundadır. Sürekli stresi yaşamak zorunda kalan ve ruhsal çöküntüyü kendisi ile sürükleyen bir psikoloji huzur bulamaz. Bir öğretiyeye, ideolojiye ya da dine romantik bağlılığı bulunan kişi, şayet bağlı olduğu öğreti faydalı bir öğreti ise, şahıs o öğretiyi romantik yaklaşımıyla deforme edip zarara sokacaktır, eğer bağlı olduğu öğreti insan fıtratına ters ise, şahıs romantik yaklaşımıyla o öğretiden ilk zararı göreceklere-den olacaktır. Her ne ile karşı karşıya olunursa olunsun eğer romantizmin gölgesinde yürünüyorsa zarar kaçınılmazdır.

Hayatın her anı düşünceler ile duygular, akıl ile kalp arasındaki dengeden var olabilmelidir. Bu dengeyi şahsın kendi iradesi sağlayacaktır, eğer iradesinin iplerini

tutkulu duygularına teslim ederse yaşamını külli bir zarar ve beyhude değerler uğruna sarf edecektir. Romantik tutkulara kapılmamak iradeyi düşüncelere havale etmekle mümkündür. Duyguların zorlaması ile hareket edenlerin ömrü kısa, ölüm sebepleri trajik olur. Düşünce iradeyi belirlerken duygu mantığının soğuk bakışını yumuşatma görevini yüklenmelidir.

Geçmişte milyonlar romantizmin ilkelerine göre karar aldıkları için beyhude ideolojiler uğruna yok olup gittiler. Nice kayıp nesiller oluştu. Bütün bunlara rağmen hala medya dünyası, kitaplar, sinemalar, müzikler vs. insanları yoğun duygusallığın hüküm sürdüğü romantik yürüyüşlere çağırmaktadırlar. Özellikle sevgi kavramını romantizmle ilişkilendirme modası, sevginin gerçeklikten uzak, yapay hatta putperestvari bir görünüm almasına sebep olmuştur. Günümüz insanı hâlâ romantizmin bir insani değer olduğu kanaatindedir. Romantik yaşamın helak ediciliğini yakın tarihten sorup öğrenmek, günlük hayatta romantizm denizinde yüzenlerin nasıl boğulduklarını görmek ve çocuklara romantik duruş yerine düşünsel duruşu öğretmek gerekir.

Kadın Erkek Eşitliği

İki maddelik ön bilgi vermek konuyu daha iyi anlamada fayda sağlayacaktır.

-Bir toplumda cinsiyetler arasında adaletsizlik varsa o toplumda renkler arası ve sınıflar arası da bir adaletsizlik mutlaka vardır. Çünkü toplum ya adalet duygusuna sahiptir ya da değildir. Eğer sahip değilse onu adil kılmak için çok geniş kapsamlı bir algı ve vicdan muhakemesinden geçirilmesi gerekir. Cinsiyet ayrımları ile sınıf ayrımları aynı kaynaklardan besleniyorlarken, sınıf ayrımlarını bir kenara atıp sadece cinsiyet ayrımcılığını konuşmak sorunu çözemeyecektir. Sadece kadınlar eziliyor demekle ne adalet sağlanabilir ne de kadınlar ezilmişlikten kurtulabilirler.

-Batı'nın değerler dizisine paralel olarak gelişen erkeğin akılla, kadının ise doğa ile ilişkilendirilmesi ve aklın doğayı fethetmesi gerektiği algısı adaletsizliğin temel taşı oluşturmaktadır. Bununla birlikte Batılı sarışın erkeğin uygar, akıllı, bilgili, kibar, adil, aydınlanma taraftarı, iyi niyetli, yetenekli, tok gözlü vb. olduğu; buna karşın Batılı olmayan erkeğin barbar, cahil, kaba, saygısız, tecavüzcü, hırsız, cani, bir köpek kadar bile değeri olmayan bir kişiliğe sahip olduğu algısı ve Batılı kadının yine aynı şekilde yetenekli, başarılı, kentli, güzel, bilgili buna karşın Batılı olmayan kadınının köylü, cahil, düşüneyemeyen, çirkin gibi bir algı ile dünyaya sunulması kadın erkek eşitliğinden önce irdelenmesi gereken bir konudur. O halde Batı önce neden daha değerli olduğunu açıklamak durumundadır. Buhar makinesini bulmuş olmak tek başına değerli bir insan

olmak için yeterli değildir. İcatlar yetenek ifadesi olabilirler ama mucitler adildir anlamına gelmezler.

Bu bilgileri zihnimizin bir köşesinde tutarak konuyu analiz etmeye çalışalım.

Toplumun kimi kesimleri daha güçlü olan başka kesimler tarafından tarihsel ve toplumsal süreçler dâhilinde mağdur edilirler. Siyahların beyazlar karşısında, fakirlerin zenginler karşısında, güçsüzlerin güçlüler karşısında, çocukların ebeveynler karşısında, halkın yöneticiler karşısında, silahsızların silahlılar karşısında, sömürülen ülke halklarının sömürücü ülke halkları karşısında, azınlıklara ait değerlerin hâkim grubun değerleri karşısında, teknolojiden yoksunların teknolojiye hükmedenler karşısında vb. mağduriyetleri söz konusudur. Kadınların da erkekler karşısında genel anlamda bir mağduriyetleri vardır. Zaten özgürlük ve kölelik sorunu da bu mağduriyetlerle birlikte ortaya çıkmaktadır. Ancak her ne hikmetse bütün bu mağduriyetler içinde özellikle beyaz kadınların mağduriyeti ön plana çıkmış ve diğer tüm eşitsizlikler bir kenara itilerek beyaz sarışın kadın ile beyaz sarışın erkek eşitsizliği yegâne eşitsizlik olarak masada tutulmuştur. Kadınlar ile erkeklerin eşit olmadığını söyleyenler, siyah kadınlar ile beyaz sarışın erkekler arasındaki eşitsizliğe değinmezler. Orta Doğu'da ve Balkanlar'da Avrupa ile Amerikan askerlerinin tecavüzüne uğrayan kadınlardan söz etmezler. Tacize uğrayan çocukları dert edinmezler. Ceza hukukunda kadınların durumunu sorgulamazlar. Özellikle tecavüzün neden kadına karşı bir suç değil de topluma karşı bir suç olarak görüldüğünü sormazlar. Genelevler kadın erkek eşitliğini savunduğunu iddia edenlerin en büyük çıkmazlarıdır. Kadın hakkını savunanların neredeyse hiçbiri genelevlere karşı çıkmamaktadır. Kadın savunucusu olduğunu iddia eden ama ka-

dınların bedenleri, güzellikleri, bakımları üzerinden sömürülmelerine ses çıkarmayan hatta makyaj malzemeleri, zayıflama hapları gibi daha başka birçok abuk zubuk Şeyin kadınlar tarafından tüketilmesini kutsayan zihin özgürlük mücadelecisi olamaz. Kadını savundu unu iddia etmek ama onu makyajsız çirkin ve hastalık lı kabul etmek, güzellik yarışmalarını önemsemek anl şılır bir iş değildir.

Neden sadece beyaz, orta sınıf ve Hristiyan kadınların sorunları  ne çıkarılmaktadır? Neden kadın erkek ilişkisinin hukuki bir konu olduğu bir kanara atılarak, olay ısrarla karşılıklı bir iktidar ilişkisine çekilmektedir? Oysa hedeflenecek olan Şey erkeklere tanınan tüm hakların kadınlara da tanınmasının ötesinde kadınların özel durumlarının hukukla güvenlik altına alınması ve kadınların sadece kadın oluŐlarından dolayı ba lı bulundukları biyolojik ya da psikolojik etkilerin zarara dönüŐmesini engellemek olmalıdır. Ancak erkek, kadın,  ocuk hatta bebeklerin bile adaletten yoksun oldukları bir dünyada her ne hikmetse Hristiyan beyaz sarışın kadınların ızdıraplı yaŐantıları eşitsizliğin özü olmaya devam etmektedir.

Kadın erkeğe ya da erkek kadına biyolojik, psikolojik, fiziki hiç bir alanda eşit değildir. EŞit olmamak bir tarafın üstün olduğu anlamına gelmez, farklı olduğu anlamına gelir. Toplumsal cinsiyet sosyolojisi üzerinde çalışanların bir kısmı cinsiyetlere toplumsal roller yüklendiği ve her cinsiyetinde kendisine dikte edilen role uygun olarak hareket etmek zorunda kaldığını, böylece kadınların ezildi ini iddia ederler. Bu iddia başka bir ifade ile kadın ve erkek sadece toplum onların farklı olmasını istediği için farklı olmak zorunda kalmışlardır ve kadın mağdur edilmiştir demektir. Bu yaklaşım toplumsal rollerin çok keskin olduğu, kadınların birçok

hakkının elinden alındığı kimi toplumlarda kısmen doğru görünse de sorunun yönünü değiştirdiği ve sorunu tek boyuta indirmediği için çözüm üretememektedir. Çünkü mağduriyetleri gidermek cinsiyet rollerini eşitlemekle mümkün olamamaktadır. Mağduriyetler ancak adaletle, hak sahiplerine haklarını vermekle giderilebilir. Örneğin kadınlara amelelik, duvar ustalığı, hamallık, maden işçiliği gibi meslekleri tercih ettirerek onları görünüşte erkeklerle eşitlemeye çalışabilirsiniz ama mağduriyeti gidermiş olmazsınız. Eşitlikçi düşünce kadın kömür ocağında çalışsın demektedir. Peki, kadın istemese de mi? İstemeyen de çalışsın, çünkü eşit hale gelmeliler demenin anlamı nedir? Ya da erkeklere bebek bakıcılığı yaptırmak eşitliği sağlar mı, sağlar dersek bir bebek yabancı bir erkekle nasıl iletişim kurabilir? Kadın erkek eşitliğini ilgi duyulan alanlara, çalışılan sektörlerle, hatta oynanan oyuncaklara kadar yayanlar vardır. Bu pratiğe aktarılamayacak bir düşüncedir. Eşit olmayan iki anatomiye zorla eşitmiş gibi göstermeye çalışmak her iki tarafı da mağdur eder. Erkeğe neden oyuncak olarak araba, kadına neden bebek alınır diyerek tepki gösteren eşitlikçiler biliyoruz.

Her alanda eşit olmak, her alanda aynı özelliklere sahip olmayı gerektirir. Her alanda aynı özelliklere sahip olmak aynı cinsiyet olmayı gerektirir ki, bu da akıl dışıdır. O halde toplumsal rolleri değiştirme adına kadınlara başka gariplikler direktmek başka bir zulmün başlangıcı olacaktır. Eşitlik adı altında ortaya çıkıp birbirinin aynısı cinsler oluşturmaya çalışanların amacı eşitlik değil belki cinsel belirsizlik oluşturmaktır. Erkek kadın arasında bir fark kalmadığı zaman erkek kadın maskesi kadın da erkek maskesi takmış birer kadın erkek arası cins olurlar. Doğallıktan uzak yapay bir kadınsı erkek ve erkeksi kadın cinsleri ile karşılaşırız. Bu

durum tuz ile şekerı eşit oranda karıştıarak haksızlığı gidereceğini söylemek gibi bir şeydir. Karıştırıldıklarında ise mide bulantısı elde edilir.

Kadının haklarını kadının sahip olduğu özellikler, erkeğin haklarını da erkeğin sahip olduğu özellikler belirler. Matematiksel eşitlik adalet anlamına gelmez. Kadın ve erkeğe aynı hukuk uygulanacak olursa kadınlar zarar edeceklerdir. Çünkü fiziki yapılarından ve duygusallıklarından dolayı hukukları belirlenirken onlara erkeklerden daha farklı sorumluluk yüklenmelidir. Daha farklı sorumluluk yüklemek hayattan koparıp eve hapsetmek olarak algılanmamalıdır. Örneğin iş dünyası kadın ve erkek karşısında nötr durumda kalırsa genel anlamda kadınlara, özelde ise hamile ve çocuklu kadınlara zulmedilmiş olacaktır. Aynı hukuk kurallarına tabi tutulan kadın ile erkekten, aile içi şiddete ve cinsel tacize maruz kalabilen kadın daha zararlı çıkacaktır. Dolayısıyla yaşamın her alanında eşitlik değil farklılıkları göz önünde bulunduracak ve cinsiyete göre çalışma disiplini, cinsiyete göre hukuk kuraları belirleyecek bir yaşam alanı gereklidir.

Kabul edilsin ya da karşı çıkılsın kadınlar erkeklere nazaran daha duygusal, erkekler de kadınlara nazaran daha katı mantık kurallarına tabidirler. Ancak bu genel bir değerlendirme olup tek tek fertler için söz konusu olmayabilir. Duygusuzluk insanı merhametsizliğe götürürken, mantıktan uzak tercihler köleliğe götürür. Hayat ise mantık ve duygu dengesinden oluşur. O halde kadın ile erkek birbirlerine karşı mücadelecı değil tamamlayıcıdır. Hayatın kimi alanlarında kadın, kimi alanlarında da erkek üstündür. İlgi alanları farklı olduğu için başarılı oldukları alanlarda farklıdır. Kadın ile erkeği matematik olarak eşitleyenler, kadınları tüketim malzemesi olarak görenlerdir. Bu gün kadınlar daha ucuza,

daha uzun mesai çalıştırılmaktadırlar ve iş yerlerinde birçok haksızlık ve tacizle de karşı karşıya kalabilmektedirler. Kadınların duygusallığı, haklarını istemede sessiz kalışları, sömürücüler için büyük bir imkân olmuştur. Bu imkndan faydalanmak için, insan haklarının iğnenişini kadın haklarına sınırlayıp dünyanın esirlere, çocuklara hatta doğmamış cenine bile yaptığı zulme gözlerini kapatıp, kadınlara eşit imkan verilmeyerek haksızlığa uğratıldıkları söylemi piyasaya sürülmüştür. Tıpkı Avrupa kökenli beyaz sarışın Hristiyan erkeklerin diğer dünya erkeklerinin efendisi olarak görülmesi gibi, beyaz sarışın Hristiyan kadınlar da diğer kadınların efendisi olarak görüldüklerinden eşitlik söylemi de onlar üzerinden yürütülmektedir. Ne yazık ki bu söyleme iman eden kadınlar köleliğe merhaba dediklerinin farkında değillerdir.

Sadece Avrupalı kadınların değil, tüm mağdurların hapsedilmiş hakları için ayağa kalkılmalı ancak bu kalkış kesinlikle firavunlarla birlikte olmamalıdır. Kuzuların hakları kurtlarla birlikte hareket edilerek elde edilemez.

Aşk

Modern sömürü kavramlarından en masum görüleni aşktır. Aşk hassas bir konudur ve modern hayat aşkı o kadar saygın bulmuştur ki, onu eleştirmeye cesaret edenini darağacına çekmekte tereddüt etmeyecektir. Oysa bedeni bir şehvet hali olan aşk hiçbir şekilde tarihsel karşılığı olan sevginin yerini tutamaz. Aşk ile uzun süre beraberlik yaşanamazken, sevgi ömürlük olabilmektedir.

Aşk bencildir, kar amacı güder, faydalanma eğilimindedir, sadece kendini düşünür, bedensel zevkler peşindedir, tatminlik arar, muhatabın duygularını önemsemez. Zorbadır, hükmetme peşindedir, kısa sürelidir, muhatabı harcama onun için önemli değildir. Aşk nefsi isteğin peşine takılmaktır. Aşk ateştir, yakıcıdır, yok edicidir. Aşk duygusuna kapılanlar, aşkın bir araya gelmemekle devamının olabileceğini, birleşme olursa aşkın öleceğini dile getirirler. Doğrudur, çünkü bedenin tatmin olmasıyla aşk biter. Sadece nefsi isteklere dayalı bir birleşmenin daimi olamayacağı aşıkardır. Aşk sevgi ile alakası olmayan şehvi bir yanılgıdır. Sadece nefsi bir duygunun yanlış algılanışından ibarettir. Bedeni bir haz olduğundan geçici bir iştah durumudur, ne kadar güçlü olursa olsun tükenmeye mahkûmdur. Akli zayıflatan, bilgi ve tecrübelerden faydalanma imkânını çekip alan, tercih iradesini kullanmayı zorlaştıran bir sarhoşluk halidir, belki tedavi edilmesi gereken kötü huylu bir hastalıktır. Her sarhoşluk durumu gibi aşk da zararlıdır, övülecek yüceltilecek bir tarafı yoktur, aşk bir düşüklüktür.

Aşkın aksine sevgi, İbrahimi bir yapıdır, fedakârdır, muhatabın duygularını önemser, sevileni Allah'ın bir emaneti olarak görüp onu Allah adına söz vererek helal edinir. Muhatabın yalnızlığına hükmetmek yerine onun yalnızlığını paylaşır. Bedensel istekleri ruh yapısıyla harmanlayarak yaşar. Sevgi şefkatli bir kalbe sığınmaktır. Sevgi sudur, hayattır. Bedeni güzelliklerden bağımsız olup güzel yüzlü olana değil, sevene yakın olana yönelir. Seven, sevileni kendisine benzettiği için sever. Aşkta her şey nefsin elindeyken, sevgi irade olmadan gelişen bir durum değildir. Sevginin oluşabilmesi için uygun ortamı oluşturmaya irade karar verir ve muhatabına yönelme bir tercihin sonucu olur. Dolayısıyla sevgi sorumluluk gerektiren, bilerek ve isteyerek el atılan bir değerdir. Akli ve kalbi bir hazdır, bu nedenle nefsin ötesinde gönül ve zekâ ile birebir ilişkilidir.

İnsan benzeştiği kişiyi sever ve sevilen olumsuz tavır takınsa bile benzeşmeden dolayı sevene karşı boş olamaz. Ancak aşkta ilgi tek taraflı olup cismidir. Aşkta değerlendirme bedenidir, maddi göz ile yapılır. Bu nedenle bir anda birçok kişiye âşık olunabilir. Sevgide değerlendirme kalbi ve aklidir, gönül ve zekâ gerektirir. Bir kalbe iki sevgi sığmaz ve Allah bir göğüste iki kalp yaratmamıştır.

Aşk kutsayan modern çağ insanı sevgiye oldukça yabancıdır. Her şeyi bir sömürü ve pazarlama aracı olarak kullanan çağımız, aşk kavramını da önce yüceltmiş sonra pazara sürmüştür. Aşkın her derde deva olduğuna duyulan inanç aşkın kutsanmasına yol açmış ve uğruna birçok ahmaklıklara düşülmesine sebep olmuştur. Aşk bulduğunda tüm sorunlarından arınacağını sanan şahıs, bu yolda olmadık paralar harcamış, olmadık komik durumlara düşmüştür. Çünkü dış görünümün, kullanılan parfümün, takılan saatin, gidilen kuafö-

r n vs. a k için küçümsenemeyecek değerde olduğuna ikna edilmiştir. Bütün bu sömürü zinciri, maddi olduğundan dolayı a kı bir süre ayakta tutulabilir ancak nefsin tatmini ile a k biter.

 nsan ancak  hevi dürtülerin yokluğunda gerçeği görebilir. Nefsin etkisinden çıkan biri ancak a k ile sevgi arasındaki farkı anlayabilir. Kav akta karşılaşılan biri ile geçirilecek zaman, ancak arabaların birbirlerinin yanından geçme süresi kadar olabilir. A k da böyledir, ani ve kısa sürelidir ama harcanan duygulardan dolayı kötü etki bırakır ve geleceği tüketir.

Evlilikte doğru kişiyi bulma üzerinde sıkça durulur. Bazen doğru kişiyi arama yerine doğru kişi olma    tlenir. Aslında en doğrusu ve en hayırlısı insanın kendisine benzeyeni bulmasıdır.

Evlilikte aranması gereken 4 değer vardır. Bu değerler önemlerine göre:

– nan ta Benze me

E lerin inançları ne kadar aykırı olursa, paylaşımları o kadar az olur. Aynı inanca sahip olma, aynı ruhsal değerlere sahip olmadır. Benzer ruhlar daha kolay anlaşılır.

–D   ncede Benze me

D   nceden kasıt, hayata yüklenilen anlam, olayları değerlendirme şekli, fikri eğilim, geleneksel hayat ile modernizme bakış biçimi vb.’dir. E lerin d   ncelerindeki paralellik derecesinde ilişki çatışmadan uzak olur.

–Kültürde benzeşme

Aynı yöreye mensup olma, birlikte yaşamı kolaylaştıran bir etkidir. E lerin  rf, adetlerinin aynı olu u bazı konularda oluşabilecek  eki meleri azaltacaktır.

–Duyguda benzeşme

 nsan, duygularını hangi formatta sunuyorsa, kendisine de aynı formatta duygu sunulmasından hoşlanır.

Eşlerin sevgiyi işleyiş biçimleri, birbirlerinin duygularına yaklaşım şekilleri ne kadar benzer olursa yakınlık o derece artar.

Modern çağın dediği gibi aşk her sorunun üstesinden gelebilecek gizli bir kahraman değildir. Sevgi gerekir ve sevenlerin sosyal-psikolojik-dini şartlarının uygunluğu ne kadar yüksekse, sevgileri de o kadar güçlü olur.

Sanat ve Sinema

Sanat, bir şey yapmada ortaya konan maharet, bir duygunun anlatımında kullanılan yöntemler ve gösterilen ustalık ya da bir uygarlığın kültürüne, beğenisine göre hazırlanmış olan ve yetenek gerektiren eser şeklinde tanımlanabilir. Sanatın tanımlarında iki değer ön plana çıkmaktadır, ustalık ve estetik. Ustalık kriterleri gibi estetik kriterleri de toplumdan topluma ve zamandan zamana değişim göstermiştir. Özellikle neyin estetik olduğu konusunda dönemler arasında farklılıkların olması neyin sanat olduğu konusunda da farklılıkların oluşmasına yol açmıştır. Genel anlamda estetik güzel üzerine düşünme, güzellik beğenisi olarak bilinir. Dolayısıyla güzelliğin ne olduğu algısı estetik algısını belirler. Sanat ise estetik değere sahip insanın uğraşdır. Buna bağlı olarak sanat anlayışı estetik algısının değişmesi ile değişir. İşte modern zamanlardaki köle edici sanat çirkinliklerinin kaynak noktası da burasıdır. Estetik özne, ruh yerine nefsin isteklerini öne çıkarınca, estetik nesne de ruh yerine nefse hitap eder hale gelir. Modern çağda Avrupa'nın Hristiyanlık öncesi estetik beğenisine paralel olarak sanat mahrem alana sokulmuş ve ruhsal haz yerine nefsi haz sanatın estetik değeri haline getirilmiştir. Oysa sanatın estetik değerinin ahlaki değeri de içinde barındırması beklenir.

Yeryüzündeki her değer gibi sanat da insan için, insan yaşamı için olmalıdır. Çünkü bir değer insanı muhatap almıyorsa, insanın dünyasına, psikolojisine, sosyal hayatına, inancına hitap etmiyorsa o değer saçmadır. Dinleri reddedenlerin din duygusunu sanat ile ya-

şamaya çalışmaları ve bu açıdan sanatı insanüstü görmeleri de çok uydurukça bir çaba olarak görünmektedir. Bu psikoloji biraz putlara tapanların putlarını insanüstü görmeleri gibi bir şeydir ve karmaşık olarak görünse de tahmin edebileceğiniz gibi açıklanması gayet basittir. Sanat insana hitap etmeli hatta insanüstü bir duygudan kaynağını alabilmelidir ama inanç olmamalıdır. Yoksa adına sanat denen, kutsanan ama kutsayanların da tam olarak tanımlayamadıkları garipliklerle karşılaşırız.

Günümüz endüstrileşmiş sanatının gerçek hayatta estetik bir karşılığı yoktur. İçi boş teneke kutusu gibidir, değeri bir tenekenin değeri kadardır. Bu nedenle dokunulduğunda kulakları rahatsız edecek nitelikte bir ses çıkarır, bu teneke sesinin özgürlüğün sesi olduğunu iddia etmek ise farklı bir hastalıktır. Çağımızda sanat bazen kalabalıkları kandırma, bazen yalan söyleme, bazen sömürme yeteneği olarak pratikte yerini alır. Günümüz sanatçısından tarihin eskitemediği niteliklerde eserler bulmak imkânsızdır. En fazla birkaç yıl yaşayabilecek yalanlardan öte bir şey görülemez. Ancak bu yalanlar o kadar abartılır ki, sanki sanatçı denen kişilik bütün özgürlük ilimlerine haizmiş gibi sunulur. Sanatçı denen kişinin ise tek derdi ortaya koyduğu eserin kalitesinden ziyade mümkün olduğu kadar uzun süre elit kesim içinde kalabilmektir. Günümüz sanatında moda durumu söz konusudur. Yani sanatta artık anlam yoktur sadece görüntü vardır, tıpkı modanın anlamsızlığının görüntü kalıbı gölgesinde bastırılması gibi.

Sanatın paganca kutsanması onu belli bir sömürücü kesimin malı yapmıştır. Çünkü paganca kutsanan her şeyin bir efendisi vardır ve efendi mutlaka o şeyi sömürü aracı yapıyordur. Gerçekte ise tüm buluşlarda, icatlarda, bilimde olduğu gibi sanat eserlerinde de tabiatı

taklit söz konusudur. Dolayısıyla sanat erbabı, bir şeyi yoktan var etmiş değildir, sadece var olanı işlemiştir. Hal böyleyken sanatçılara birer üstinsan görüntüsü biçmenin sömürü dışında ne anlamı olabilir? Zaten tarihsel ve toplumsal bir ürün olan sanat kimi dönemlerde bir direnme ve mücadele alanı olmuşsa da, hâkim sanat anlayışı her zaman egemen ideoloji ile paralellik göstermiş, iktidar ilişkilerinden bağımsız olamamıştır. Sanatçıların büyük kısmı (tıpkı saray tarihçileri gibi) toplumun kendilerine atfettiği konumu kullanarak ve sanatı malı yapmış efendilerle birleşerek sömürünün aracı olmuşlardır. Günümüzde de toplumun gözünde sanatçı makamına yükseltilmiş ama ürettikleri ile aklı başında insanları gülsem mi ağlasam mı krizine sokan birçok sanatçı görünümlü şahıs, halkın sömürülmesine sebep olmakta, buna karşın halktan anlaşılması zor değerlerde ilgi görmektedir.

Tarihte sanat egemenlerin elinde olsa bile zanaat ile iç içedir ve sanatın din ile ilişkisi vardır ama pazar ekonomisinden uzaktır. Modern zamanlarda ise sanat pazar ilişkisi söz konusudur. Bugün sanat ısmarlama üzerine hazırlanan ruhsuz bir metadır. Sanat duygulardan kaynaklanması gereken, ahlaki bir etkinlik iken, maddi sömürünün kaynağı haline getirilmiştir. Oysa estetik değerlerin önemi etik oluşlarıyla alakalıdır, ahlaki olmayan bir çalışmanın estetikliği nefsidir ve insani değerlerden uzaktır. Modern zamanlarda sanatçı olarak kabul edilebilmek için belli ölçütleri üzerinde taşımak gerekir. Bu ölçütlerin büyük kısmı ise sömürü ve tüketim dünyasını önemsemeye yöneliktir.

Sanat adına ahlaksızlığın bin türlüünü yaşatan sanat sevicileri, aynı zamanda kendilerini halkı terbiye etme, halka nasıl yaşayacaklarının ilmini öğretme yetkinliği ve sorumluluğunda hissederler. Bu sorumluluğu yerine

getirmelerinin koşulu olarak, halkın kendilerine köle olması şartını da lisanıhâl ile dile getirirler. Sanatı kullanarak düşünceden yoksun halkın sırtında krallıklarının keyfini süren sanat erbapları için kendini parçalayan, gözyaşlarına boğulanları görünce insanoğlunun çelişkili yapısını gözlemleme imkanı bulmuş oluyoruz. Bu benliksiz kalabalık kendisini sömüreni kutsamak gibi bir akıl almazlığın içine düşebilmektedir. Bunun yanında sanatçılar arasında toplum nazarında aşağı görünenlerin toplum nazarında üstün görülenlere özenmeye çalışmaları da başka bir sömürü, başka bir kölelik kategorisidir. Ama tüm sanatçılar bütün kibirlerine rağmen alçakgönüllü olduklarını anlatmadan edemezler.

Sanatın sinema ayağına baktığımızda, kültürel ürünlerin ticarileştirilerek pazara sunulduğunu ve din adına hurafelerin oluşturularak yaratıcının gücünün şirketlere aktarılmaya çalışıldığını görürüz. Filmlerin bir ideolojiyi kutsamak, bir hayat tarzını özendirmek, bir sömürü biçimini hayatın sıradan bir olayıymış gibi göstermek, bir tarihi çarpıtmak, bir mazlumu zalim olarak tanıtmak veya bir zalimi masumlaştırmak için yapıldıklarına şahit oluruz. Bu konular kimi zaman direkt işlenirken, kimi zaman dolaylı olarak filmin içine serpiştirilir. Modern çağın filmlerinde yenilmeyen kahramanlar, lüks içinde yaşayan aileler, ideoloji bilgeleri ile karşılaşırız. Çocukluktan itibaren filmlere bağlanan şahıs özentisi içine girerek filmlerde işlenen yaşamların peşine düşmekte ve tabii ki hem psikolojik, hem biyolojik hem ekonomik olarak sonuna kadar sömürülmektedir. Özellikle Hollywood yapımlarında Amerika ve Avrupa vatandaşları dünyanın geri kalan tüm hayat sahiplerinden daha akıllı, cesaretli, yakışıklı, merhametli, karizmatik ve insani değerlere sahip gösterilirler. Bu yapımların

kahramanları hiçbir zaman yenilmezler. Hatta filmin kahramanı tam zarara girecekken son anda bir şeylerin sayesinde zarardan kurtulmakta ama karşısında yer alanlar hep yok olmaktadır.

İşte tüm bunlarla yapılmak istenen şey Batılı adamın hiç bir zaman yenilemeyeceği algısını aşılmasıdır. Bu şekilde bir taraftan Batılı kahramanlara karşı mücadele etmeyi düşünen geri kalmışlar korkutulmaya çalışılır, bir taraftan da eşekleştirilenlerin Batı cazibesine kapılıp onu taklit etmeleri sağlanır.

Bir de tarihin harikaları vardır. Çin Seddi, Mısır piramitleri, Taç Mahal ya da tarihin başka harikaları; insanı dehşet içinde korkutması gereken bu zulüm yapıları hayranlıkla izlenmektedir. Bu yapılarda kaç kişi çalıştırıldı, kaç kişi öldürüldü? Bu yapıların temelinde kaç kölenin kanı, gözyaşı var acaba? Bir yapıya bakarken neye mal olduğu düşünülmeli ve zulüm içeren hiçbir şeye hayranlık duyulmamalı. Ancak modern düşünüş tarzı gözyaşlarını ve kanı estetik değer olarak görmekte, sanatı amaçsızlığın amacı haline getirmeye çalışmaktadır.

Sanatın köle ediciliği elbette ki sanatın kendisinden değil, sanatı yönlendiren ve ona zulmü hâkim kılmaya çalışanlardan kaynaklanmaktadır. O halde sanatın ve sinemanın köle edici tarafından korunabilmek için az sayıdaki sanat eserini ve sanatçıyı çok sayıdaki sömürücü sanat egemenlerinden ayırmasını bilmek gerekir. Sanatı olması gereken yerde, yani mazlumların özgürlüğü için kullanılabilecek araç makamında tutmak lazımdır.

Moda

Moda, giyim kuşam başta olmak üzere sanat, spor, müzik, tiyatro, edebiyat, mimari, peyzaj ve daha birçok alanda öne çıkmış ve toplum tarafından beğeni toplamış tarz olarak değerlendirilir. Oldukça masum bir tanımlama olarak görülen bu yaklaşım, modanın kapitalizm ile sıkı fıkı ilişkisi, seçkin olmak için gerekli oluşu ilkesi, tüketimin asaletini kutsaması gibi durumlar modanın sömürü yüzünü göstermektedir. Moda popüler kültürün de en sağlam ayağını oluşturur. O popüler kültür ki, kendini kaybetmiş ve kendine dair hiçbir fikri olmayan, buna bağlı olarak hakkında hiçbir fikir yürütemediği şeylerle özgürlüğünü kazanmaya çalışan beyinsizlere çeşitli putlar satarak onları putlarıyla değerli kılmaya çalışır. Popüler kültürün modacı bireyi, kendisine sunulan putlara tapması karşılığında bazı maddi statüler elde eder ama boynuna da zincir geçirilir. O ise zincirinin bakımını yaparak özgürleştğini sanır.

İnsanları tüketimin içine sürüklemek için tüketimin asaleti söylemi üzerinde özellikle durulmaktadır. Halka tüketen insanın seçkin insan olduğu, asil bir kişiliğe sahip olduğu ön kabulü yoğun söylem saldırılarıyla kabul ettirilir. Bu ön kabul ile yola çıkarılan kalabalıklar yollarda marka giyim özentisini kafalara şırınga eden reklamlar ve psikolojik oyunlarla hipnotize edilirler. Kendilerine moda endeksli modern yaşam tarzını eleştirmenin ayıplanacak bir durum olduğu ezberletilir. Sömürüyü canlı tutabilmek için moda sürekli yenilenir ve eski kötülenerek yeni kutsanır. Geçmişe kulluk edenlerin eskiye yükledikleri anlamı, geleceğe kulluk

edenler yenilere yüklerler. Geçmişe tapanların yeni olan her şeye düşman olması gibi geleceğe tapanlar da eski olan her şeye düşman olurlar. Kaynağı ne olursa olsun bir şey geçmişte var olduysa, onun varlığından söz etmek bile bu şahısların algılarında çirkin bir iş olarak görülür. Geçmişte başlamış ve bitmiş olan her giyim tarzı, her düşünce, her metot ve yöntem eskimiştir. Modaya bulaşmış toplumlarda insanlar ihtiyaç gidermek yerine tüketmek için çalışırlar. Günde 8-10 saat çalışarak efendilerinin daha rahat yaşaması için harcamaya yaparlar, tüketim kültürünü kutsarlar, üstlerindeki ceket, ayaklarındaki ayakkabı ile birbirlerine kaliteli insan olduklarını gösterme yarışına girerler. Moda giyinmek, cümlelerinde moda kelimeler kullanmak, içeriğini bilmezse bile moda ideolojileri savunmaya çalışmak bu tür insanların kalitesini belirler. Modacıların sahip oldukları bilimin dili maddidir, bilimleri menfaat bilimi olduğundan dünyadaki en büyük açlık, cehalet ve zulmün temellerini atmıştır. Modanın kültürü olan popüler kültür diğer kültürlerin aksine doğal bir oluşum değildir. Tam tersine etkisi altına aldığı toplumları kendine esir eden ve önceden güç sahipleri tarafından oluşturulup piyasaya sürülen bir kültürdür. Her yıl yeni bir tarz belirlenip düşünceden yoksun insanların kullanımına sunulur, düşünemeyen kalabalık yığınlar bu tarzı kullanmanın bir değer ifade ettiği düşüncesiyle kendilerini sömürünün kollarına atarlar ve ne gariptir ki kendileri gibi olmayana da insan bile demezler. Sömürmeyi kolaylaştırmak için, Batı kaynaklı popüler kültüre dayalı bir tabakalaşma sistemi geliştirilmiş, en üstte modern popüler kültür olacak şekilde onun altında diğer kültürler sıralanmıştır.

Modern zamanlar tüketimin değer olduğu zamanlardır. Çokça çalışmak ve çokça tüketmek, üzerinde ve

evinde pahalı markalar bulundurmak, tarihi bilmemek ama magazini bilmek modern çağın ruhunu oluşturur. Modern zamanların tüketimi ihtiyaçtan değil gösteriştir. Modanın şekillendirdiği insan her zaman elbiseli dolaşmaz ama marka elbiseleri dolabında bulundurur. Kitap okumaz ama kütüphane oluşturur. Hele ki üç beş tane magazin dergisi masasında mutlaka bulunur. Evinde yemek yemez ama en pahalı çatal kaşık takımını mutfağında bulundurur. Tek amaç, anlamsızlıkta devinen hayatının efendiler karşısında aşağılık duygusuna kapılmamasıdır. Modacı yaşam kullanmazsan bile zenginlik göstergesi olan malzemeleri al, zengin görünümüne kavuş ve itibar sahibi ol öğretisi ile ihtiyaç duyulmayan birçok şeyin alınmasına sebep olmaktadır.

Çağımızda her şey görsellik ile ilişkilendirilmiştir. Bilgi birikimi, tecrübe ya da alternatif fikirlere sahip olmak yerine bedeni, arabası, evi, kullandığı ürünler ile ön plana çıkmış olmak daha kabul edilebilir hale gelmiştir. Bakımlı olmak, iyi giyimli olmak, ilk görüşmede bedeni ile iyi bir izlenim bırakmış olmak, beden dilini iyi kullanıyor olmak gibi görsellik üzerinden değerlendirilmeler yapıp zihin gereksiz bir ayrıntı olarak kenara atılmıştır. İnsanlar birbirlerinin bedenlerine bakarak birbirlerini kategorize ederler ve bedenlerine bakılarak kategorize edilirler. Bu kategorilere göre dost düşman belirlenimi yaparlar. Ancak et kemik yığını bir bedene ne giydirirseniz giydirin, neye bindirirseniz bindirin ya da nerde oturtursanız oturturun düşünce sahibi bir insanı var etmeye yetmeyecektir.

Fikir kölelerinin bilmedikleri bir şey vardır, düşüncelerinden dolayı ayıplanmak, düşüncesizliğinden dolayı övülmekten daha kıymetlidir. İnsan, lüks restoranlarda yemek yemek zorunda değildir. Lüks ve markalı elbiseler giymek zorunda değildir. Lüks arabalara bin-

mek zorunda değildir. Ancak düşünce dünyası engin ve lüks olmak zorundadır. İnsan, üzerindeki ceket, boyundaki kravat, cebindeki cüzdan ya da giydiği iç çamaşırı değildir. İnsan sahip olduğu düşünce ve inançtır. Hayata yüklediği anlamın ta kendisidir. İşte bu nedenle düşüncenin yerine tüketim kültürüne dayalı modanın kutsanması köleliği kaçınılmaz kılmaktadır. Moda tüketimlerden uzak duran insan ayıplanamaz. Ancak moda tüketimlerden mahrum oluşun ızdırabı kölelik nedeni- dir. Izdırap ne kadar büyükse kölelikte o kadar büyük olur.

Magazin

İnsanın var oluşuna anlam yükleyebilmesi ve kim olduğunu sorgulayabilmesi için boş zamana ihtiyacı vardır. Kendisine hiç boş zaman bırakmamacasına sınırsızca çalışmak insani bir gösterge değil, belki hayvani bir duruştur. Boş zamandan yoksun şahıs varlığının anlamı hakkında fikir sahibi olamayan şahıstır. Ne yazık ki kapitalizm sayesinde insanlar sınırsızca çalışmaya yönlendirilmiş, daha kötüsü sınırsızca çalışmanın ibadet olduğu inancı kendilerine yüklenmiştir. Tüm gayretlere rağmen insan psikolojisi sınırsızca çalışmayı kaldıramayınca kısmi boş zamanların oluşması kaçınılmaz olmuştur. İşte bu kısmi boş zamanlarda varoluşun anlamına yoğunlaşılması, sömürüye isyan edilmemesi için insanlara eğlenme alanları açılmıştır. Bu eğlenme alanları da kapitalistlerin kendilerince belirlenmiş olan sinema, tiyatro, alışveriş mekânlarını gezmek, konsere gitmek, magazin dünyasının peşine takılmak gibi zamanı dolduracak ama büyük kısmı zamanı harcanan kişiye herhangi bir şey vermeyecek türden şeylerdir. Bu yoğun ve yapay koşuşturmaca sonucu insanların yalnız başlarına kalma, “ben kimim” sorusuna takılma tehlikesi bertaraf edilmiştir.

Magazin takibinin nasıl bir eğlence olduğu düşünen bireyler için açıklanması zor bir sorudur. Kimin, nerede, kiminle, ne yaptığının araştırmasına girmek, yani dedikodu ahlaki özgür insanın ilgi duyabileceği bir ahlak olamaz. İnsanların gizlilerini araştırma heveslisi olmak ya da birilerinin kendi mahrem dünyasını ortaya saçarak şöhret istencini doyurmaya çalışması ahlaki bir

yön içermez. Neresinden tutarsanız tutun, magazin kavramını vicdan sahibi ve azıcık çalışan akla kabul ettirmekte zorlanırsınız. Ancak Batı'nın rasyonalist maddi aklı magazini aklî bulmaktan öte gerekli bulmaktadır. Bu maddi aklın ürünü olan kapitalist sistem boş zamanları çer çöple doldurmanın önemini anlamış ve onu magazinle kapatmaya çalışmıştır.

Kapitalist dünya, insanoğlunu iş ile eğlenceleri arasına sıkıştırmaya çabalar. Amacı insanın kendi özüne dönmesini engellemek, kendisine yabancı bir öteki olmasını sağlamaktır. Bu amaçla boş zamanı kötüler, bir elbiseyi üç yıl giymeyi kötüler, bir çift ayakkabı ile idare etmeyi kötüler, insana yeten sınırların içinde bulunan her ne varsa hepsini kötüler. Buna karşın sınırların dışına taşan her şeyi över. Ayda bir elbise değiştirmek, siyaset yapmak, yirmi çift ayakkabısı olmak, magazin dünyasını takip etmek, patronların gözüne girmek için şempanzelik yapmak, kişisel gelişim kitapları okuyarak zenginlik hayallerinin peşine takılmak, sanatçıları ve modayı kutsamak vs çağın övünç kaynaklarıdır. İlgi duyulan tek din ilkesi ise çalışmanın ibadet oluşudur.

Magazin programları incelendiklerinde sıradan olayları akıllara zarar sıra dışı başlıklarla verdikleri, zahiren verdikleri durumları güçlü birer malzeme olmaları sebebiyle el altından destekledikleri, övdükleri durumların ise günlük olaylar oldukları fark edilir. Magazin sunumlarında ikiyüzlü bir karakter hâkimdir. Üzülyormuş ya da seviniyormuş tavırları takınılır, kınıyormuş ya da takdir ediyormuş numaraları yapılır. Bununla birlikte her zaman kendilerine malzeme sağlayan camia yüksek ahlak sahibiymiş gibi takdim edilir. Lakin bir okulun duvarına iki tuğla koymak, yetim çocuklar yararına konser vermek, devlete vergi vermek, Kızılay haftasında kan vermek, organ bağışına destek verenlerden

olmak gibi reklam kokan aktivitelerde bulunuyor olmak tek başına ahlaklı bir insan olmanın yeter şartı olamamaktadır. Magazin dünyasının gençliği nasıl zehirlediğini gördüğü halde bu dünyayı hayranlıkla takip eden, bu dünya mensuplarını yukarıda saydığımız ufak tefek ve düşünce gerektirmeyen, reklâm tabanlı ve daha ziyade sahibine yararı olan hareketlerinden dolayı melekler gibi göstermeye çalışanlar için irfani, akli ve ahlaki hiç bir değerden söz edilemez. Magazin dünyasına özenenler ise gördüklerinden etkilenerek, özel hayatlarını etrafa duyurmanın bir gereklilik olduğu inancına kapılırlar. Yediklerini, içtiklerini, gezdikleri yerleri, kullandıkları araçları, giydikleri elbiseleri vs. sosyal medya üzerinden duyurma telaşına düşerler. Peki neden? Çünkü kafasını magazine gömen biri böyle yapmak zorundadır. Hayatının anlamı, daha doğrusu anlamsızlığının anlamı budur. Aksi takdirde kederden ölebilir.

Astroloji, Şans Oyunları, Alkol

Beşeri hukuklara dayanan tüm sistemler dünya cennetti vaat ederler. Fakat bu dünya cennetti hayalleri hiçbir zaman gerçekleşmez. Adaletsizlik, sömürü, ah-laksızlık gibi zulüm çarkları arasında sıkışan insanların ağızlarına bir parmak bal çalma görevini astroloji, kumar ve şans oyunları üstlenir.

Ömrü boyunca sömürülen insanoğlu, sömürüden kurtuluş yolu olarak şans oyunlarına sarılmakta, geleceğine dair umutlarını devam ettirebilmek için astrolojiden medet ummaktadır. Oysa falcılık onun psikolojisiyle oynarken, şans oyunları onun emeği ile dönmektedir. Özellikle istatistiksel akıl yürütme hataları sonucu uzun süre kumar oynayanların kazanma ihtimallerinin çok daha yüksek olduğu inancı kumarbazları dipsiz kuyuya düşürür. Lakin farklı zamanlarda oynanan oyunlar farklı oyunlar hükmündedirler ve farklı oyunlar arasında da hiçbir bağ yoktur. Dolayısıyla bir kumarbaz bütün ömrü boyunca hiçbir oyun kazanmayabilir. İçine düştüğü çaresizlik onu alkole yönlendirerek bir kez daha sömürülmesine sebep olur. Buna karşın maddi gelire sahip olanların alkol alıp şans oyunları ile vakit geçirmeleri de modern çağın sömürü zincirinin bir başka halkasını oluşturur.

Sarhoşluk veren şeyler, şans oyunları, putperestçe uygulamalar ve gelecek hakkında kehanette bulunmak, şeytan işi iğrenç kötülüklerden başka bir şey değildir.

Endüstriyel Sporlar

Modern çağın sanatları gibi sporları da endüstrileşmiş, amacından saptırılmıştır. Endüstri dünyasının en kötü şekilde el attığı sporların başında ise futbol gelmektedir. Futbol ekonomik durumu düşük insanların eğlencesiyken, endüstri dünyasının elinde bir hipnoz aracı halini almıştır. Fanatikler, egemenlerin elinde şekillenen sporlar ile vahşi içgüdülerini ortaya dökmektedirler. Maçlardan sonra görülen rezaletler ve takımı için kendi hayatından vazgeçen, katil olmayı göze alan akıldan yoksun kalabalıklar günümüz sömürü dünyasının akılları nasıl çalışamaz hale getirdiğinin göstergesidirler. Sporcu olmak ile spor serserisi olmak bir birine karıştırılmış, serserilik takımına bağlılık adı altında masumlaştırılmıştır.

Kalabalıkları kontrol altına alma aracı olarak çağın spor anlayışı, akıldan yoksun gençliğin hayat hikâyesinde büyük yer kaplar. Efendiler halkların uyuşturulmasına ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyaç değişik çağlarda değişik uyuşturucularla karşılanır. Günümüzde spor, tıpkı magazin ve moda gibi etkin bir uyuşturucu haline getirilmiştir. Bugünün spor anlayışı hem zamanı beyhude yere tüketir, hem değişik şans oyunları vasıtasıyla ekonomik sömürüye yardımcı olur, hem de egemenlerin elini rahatlatır. Fanatikliğin ötesinde herhangi bir spor kulübü ile ilgilenmek bile bugün bir kölelik etkeni olacak durumdadır.

Spor holiganları hayatın gerçeklerinden habersizdirler, nasıl sömürüldüklerinin ve nasıl canileştirildiklerinin bilincinde değildirler. Eroin, kokain gibi uyuşturu-

culardan daha ağır uyuşturma kabiliyetine sahip olan çağın sanat, spor ve eğlence anlayışını araştırıp anlamak bir zorunluluktur. Aksi takdirde serserilik özgürlük ile karıştırılacak, ahmaklık zekilik sanılacak, eşeklik samimiyet sayılacaktır.

Medya

Egemenler arasında medya patronları özel bir konuma sahiptirler. Sömürünün aracı olarak kullanılacak söylemleri halka sunmak ve sürekli tekrarlar yaparak halkın geliştirilen söylemin en ahmak taraflarına bile aşına olmasını sağlamak onların işidir. Medyaya emin gözüyle bakmak hakikati kaybetmekle eşanlamlıdır. Bir insan hakikati kaybettiye iradesi ele geçirilmiş demektir. İradesini bir başkasına kaptıran ise kölelik basamağındadır.

Gazetelerin üstün çabalar sonucu hazırladıkları haberlerin büyük bir kısmının hakikatlerle alakası yoktur. Gazeteci kendi gazetesinin çıkarlarını destekleyecek şekilde haberi deforme ederek sunar. Haber merkezleri gelen verileri kendi ideolojileri, çıkarları ve inançları doğrultusunda yorumlarlar. Halka ulaşan haberler olayların asıllarını göstermezler, sadece haber merkezi sahiplerinin olayları görmek istedikleri şekli gösterirler. Televizyon gerçek değildir, izlenen filmler, reklamlar, haberler bültenleri gerçek değildir. Gazeteler gerçek değildir. Açık oturumlar, tartışma programları gerçek değildir. Hatta bazı program ve reklamlarla aklı başında olan herkese eşek muamelesi yapılır. Açıkça yalan olduğu ortada olan söylemlere itibar etmek aynı zamanda insanın kendi kişiliğini, aklını, onurunu aşağılamasıdır. Reklamların yalan oluşunun yanında bir de toplumun değerlerine eklemledikleri zararlar vardır. Örneğin çıplaklığın pazarlama unsuru olarak kullanılması, cinselliğin, şehvetin satış yapmada vazgeçilmez bir pazarlama tekniği olarak kabul edilmesi ve bilimsel olduğunu id-

dia eden pazarlama teknikleri kitaplarında yer alması. Bu şekilde bir algı zehirlenmesi yaşatılır ve iğrenç olan her şey güzel görünmeye başlar. Medya insanları köleleştirir, onları düşünemez, sorgulayamaz, analiz yapamaz hizmetkârlar yapmanın aracıdır. Toplum biçimlendirilmiş medya ile şekillenir ve yönetilir. Egemenler toplum için bazı anlayışlar hazırlarlar ve bu anlayışları kültürel alandan çalışma etiğine, eğlence dünyasından inanç dünyasına birçok köşe başına hâkim olan medya sayesinde yüceltirler. Yüceltilen anlayışa karşı çıkanları ise toplum dışına sürmekle tehdit ederler. Egemen güçlerden etkilenen bir organ olması hasebiyle medya, gerçekleri halka iletmekten ziyade bir propaganda aracıdır. Bir başka açıdan da küresel kapitalizmin bekçisidir.

Modern medya zulmü destekler ama desteklediği zulmü haber yaparken ağlamaklı bir tavır ile sunum yapar. Vahşet haberlerini yazıklar olsun başlıklarıyla verir ama insani bir hukuk özlemi ile vermez. Şayet sadece yazıklar olsun demenin bir anlam ifade etmediğini, zulmün ceza gerektirdiğini söyleyecek birileri çıkarsa medya o kişiyi gerici olarak nitelemekten de geri durmaz. Yani medya görünürde zalimlere yazıklar olsun derken zulme karşı çıkanlara da gerici muamelesi yapar. Dikkat edilirse; bunu da yaptılar, bunlara insan denemez, vicdansızlıkta sınır tanımadılar gibi sunumlarla yapılan ve güya lanetlenen haberlerin genel akışta, işlenişte, sunuşta desteklendikleri fark edilir. Medya haberleri haberden ziyade ajitasyon ve provokasyon içerikli olur. Bu münafıkane bir tutumdur.

Televizyon programlarında demokratça karşıt görüşlerin ortaya konduğundan söz edilir. Ancak programlara çağrılan kişilerin kendi reklamlarını yapmanın ötesine geçemedikleri görülür. Konuşmasını ve dinlemesini

bilmeyen, kendini yüce ilimlere haiz gören konukların kibirli duruşları, birbirlerini aşağılamaları özgür bir insan için izlenmesi can sıkıcı şeylerdir. Egemenlerden hesap soruyormuşçasına, halkın içinde bulunduğu zor koşullardan rahatsızlık duyuyormuşçasına, konuşma sırasının halkta olduğunu öne çıkaran adlarla programlar yapılır. Psikolojik adımlarla insanlar enselerinden yakalanır ve enselerine egemenlerin mührü vurulur. Düşünce ve tercihlerini medyadan aldığı haberler üzerine temellendiren biri sabah programlarının toplama konukları ile aynı seviyeye iner ki meydanın da amacı zaten budur.

Ticari yayıncılık zorunlu olarak egemenlerin çıkarlarının bekçiliği görevini sürdürmektedir. Yayın ahlaki denen şey ise düzeni ayakta tutup daha çok kazanmak anlamına gelir. İnsanların acılarını haber yapıp satarak para kazanmak ama onların haklarının peşine düşmemek; işte modern medya budur. Şiddeti ve vahşeti estetize ederek ya da ajitasyonlarla vererek insanların aklından ziyade yönlendirilmeye daha müsait olan duygularına hitap etme derdindedir. Böylelikle vahşeti haklılaştırma ve şiddet üzerine bina edilmiş düzeni ayakta tutma amacına ulaşılmaya çalışılır.

Medya ticari, siyasi, dini, ideolojik vs. bir örgüttür. Hangi örgütün içindeyse o örgütün çıkarını öne sürer. Medya hiçbir zaman ciddi anlamda insanların barınma, beslenme, sağlık, sosyal adalet, iş koşulları gibi zorunlu ihtiyaçlarını haber yapmaz. Yaptığında da sulandırır, ajite eder, duygu sömürsüne kaçır ve döndürüp dolaştırıp bağlı olduğu örgütün çıkarında bitirir. Son tahlilde modern çağda medyayı takip etmeyen biri medyayı takip edenden daha doğru bir zihne ve daha insani bir kişiliğe sahip olur.

Özellikle çocuklara yönelik hazırlanan çoğu film ve dergideki saldırganlık, ahlaksızlık, vicdani yönleri köreltici ve insanı vahşileştirici öğeler medyanın çocuk bilinçaltına neyi niçin şırınga etmeye çalıştığını bize çok açık bir şekilde gösterir. Kadınlara yönelik çoğu program ve dergi de modanın, tüketim köleliğinin ve seks konularının ürünü olmaktan öteye geçmez. Müzik programlarında da sürekli popüler müziği kutsama telaşı görülür. Diğer program, dergi ve gazetelerin çoğunda ise güçlülere taklit etmenin ve onların gücüne meşruluk kazandırmanın dışında bir şey yapılmaz. Fabrikalar maddi ürün üretip insanları parasal anlamda sömürürken, medya sömürüye altlık olabilecek çeşitli duygu, düşünce, ideoloji ve inançlarla birlikte insanları basitleştirecek nitelikte haber, sinema, müzik gibi maddi olmayan üretimler yapar. Her iki üretim birleşince farklı duyarlılıklara sahip kölelik ile özgürlüğü birbirine karıştıran yeni bir insan çeşidi üretilmiş olur. Bu durum bir robota yazılım yüklemek gibi bir şeydir, tek farkı uzun zamana yayılmış olmasıdır.

Medya köleleştirdiği kalabalıkları, bir gazete başlığı ile hiçbir anlamı olmayan amaçlara yönlendirebilir ve hatta ölüme bile sevk edebilir. Aynı şekilde bir gazete manşeti ile hayati öneme sahip bir konuyu yaşamdan çekebilir. Gerçekleri ters yüz eden medya, zalime merhamet, mazluma öfke duyulmasına sebep olabilir. Dolayısıyla bir yerde egemenler varsa o yerdeki medyadan adil bir tavır beklemek saflık olacaktır. Fâsık bir kaynaktan alınan haber başka kaynaklardan teyit edilmeden gerçek muamelesi yapılmamalıdır.

Tüketim Kültürü

İnsanoğlunun hayatını daha rahat bir şekilde idame ettirebilmesi zamanın şartlarına göre gerekli ihtiyaçlarını giderebilmesine bağlıdır. Bu ihtiyaçlar zamanı daha iyi kullanma, mekânı daha iyi kullanma, doğanın zor şartları ile mücadelede gerekli malzemeleri ve tekniği edinme, toplumla iletişim kurabilme gibi kategorilerden oluşmaktadır. İnsan, doğanın kendisine sunduğu kaynaklar ile ihtiyaçları arasında bir bağ kurmaya çalışmış, ihtiyaç karşılayacak malların çoğaltılmasına yani üretime ağırlık vermiştir. Üretimle çoğalan mallar, mal-ihyaç ilişkisine göre tüketime sunulmuştur. Dolayısıyla bir malın kendisine en uygun ihtiyaç gidermeye yönelik olarak kullanılmasına tüketim denmiştir. Tüketim, bir malı tamamen yok etmek değil en uygun şekilde ondan faydalanmaktır.

Sanayi öncesi dönemlerde üretim sınırlıydı ve buna bağlı olarak tüketimde sınırlıydı. Üretimin sadece bedenle yapılması onu önemli kılıyordu. İnsanlar arası iletişim sınırlı olduğundan toplumların birbirleriyle olan münasebetleri birbirlerinin psikolojisini etkileyecek seviyede değildi. Yine kölelik vardı, zulüm ve sömürü vardı ama tüm bu çirkinlikler teknolojiden uzak, sadece insan bedeninin başarabilecekleri ile sınırlıydı ve yeryüzü saklanılabilecek bir yer bulunabilecek kadar genişti. Düşmanınla bir köşe başında karşılaşacak olursan onu görürdün ve o da seni görürdü. Sanayi sonrası hızlı makineleşme ve devamında bilgisayar teknolojisi insanların en büyük değerini oluşturan varlık sebebini onlara unutturdu. Var oluş üzerine konuşmak sıkıcı ko-

nular arasına girdi. Ben varsam ölüm yok, ölüm varsa ben yokum yaklaşımı, çılgın partilere kafaların gömülmesine yol açtı. Erdemsel değerlerin yerini güçlü olanın nefsi istekleri aldı. Düşmanlar görünmez oldu. İnsanlar var oluş soruları üzerine bilgi edinmekten kaçtılar, bilgi sahibi olurlarsa düşüncelere dalacaklar, huzursuz olacaklardı. Önlerine konan yalan dolu tabakları sıyırmayı tercih etiler. Utanılacak bir durum olan zayıfın güçlüye özenişi bir gereklilik halini aldı.

Bu gün vardığımız nokta, dünyada bir tek tüketim, daha doğrusu yok ediş kültürsüzlüğünün hâkim oluşudur. Kapitalizmin patronları sömürünün en büyük ayağını oluşturan, ihtiyaç duyulmayan mallarını satmayı başarabilmek için beyinleri hipnotize etme yoluna başvurmuşlardır. Bir beynin düşünceyi terk etmesi, neye niçin ihtiyacının olduğunu kavrayamayacak hale gelmesi ancak kendini alim sanan bilgisizlikle sağlanabilir. Bu bilgisiz alimliği sağlamak için öncelikle okuma, araştırma, gözlem yapma, sorgulama gibi etkinliklerden koparılan insan; konserler, sinemalar, moda ve magazin dünyasına yönlendirilmiştir. Okuyup sorgulamakla bilgi edinmek yerine kendisine sunulan hap bilgiler ve önyargılarla yetinen insan kültürsüzlüğün kültürü olan çağ dünyasının tüketim kölesi olmuştur.

Tüketim girdabına gelişmemiş ülkelerin insanları daha kolay düşmektedirler. Bir sömürü aracı olan çağdaş kavramı kullanılarak, gelişmemiş ülkelerde aşağılık psikolojisi oluşturulur, sınırsız tüketime dahil olurlarsa modernleşecekleri ve dolayısıyla önemli olacaklarına inanmaları sağlanır. Gelişmiş ülkeler ellerindeki fazla malları az gelişmiş ülkelere satabilmek için yoğun propagandaya başvurarak hedeflerindeki toplumların inançlarını, alışkanlıklarını ve kültürlerini değiştirmeye çalışırlar. Örneğin içki içmeyen toplumların içki ile

alakalı inançlarını değıştirirler. Hamburger yemeyen toplumlara hamburger reklamları ile saldırırlar. Kola içmeyenlerin tat alışkanlığını değıştirirler. İnsan psikolojisini eşya psikolojisine mahkûm ederler.

Tüketim toplumlarında anlamsız bir yarış vardır. Kim olunduğu değil olunmak istenen şey önemlidir ve olunmak istenen şeye de maddi yollardan varıldığı için tüketim patlaması söz konusudur. Bu toplum var olmak için aşırı bir biçimde nesnelere ihtiyaç duymaktadır. Nesneler hem varlığın hem değerlerin anlamını taşırlar. Tüketererek kendini var etme, güçlü olma, statü sahibi olma amaçlanır. Ötekilerin, çevrenin, gelecek nesillerin hiçbir değeri yoktur ama başkalarına birey olarak gösteriş yapma gayreti had safhadadır. Tabi bu gösterişin bir de ekonomik boyutu vardır. Gücünün üzerinde tüketimlerde bulunmak beraberinde banka sorunsalını getirir. Taksit, kredi gibi yüklerin altına girmiş ve geleceğini geçmişe çevirmiş olan tüketim insanı bazı kesimlerce özgür sayılabilir ama bu onun özgür olduğu anlamına gelmez. Örneğin kredi ödemek zorunda olan biri işten atılmayı göze alamaz ve patronu kendisine hakaret de etse, aşağılasa da susmak zorunda kalır. İşte kölelik de tam olarak budur. Konuşamamak, kendisine işkence edene karşı çıkamamak ve tüm zorluklarına rağmen efendiden kopamamak. Elbise alçakgönüllülüğü ne kadar kibirliyse, görüntü özgürlüğü de o kadar acıdır. Günümüz köleliğinin tüketim cazibesiyle olan sıkı bağı, olayı evine yeni bir nesne almak için köle olmayı doğru bulmaya kadar ilerletmiştir. Kısa süreli hazlara yılların özgürlüğü verilir. Günümüz tüketim köleleri tüketim dünyasının sürekli el değıştirmesi nedeniyle acımasızlığında dibini bulmaktadırlar.

Bir şeyin gerekli olup olmadığını anlamak için ondan uzaklaşılması gerekir. Şayet hayatta aksama olu-

yorsa söz konusu şey gereklidir, olmuyorsa lüktür. Lakin bu yaklaşım özgür insan için geçerlidir. Özgürlüğü kaybedenlere gelince, onlar için neyin ihtiyaç olduğu ve neyin gereksiz olduğuna uzmanlar topluluğu karar verirler. Tanrıların özelliklerinden tutun parmağa batan toplu iğneye kadar her şey uzmanlara sorulur. Köle toplumun ihtiyaçlarını uzmanlar belirlerler, ihtiyaçların nereden nasıl giderileceğine yine onlar karar verirler. İşte bu uzman vasıflı şahsiyetler kendilerini dinleyenlerin hayatlarını zindana çevirirler. Onlar sayesinde insanlar özgüvenlerini kaybeder, daha kötü bir şekilde aşağılık psikolojisine gömülürler. Uzmanlar bol bol yazarlar, çizerler, akıl verirler, tartışır, birbirlerini cehaletle suçlayıp hakaretler ederler. Ancak hiçbirisi “neden yaşıyorum” sorusuna değinmez. Neden yaşıyorum sorusunu cevaplayamayan uzmanlar nasıl yaşayayım sorusuna yönelirler ve insanı her yönden sömürölme ayarına getirip karşılığında onlardan çocuksu bir itaat beklerler. Nasıl giyinileceğı, nasıl inanılacağı, nasıl ev döşeneceğı, nasıl bilgisiz olunacağı ve nasıl eğitim alınacağı, nasıl hastalanılacağı ve nasıl tedavi alınacağı vs. her şey ama her şey uzmanlar tarafından belirlenir. İnsan kalabalıkları hiç sorgulamadan koyun sürüsü gibi uzmanları göklere çıkarıp onların peşine takılırlar ve kendilerini tüketim sömürüsünün kucağına atarlar.

Hayatın nasıl yaşanacağını belirleyen uzmanların hiçbirisi gerekli olmayan yığınla ihtiyaç listelerini dikte etmelerine, en yeniye en gerekli olarak reklam edip durmalarına karşın, insanoğlunun çok fazla şeye ihtiyacı yoktur. Çocuklara yeni bir oyuncak alındığında eskisini hemen atıp yeniye yöneldiklerini, yeni oyuncağı kullanma imkânı tanınmadan başka bir oyuncak verilse, en yeni olana sarıldıklarını görürüz. Çünkü çocuk için

önemli olan ona sunulan yeniden ne kadar faydalanabileceği ya da zarar görüp göremeyeceği değildir, ele geçen yeni ile geçici de olsa bir heyecan yaşama isteğidir. Bu hal düşünceden yoksun şahıslarda da görülür. Zorla ellerine geçirdikleri ya da kendilerine ikram edilen yeninin işlerine yarayıp yaramadığına bakmadan ona sarılırlar. Kendilerine bulaşan zarar bellerini kırana kadar ya da daha yeni bir şey elde edene kadar vazgeçmezler. Eskiye sürekli hatalı olduğu ve bizi yanlışlara sürüklediği için suçlayan uzmanlar, eskinin yanlışlığını tecrübe ettiklerini söylerler. Peki, yeninin yanlış olmadığını nereden biliyorlar?

İnsanın doğayı sömürmesi ile insanın insanı sömürmesi paralel olarak ilerler. Bir yerde insanlar sömürülüyorsa orada hayvanlar, bitkiler ve cansız varlıklar da yok ediliyordur. Daha fazla tüketmek için daha fazla üretmek gerekir, daha fazla üretim içinde doğal kaynaklar, hayvan ve insan emeği ilkesizce kullanılır. İşte tüm bunlar birer sömürüdür.

Konfor Ve Kariyer

Medyada, sokakta, işyerinde, okulda, tatilde vs. konforlu bir yaşamın ve yüksek kariyer sahibi olmanın gerekliliği üzerine yapılan konuşmalara şahit olmuşsunuzdur ve belki siz de sohbete dâhil olmuş, konforlu yaşamın özlemini dile getirmişsinizdir. Peki, nedir konforlu yaşam? Neyin karşılığında kariyer sahibi olunur?

Konfor, günlük hayatı kolaylaştıracak maddi rahatlık; kariyer ise mesleki alanda dikey hiyerarşide yükselip söz sahibi olmak olarak tanımlanabilir. Dikkat edilirse her iki kavramda da sınırsızlık ve maddi istençler söz konusudur. İstençlerin sınırsızlığı başlı başına bir hastalıkken bir de maddi olmaları eklendiğinde tehlikenin boyutları da limit tanımaz hale gelir. İnsanlar hipnotize edilip düşe yatırılmış ve konforlu yaşamın onların da hakkı olduğu, hayatın kısa olması hasebiyle bir an önce konforlu yaşam için harekete geçmeleri gerektiği kendilerine telkin edilmiştir. Kulaklarına kariyersizliğin aşağılık bir durum olduğu, kariyer olmadan insanın toplum içine çıkmaktan utanması gerektiği fısıldanmıştır. Derken insanlar ilim, edep, güzel ahlak, sömürüyle mücadele, özgür düşünce aramak yerine konfor ve kariyer arar hale getirilmişler; dünyaları kişisel gelişim kitapları, zenginlik rüyaları, şans oyunları, banka kartları, taksitler ile ele geçirilmiştir.

Konforlu yaşama ulaşma, başkalarına zenginliğiyle hava atma rüyası, maddi gücü olanları şeytani bir gösteriye, olmayanları yalancı bir tavrın içine sürükler. Sömürü, alım gücü olan kişinin kanını direkt emerken, alım gücü olmayana banka kredisi ve taksit gibi araçlar-

la saldırır. Banka kredisi bir güzellik midir? Taksit bir imkân mıdır? Yoksa geleceği geçmişe çevirmek midir? Banka kredisi, kampanyalar ve taksitler insana şimdiki zamanda tüketme imk nına sahip bulunmadığı şeyi tüketebilme gücü sunar. Kredinin hissettirdiği bu g  yalancı bir güçtür. Bir imkan gibi görünse de karşılığında muhatabının geleceğini satın alır. Uzun süreli bir esareti kabul etmek bir kudret olamaz. Geçmişin özelliği biliniyor, geleceğin de bilinmiyor oluşudur. Taksit geleceği bilinir yapar ve insana geleceğini geçmiş gibi ya atır.  n ndeki 5 yıl boyunca nelere ödeme yapacağını, nasıl ya ayacağını bilen birinin en büyük isteği bu be  yılın bir an önce bitmesi olacaktır. Konforlu yaşam uğruna ağır yükün altına sokulan insan, yükünü hafifletmek için bir beygirden çok daha fazla çalışmak zorunda kalır. Marka kullanmanın asaleti, lüks yaşam ve daha birçok şey...   te insan bu şekilde e ekle tirilir.

Kariyer sahibi olma sevdası insana önce sömürücüleri alkı lattırır sonra yalancı bir itibar kazandırır. Günümüzün kolay yoldan konfor ve kariyer vaatleri, konforda geleceği satın alırken kariyer de onuru, kişiliği satın almaktadır. Kariyerlerin büyük kısmı bir güce tapmakla elde edilmiştir. Bir kralın yanında önemli olmak, ancak krala  ebeklik yapmakla mümkün olabilir. Ancak  yle bir ağdayız ki zulme omuz vererek de olsa kariyer sahibi olmak toplum tarafından alkı lanır, buna karşın ölümü uğruna özgürlükten vazgeçmeyen ilim sahiplerine g l n r olmuştur. Saygınlık hastalığına tutulan kariyer sahipleri daha fazla saygınlık elde etmek için üniforma giyerler. Çoğu üniforma bunun için  a a-alı bir görünüm oluşturacak şekilde tasarlanmıştır. Kralların bile giysileri ve taları kendilerine daha fazla hürmet edilmesi içindir. Kendilerini var edememiş kişi-likler üniformaları üzerinden var olmaya çalışırlar. A

isimli şahıs A olarak kendini ortaya koyma bilgeliliğinden yoksun olunca, kariyer ve üniforma sahibi olarak saygın biri olmaya çalışır. Yani o artık Ahmet, Ali ya da Ayşe değil doktor beydir, müdire hanımdır, patron beydir. Mahallede büfe işleten Mehmet'in kızı, köyde inek sağan Fatma'nın oğlu değil sayın validir, sayın savcıdır, sayın profesördür. İnsan artık sadece insan oluşunu yeterli bulmayıp makam olma yarışındadır. Çünkü çağ anlayışında bir bakanın, rektörün, kurum müdürünün, şirket patronunun ya da holding sahibinin insanları aşağılama hakkı vardır. Ancak makam sahibi olmanın da makinenin dişlisi olmaktan hiçbir farkı yoktur. Kendi benliğini makamına emanet eden biri, içinde bulunduğu hasta ruh halinden haberdar bile değildir. Yapay kişilikler ve yapay psikolojiler ile makamın hazzını yaşama peşine düşmek insana varoluşunu unutturur.

Kariyer sevdası ile zalimlik arasındaki bağ hiyerarşinin tırmanılması ile artar. Hiyerarşi insanları makamlarına, derecelerine, rütbelerine göre astlık üstlük düzeyine sokmaktır. İlk etapta pek zarar verici değilmiş gibi görünse de hiyerarşik sınıflama bir zulüm aracıdır. Hatta putperest toplumlarda üst tabakanın putu bile alt tabakanın putundan daha değerli görülür. Kariyer sahibi olmak için şahsın kendisini, ilahını ve tüm değerlerini üstüne beğendirmesi lazım gelir. Yani üstünü bir efendi olarak görüp ona köle olmayı kabul etmesi gerekir. Bir taraftan üste köle olmaya çalışan kariyer yolcusu diğer taraftan asta kendi efendiliğini direktme çalışmalarını da sürdürür. Efendi ile köle bir zincirin halkaları gibidirler, her bir halka üstündekinin kölesi altındakinin de efendisidir.

Teknoloji

Teknoloji; hayatı daha yaşanılır kılan tasarımlar olarak bilinse de tasarımdan öte onu kullanan, kullanmayan, reddeden ve kabul eden herkesin hayatını etkilemektedir. Dolayısıyla teknolojinin tek başına ve kontrolsüz bir şekilde toplumun öncüsü ve denetleyicisi olmasına izin verilmesi insanı teknoloji esareti ile karşı karşıya getirmiştir. Maddi aklın efendiliğine boyun eğen kör teknoloji birçok mazlum halkı talan etmiş, onlara dogmalar diretmiş, kültürlerini aşağılamış ve Avrupalı gibi düşünüp inanmadıkları için onları işkencelerle öldürmüştür. Avrupalı adamın aydınlanma söylemleri gibi ürettiği teknolojinin öngörülleri de mutlak değildir. Mühendislik ve tıbbi bilimlerin hakikat dediği kimi şeylerin daha sonra koca birer yanlış oldukları ortaya çıkmıştır. Milyonlarca insan ise bu mutlak sanılan yanlışlar yüzünden sömürölmüş, acı çekmiş, sakat kalmış ya da ölmüştür.

Yeni teknolojik araçlar her zaman ortaya koydukları faydanın çok ötesinde söylemlerle reklam edilirler. Teknolojik araçlar ya anlatıldıkları kadar faydaya sahip değildirler ya da güç sahipleri dışındakilere gerçek anlamda pek fazla bir faydaları yoktur ama zararı genelde güçten yoksun kişilere olmaktadır. Bu nedenle teknoloji teslimiyeti güçsüzler için aynı zamanda teknoloji köleliği de olabilmektedir. Örneğin teknolojik araçlar sosyal ilişkileri zayıflatırlar, insanlar arası eşitsizlik ve adaletsizliği uç noktalara çekerler, bağımlılık yaparak sağlık sorunlarına yol açarlar, faturalarla sömürürler, kontrol mekanizmasını güçlendirirler. Buna karşın yeni tekno-

lojiler hiçbir zaman güçsüze güçlü karşısında kuvvet bahşetmezler, belki güçlülerin kendi aralarındaki dengeyi değiştirirler. Dolayısıyla yeni teknolojik gelişmeler güçsüzlere demokratik haklar, hele ki özgürlük hiç getirmezler. Zaten demokrasi denen şeyin de güçsüzlerle bir alakası yoktur. Yeni teknolojiler belki öğrenme amacıyla olanlar için bilgiye ulaşımı kolaylaştırabilirler, tabii ki bu da bir maddi bedel karşılığında olacaktır. Aslında teknoloji yeni araçlar demektir ve zihin değişmediği sürece hiçbir yeni araç özgürlük bağlamında bir değer ifade etmez ama köleci zihinde her yeni araç ayrı bir köleci mekanizma var eder. Ayrıca her teknolojik adım kapitalist üretim ile savaş teknolojisini geliştirme doğrultusunda olmaktadır. Sadece başlangıç noktası olarak çok az teknoloji tüm insanlığın yararı için geliştirilmiştir. Teknoloji ile bilgi toplumu oluşturulamaz, bu iş için bilge zihinler gereklidir. Teknolojik araçlar birer nesneden öte bir şey değildirler. Bugün ne televizyon ne radyo ne internet toplumu aklı başında insanlar haline getirememiştir; tam tersine sömürü, ırkçılık ve vahşet teknolojik araçlar üzerinden meşrulaştırılmaya çalışılmıştır. Nihai tahlilde teknolojik araçların belli amaçlar doğrultusunda biçimlendirilerek kullanıma sunulduklarını ve bu amaçların faydadan ziyade pazarlamaya ve siyasi güç ilişkilerine göre belirlendiklerini görmekteyiz. Bu demek değildir ki teknolojiden faydalanmayalım; ancak teknolojiyi sadece güzelliklerle ilişkilendirip yanılmaz bir rehber olarak görmenin bizi köleleştireceğini bilmemiz gerekir.

İnsanoğlu fitratı icabı düşünebilen, karar alabilen, kararından dönebilen, şüphe edebilen, isyan edebilen, yorumlayabilen bir varlıktır. İnsanın kendi üzerine düşünebilen yegâne varlık olması egemenler için büyük tehlike oluşturmaktadır. O halde insandan gelebilecek

tehlikeleri bertaraf etmek için onu kendi üzerinde düşü-
nemeyen sadece verilen emirleri yerine getiren bir ma-
kine uzantısına dönüştürmek gerekir. İşte teknoloji
egemenlere bu imkânı sağlamıştır. Örneğin günümüz
insanı kendi varlığını internet ile hissetmeye çalışmak-
tadır. Sözlü ve yazılı kültürü yoktur. Eleştirel, yargıla-
yıcı ve çözümleyici olmaktan çok kendini gösterme
peşindedir. İnternette gördüklerini inceleme zamanı
olmadığından hazırcıdır. Görsel kültür insanıdır. Görsel
okuryazarlık ise ne yazık ki sadece insanları kandırmak
için kullanılmaktadır.

Elbette ki, asıl sorun teknolojinin kendisi değil kul-
lanım amacıdır. Egemenlerin elindeki teknoloji insana
hizmet etmek yerine ona hükmedip onu kendi uzantısı
yapmıştır. Endüstri çağında insan fabrikanın uzantısı
olurken, bilgi çağında bilgisayarın uzantısı olmuştur.
Kapitalist toplumun mabedi nasıl fabrikalar ise, tekno-
loji toplumunun mabedi de bilgisayarlar ve laboratuvar-
lardır. Endüstri çağının sermayesi para olurken, tekno-
loji toplumunun sermayesi teorik bilgi olmuştur. Tek-
noloji ile kültürün diğer tüm öğeleri bertaraf edilerek
makine uzantısı itaatkâr bir çalışan grubu oluşturulma-
ya çalışılmıştır. Teknoloji doğayı hüküm altına almada
kullanılmış, doğal çevrede kırk günlük bir civciv ayakta
durmayı bile başaramazken, teknoloji marifetiyle kesi-
me hazır tavuk haline getirilebilmiştir.

Çağımız, teknolojiyi ihtiyaçları gidermek yerine
canlılara zulüm yolunda kullanmayı amaç edinmiştir.
Bir ilaç üretiliyse elli füze üretilmiştir. Silahlanmaya
harcanan para göz önüne alındığında teknolojinin en
büyük zararının hayat sahiplerine, sonrasında ise eko-
nomiye olduğunu görürüz. Bu yolun ilk adımları ise
insana yorumlayıcı özelliğinin kaybettirilerek robota
dönüştürülmesidir. İnsanın seçimi ile robotun yani ma-

kinenin seçimi arasında farklar vardır. Örneğin bir insan muhataplarını seçerken ahlak, erdem, vicdan, duygu zenginliği, yaratıcılık, işleri kolay kavrayabilme gibi durumları göz önünde bulundururken, makine için tek kıstas maddi anlamda ne kadar iş yapıldığıdır. Makine en kısa zamanda en çok iş yapan kişiyi tercih eder. Makine ruhuna bürünmüş ve makinenin hükmü altına girmiş topluluklar makine gibi hareket ederek zulüm kararlarının alınmasını sağlarlar. Makine insanı tek tipleştirmektedir. Hal böyle olunca bireyler arası kişilik farklılıkları ve toplumlar arası kültür farklılıkları ortadan kalkmaktadır. Bu karanlık çağın çalışma bürolarında tüm insanlar birbirinin aynı ve robotumsudurlar. Hiçbir şahıs kendisi değildir. Zamanla çalışma hayatının dışında da herkes birbirinin aynısı olur.

Ne yazık ki, kötü insanların elindeki teknoloji ile birlikte tüm insani değerler yok edilmiştir. Çalışma hayatı insan yerine, formüllerle idare edilen, şüphe etmeyen, düşünmeyen ve duygulanmayan makineler ve makine uzantısı insancıklara bırakılmıştır. Yorumlayıcı zihin cezalandırılıp insanların şüphe etmeden, düşünmeden ve duygulanmadan kendisine sunulan sömürüyü bir formül olarak alıp hayatını bu formüle göre biçimlendirmesi istenmiştir. İnsanın insan olmasına izin verilmezken, robot olması için baskı yapılmıştır.

Ömrü boyunca bomba üreten, silah projeleri çizen şahıslar bilgin olarak itibar görmüş ama bu şahıslardan hiçbiri projelendirdiği silahların kimlere niçin doğrultulduğunu sormamıştır. Kısacası çalışanlar yaptıkları işin ne anlama geldiğinden insani anlamda haberdar olamamışlar ve kariyer adına zalimliği kabullenmişlerdir. İşte asıl sorun bu noktada gizlidir; problem bilgisayarın varlığı değil insan zihninin bilgisayar gibi çalışmaya ayarlanmasıdır. Eskiden varlığa anlam katmak

için çabalayan insan Şimdi orman kanunlarına tabi bir hayattın oyuncusu olmuştur. Dikkat edildiğinde teknolojinin emekçilerden ziyade egemenlerin işine yarayacak Şekilde geliŐmeye programlandığı fark edilir. Örneğin alıŐanları sıkı kontrol altında tutmak teknoloji marifetine tabidir. İŞ yerine kimin misafirleri gelmektedir, kim zamanı nasıl geçirmektir, kim günde kaç çay içmektedir, kim kiminle ne konuŐmaktadır vs. tüm hareketlerin ve sözlerin her an kontrol ediliyor olması çalıŐanlarda insani özellikleri bir kanara itip robot hali almaya yol açmıştır. Ancak yoğun bir sorgulanmanın insan psikolojisini bitireceği hiç önemsenmemiŐtir.

Yollar kısalımıŐ, faks, bilgisayar bahane edilerek işler kısa sürede yapılsın istenmiştir. Çünkü efendilere göre çalışanlar pek önemli değildirler. Efendiler alıŐanların bir psikolojileri olduğunu, ailelerine zaman ayırmaları gerektiğini, uğraşları, hobileri olduğunu bilmek istemezler. İstedikleri tek Şey adına halka hizmet dedikleri kendi sömürü saltanatlarının en iyi Şekilde taŐınmasıdır. Bu bir kıyamet sahnesidir. Gizli hiçbir Şeyin kalmaması, dillerin susup sağa sola monte edilmiş kameraların konuşması, ezilen çoğunluğun hayatını bir cehennem azabında geçirirken, zengin efendilerin nemrut kibirleri ile kendilerini birer rab sanmaları ve sorguladığı sorgulamaları, egemenlerin teknolojiyi zihinsel geliŐmiŐliĐin yegane kriteri olarak sunmalarının sebebi hakkında bize olduğıca fikir verir.

GeliŐmek kaybolmamak ile bağlantılıdır. İnsanı teknolojinin içinde kaybetmek birileri için maddi geliŐmiŐlik sayılabilir ama zihinsel olarak ancak kŐ getirir. Zihinsel kŐ uzun vadede maddi çöküşü de getirecektir. Teknolojinin zihinlere hükmetmeye devam etmesi ile aslında yapılmak istenen kalabalık halk yığınlarını köle olarak tutmaya devam etmektir. Özgür olmak öz-

gür zihin sahibi olmaktır. Makinenin emri altında çalışan biri özgür bir zihin geliştiremez. Çünkü bir kölenin zihinsel gelişimi ancak efendisinin zihin sınırlarına kadar ulaşabilir ama onu geçemez. Eğer geçecek olursa efendinin efendiliği, kölenin de köleliği biter.

Çağın Uzmanlık Anlayışı

Uzmanlık belli bir işte yüksek ilme ve yeteneğe sahip olmak olarak tanımlanabilir. Bu tanımıyla oldukça gerekli bir olgu olarak karşımıza çıkar. Uğraşısı hakkında yarım yamalak bilgilere sahip olmaktansa geniş bir bilgi ve tecrübe birikimine sahip olmak elbette ki her zaman hedeflenen ve arzu edilen şeydir. Sorun Batı'nın dünyaya dayattığı uzmanlık anlayışındadır.

Pozitivizm ile şekillenen Batı'nın modern çağ uzmanlık disiplini halkı ruhsuz toplumlara dönüştürmüştür. İnsanlar uzmanların elinde birer nesne işlevi görmeye başlamışlar, insani değerler görmezlikten gelinmiştir. Örneğin doktorlar hastalara tamir edilmeleri gereken nesneler gözü ile bakmaya, siyasetçiler halkı hitap edilecek kuru kalabalık olarak görmeye, eğitimciler öğrencileri programlanacak robotlar gibi değerlendirmeye başlamışlardır. Buna karşın halk her şeyini uzmanlara teslim etmiş ve uzmanların sömürdüğü, mesleki çıkar sağladığı ve üzerine oturduğu iskemle görevi görmüştür. Öyle ki, sağlam bir kişiye doktor hasta olduğunu söylediğinde, şahıs bir anda kontrolü dışında hasta rolüne girebilmektedir. Bu durum sağlıktan eğitime, hukuktan ekonomiye tüm sektörlerde aynı ilkelerle kendini göstermektedir.

Beslenmeden cinselliğe, adabımuâşeretten yaşam ilkelerine, kişisel gelişimden insan haklarına kadar her alan adının önüne uzman kelimesini koyan ve birkaç diploma ya da seminer katılım belgesini duvarına asanlardan sorulur olmuştur. Halkın anlamayacağı mesleki bir dil kullanmak, insanları kendine muhtaç birer akıl

fukarası olarak görmek, küçük dağları ben yarattım dercesine kibrin içine gömülmek çağ uzmanlarının en belirgin özelliklerindendir. İşin aslı uzman olarak ortaya çıkanların konuşmalarının çoğu laf salatasından ibarettir. Belki birçok kez kendileri de ne dediklerinin farkında değildirler ama onlar için önemli olan muhataplarının söylenenleri anlamamış olması ve onları kutsamasıdır.

Bir de teknolojiye gelişim sağlayamamış, Batı özentisiyle övünen ikinci sınıf devletlerin çakma uzmanları vardır. Bu devletlerde uzmanlık kavramı gelişmediği için uzman rolünü diplomalı memurlar yaparlar. Haliyle bu toplumlarda uzmanlık anlayışının olumsuzluklarından çok öte sorunlarla karşılaşılır.

Modern çağın uzmanlık yaklaşımı insanı daraltarak, yalnızca bir alanda uzmanlaşması gerektiği düşüncesini doğurmuştur. Modern uzmanlaşma insanların sadece bir alana yönelmelerine ve çok yönlülüklerini yitirmelerine yol açmıştır. Bütün hayatı boyunca sadece bir işle uğraşmak, hayata uğraşısının gözlüğü ile bakmaya sebep olur. Tek bakış açısıyla hayatı yorumlamaya kalkmak ise insanı anlamsız düşmanlıklara sürükler. Çünkü bir başkasını anlamak zorlaşmakta ve insanlarla sadece uzmanlık alanları hakkında konuşmak mümkün olabilmektedir. Hayata tek noktadan bakmak tek boyutlu olmaya sebep olur. Tek boyutluluk ise insana var olustundaki hikmeti unutturur, yeteneklerini kaybettirir.

Uzmanları birbirinden ayırmak için üniformalar giyilir. Dışarıya adım atıldığı anda kim necidir ve kim hangi konu hakkında ne düşünür aşağı yukarı bilinir. Oysa üniformalara hapsedilmiş birey budanmış, fikirleri küçültülmüş bireydir. Kendini üzerindeki üniforma sanan her uzman hayatı kendisinin ayakta tuttuğuna inanır. Çünkü bir diğerinin uğraşısı hakkında fikri yok-

tur. Dolayısıyla bir diğeri anlama, empati kurma becerisinden de yoksundur. İnsan olmak hayatın birçok alanı ile irtibatlı olmak demektir, buna karşın nasıl yaşayacağını, neyi, nasıl irade edeceğini bir başkasına bırakmak düşünmeyi terk etmek olur. Düşüncesizlik ise köleliktir.

Kalabalıklar biçimlendirilmiş bilim, budanmış maddi akıl ve çağın uzmanlık anlayışı aracılığıyla kontrol altında tutulurlar. Neyin hangi anlama geldiğine ve neye karşı nasıl hareket edileceğine uzmanlar karar verirler. Çağın uzmanlık anlayışı aynel yakın derecesinde doğru olanı ilmel yakın derecesinde doğru olana kurban eder. Şöyle ki, bir şahıs A şehrinde B şehrine gidiyor olsun. B şehrinde kendisine A şehrindeki havanın durumu sorulsun ve şahıs güneşli olduğunu söylesin. Ancak bir hava tahmin uzmanı hesaplamalarına göre A şehrinin yağmurlu olduğunu iddia etsin. Böyle bir durumda yağmuru gören kişi yerine hesapla yorum yapan uzmanın daha doğru olduğu algısı baskın olmaktadır. İşte modern dünyanın uzmanlığı insanı bu şekilde hakikatlerden uzaklaştırır. Böyle bir durumda güneşli A şehrine giderken şemsiye, yağmurluk gibi malzemeler alınarak gidilecektir. İşte bu da sömürüdür. Bu örnek tüm alanlara yayılabilir, tıptan eğitime, mutfak işlerinden yatak odasına kadar her alanda aynı yalanlarla insanlar sömürülür. Kendi başına bir şeyler yapmaya çalışmak suç sayılır. Kendi eğitimini okula gitmeden şahsın kendisinin üstlenmesi, hastalığını araştırıp kendi tedavisini geliştirmesi, kanunları araştırıp mahkemede savunmasını kendisinin yapması, kendi evinin projesini kendisinin yapması, evde kendi imkânıyla doğum yapması ve hatta çocuğuna kendi yeteneğiyle oyuncak yapması birer suç olur. Uzmanlar tıpkı Hollywood kahramanları gibi ihtiyaçları kendileri belirler ve sorunları

kendileri çözerler. Her yeni doğan uzmanlık alanı ile insanlar kendileri giderebildikleri bir takım ihtiyaçlarını birilerine havale etmek zorunda bırakılırlar. Özgürlüklerinden bir parça daha ellerinden alınır. Özünde ise uzmanlar üzerinden egemenlerin iktidarının sürdürülebilir olması sağlanır.

Bilim adamları, uzmanlar, akademisyenler; inanç, tarih, çevre ve ego gibi insanı etkisi altına alan hiçbir durumdan etkilenmediklerini ileri sürerler. Onlara göre kendileri tarafsız ve en gerçek bilgileri hiçbir duygu ve çıkarın etkisinde kalmadan dile getiriyorlardır. Yalnızca bir amaçları vardır, insana hizmet etmek. Oysa bilimin kendisi bile inanç, kültür ve gelenekler gibi tarihin, toplumun ve insana özgü her türlü karakterin etkisi ile değişir. Bilim de gelenekler gibi insan eliyle oluşur, ilkeleri de toplumdan topluma farklılık gösterir. (Her ne kadar Batı tüm dünya bilimini istila edip kendi hükümlerini kurmuşsa da.)

İnsan eliyle oluşan bir şey nasıl olur da insanüstü bir gerçeği ifade edebilir. İşin aslı uzmanlar çoğu zaman sadece kendi zaman ve mekânlarında ilim olarak görülen gelip geçici kabulleri halka diretirler. Direttiklerinin çoğu da boş gevezeliklerdir. Toplumu kendi bilgileri ile sınırlı bir kutuda dondurmaya çalışır, sermayeleri olan diplomaları ile farklı nitelikte bir kapitalizmi beslerler ve algıları alt üst ederler. Neyin, niçin, kim için, ne kadar süreyle, ne miktarda, nasıl yapılacağına karar verirler. Neyin, nasıl yapılacağının ötesinde, neyi düşünmenin ilerici ve neyi düşünmenin gerici olduğunu da kendileri bilirler. Bir insanın beyin hareketlerine bile müdahalede etmeye çalışmak ve ona bir düşünce koridoru belirleyerek düşüncelerine bile sınır biçme hakkını kendinde görmek çağın uzmanlık yaklaşımıdır. Doğal canlılardan beklenen hareketler uzmanlıklarla şekille-

nen toplumlarda görülmez. Hayvanlar doğal otlar yerine yemlere yönelirken, insanlar doğal düşünceler yerine fast food fikirlere, bebekler anne göğsü yerine biberona yönelirler. Bu toplumlar diplomalı birinin öğütlerine uymamayı affedilmez bulurlar.

Bilimsel uzmanlıkların ötesinde bir kesim daha vardır ki, adının önüne uzman, profesyonel kelimelerini ilâştirerek halkı özellikle moda tüketime sürmeye çalışır. Halk ise adına imaj dedikleri ama ne olduğu konusunda tam olarak bilgi sahibi olmadıkları yeni bir kuldarda saygınlık arama peşine düşer. Ne giyileceğı, hangi yemeğın nasıl yeneceğı, nerde nasıl hareket edileceğı servis edilir; kısacası tüketim anlamsızlığına dayalı yeni bir adap geliştirme süreci ile kendine anlam aramamışlara aptal muamelesi yapılır.

Elbette ki, her insanın ilgi duyduğu bir uğraşısı vardır. Bir şey anlatacağı zaman yegâne uğraşısı üzerinden örneklem yapması normaldir. Bir sporcunun spor, ressamın resim, doktorun tıp literatürü ile konuştuğunu görürüz. Bir bilim adamının uğraştığı bilim dalıyla, bir sanatçının duygularla, bir mankenin fiziksel görüntüyle, bir din adamının ibadetlerle, bir siyasetçinin siyasi nutuklarla konuştuğunu görürüz. Bu durum bir noktaya kadar anlaşılabilir ve bir dereceye kadar anlayışla karşılanabilir. Ancak bu tavrın şahsın hayatını sarması onu modern çağın uzmanlık anlayışına götürür. Modern çağın uzmanlık anlayışı uzmanı kutsamakta, onu eleştirmeyi gayriinsani bulmaktadır. Ancak özgür insan, uzmanların ve hatta kendi uzmanlığının da kölesi olmayı reddedebilir. Kendi ilgilerinin uzağında duranları da onların ilgi alanları ile işitebilmek ve insanlara nesne muamelesi yapmamak özgür insan özelliğidir.

Küreselleşme

Küreselleşme daha ziyade ekonomik bir kavram olarak biliniyor olmasına karşın sadece ekonomik olmayıp eğitim, yönetim, kanaatler, hukuk, politika, inanç, giyim, beslenme gibi hayatın en can alıcı alanlarını etkileyen ve insanı ait olmadığı bir mekâna hapseden bir sömürü biçimidir. Dünya ekonomisini belli ellerde toplayıp ekonomik ilişkileri anlamsızlaştırıp tek tipe indirgemeye çalıştığı gibi dünyadaki tüm değerleri de belli noktalarda tek tipleştirmeye çalışır.

Bu nedenle sömüren güç küreselleşmenin gerekliliği üzerinde sıkça durur. Küreselleşme ile devletler arasındaki sınırların kalkacağı, hayata yeni standartlar geleceği ve dünyanın daha rahat bir yaşam alanına dönüşeceği inancını insanlara yüklemeye çalışır. Dünyanın küçük bir köye dönüşmesi ile yaşam kalitesinin yükseleceği, insanların daha mutlu olacakları ise koca bir yalandır. Küreselleşme ile nerede emek daha ucuz ise sömürü oraya konar. Daha önce yaşadığı memleketi sömüren kapitalist çok rahat bir şekilde nerede emek bulursa orada sömürü tezgâhını açma kolaylığını elde eder.

Küreselleşme ile her bölgenin kendi iç değerleri bozulmaktadır. Dünyayı kendi hegemonyaları altına alan dev şirketler uluslararası sermayeye hükmetmektedirler. Üçüncü dünya ülkelerinin ücra köylerinde Coca Cola'nın satılıyor olması, Mc-Donalts menülerinin inanç ilkelerinden daha iyi biliniyor olması sömürünün en uç noktasıdır. Gücü ellerinde bulunduran uluslararası şirketler birer çiftlik sahibi görünümüne kavuşurken,

güçten yoksun olan ülkeler tarlada çalışan ırgatlardan farksız olmaktadır. Küreselleşme sadece küresel kapitalizme yol açmaktadır. Standartlaştırılmış kültür ürünleri dünyada ortak bir yeme, içme, eğlenme, giyinme ve beğeni için zemin hazırlamıştır. Böylece yığınları markaların hükümrânlığına sokmak kolaylaşmıştır. Kültür endüstrisi ile popüler kültüre dönüşüm sağlanmış, tüketim kültürü desteklenmiştir. Kültürel değerler, sanat ürünleri meta haline getirilmiştir. Yerel zalimler küresel zalimlere dönüşmüş, güçsüzlerin tüm maddi manevi değerleri ellerinden alınmıştır. Modernizme karşı radikal bir çıkış olduğu söylenen postmodernizm de küreselleşme ile mücadele etmek yerine kapitalist ekonominin küreselleşmesi için gerekli kültürel oluşumları sağlamaya yardımcı olmuş, kapitalizmi küresel boyuta taşımıştır. Postmodernizm mazlumların derdine derman olacak bir adalet yorumu geliştirmemiş, tam aksine herkes haklıdır gibi görelî bir tavır takınarak ve herhangi bir tarafta yer almayarak zalim yöneticilere dolaylı destek vermiştir. Herhangi ahlaki bir sistem ya da çalışma disiplini gibi toplumsal hayatı bir arada tutacak yorum geliştirmek yerine sadece eleştirmek sömürücü güç sahiplerine ayakkabı olmaktan ileriye gitmeyecek bir duruştur. Zalim ile mazlumin savaşında kenarda duran kişi için adil denebilir mi?

Küreselleşme ile ön plana çıkan ve asılsızca övülen esnek çalışma programları; çalışanlara kendi işlerini yaptıkları, işin kontrolünün kendilerinde olduğu, zamanlarını kendilerinin düzenleyebilecekleri hislerini yaşatmış ancak uygulamada iş ne kadar esnek programa sahipse işveren kontrolü o kadar sıkılaştırmıştır. Tek farkla ki, yüz yüze kontrol yerine teknolojik araçlarla kontrol yapılmıştır. Ayrıca esnek modelde gelir eşitsizliği hat safhaya çıkmış, çalışanların maaşları arasında

uçurumlar oluşmuştur. Zengin parasını çok daha kısa s erede katlar hale gelmiş, buna karşın fakire kemer sıkma d  m  t r.

Küreselleşme ile hayatın içine sokulan bir diğer kavram da risk olmuştur. Eskiden riske girmek gereksiz bir macera olarak değerlendirilirken, küreselleşme çağında bir maharet gibi gösterilmiştir. Öyle ki, büyük çaplı riskler dünyanın tümünün hem bu gününü hem geleceğini şekillendirecek kadar etkin olabilm  tir. Oysa risk bir noktada şans oyunudur, kumar gibi bir şeydir ve aslında övülecek bir tarafı da yoktur. Risk havuzunda zenginler kazanma, fakirler ise kaybetme duygusuna hızla yaklaşırlar. İnsan tabiatına aykırı bir psikoloji her ikisini de kısıkvrak yakalar. Risk ile birlikte kontrol kavramı da gelişir, kontrolü ve denetimi en yoğun olan i ler en riskli i ler sınıfını oluştururlar.

Yok olmak psikolojisinin esiri olan günümüzün küreselleşen insanı her sabah kendi  aresizli ine gözlerini açmak zorundadır. Artık eşitsiz toplumdan emniyetsiz topluma geçilmiştir. Filmlerin aksine küreselleşme dünyasında kahraman olmak yoktur, mağdur olmak korkusu vardır. Açlıktan korkmanın yerini güvenlik korkusu almıştır. İnsanlar daha iyi bir yaşamı hayal etmek yerine daha kötüsünden korunma çabası içine girmişlerdir.

İdealizm ve Realizm

İdealizm, duyuşal evrende var olduğuna inanılan hiçbir şeyin gerçekte var olmadığını, yani maddi dünyanın bir yanılsama olduğunu, duyuşlarımızın bizi yanılttığını savunan felsefi öğretilerdir. Realizm ise idealizmin karşıtı olup varlığın insan zihninden bağımsız ve nesnel olarak var olduğunu ve bize görüldüğü gibi olduğunu söyler. Realizm gerçekçilik demektir. Realizmin gerçekliği duyuşal gerçeklik ve toplumun gerçekliğidir. Realizmde inançlara, kişisel değerlendirmelere yer yoktur, her şey şahsın dışından kaynağını alır. Söylemlerini toplumsal gerçekliklere dayandıranlara realist, şairane hayallere dayandıranlara idealist denilmektedir. İdealizmde öz, yani nihai gerçeklik fiziki değil fikridir. Bu nedenle fiziki hayattan kopma tehlikesi vardır. Buna karşın realizmde nihai gerçeklik dışarıdadır ve fizikidir. Bu nedenle fiziki hayatta başarılı ama fakir bir zihinsel dünyaya sahip olma tehlikesi vardır. Her iki görüş de insanı kutuplara çekmeye çalışır.

İdealizm felsefesindeki, kişinin algısına göre değerlerin değişebileceği ve dış dünyanın hayal oluşu düşüncesi sosyal hayatta insanı durgunluğa iter. Çünkü dışarıda bir gerçeklik yoksa hazlar, acılar, sömürü, kölelik, özgürlük, her şey hayal olup öyle algılanmak istendikleri için öyle olduklarına inanılır. İdealist kişi dünyanın hâlihazırdaki varlığı ile değil nasıl olması gerektiği ile ilgilenir. Hayal uğruna kendini heder eder. Dolayısıyla idealizm felsefesi insana düşünce derinliği kazandırabilir, fakat hayatın dışına itip kolayca sömürülmesine de sebep olur. Realizm ise maddi dünyayı hakikat olarak kabul eder. Ne görüyorsan, duyuyorsan, hissediyorsan

gerçek odur. Yani maddi olarak var olan şeyler ancak gerçek olabilirler. Materyalizm ve natüralizm gibi maddi öğretiler realizm üzerine bina edilmişlerdir. Modern çağın sömürücü efendileri de reel olmak gerektiğini ısrarla vurgularlar.

Realizmin gerçekliği, zihinlerin üzerinde ittifak ettiği düşüncede olup toplumun peşinden koştuğu değerlerdir. Realist kendi iradesini toplumun iradesine teslim eden kişidir. Toplum modanın, tüketim kültürünün kölesi olmuşsa gerçek olan modadır, tüketimdir. Bu yönüyle realizm sömürü dünyasının işine yaramaktadır ve sokakta çokça duyduğumuz reel olmak gerektiği hitapları da boş yere halkın diline düşürülmüş değildir. Realizme bağlanıp maddi gerçekliği yegâne gerçeklik kabul eden şahıs, gelişime direnir zihnen sığ kalan, dışarıda var olan ve kendisinden bağımsız bir şekilde duran dünyaya uyum sağlamanın peşine düşen, sömürülmeye müsait şahıstır.

İdealist öğreti insanı düşünsel bir ülkeye yönlendirip kendini hayallerdeki yüce bir amaca adanmasını ister. Yani idealist şahıs beden olarak şu anda olsa da, yaşayış olarak hayaller ülkesindedir. Şu an için var olmayan bir şeyle ilgilenmektedir, dolayısıyla kendini şu anki hayatın dışına ittiği için var olanı analiz etmekten uzaktır. Realist öğretisi ise toplumsal gerçekliği kabul ettirme peşindedir. Bireyi topluma uyumlu hale getirmeyi amaçlar. Toplumsal değerleri bireye yükleyerek, bireyin toplumla çatışmasının önüne geçmeye çalışır.

İdealizm ile dünyada karşılığı olmayan bir ülkeye kurban olunurken, realizm ile pagan bir toplumun değerlerine kurban olunur.

Radikalizm

Radikalizm uç eğilimlerin inançta, kültürde, gele-
nekte, ideolojide uygulanmasıdır. Radikal gruplar için
tek gerçek kendi benimsedikleri değerlerdir. Varoluşla-
rının amacı ise kendi gerçeklerini tüm canlılara diret-
mektir. Radikal bir modernist herkesi modernliğe tap-
maya zorlarken, radikal bir gelenekçi halkı geleneğe
tapmaya zorlar. Dikte ahlakının sonucu olarak istisnasız
tüm radikaller şiddet yanlısı olurlar ve onların gerçeğe-
rini kabul etmeyen herkesi düşman ilan ederler. Düş-
manlıklarını her türlü materyali kullanarak en uç nokta-
larda yaparlar. Yönetim kademesine yükseldiklerinde
devlet desteği ile kendileri gibi olmayanları yok etmeye
girişirler. Radikal gruplar aynı tarlanın farklı renkteki
otlarıdır. Örneğin radikal bir ateist ile radikal bir
dinci her ne kadar birbirlerinden farklı görünseler de
aynı psikolojik girdabın mahkûmudurlar.

Radikal birey hasta bireydir. Radikal toplum hasta
toplumdur. Bu toplum ve bireyler hezeyanlarının köle-
sidirler.

Rasyonalizm

Rasyonalizm ya da usçuluk gerçeklere ancak akıl ile ulaşılabilceğini savunan öğretilir. Elbette ki temiz akıl sahibi insanlar için değışmez akli ilkeler söz konusudur ve bu akli ilkeler ışığında zulme uğramadan tüm insanların bir arada yaşayabilecekleri bir hayat nizamına ulaşılabilir. Ancak akıl kelimesi öyle bir hale getirilmiştir ki, tıpkı bilim gibi binlerce zalimin tecavüzüne uğramış, işkence görmüş ve çıkarların bekçisi yapılmıştır. Aydınlanma söyleminden tutun modern sömürü zincirine kadar, teknolojinin zulmünden tutun birbirine düşman siyasi ideolojilere kadar herkes akla dayandığını iddia etmiştir. Bu tablo aklın içinin boşaltıldığını, zulümleri meşrulaştırma aracı haline getirildiğini göstermektedir. Öyle ki, bankalar bile akıllı insanların kendilerine başvurması gerektiğini iddia etmektedirler. Ancak bir bankaya kendini emanet eden insanın akli nasıl bir akıldır? Ya da akli var mıdır? Bu konuda ciddi bir analiz gerekir.

Hakikatte ise akıl, vicdan ile birlikte hareket eder. Adaletin olmadığı eylemlerde akıl aranmaz. Adalet ise kendin için istediğini bir başkası içinde istemen ve kendin için reddettiğini bir başkası içinde reddetmendir. Bununla birlikte vicdanını öldürüp zulümlere ayakkabı olan, sahibinin kibrine yenilen akla vahşi akıl diyebiliriz. Temiz akıl, hikmet sahibi olup insanların dertlerine çare bulmayı amaçlarken vahşi akıl, sömürme yollarını araştırır. Batı'nın düşünürleri işte bu vahşi akli yol gösterici bulmakta ve onu öve öve bitirememektedirler. Onların görmek istemediği şey insanı hayvandan ayıran niteliğin her tarafa çekilebilen çıplak akıl değil duygu,

vicdan ve ahlak ile desteklenmiş olan temiz akıl oluşudur. Çünkü temiz akıl çıkarıcı değildir ve temiz akıl sahibi olmak sömürü ve zulme karşı savaşmayı gerektirir.

Batıcı vahşi akıl, akıllı doğanın karşıtı olarak görür. Batı'ya göre insan akıllı doğayı hükmü altına almalı ve onu sömürmelidir. Doğa akıl ile savaş halindedir ve akıl doğaya boyun eğdirmelidir. Bu anlayış Batıcı kalkınmanın da temelini oluşturur. Akla bu derece büyük bir değerin atfedilmesi onu tanrı konumuna yükseltmiştir. Ancak zaman göstermiştir ki, doğayı hükmü altına alıp sömürmek akılla yapılabilse de sonuçları aklın altından kalkamayacağı kadar ağır olmaktadır. Batı tipi aydınlanma felsefeleri ile Batı tipi ekonomik kalkınma stratejileri hep bu rasyonalist sömürü aklına dayanmaktadır. Batı tipi rasyonalist yaklaşım insanı avcı ile kurban olmak arasında tercih yapmak zorunda bırakmaktadır. Ya avcı olup avlayacaksınız ya da av olup kurban olacaksınız. Her birey av ya da avcı olma tercihinde bulunmakta serbesttir ilkesi özgürlük bağıslıyor muş gibi görünmekle beraber, toplumsal hukuktan yani av ya da avcı olacakların birbirleri ile ilişkilerinin nasıl bir yasaya tabi olacağının açık bırakılmasıyla köleliği ayakta tutmaya yaramaktadır. Aslında Batı düşüncesinde de zıtlıklar ön plandadır; ancak Doğu düşüncesinde zıtlıklar birbirini tamamlarken Batı düşüncesinde savaş halindedirler. Bu nedenle Batı rasyonalizmi av ya da avcı olma zorunluluğuna hükmetmiştir. Dolayısıyla Batı avcı olmak için tüm gücüyle mücadeleye girişmiş ve karşılaştığı her şeyi yok etmiştir.

Batı akılcılığında yasalar ve kalıplar söz konusudur. Yani kendi belirlediğiniz biçimde akıl yürütemez, bilimsel çalışma yapamazsınız. Görelî bir akılcılık disiplini reddeden, sınırların içine hapsedilmiş, nerede

başlayacağı ve nerede nasıl biteceği kurallara bağlanmış bir akılcılık söz konusudur. Açıktır ki bu özgürlükçü bir yaklaşım olamaz. Bu akılcılığın gelenekçilikten hiçbir farkı yoktur. Tutucu, hükmedici, yön belirleyici ve zorlayıcıdır. Batı'nın akılcılığı tam bir akıl faşizmidir. Kendisi gibi olmayan, kendisi gibi çalışmayan akılları yok etmek üzerine kuruludur. Hem Batı akılcılığını hem evrensel insan haklarını savunmak çözülemez bir çelişkidir. Bir insan hem Avrupa aklı ile hareket eden bir vahşi hem de insanlara merhameti önemseyen bir özgürlük mücadelecisi olamaz.

İnsan, aklı ile değerlendirme yapıp tercihlerde bulunur. Ancak akıl, verileri yorumlama ve veriler arasında ilişkiler kurarak bu ilişkilere anlam yüklemeyi sağlamaya yarar. Bunun dışında aklın durup dururken hakikati bulabileceğini iddia etmek saçma bir iddia olacaktır. Gerçeğe ulaşabilmek için akla yanılmazlık atfetmek yerine yorumlanmak için toplanan verilerin hatasız olmasına dikkat edilmelidir. Şayet hatalı verileri akla sunarsanız akıl hatalı bir tercih yapacaktır. Özellikle evrim teorisi yanlılarının ileri sürdüğü aklın doğrusal olarak vahşetten uygarla doğru ilerleyişi ile hurafelerden bilime geçişin olacağı ve aklın tamamen hâkim olması ile bir güzellikler çağının yaşanacağı iddiası aklın tek başına hakikati bulamayışından dolayı güzellik yerine zulüm çağı ile noktalanmıştır. İnsan sevgisi ve ilerleme safsataları üzerine tüm kinlerini, otoritelerini, sömürlerini kuran çağdaş vahşi akıl, vicdan ve kalpten yoksun akıldır. Oysa sadece akıl demek boş demektir. Akıl var olanı yorumlayabilir ama elde herhangi bir veri yoksa ya da yanlış veri varsa doğru yolu gösteremez.

Modernizm kapitalizmin bastonudur. Kapitali ayakta tutmaya yaramıştır ve Batı rasyonalizmi tüm zulümleri aklaştırmaya çalışmanın ötesinde hiçbir insani varlık

gösterememiştir. Batı aydınlanması ile Batı akılcılığı ön plana çıkmış, tek doğru, evrensellik, pozitivist bilim anlayışı hâkim olmuştur. Din ilkelerinin reddedilmesi ile boş kalan ahlaki alan hümanizm ile doldurulmuştur. Aydınlanmanın akli evrenselci olduğundan farklılıkları suç saymıştır ve bireyi silmiş yok etmiştir. Aydınlanma akli mit seviyesine yükseltildiğinden eleştirisi cezalandırılmıştır. Batı aydınlanması ise teknolojiyi sadece zulmetmek için geliştirmiş gibi görünmektedir. Batı'nın egemen toplum paradigması gibi egemen bilim paradigması da doğanın ve güçsüzlerin ırzına geçmenin hedefi üzerinde kuruludur.

Hedonizm ve Narsisizm

Hedonizm ya da hazcılık felsefesinin temeli tarihte atılmış olsa da, pratikte modern çağın tüketim kültür ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Hedonizme göre haz yaşamın amacı, insani ilkelerin ilki ve en üstün duygudur. İnsanın varlığı duyduğu haz ile anlam kazanır ve haz bedensel ya da tinsel olsun arzulanan yegâne şeydir.

Modern zamanlar ruhsal derinliği önemsemediğinden hedonizm bedensel ve maddi hazlarla sınırlandırılarak cinsel haz ön plana çıkarılmıştır. Maddi hazlar arasında statü, zenginlik gibi maddi etkenlerle elde edilen makamlar kutsiyet kazanmış, güçlü olanın zayıf olanı hırpalaması yüksek iyi olarak algılanmaya başlanmıştır. Uzun süreli haz yolculukları yorucu bulunarak hemen şu anda ve burada haz avcılığı başlamıştır. Önüne gelenle yatıp kalkmak, herkesle dalga geçmek, insanların haklarını gasp ederek onların çaresizliklerini izleyip eğlenmek, yoldan geçenlere saldırmak ve hatta sağa sola ateş edip insanları öldürmek hazcılığın eserlerindendir. Hedonist ahlak anlayışı modern kalabalıkların psikolojilerini altüst ederek ahlaki değerleri tamamen zevk yönelimli hale getirmiştir. Hedonist şahsiyet hazzı tükettikten sonra narsist bir yola sapmaya başlamaktadır.

Narsisizm kişinin kendine yönelmesidir. Kendini, yürüyen, yemek yiyen, nefes alan bir yeryüzü tanrısı olarak görmesidir. Narsist kişilik için tarihin, toplumun, dinin hiçbir önemi yoktur. Geçmiş ve gelecek anlamsız olup aslolan şu an ve burasıdır. Şu an ve burada ben varım kibri tavan yapmıştır. Bu duyguyu Firavun, Cen-

giz Han ve Büyük İskender gibi tarihin zorba kişiliklerinde görebildiğimiz gibi günümüzün güç ve makam sahibi kişiliklerinde de görebiliyoruz. Dikkat ederseniz güç sahiplerinin ne konuşmalarında ne de eylemlerinde sorun çözme amaçlarının olduğunu, tek odaklandıkları şeyin kendilerini göstermek olduğunu görürsünüz. Narsist şahıs kendi çemberine tıklmış asosyal kişiliktir. Günlük mutluluklar peşindedir, gösteriş meraklısıdır, şöhret istenci yüksektir. Kendine aşırı odaklandığı için hastalık hastasıdır, psikolojik tedavi ve kişisel gelişim müptelasıdır, gençlik takıntısı olduğu için yaşını gizleme ihtiyacı duymaktadır, arkadaşlarını kontrol etmek için hilelere başvurmaktadır. Karşı cinsle ilişkisinde samimiyetsizdir, suçluluk duygusundan uzaktır, herkesi rakip olarak görmektedir ve onun için her şey mubahtır. Ancak bu saydıklarımız onun kendisini aşırı sevmesinin sonunda vardığı çıkmazlar oldukları kadar, başka bir açıdan bakıldığında da kendisinden nefret etmesine de yol açarlar. Dolayısıyla narsist kişilik kendisini taparcasına sevmeye ile kendisinden nefret etme arasında gidip gelir. Çünkü zahiri olarak başarılı görünse de kendi içinde koca bir boşluk ile karşı karşıyadır. Ne haz avcılığı ne de kendini sevmesi bu boşluğu dolduramamaktadır.

Bugün aileden tutun, okul, toplum, medyaya kadar her alan narsist ahlakın tebliğcisidir. Özellikle medya, hazcılığı alkışlayan dizileri, şöhret istencini harekete geçiren yarışmaları ve garip haberleri ile tam bir hedonizm ve narsisizm taşıyıcısıdır.

Sonuç

Hepimiz toprağın çocuklarıyız. Âdem (a.s) ilk babamız olsa bile bize topraktan çok uzak bir noktada durmaktadır. Biyolojik babamız ise bize Âdem'den (a.s) daha yakın değildir. O halde bize en yakın olan değer topraktır. Buna göre düşünmeli, yaşamımızı toprak gerçekliğini göz önünde bulundurarak şekillendirmeliyiz.

Çağdaşlığın sorunu, toprak hakikatini görmek istemeyişidir. Toprağın değersiz olduğu ve bulaştıklarını da değersizleştireceği algısı maddi aklın motor yağı görevini görmektedir. Zihinlerin bu çağdaş efendi yalanlarından temizlenmesi için boş zaman mecburi bir ilaçtır. Boş zamanlarda yalnızlığa çekilip toplumun tüm çer çöplerini bir tarafa atıp düşünmek gerekir. Şan, şöhret sahibi bir köle ile dışlanan, ayıplanan bir özgür arasındaki farkı anlayana kadar. Elbette tek gözü gören bir şahsın körler köyünde sıkıntı yaşayacağı kesindir. Ancak birilerinin sırtına basılarak elde edildikten sonra, kariyerin ne önemi olabilir. Kişiliğini kaybedip markaların ayakkabısı olduktan sonra, lüksün ne anlamı vardır. Komşusu açken tok yatmaktan huzursuzluk duymadıktan sonra insan oluşun ne anlamı kalır. Benim bedenim benim kararım deyip karnındaki çocuğu öldürme cesaretini gösterenin anneliğinin ne değeri olabilir. Nice emek sahibinin teri üzerine bina edildikten sonra konforun övünülecek nesi olabilir. Ancak birçok tanrı tarafından yönetilen modern hayat her tür erdemi aşağılamakla meşguldür. Geçmişin ilim, iman, zanaat gibi hayata anlam katan yönlerinin yerini bugün yaşam tek başına almıştır. Eskiden yaşama değer yükleyen

tüm uğraşlar bugün yaşamın hizmetine sokulmuştur. Amaçlar, bir ihtiyacı giderme doğrultusundan her şey yaşamak için doğrultusuna dönmüştür. Her şey yaşam için olunca da duygulanma, merhamet etme, yardımseverlik, başkasının hakkı için kendini riske atma, adaletin gerekliliği gibi insani değerler yerini başkasını sömürme, hırsızlık, acımasızlık gibi hayvani eylemlere bırakmıştır.

İnsanlar tarafından kabul görmenin akıllılık ile alakası yoktur. Kalabalıklar kendileri gibi köle olmayı kabul edeni, boş boş bağıranı, karşılıksız da olsa vaatlerde bulunanı severler. Temiz akıl sahibi insan tartışmalardan kaçınmalı, çoğunlukla suskun olmayı tercih etmeli, özgürlüğü kölelere directmenin sonuçsuz bir uğraş olduğunu bilmelidir. Çünkü köle özgürlükten kolay kolay anlamaz, şayet özgürlüğü anlaması için sertliğe başvurulursa saldırır, yumuşaklık yolu seçilirse de küstahlaşır. Onun ihtiyaç duyduğu şey zayıf bir bilinç kıvılcımıdır. Şayet bu kıvılcım kuvvetli olursa onu sersemletebilir, özgürlükten çok daha korkar hale getirebilir. Bu nedenle çelimsiz bir bilge olmanın, semiz bir aptal olmaktan daha hayırlı olduğu bilgisine kendisi ulaşmalıdır.

Toplumdaki egemen güçlerin birleşerek halkı sömüren bir hukuk ve idare sistemi meydana getirdiklerinden herkes söz eder, lakin insanların pek azı bu sistemi anlamıştır. Anlamadıkları için de egemenlere duydukları öfkeyi birbirlerine yöneltirler. Kötü bir patronun emri altında çalışan işçilerin birbirleri ile sürekli kavga etmeleri aslında işçilerin patronlarına duydukları öfkenin dışı vurumudur; lakin çok az çalışan bu durumun bilincindedir. Modern Batılı anlayışın hangi yönüne başımızı çevirirsek sömürü ile karşılaşır ama sömürüyü tanımakta zorlanırız. Çünkü sömürü gelişigüzel bir şekilde

yapılan bir eylem değildir. Onu tanımak özgür insan olmayı gerektirir.

Çağdaş insanın hareket tarzı ne ilahidir ne de vicdandır. Sömürü dünyası tarafından şekillenen fakir toplumların çağdaş hayat tebliğcileri, hızlı toplumsal değişim ile hayattan soyutlandıklarının, tam benimsemedikleri hayat tarzlarını yaşamaya mahkûm edildiklerinin bilincinde değildirler. Aslında yaşadıkları hayata yabancıdırlar, bu nedenle yapmacılığa kaçmaları kaçınılmazdır. Sadece günlük 8 saati kapsayan iş hayatının bile tek başına bazı zorba değerlerin mahkûmu olması, şahsın geriye kalan 16 saatini de bu değerlerin etkisiyle yaşamasına yol açacaktır. Yani hayatın herhangi bir alanı hangi değerlere tabi ise geriye kalan kısmı da aynı değerlere tabi olmak zorunda kalır. İnsan bu şekilde kendi hayatına yabancılaşır ve bu yabancılık 24 saatini de kapsar. O halde bir yerde ya da vakitte köle olan şahıs başka bir yerde, başka bir vakitte özgür olamaz.

İlahi kitaplar insanın cennetten yeryüzüne Allah'ın (c.c.) halifesi olarak indiğini söylerler ve onu onure ederler. Buna karşın modern çağın maddi aklı insanın tek hücreden evrimleşerek tanrılığa vardığını iddia eder. Biri insanı gökten yeryüzüne yaratıcının halifesi olarak indirir. Diğeri insanı yeryüzünden göklere tanrı olarak çıkarır. Biri insanın şerefli, özgür, vicdan sahibi, merhametli, adaletli, güvenilir bir varlık olmasını emreder. Diğeri güçlü, sömürücü, acımasız, tüketme endeksli, narsist olmasını ister. Bu iki görüş taban tabana zıttır.

Etrafımızda o kadar çok put ve o kadar kurnaz sömürücü egemen var ki, konuşurken ya da yazarken çok fazla putperestlik, sömürü ve egemenlik kelimelerini kullandığımı fark ediyorum ve psikolojik olarak huzursuz oluyorum. Papağan gibi sürekli aynı kelimeler etra-

fında dolaşmak sinir bozucu olsa da putlara farklı isimler vermekle putperestliğı meşrulaştırma gayesini güdenleri görünce, sonsuz defa “çağdaş, putperest bir sömürü dünyasında yaşıyoruz” haykırışını tekrar etmeyi tercih ediyorum.

Kaynakça

1984, George ORWELL, Can Yayınları. Çev: Celal ÜSTER, 2000/İstanbul

2000'li Yıllarda Hz. Musa, Hz. İsa ve Hz. Muhammed, Dr. Ahmet GÜZEL, Nüve Kültür Merkezi Yayınları, 2008/Konya

"Ahlak Felsefesi,Murtaza Mutaharri, Ağaç Kitabevi Yayınları, Çev: Hasan ALMAZ, 2008/İstanbul"

Akıl ve Ahlak, Prof. Dr. Bünyamin DURAN, Nesil Yayınları, 2002/İstanbul

Akla Veda, Paul FEYERABEND, Ayrıntı Yayınları, Çev: Ertuğrul BAŞER, 2012/ İstanbul

Albert Camus Ruha Dokunan Düşünceler, Ömer SEVİNÇGÜL, Carpe Diem Yayınları 2008/İstanbul

Amerika'da Köle Müslümanlar, Sylviane A.DİOUF, Gelenek Yayınları, Çev: Ahmet Yaşar, 2003/İstanbul

Anahatlarıyla Tefsir Tarihi, Eş-Şeyh Muhammed El-Fazıl ibn Aşur, Çev: Bahattin DARTMA & Ömer PAKIŞ, Rağbet Yayınları, 2007/İstanbul

Anarşi Felsefesi İdeali, Pyotr KROPOTKİN, Kaos Yayınları, Çev: Işık ERGÜDEN, 2005/İstanbul

Anarşizm Nedir? Tayfun Gönül, Kaos Yayınları, 2008/İstanbul

Anne Baba Biz Suçluyuz, Dr. Ali ŞERİATİ, Bilge Adam Yayınları, Çev: Atik AYDIN, 2006/VAN

Aristoteles, Jonathan BARNES, Altın Kitaplar Yayınevi, Çev: Bahar Öcal DÜZGÖREN, 2002/İstanbul

Asrı Saadet'te Yönetim-Piyasa İlişkisi, Dr. Cengiz KALLEK, İz Yayıncılık, 2006/Ankara

Aşıklar Kitabı, İbnul-Kayyim el Cevziyye, Şule Yayınları, Çev: Feyzullah DEMİRKIRAN & Savaş KOCA-BAŞ, 2006/İstanbul

Aşkın Metafiziği, Arthur SCHOPENHAUER, Alter Yayıncılık, Çev: Zeynep ÖZKURT, 2009/Ankara

Aydın, Dr. Ali ŞERİATİ, Dünya Yayınları, Çev: Ç.İbrahim AĞACAN, 2004/İstanbul

Aydınlanma Felsefesi, M.BUHR & W. SCHROEDER & K.BARCK, Yeni Hayat Yayıncılık, Çev: Veysel ATAYMAN, 2006/İstanbul

Böyle Buyurdu Zerdüşt, Friedrich NİETZSCHE, Beyaz Balina Yayınları, Çev: Mustafa BAHAR,

Bu Ülke, Cemil MERİÇ, İletişim Yayınları, 2013 / İstanbul

Bulantı, Jean Paul SARTRE, Sentez Yayıncılık, Çev: Melisa TÜRKER, 2005/İstanbul

Çağdaş İnsanın Açmazı, Muhammed Bakır Es-Sadr, Bilge Adam Yayınları, Çev: Melikşah TUTKU, 2006 / VAN

Çağın Olayları Arasında, İonna KUÇURADİ, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, 2009/Ankara

Deccal, Friedrich NİETZSCHE, Alter Yayıncılık, Çev: Suna KUTOĞLU 2009/Ankara

Denemeler, Michel de MONTAİGNE, İskele Yayıncılık, Çev: Kerim ÇETİNOĞLU, 2005/İstanbul

Devlet, Platon, Bordo Siyah Yayınları, Çev: Veysel ATAYMAN & Cenk SARAÇOĞLU 2005/İstanbul

Dine Dayanmak, Dr. Ali ŞERİATİ, Yeni Zamanlar Yayınları, Çev: İsa ÇAKAN, 2006/İstanbul

Dinleri Tanımak, Dr. Ali ŞERİATİ, Kahraman Yayınları, Çev: Abdulhamit ÖZER, 1999/İstanbul

Doğruyu Söylemek, Michel FOUCAULT, Ayrıntı Yayınları, Çev: Kerem EKSEN, 2012/İstanbul

Doğu Batı Arasında İslam, Aliya İZZETBEGOVİÇ, Yarın Yayınları, Çev: Salih ŞABAN, 2011/İstanbul

Düşünce Tarihi, Orhan HANÇERLİOĞLU, Remzi Kitabevi, 2012/İstanbul

Düşünceler ve Sohbetler, Epiktetos, Kaknüs Yayınları, Çev: Cemal SÜER, 2007/İstanbul

Düşünceler, Blaise PASCAL, Kaknüs Yayınları, Çev: Metin KARABAŞOĞLU, 2000/İstanbul

Ebuzer, Dr. Ali ŞERİATİ, Yeni Zamanlar Yayınları, Çev: Salih OKUR, 2004/İstanbul

Ekmeğin Fethi, P. A. KROPOTKİN, Öteki Yayınları, Çev: Mazlum BEYHAN, 2007/Ankara

Emile, Jean Jacques ROUSSEAU, Selis Yayınları, Haz: Ülkü AKAGÜNDÜZ, 2013/İstanbul

Etik-Estetik Dengesi, Sören KIERKEGAARD, Ağaç Kitabevi Yayıncılık, Çev: İbrahim KAPAKLIKAYA, 2009/İstanbul

Felsefe Parçaları Ya Da Bir Parça Felsefe, Sören KIERKEGAARD, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Çev: Doğan Şahiner, 2005/İstanbul

Felsefenin Temel İlkeleri, Georges POLİTZER, Sosyal Yayınları, Çev: Enver AYTEKİN, 1999/İstanbul

Güç İstenci, F. NIETZSCHE, Birey Yayıncılık, Çev: Sadet UMRAN, 2002/İstanbul

Haksız Yönetime Karşı, Henry D. THOREAU, Çan Yayınları, Çev: Vedat GÜNYOL, 1963/İstanbul

Halka Açık Öğretiler, Daniel QUINN, Dhorma Yayınları, Çev: Didem AK, 2004/İstanbul

Hanginiz Muhammed, R. İhsan ELİAÇIK, İnşaa Yayınları, 2011/İstanbul

Hayat Üzerine Düşünceler, Lev TOLSTOY, Sentez Yayıncılık, İstanbul

Hayvanlar Çiftliği, George ORWELL, Metropol Yayınları, Çev: Sedat DEMİR, 2001/Ankara

Hazreti Muhammed, Annmarie SCHİMMEL, Profil Yayıncılık, Çev: Okşan AYTOLU, 2008/İstanbul

Her Hicret Bir İnkılap, Dr. Ali ŞERİATİ, İhtar Yayıncılık, Çev: Hasan ELMAS, 1998/İstanbul

Hinduizmin Kutsal Metinleri Vedalar, Kürşat DEMİRCİ İşaret Yayınları, 1991/İstanbul

Hümanizm Din ve Sanat Üzerine Düşünceler, Thomas HULME, İz Yayıncılık, Çev: Ahmet AYDOĞAN, 1999 İstanbul

Hızlı İbrahim'le Buluşmak, Dr. Ali ŞERİATİ, Fecr Yayınları, Çev: Mustafa S. ALTUNKAYA, 2005/Ankara

İçsel Devrim, Jıddu KRİSHNAMURTİ, Omega Yayınları, Çev: Orhan DÜZ, 2012/İstanbul

İdeallerin Yenilgisi, Dr. Ali ŞERİATİ, İdeal Kitapla Yayınları, Çev: Abdulhamit ÖZER, 1999/İstanbul

İlk Dönem İslam Hukuku, Abdulmenaf HALLAF, Pına Yayınları, Çev: Abdulhadi TİMURTAŞ, 2006/İstanbul

İlk ve Son Özgürlük, Jıddı KRİSHNAMURTİ, Omega Yayınları, Çev: Ayşegül KOKMAZ, 2010/İstanbul

İmamlar ve Sultanlar, Mustafa İSLAMOĞLU, Düşün Yayınları, 2011/İstanbul

İncil, The Gideons International, Yeni Yaşam Yayınları, 2005/İstanbul

İnsan Bilgisinin İlkeleri Üzerine, George BERKELEY Bilim ve Sanat Yayınları, Çev: Halil TURAN 1998/Ankara

İnsan Denen Meçhul, Alexis Carrel, Hayat Yayınları, Çev: Ömer DURMAZ, 1999/İstanbul

İnsan Ne ile Yaşar, Lev TOLSTOY, Çev: E. Murat CEN GİZ, Alkım Yayınevi, 2006/İstanbul

İnsanlar Arasındaki Eşitsizliğin Kaynağı, Jean Jacques ROUSSEAU, Say Yayınları, Çev: R. Nuri İLERİ, 2013 İstanbul

İslam Bilim cilt: 1-2, Dr. Ali ŞERİATİ, Nehir Yayınları Çev: Faruk ALPTEKİN, 1992-1995/İstanbul

İslam Kapitalizm Çatışması, Seyyid KUTUP, Hikmet Neşriyyat, Çev: Kamil M. ÇETİNER, 2007/İstanbul

İslam ve Osmanlı Hukukunda Kölelik ve Cariyelik, Doç Dr. Hasan Tahsin FENDOĞLU, Beyan Yayınları, 1996 İstanbul

İslam ve Sınıfsal Yapı, Dr. Ali ŞERİATİ, Fecr Yayınları Çev: Doğan ÖZLÜK, 2010/İstanbul

İslam'da Faiz Yasağı ve Çağdaş Finans, Sami USLU, Zafer Yayınları, 2005/İstanbul

İslam'ın Yenilikçileri Cilt 1-2, R.İhsan ELİAÇIK, İnşa Yayınları 2012/İstanbul

İslamiyet ve Pozitivizm, Auguste COMTE, Dergah Yayınları, Çev:Özken GÖZEL, 2008/İstanbul

İşsizlik Hakkı, İvan İLLİCH, Yeni İnsan Yayınevi, Çev: Deniz KESKİN, 2010/İstanbul

Kadın Psikolojisi, Prof. Dr. Nevzat TARHAN, Nesil Yayınları, 2010/İstanbul

Kalıtım ve Evrim, Prof. Dr. Ali DEMİRİSOY, Meteksan Yayınları, 1984/Ankara

Kapitalizm, Dr. Ali ŞERİATİ, Dünya Yayınları, Çev: Yakup ARSLAN, 2004/İstanbul

Karakter Aşınması, Richard SENNETT, Ayrıntı Yayınları, Çev: Barış YILDIRIM, 2012/İstanbul

Kendime Düşünceler, Marchus AURELİUS, Alfa Yayıncılık, Çev: Furkan AKDERİN, 2009/İstanbul

Kendini Bilmek-İlişki Üzerine-Hazzı Öğrenmek, Jıddu KRİSHNAMURTI, Sistem Yayıncılık 2006/İstanbul

Komünist Parti Manifestosu, K.MARKS&F.ENGELS, Oğlak Yayınları, Çev: Rekin TEKİSOY, 2009/İstanbul

Konfüçyüs, Yaşar Şahin ANIL&Şasev ÖZBEK, Kastaş Yayınevi, 2007/İstanbul

Konfüşyüs, Yu DAN, Alfa Yayınları, Çev:Çağlayan ERENDAG, 2010/İstanbul

Korku ve Titreme, Sören KIERKEGAARD, Ağaç Kitabevi Yayınları, Çev: İbrahim KAPAKLIKAYA, 2009/İstanbul

Köle Gemisi, Marcus REDIKER, Çev: Dilek ŞENDİL, Alfa Yayınları, 2012/İstanbul

Kölelik ve Özgürlük Arasında Din, Dr. İbrahim GÜRSSES, Arasta Yayınları, 2001/Bursa

Kötülüğün Şeffaflığı, Jean BAUDRİLLARD, Ayrıntı Yayınları, Çev: Işık ERGÜDEN, 2012/İstanbul

Kuran Mesajı (Meal-Tefsir) Cilt 1-2-3, Muhammed ESED, İşaret Yayınları, Çev: Cahit KOYTAK&Ahmet ERTÜRK, 1999/İstanbul

Marksizm ve İslamiyet, Yusuf Uralgiray, 1977/Ankara

Medeniyet Tarihi Cilt 1-2, Dr. Ali ŞERİATİ, Fecr Yayınevi, Çev: İbrahim KESKİN, 1998/Ankara

Mimari Paralaks, Slavoj ŽIŽEK, Encore Yayınları, Çev: Bahadır TURAN, 2011/İstanbul

Mutluluk Sanatı, Kutsal Dalai Lama ve Howard C. CUTLER, Klan Yayınları, Çev: Güneş TOKCAN, 2003/İstanbul"

Mülkiyet Nedir? P.J. PROUDHON, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Çev: Devrim ÇETİNKASAP, 2010/İstanbul

Nechul Belağa, Emirül Müminin İmam Ali b. Ebi Talip, Derleyen: Allame eş-şerif er-radi, Tercüme: Ahmet ÇELEN, Kalem Yayınları 2010/İstanbul

Okumak Yazmak ve Yaşamak Üzerine, Arthur SCHOPENHAUER, Şule Yayınları, 2009/İstanbul

Otorite, Richard SENNETT, Ayrıntı Yayınları, Çev: Kamil DURAND, 2011/İstanbul

Ölümçül Hastalık Umutsuzluk, Sören KIERKGAARD, Doğubati Yayınları, Çev: M. Mukadder YAKUPOĞLU, 2007/ANKARA

Platon, R.M.HARE, Altın Kitaplar Yayınevi, Çev: Işık ŞİMŞEK&Bediz YILMAZ, 2002/İstanbul

Pratik Nedenler, Pierre BOURDIEU, Hil Yayınları, Çev: Hülya Uğur TANRIOVER, 2006/İstanbul

Prens, Niccolo MACHİAVELLİ, Bordo Siyah Yayınları, Çev: Harun MUTLUAY, 2004/İstanbul

Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu, Max WEBER, Alter Yayıncılık, Çev: Emir AKTAN, 2010/Ankara

Pythagoras Bir Gizem Peygamberi, Derman BAYLADI, Say Yayınları, 2008/İstanbul

Sahabe Dönemi İktidar Kavgası, Prof. Dr. Ahmet AKBULUT, ozitif Matbaacılık, 2001/Ankara

Seçkinlerin Yükselişi ve Düşüşü, Vilfredo PARETO, Doğubati Yayınları, Çev: Merve Zeynep Doğan, 2013/Ankara

Seçme Konuşmalar, KONFÜÇYÜS, Metropol Yayınları, Çev: Hakan ASLANBENZER, 2003/Ankara

Sessiz Yığınların Gölgesinde, Jean BAUDRİLLARD, Doğubati Yayınları, Çev: Oğuz ADANIR, 2013 / ANKARA

Siddhartha, Can Yayınları, Hermann HESSE, 2007 / İstanbul

Sizi Rahatsız Etmeye Geldim (Ali Şeriatî Yıllığı), Editör: Dr. Mustafa YILMAZ, Gezgin Yayınları, 2009/Kocaeli

Sokrates Savunma, Platon, Karanfil Yayınları, 2007/İstanbul

- Sokrates, C.C.W.TAYLOR, Altın Kitaplar Yayınevi, Çev: Cemal ATİKA, 2002/İstanbul
- Sorgulayan Denemeler, Bertrand RUSSELL, Tübitak Popüler Bilim Kitapları, Çev: Nermin ARIK, 2000/Ankara
- Tao The Ching, Lao Tse, Yol Yayınları, Çev:Ömer TULGAN 1994/İstanbul
- Tarih Boyunca Büyük Öğretiler, Alban G.WIDGERY, Düş Yayınları, Çev: Gülçiçek SOYTÜRK, 2006/İstanbul
- Tarih ve Toplum, Ayetullah Murtaza Mutahhari, Çev:Arif İRFANOĞLU, 1997/Tahran
- Tarihi Sorgulamak, Dr.Ali ŞERİATİ, Yeni Zamanlar Yayınları, Çev:İsa ÇAKAN, 2005/İstanbul
- Tembellik Hakkı,Paul LAFORGE, Alter Yayıncılık, Çev:Hasan İLHAN, 2009/Ankara
- Toplum Sözleşmesi, Jean Jacques ROUSSEAU, Çev: Ali TİMUÇİN,Bulut Yayınları,2007/İstanbul
- Totalitarizmin Sefaleti, Mesut KARAŞAHAN, Beyan Yayınları, 1998/İstanbul
- Totem ve Tabu, Sigmund FREUD, Sosyal Yayınları, Çev: K. Sahir SEL, 2002/İstanbul
- Tüketim Köleliği, İvan İLLİCH, Pınar Yayınları, Çev: Mesut KARAŞAHAN, 2006/İstanbul
- Upaşıadlar Tanrının Soluğu, Dergah Yayınları, Haz-Çev: M.Ali İŞİM, 2006/İstanbul
- Varoluşçuluk, Jean Paul SARTRE, Say Yayınları, Çev: Asım BEZİRCİ, 2012/İstanbul

Yahudi Tarihi ve Siyonist Liderlerin Protokolleri, Will DURANT&Roger LAMBELİN, İnkılab Yayınları, Çev: Sami Sabit Kahraman, 1992/İstanbul
Yaşam Bilgeligi Üzerine Aforizmalar, Arthur SCHOPENHAUER, Alter Yayıncılık, Çev: Hasan İLHAN, 2009/İstanbul
Yaşamın Anlamı, İmmanuel KANT, Birey Yayıncılık, Çev: Gürsel UYANIK&Ahmet SARI, 2010/İstanbul
Yeni Bir Yaşam Öğrenme ve Anlam Arayışı Üzerine, Jiddu KRİSHNAMURTI, Omega Yayınları, Çev: Orhan DÜZ, 2010/İstanbul
Yeni Kölelik, Kevin BALES, Çev: Pınar ÖĞÜNÇ, Çitlenbik Yayınları, 2002/İstanbul
Yoldaki İşaretler, Seyyid KUTUP, Pınar Yayınları, Çev: Abdi KESKİNSOY, 2006/İstanbul
Zerdüş Avesta Bölümler, Kara Yayınları, Haz-Çev: Eshat AYATA, 2003/İstanbul

<http://kutsal-kitap.net/bible/tr/index.php?mc=1&sc=501>
<http://dusundurensozler.blogspot.com/2008/03/dou-felsefesi-ve-insan-doasi-hinduizm.html>
<http://dusundurensozler.blogspot.com/2008/02/kisa-felsefe-metinleri-blm-1-konu.html>
<http://www.derindusunce.org/>
<http://www.aliseriati.com/>
